Mötesbok: Kommunfullmäktige (2026-11-30)

Kommunfullmäktige

Datum: 2026-11-30

Plats: Fullmäktigesalen, Rådhusesplanaden 6

Kommentar:

Dagordning

Interpellationer och frågor

212/26 Interpellation: När ska personalens situation förbättras inom äldreomsorgen? Lotta Holmberg (M) 3

213/26 Interpellation: Ska äldreboendet med samisk profil vara kvar?Petter Nilsson (SD) 5

214/26 Interpellation: Vilket stöd ger Umeå kommun till familjer som lever med hot om utvisning? Linda Lotare (V) 8

215/26 Interpellation: Varför brister Umeå kommun på alla fyra av IVO:s granskningsområden? Davis Kaza (AP) och Patrik Brännberg (AP) 10

216/26 Interpellation: Vilka åtgärder vidtas för att kompensera för institutionsliknande miljö i daglig verksamhet? Liv Zetterberg (V) 12

Ärenden

217/26 Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C) 14

218/26 Motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V) 32

219/26 Civilpliktsutbildning och övningsfält 50

220/26 Översyn av styrdokument hösten 2026 65

221/26 Revidering av reglemente för styrelse och nämnder 100

222/26 Revidering av riktlinje för god ekonomisk hushållning 149

223/26 Policy för internkontroll 155

224/26 Program för umeå växer tryggt och säkert 2027-2028 165

225/26 Taxa för byggnadsnämndens verksamheter 405

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-01

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2024/00893

Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

Att anse motionen besvarad i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Ärendebeskrivning
Centerpartiet har anmält rubricerad motion och yrkar på
att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas och att Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.
Tekniska nämnden fattade beslut om yttrande i mars 2025.

Kommunfullmäktige fattade i september beslut om att återremittera ärendet tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun. Tekniska nämnden har under återremissen uppdaterat kostnadsberäkningarna samt gjort en översyn av kriterierna. I samband med nämndens behandling av återremissen beslutade nämnden om ett antal uppdrag till förvaltningen samt att rekommendera kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Beslutsunderlag
Motion 15/2024
Kommunfullmäktiges protokoll 2025-08-25
Yttrande tekniska nämnden 2026-03-19

Beslutet ska skickas till
Motionären
Tekniska nämnden

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-03-19

§ 30
Diarienr: TN-2025/00181

Återremissyttrande Motion 15/2024 Omtag i belysningsfrågan

Beslut

Tekniska nämnden beslutar

att lämna yttrande på återremissen enligt nedan.

att ge förvaltningen i uppdrag att föra dialog med landsbygdsutvecklingsrådet utifrån de reviderade riktlinjerna.

att ge förvaltningen i uppdrag att revidera riktlinjerna i enlighet med översynen med tillägget *sammanhängande bebyggelse som börjar inom 400 meter från tät- och småorter och därefter till det längsta avstånd på 400 meter mellan gårdsinfarterna av fast boende efter större genomfartsvägar i kriteriet 1.*

att ge förvaltningen i uppdrag att komplettera Tekniska nämndens yttrande över förslag på planeringsdirektiv 2027 där kostnadsberäkningar avseende belysningspunkter infogas i underlaget avseende investeringar för att därefter lämnas till partipolitisk beredning.

att med anledning av ovan föreslå Kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet lämnade i oktober 2024 in en motion där de yrkade på att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas och att Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.
Tekniska nämnden fattade beslut om yttrande i mars 2025.

Kommunfullmäktige fattade i september beslut om att återremittera ärendet (minoritetsåterremiss) till Tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun.

Yttrande

Det är viktigt att återigen lyfta fram att Tekniska nämnden INTE arbetar med avveckling av belysning på landsbygden. Kommunal belysning på landsbygden finns både längs statliga och enskilda vägar och kriterierna för upprustning har tagits fram för att lösa hur prioritering ska ske när, alltmer akuta, behov av upprustning uppstår. Landsbygden är en viktig del av kommunen och varken den eller belysningen ska avvecklas.

Genom åren har belysningen kommit till av olika skäl vilket innebär att den idag inte alltid är rätt placerad. Dagens belysning är i många fall i dåligt skick, den tekniska livslängden går mot sitt slut och den fyller inte aktuella krav på trafiksäkerhet. Utgångspunkt för de framtagna kriterierna har varit SKR och VTIs arbete med frågan som finns beskrivet i rapporten ”Belysning där det behövs”. I det liggande beslutet lade Tekniska nämnden till kompletteringen ”småorter” för att beakta behovet av trygghet och skapa förutsättningar för god livskvalitet även på landsbygden, och för att minska påverkan för (fler) boende på landsbygden när belysning som är uttjänt inte kan förnyas.

Längs statlig väg är ansvaret Statens och belysningen hanteras inom Trafikverket. Det är mycket angeläget att staten tar sitt ansvar och påbörjar
upprustning av den belysning som ska finnas kvar i framtiden.
Trafikverket ställer stora krav för att arbete med belysning ska få ske längs Trafikverkets vägar, det gäller allt från arbetsfordon, avstängningar och materialanvändning. Kommunen påtalar kontinuerligt behoven av att processen påbörjas och får fart inom Trafikverket. Formellt kan inte väghållningsansvaret delas, utifrån gällande lagstiftning. Kommunen kan därför inte ta över Trafikverkets uppdrag och kostnader utan Trafikverket och Staten måste agera och ta ansvar.

Ekonomiska konsekvenser

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Tekniska nämnden 2026-03-19

Att rusta upp belysning på landsbygden kräver stora resurser, redan inom ramen för de kriterier som redan beslutats. Under tiden för återremiss har förvaltningen fördjupat beräkningarna och totalsiffrorna är därför något reviderade.

Kostnaden beskrivs i tabell;

Kommunala belysningspunkter på enskilda och statliga vägar

	Antal	Antal som avvecklas nuvarande kriterier	Antal som reinvesteras beslutade kriterier	Kostnad att bygga om/ ersätta alla (Mnkr)	Kostnad att bygga om/ ersätta beslutade kriterier (Mnkr)
Statlig väg	3400	1516	1884	340	188
Enskild väg	3300	1681	1619	66	32
Summa		**3197**	**3503**	**406**	**221**

	Årlig reinvestering beroende på antal år, Mnkr	
10	**41**	**22**
15	**27**	**15**
20	**20**	**11**

Kommunens formella ansvar, det kommunala gatunätet där kommunen är väghållare, innebär endast gatu- och vägnät som ligger inom detaljplanelagt område. Även här finns kontinuerligt behov av reinvestering och utbyten och befintlig budget har svårt att räcka till.

Idag är den beslutade budgeten för investering avseende belysning inom kommunen 20 Mkr. Budgeten höjdes inför 2026 med 5 Mnkr. Budgetposten avser samtlig belysning i kommunen där de flesta stolpar, ca 22 500 stycken finns längs det kommunala vägnätet.
Ny lagstiftning med andra, högre miljökrav har också påverkat behoven.

Det tekniska skicket på belysningen innebär att stor del av belysningen behöver bytas relativt snart, därför bör upprustningen inte fördelas över alltför många år. Inom befintlig budget saknas ekonomiska förutsättningar för utökade åtaganden.

I samband med återremissen har en översyn gjorts om kriterierna kan revideras för att ytterligare mildra effekten för fler medborgare. Ett förslag på tillägg till de beslutade kriterierna skulle kunna vara att lägga till kursiverad text i kriteriet 1: Inom de sträckor där kommunen är ägare av belysning på Trafikverkets och enskilda vägar, kommer kommunen att fortsätta vara anläggningsägare av belysningen om VTIs kriterier är

uppfyllda, med tillägget småort (ort med 50-199 invånare) på genomfartsvägar. *Även tillägget sammanhängande bebyggelse som börjar inom 400 meter från tät- och småorter och därefter till det längsta avstånd på 400 meter mellan gårdsinfarterna av fast boende efter större genomfartsvägar.*

Detta skulle innebära en mjukare gränsdragning och att ytterligare ca 1 000 belysningsstolpar byts ut och reinvesteras.

Kommunala belysningspunkter på enskilda och statliga vägar

	Antal	Antal som avvecklas nuvarande kriterier	Antal som reinvesteras nuvarande kriterier	Antal som avvecklas reviderade kriterier	Antal som reinvesteras reviderade kriterier	Kostnad att bygga om/ ersätta alla (Mnkr)	Kostnad att bygga om/ ersätta nuvarande kriterier (Mnkr)	Kostnad att byggaom/ ersätta reviderade kriterier (Mnkr)
Statlig väg	3400	1516	1884	1157	2243	340	188	224
Enskild väg	3300	1681	1619	1088	2212	66	32	44
Summa		**3197**	**3503**	**2245**	**4455**	**406**	**221**	**269**

Årlig reinvestering beroende på antal år			
10	**41**	**22**	**27**
15	**27**	**15**	**18**
20	**20**	**11**	**13**

För att skapa mesta nyttan för de flesta medborgarna och använda de skattemedel vi förvaltar på bästa sätt, arbetar Tekniska nämnden för hela kommunen och försöker alltid väga av nytta mot kostnad. Utifrån det bör insatserna riktas in på att rusta upp belysning där den gör bäst nytta för flest medborgare.

Förslag på sammanträdet

Christina Bernhardsson (S) yrkar på

- att ge förvaltningen i uppdrag att revidera riktlinjerna i enlighet med översynen med tillägget *sammanhängande bebyggelse som börjar inom 400 meter från tät- och småorter och därefter till det längsta avstånd på 400 meter mellan gårdsinfarterna av fast boende efter större genomfartsvägar i kriteriet 1.*

- att ge förvaltningen i uppdrag att komplettera Tekniska nämndens yttrande över förslag på planeringsdirektiv 2027 där kostnadsberäkningar avseende belysningspunkter infogas i underlaget avseende investeringar för att därefter lämnas till partipolitisk beredning.

- att med anledning av ovan föreslå Kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Fredrik Rönn (C) ställer sig bakom Christina Bernhardssons (S) yrkande.

Fredrik Rönn (C) yrkar på

- att ge förvaltningen i uppdrag att föra dialog med landsbygdsutvecklingsrådet utifrån de reviderade riktlinjerna.

Christina Bernhardsson (S) ställer sig bakom Fredrik Rönns (C) yrkande.

Johan Stål (V) ställer sig bakom Christina Bernhardssons (S) och Fredrik Rönns (C) yrkanden.
Rebecka Dejby (MP) ställer sig bakom Christina Bernhardssons (S) och Fredrik Rönns (C) yrkanden.
Thomas Liljedahl (L) ställer sig bakom Christina Bernhardssons (S) och Fredrik Rönns (C) yrkanden.

Tekniska nämndens beslutsordning
Ordförande frågar om nämnden kan ställa sig bakom Christina Bernhardssons (S) yrkande och konstaterar att så är fallet.

Ordförande frågar om nämnden kan ställa sig bakom Fredrik Rönns (C) yrkande och konstaterar att så är fallet.

Ordförande frågar om nämnden i övrigt ställer sig bakom tjänsteskrivelsen och konstaterar att så är fallet.

Beslutsunderlag

KF Protokollsutdrag348 återremiss. Bilaga.
Riktlinjer för Umeå kommuns belysningspunkter på kommunala- , enskilda- och Trafikverkets vägar. Bilaga.

Beredningsansvariga

Per Hilmersson, Marcus Bigren, Karin Isaksson, Annika Kjellsson Lind

Beslutet ska skickas till
KSdiarium för vidare behandling i KF.
Marcus Bigren
Per Hilmersson

Umeå kommun
Tekniska nämnden

Protokollsutdrag
2026-03-19

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

MOTION TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE I UMEÅ KOMMUN

Gör ett omtag i belysningsfrågan

En majoritet i Tekniska nämndens fattade den 25/1 beslut om riktlinjer för fortsatt hantering av vägbelysning på landsbygden i Umeå kommun. Centerpartiets representant i nämnden reserverade sig mot beslutet då man insåg att de nya kriterierna innebär att stora delar av vägbelysningen på landsbygden kommer att släckas ner.

Som anledning till detta beslut anges att de kommande kostnaderna för underhåll och reinvesteringar kommer att bli ökande samt att det kommunala åtagandet för belysningspunkter ökar i ett växande Umeå då det tillkommer ett antal hundra nya belysningspunkter årligen. Vidare anförs att det inte finns några trafiksäkerhetsmässiga problem kopplat till borttagandet av vägbelysningen.

Den 11 september fick boende i Trehörningen ett brev om att vägbelysningen med bara några dagars varsel skulle börja monteras ner. Detta trots utfästelser från företrädare för Tekniska nämnden om att ingenting skulle ske utan dialog och även möjligheter för byar att ta över belysning också skulle finnas. Reaktionerna mot den planerade avvecklingen av belysningsanläggningen i Trehörningen är mycket kraftfulla och kommer med säkerhet att bli densamma i alla kommande avvecklingsprojekt som följer av de beslutade kriterierna.

Tekniska nämndens beslut togs utan någon offentlig debatt och de negativa konsekvenserna av de nya kriterierna är betydligt mer långtgående än vad som presenterats för nämndens ledamöter.

De beslutade kriterierna tar rygg på Trafikverkets riktlinjer som enbart motiveras utifrån trafiksäkerhet. En stor del av belysningsanläggningarna på Umeås landsbygd utfördes med s.k. regleringsmedel som en kompensation för ingrepp i naturen vid byggandet av Stornorrfors kraftstation. Motivet var inte i första trafiksäkerhet utan att göra det trivsammare och mer attraktivt att bo och verka på landsbygden. Dessa argument är lika aktuella idag särskilt som andelen barnfamiljer är mycket högre på landsbygden än i tätorten Umeå. Fortsatt tillväxt på landsbygden är därmed en viktig pusselbit för att nå kommunens ambitiösa befolkningsmål.

Både tillväxt och medelinkomst är högre på landsbygden än i Umeå stad vilket innebär dels att det över tid behövs fler, inte färre belysningspunkter på Umeå landsbygd men också att de ca 35 000 invånare som bor och verkar utanför staden betalar åtskilliga miljarder i skatt till kommunkassan. Kostnaden för att driva och underhålla belysningsanläggningarna utgör bara en liten rännil tillbaka till landsbygden.

Vidare är det att betrakta som provocerande att de boende i exempelvis trehörningen nu skall uppleva att befintlig belysning släcks, samtidigt som kommunen installerar ny belysning i staden. Var finns likställighetsprincipen i detta?

Centerpartiet föreslår därför kommunfullmäktige besluta:

Centerpartiet
UMEÅ

Att: Att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas

Att: Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.

Att: Ett nytt förslag går ut på extern och intern remiss innan ett nytt beslut fattas

Mattias Larsson, Centerpartiet

Centerpartiet
UMEÅ

Umeå kommun
Kommunfullmäktige

Protokollsutdrag
2025-08-25

§ 149

Diarienr: KS-2024/00893

Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)

Beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att återremittera ärendet (minoritetsåterremiss) till tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet har anmält motionen ”Gör ett omtag i belysningsfrågan” och föreslår;

- att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas.
- att Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.
- att ett nytt förslag går ut på extern och intern remiss innan ett nytt beslut fattas.

Tekniska nämnden har yttrat sig och föreslår kommunfullmäktige att avslå motionen.

Jämställdhetsutskottet har yttrat sig och föreslår kommunfullmäktige att avslå motionens första att-sats, att bifalla motionens andra att-sats och avslå motionens tredje att-sats.

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att avslå motionen i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Beslutsunderlag

Motionen
Tekniska nämndens protokoll
Jämställdhetsutskottets protokoll

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).
Mattias Larsson (C) och **Anders Ågren (M)** – Bifall till motionen.

Särskilt uttalande
Bore Sköld (V) – Återkommer i kommunstyrelsen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag (att avslå motionen).

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen).

Maja Westling Palmberg (C), Anders Ågren (M), Lars Forsgren (SD), Veronica Kerr (KD) och **Maria Lindvall (-) (L)** – Bifall till motionen.

Särskilt uttalande
Bore Sköld (V) – Återkommer i kommunfullmäktige.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att avslå motionen.

Reservation

Veronica Kerr (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunfullmäktiges beslutsordning

Följande yttrar sig: Mattias Larsson, Hans Lindberg, Christina Bernhardsson, Joline Göttfert, Bore Sköld, Davis Kaza, Lars Forsgren, Veronica Kerr, Janet Ågren, Alf Molin, Arvid Lundberg, Anders Ågren, Fredrik Rönn, Mikael Berglund, Robert Axebro och Maria Lindvall.

Yrkanden

Mattias Larsson (C), Joline Göttfert (M), Bore Sköld (V), Lars Forsgren (SD), Veronica Kerr (KD), Alf Molin (L), Anders Ågren (M), Fredrik Rönn (C) och **Robert Axebro (S)** – Bifall till motionen.

Hans Lindberg (S), Janet Ågren (S), Arvid Lundberg (MP) och **Mikael Berglund (S)** – Att återremittera ärendet till tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun.

Davis Kaza (AP) – I första hand bifall till motionen. I andra hand återremiss.

Propositionsordning som godkänns

Ärendet ska återremitteras *mot* att ärendet ska avgöras idag. Ordföranden finner att kommunfullmäktige beslutar att ärendet ska återemitteras till tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun.

Beslutet ska skickas till

Motionären
Tekniska nämnden

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 188

Diarienr: KS-2024/00893

Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation
Anders Sellström (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Ågren (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet har anmält rubricerad motion och yrkar på att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas och att Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.
Tekniska nämnden fattade beslut om yttrande i mars 2025.

Kommunfullmäktige fattade i september beslut om att återremittera ärendet tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun. Tekniska nämnden har under återremissen uppdaterat kostnadsberäkningarna samt gjort en översyn av kriterierna. I samband med nämndens

behandling av återremissen beslutade nämnden om ett antal uppdrag till förvaltningen samt att rekommendera kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Beslutsunderlag

Motion 15/2024
Kommunfullmäktiges protokoll 2025-08-25
Yttrande tekniska nämnden 2026-03-19

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad).

Mattias Larsson (C) och **Anders Ågren (M)** – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Janet Ågren (S) och **Mariam Salem (MP)** – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (anse motionen besvarad).

Mattias Larsson (C), Lars Forsgren (SD), Hanna Lundin Jernberg (L), Anders Sellström (KD) och **Anders Ågren (M)** – Bifall till motionen.

Bore Sköld (V) – Avstår och återkommer i kommunfullmäktige

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag. Votering begärs.

Voteringsproposition
Ja-röst för näringslivs- och arbetsutskottets förslag (besvarad)
Nej-röst för bifall till motionen.

Omröstningsresultat

Namn	Ja	Nej	Avstår
Anders Ågren (M), ordförande		X	
Christina Bernhardsson (S)	X		
Janet Ågren (S)	X		
Tomas Wennström (S)	X		
Moa Brydsten (S)	X		
Mikael Berglund (S)	X		
Charlotta Westerlund (S)	X		
Lena Andersson (M)		X	
Bore Sköld (V)			X
Ellen Ström (V)			X
Mattias Larsson (C)		X	
Lars Forsgren (SD)		X	
Mariam Salem (MP)	X		
Hanna Lundin-Jernberg (L)		X	
Anders Sellström (KD)		X	
Summa:	7	6	2

Med 7 ja-röster mot 6 nej-röster och 2 som avstår från att rösta beslutar kommunstyrelsen att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag om att anse motionen besvarad.

Reservation
Anders Sellström (KD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Anders Ågren (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Motionären
Tekniska nämnden

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-20

§ 337

Diarienr: KS-2024/00893

Motion 15/2024: Gör ett omtag i belysningsfrågan; Mattias Larsson (C)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anse motionen besvarad i enlighet med tekniska nämndens yttrande.

Reservation
Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Centerpartiet har anmält rubricerad motion och yrkar på att arbetet med avveckling av belysningsanläggningar som följd av tekniska nämndens beslutade kriterier pausas och att Tekniska nämnden får i uppdrag att göra ett omtag i belysningsfrågan där kriterier som trivsel, livskvalitet och attraktionskraft vägs in.
Tekniska nämnden fattade beslut om yttrande i mars 2025.

Kommunfullmäktige fattade i september beslut om att återremittera ärendet tekniska nämnden för att ge nämnden i uppdrag att belysa de ekonomiska konsekvenserna och effekterna av att förändra kriterierna avseende riktlinjer gällande gatubelysning i Umeå kommun. Tekniska nämnden har under återremissen uppdaterat kostnadsberäkningarna samt gjort en översyn av kriterierna. I samband med nämndens behandling av återremissen beslutade nämnden om ett antal uppdrag till förvaltningen samt att rekommendera kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Beslutsunderlag

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-20

Motion 15/2024
Kommunfullmäktiges protokoll 2025-08-25
Yttrande tekniska nämnden 2026-03-19

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad).

Mattias Larsson (C) och **Anders Ågren (M)** – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (besvarad) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag att anse motionen besvarad.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären
Tekniska nämnden

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-03-31

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2025/00343

Motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V)

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

Att motionen avslås i enlighet med individ- och familjenämndens yttrande.

Ärendebeskrivning
Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda samt att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Individ- och familjenämnden har yttrat sig på motionen och föreslår att den avslås. I sitt yttrande redogör nämnden för hur insatsen daglig verksamhet inom LSS fungerar idag och hur denna insats tolkas ur ett arbetsrättsligt perspektiv, där deltagare inte definieras som arbetstagare.

Jämställdhetsutskottet har yttrat sig på motionen.

Beslutsunderlag
Motion 12/2025
Yttrande individ- och familjenämnden
Yttrande jämställdhetsutskottet

Beslutet ska skickas till
Motionären
IFN

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Sofia Gustafsson
Nämndsekreterare

Umeå kommun
Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-27

§ 182

Diarienr: IFN-2025/00139

Motion 12/2025 - Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet

Beslut

Individ- och familjenämnden yttrar sig till kommunstyrelsen i enlighet med yttrande 2025-05-21 och föreslår att kommunfullmäktige avslår motionen.

Reservation

Andreas Sellstedt (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda samt att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Förvaltningen föreslår att nämnden yttrar sig i enlighet med yttrande 2025-05-21.

Arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Andreas Lundgren (S), Igor Hell (M) och Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut, att föreslå att kommunfullmäktige ska avslå motionen.

Andreas Sellstedt (V) yrkar bifall till motionen.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Individ- och familjenämnden 2025-08-27

Arbetsutskottets beslutsgång

Ordförande ställer bifall mot avslag för tjänsteskrivelsens förslag till beslut.
Ordförande finner att arbetsutskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Ordförande ställer bifall mot avslag för Sellstedts (V) yrkande.
Ordförande finner att arbetsutskottet avslår Sellstedts (V) yrkande.

Reservation
Andreas Sellstedt (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Individ- och familjenämndens beslutsordning

Yrkande
Andreas Lundgren (S), Igor Hell (M) och Veronica Kerr (KD) yrkar bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut, att föreslå att kommunfullmäktige ska avslå motionen.

Hanna Lundin Jernberg (L) och Andreas Sellstedt (V) yrkar bifall till motionen.

Individ- och familjenämndens beslutsgång

Ordförande frågar om yrkandena är rätt uppfattade och finner så.

Ordförande ställer bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut mot bifall till motionen och finner att individ- och familjenämnden har beslutat att bifalla tjänsteskrivelsens förslag till beslut att föreslå att kommunfullmäktige avslår motionen.

Votering begärs och verkställs.

En ja-röst innebär bifall till tjänsteskrivelsens förslag till beslut och en nej-röst innebär bifall till motionen.

Resultat av voteringen
Ja 9

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Individ- och familjenämnden 2025-08-27

Nej 2
Avstår 0

Ledamöter	Närvarande	Ja	Nej	Avstår
Ordf. Andreas Lundgren (S) Ers:	x	X		
V. ordf. Hanna Lundin Jernberg (L) Ers:	x		x	
Mehrana Bassami (S) Ers:	x	x		
Leif Berglund (S) Ers:	x	x		
Gisela Lindmark Eriksson (S) Ers:	x	x		
Bo Johansson (S) Ers:	x	x		
Igor Hell (M) Ers:	x	x		
Alireza Mosahafi (M) Ers:	x	x		
Andreas Sellstedt (V) Ers:	x		x	
Ahmed Hersi (MP) Ers:	x	x		
Veronica Kerr (KD) Ers:	x	x		

Reservation
Andreas Sellstedt (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande att bifalla motionen.

Beslutsunderlag

Yttrande 2025-05-21
Motion 12/2025 Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet

Umeå kommun
Individ- och familjenämnden

Protokollsutdrag
2025-08-27

Beredningsansvariga

Marie Eriksson, HR-strateg
Marie Thomas, Biträdande verksamhetschef funktionshinderomsorg
Lena Bolin, Utredare

Beslutet ska skickas till
Kommunstyrelsen

Motion till Umeå kommunfullmäktige, 2025-03-25

Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet

Daglig verksamhet är en insats för personer med funktionsnedsättning, som är i yrkesverksam ålder men som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig. Deltagarna på daglig verksamhet är vanligen personer med intellektuell funktionsnedsättning, autism eller autismliknande tillstånd, eller personer som efter hjärnskada i vuxen ålder fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning. Daglig verksamhet är ofta ett viktigt socialt sammanhang, och många deltagare utför en värdefull arbetsinsats under sin tid på daglig verksamhet.

Inom Umeå kommun uppmärksammas anställda och förtroendevalda med lång tjänstgöringstid, vid pensionering och då personer fyller 50 och 60 år, genom förtjänstgåvor och uppvaktningar. Detta är en uppskattad tradition för att visa erkännande för deras insatser (enligt *Regler för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar*. DNR: KS-2019/00284). Däremot saknas motsvarande tradition för personer som deltar i kommunens dagliga verksamhet, trots att dessa individer varit aktiva under många år och bidragit till kommunens verksamhet på ett betydande sätt. Malmö, Göteborg, Lund, Halmstad, Huddinge, Boden och Uppsala är bara några exempel på kommuner som redan infört minnesgåvor för deltagare i daglig verksamhet.

Vi anser att alla som på något sätt arbetar inom Umeå kommun, inklusive deltagare i daglig verksamhet, ska betraktas som de medarbetare de är. Att inkludera dessa personer i traditionen med förtjänstgåvor och uppvaktning skulle vara ett viktigt steg för att visa uppskattning för deras insatser och främja en känsla av delaktighet och erkännande.

Vänsterpartiet yrkar:

att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda, och

att den som övergår från daglig verksamhet till anställning inom Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk

Liv Zetterberg
Linda Lotare
Vänsterpartiet

Umeå kommun
Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott

Protokollsutdrag
2025-11-13

§ 57

Diarienr: KS-2025/00343

JUSK yttrande på motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet

Beslut

Jämställdhetsutskottet föreslår kommunfullmäktige

Att anse motionen besvarad

Reservation
Linda Lotare (V) reserverar sig till förmån för eget förslag.

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda samt att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Motionen beskriver att insatsen daglig verksamhet är ett viktigt socialt sammanhang för personer med olika typer av funktionsvariationer och där många utför en värdefull arbetsinsats, som bör uppmärksammas. Anställda och förtroendevalda inom Umeå kommun uppvaktas vid tillfällen som lång tjänstgöringstid, pensionering och vid 50 och 60 år och där det saknas motsvarande tradition för de som deltar i daglig verksamhet.

Individ- och familjenämnden har yttrat sig på motionen och föreslår att den avslås. I sitt yttrande redogör nämnden för hur insatsen daglig verksamhet inom LSS fungerar idag och hur denna insats tolkas ur ett arbetsrättsligt perspektiv, där deltagare inte definieras som arbetstagare.

Vidare beskriver nämnden ett antal exempel på andra kommuner som på olika sätt uppmärksammar lång tjänstgöring inom daglig verksamhet.

Jämställdhetsutskottets yttrande
Jämställdhetsutskottet instämmer i motionens ambitioner att alla som på något sätt arbetar inom Umeå kommun, inklusive deltagare i daglig verksamhet, bör visas uppskattning för sina insatser samt för att främja en känsla av delaktighet och erkännande.

Umeå kommuns inriktningsmål för jämställdhet är att skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta mål utgår ifrån kön men en förståelse för hur andra faktorer än kön spelar in i människors livsvillkor är nödvändig. Ambitionen i motionen bidrar till att synliggöra en grupp i samhället med ofta begränsad makt och möjlighet att påverka sin livssituation och detta synliggörande bidrar i sig till att stärka socialtjänstlagens mål om att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra.

Utskottet förstår de arbetsrättsliga och skattetekniska utmaningar nämnden lyfter i sitt yttrande vad gäller att applicera *Regler för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar* då deltagare i daglig verksamhet inte formellt räknas som arbetstagare. Därför välkomnar utskottet att individ- och familjenämnden i sitt yttrande öppnar för att i arbetet med framtagandet av en rutin för att tillgodose rätt omhändertagande och trygghet för målgruppen när det gäller tiden efter ålderspension även ta fram en rutin för hur de personer som slutar med insatsen avtackas.

Beslutsunderlag
Motion 12/2025
Individ- och familjenämndens yttrande

Beredningsansvariga
Annika Dalén, utvecklingsstrateg jämställdhet
Linda Gustafsson, jämställdhetsstrateg

Jämställdhetsutskottets beslutsordning

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunfullmäktiges jämställdhetsutskott 2025-11-13

Yrkanden
Linda Lotare (V) – bifall till motionen
Charlotta Vesterlund för Socialdemokraterna – bifall till tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad).

Propositionsordning som godkänns
Tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad) mot bifall till motionen. Ordförande finner att jämställdhetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag (anse motionen besvarad)

Reservation
Linda Lotare (V) reserverar sig till förmån för eget förslag.

UMEÅ KOMMUN

Yttrande Sida 1 av 4

2025-05-21 Dnr: IFN-2025/00139

Kommunfullmäktige

Motion 12/2025 - Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V)

Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda och att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Motionen beskriver att insatsen daglig verksamhet är ett viktigt socialt sammanhang för personer med olika typer av funktionsvariationer och där många utför en värdefull arbetsinsats, som bör uppmärksammas. Anställda och förtroendevalda inom Umeå kommun uppvaktas vid tillfällen som lång tjänstgöringstid, pensionering och vid 50 och 60 år och där det saknas motsvarande tradition för de som deltar i daglig verksamhet.

Aktuellt kunskapsläge

Insatsen daglig verksamhet
Daglig verksamhet är en insats enligt 9 § 10 LSS och vänder sig till vissa personer med funktionsnedsättning i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och som inte utbildar sig. Verksamheten ska erbjuda den enskilde stimulans, utveckling, meningsfullhet och gemenskap efter individens önskemål samt främja delaktigheten i samhället.[1]

Sett till antalet individer är daglig verksamhet den största insatsen inom LSS och är även den insats som ökar mest. År 2022 hade 41 181 personer daglig verksamhet, jämfört med 32 801 personer 2013[2] (i Umeå kommun

[1] Daglig verksamhet, LSS - Socialstyrelsen. Hämtades 2025-04-25.
[2] https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/funktionshinder/daglig-verksamhet-lss/ . Hämtad 2025-04-22.

Umeå Kommun

Postadress 901 84 Umeå
Besöksadress Skolgatan 31A
Tel växel 090-16 10 00 (växel)

Ledning och stab IFN

Lena Bolin

lena.bolin@umea.se

finns cirka 530 personer med daglig verksamhet). Ur ett mer arbetsrättsligt perspektiv definieras inte en deltagare i daglig verksamhet som en arbetstagare. Arbetsuppgifterna i daglig verksamhet kan vara detsamma som hos arbetsgivare på den reguljära arbetsmarknaden, men den dagliga verksamheten kan innehålla både aktiviteter med habiliterande inriktning och mer produktionsinriktade uppgifter. Skillnaden är bland annat att daglig verksamhet inte är en anställningsform och att syftet med den dagliga verksamheten inte är att producera varor eller tjänster. LSS bygger även på frivillighet, då deltagaren inte är skyldig att vara med i den dagliga verksamheten. Skatteverket anser att uppdragstagare kan omfattas av reglerna om skattefrihet för gåvor till anställda, men att personer som deltar i daglig verksamhet enligt LSS räknas vanligtvis inte som uppdragstagare.[3]

Exempel på kommuner som uppmärksammar lång tjänstgöring
Vid en utblick finns det precis som motionen redogör för kommuner som uppmärksammar personer med lång tjänstgöring inom daglig verksamhet. Nedanstående avsnitt återger några exempel på detta.

Efter samtal med Uppsala kommun, så berättar de att deltagare i daglig verksamhet som arbetat i 25 år uppmärksammas genom utdelning av förtjänsttecken och en inbjudan till middag på Uppsala konsert och kongress. Man menar på att personer inom daglig verksamhet förtjänar uppskattning då de bidrar på olika sätt och efter förmåga till kommunens verksamhet, även om många inte har en producerande roll. Utformningen har skett genom att omsorgsnämnden gav förvaltningen i uppdrag att tillsammans med brukarrådet planera för uppvaktningen och där brukarrådets roll skulle vara att se över på vilket sätt tillställningen ska hållas och på vilket sätt varje person ska firas samt att det ska vara högtidligt. Förvaltningen fick även i samband med detta se över den ekonomiska ramen för uppvaktningen samt ge förslag på budget. Rutin och form för återkommande evenemang finns numera och uppvaktningen äger rum på Uppsala konsert och kongress där de flesta väljer att delta.

Bodens kommun berättar att hos de väcktes frågan om att alla medarbetare, även i andra anställningsformer, skulle uppmärksammas, genom ett medborgarförslag 2023, vilket inneburit att nu uppvaktas alla som har haft sysselsättning eller daglig verksamhet med en gåva som tack för lång och trogen tjänst i Bodens kommun. Daglig verksamhet erbjuder ett grupptillfälle där individen får välja att delta, men de allra flesta har hittills valt att bli uppvaktade enskilt.

[3] Personalvårdsförmåner och gåvor till uppdragstagare | Rättslig vägledning | Skatteverket. Hämtad 2025-04-25.

Även i Lunds kommun får medarbetare inom daglig verksamhet ta emot hederstecken efter 25 års arbete. Det anordnas middag och precis som alla andra kommunanställda får de från daglig verksamhet en gåva för sin långa arbetsinsats. [4]

I Ystad yrkade Vänsterpartiet i en motion att alla som deltar i daglig verksamhet ska inkluderas i kommunens återkommande avtackning av personal för lång och trogen tjänst. När ärendet gick upp till beslut var svaret att de berörda redan får uppskattning från kommunen.[5]

När det gäller födelsedagar så ser det lite olika ut inom daglig verksamhet bland kommunerna som förvaltningen varit i kontakt med. Boden uppvaktar bara vid lång och trogen tjänst och vid pensionsavgång, medan Uppsala även uppvaktar sina deltagare vid födelsedagarna 50 och 60 år

Uppvaktning av anställda i Umeå kommun
Varje år uppmärksammar Umeå kommun de som arbetat 25 år i kommunens tjänst. 25-årsjubilarerna får välja en förtjänstgåva och blir inbjudna till en förtjänstgåvolunch. Gåvan omfattar tillsvidareanställda med månadslön som under de senaste fem åren har haft kommunen som huvudarbetsgivare.[6]

I kommunen uppvaktas anställda som fyller 50 och 60 år med blommor eller presentbox och uppvaktningen sköts av den anställdes chef. En anställd som avgår från sin anställning med anledning av ålderspension eller varaktig sjukersättning, avtackas med minnesgåva samt en blombukett. Gåvan är ett presentkort och det går att välja mellan smycke eller klocka, konst och resa. Det är berörd chef som ansvarar för avtackningen och kostnaden belastar respektive verksamhet. [7]

Förvaltningens synpunkter
Förvaltningen anser inte att det går att likställa insatsen daglig verksamhet med en anställning då insatsen är frivillig, men ser det däremot som värdefullt att förbereda deltagaren för den tid som kommer efter ålderspension. Att sluta på daglig verksamhet kan vara en förändring som skapar oro för den enskilde. Mot bakgrund av det håller en rutin på att tas

[4] https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/storslagen-fest-i-arenan-medarbetare-fran-daglig-verksamhet-uppmarksammas. Hämtad 2025-04-08. Hämtad 2025-04-29.
[5] https://www.ystadsallehanda.se/artikel/ingen-avtackning-for-daglig-verksamhet/. Hämtad 2025-05-05.
[6] Minnesgåva vid avgång med pension - Intranät Umeå kommun. Hämtad 2025-05-07.
[7] Födelsedagar - Intranät Umeå kommun. Hämtad 2025-05-07.

fram som inte handlar om firande utan ett omhändertagande för att motverka de riskfaktorer som finns, exempelvis ensamhet och isolering. Det är viktigt att prata om förberedelser för pensionering och formulera nya mål utifrån den nya situationen. Däremot ser förvaltningen att det även skulle kunna gå att göra en rutin för hur de personer som slutar med insatsen avtackas.

Det finns i sammanhanget en svårighet att tillämpa det som motionen yrkar på, det vill säga att personer inom daglig verksamhet omfattas av regelverket för förtjänstgåvor utifrån samma regelverk som anställda samt ska kunna tillgodoräkna sig tiden från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun. Detta på grund av att ersättningen för deltagarna återfinns i Personec endast sedan tio år tillbaka, då systemet infördes i kommunen. Dessförinnan hanterades ersättningen på andra sätt, vilket gör det problematiskt att räkna ihop den sammanlagda tiden och är något att också ha med sig ur ett rättviseperspektiv.

Personer inom daglig verksamhet brukar i dagsläget som regel inte uppvaktas när de fyller 50 och 60 år. Däremot har vissa verksamheter regelbundna fikaträffar, där födelsedagar uppmärksammas.

Förvaltningen anser att insatsen daglig verksamhet är frivillig och inte går att likställa med en anställning i kommunen samt att en rutin för närvarande håller på att tas fram för att tillgodose rätt omhändertagande och trygghet för målgruppen när det gäller tiden efter ålderspension. Däremot ser förvaltningen att det skulle kunna gå att göra en rutin för hur de personer som slutar med insatsen avtackas. Förvaltningen föreslår därför att motionen avslås.

Karolina Lundqvist
Socialdirektör

Marie Eriksson
HR-strateg

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 189

Diarienr: KS-2025/00343

Motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att motionen avslås i enlighet med individ- och familjenämndens yttrande.

Reservation
Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Protokollsanteckning
Mattias Larsson (C) – Se kommunstyrelsens beslutsordning.

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda samt att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Individ- och familjenämnden har yttrat sig på motionen och föreslår att den avslås. I sitt yttrande redogör nämnden för hur insatsen daglig verksamhet inom LSS fungerar idag och hur denna insats tolkas ur ett arbetsrättsligt perspektiv, där deltagare inte definieras som arbetstagare.

Jämställdhetsutskottet har yttrat sig på motionen.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsen 2026-11-17

Beslutsunderlag

Motion 12/2025
Yttrande individ- och familjenämnden
Yttrande jämställdhetsutskottet

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Bore Sköld (V) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Mattias Larsson (C), Mariam Salem (MP), Anders Ågren (M), Janet Ågren (S) och **Lars Forsgren (SD)** – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen).

Bore Sköld (V), Anders Sellström (KD) och **Hanna Lundin Jernberg (L)** – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag (avslå motionen *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag att avslå motionen.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Protokollsanteckning

Mattias Larsson (C) lämnar följande protokollsanteckning: Centerpartiet anser det viktigt att även personer inom daglig verksamhet uppmärksammas, men tyvärr tillåter inte regelverket detta då något formellt anställningsförhållande inte råder. Vi ser dock gärna att man uppmärksammar deltagarna i daglig verksamhet på något annat sätt.

Beslutet ska skickas till

Motionären
IFN

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 352

Diarienr: KS-2025/00343

Motion 12/2025: Förtjänstgåvor och uppvaktningar även för personer i daglig verksamhet; Liv Zetterberg (V) och Linda Lotare (V)

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att motionen avslås i enlighet med individ- och familjenämndens yttrande.

Reservation
Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Ärendebeskrivning

Vänsterpartiet föreslår i en motion till kommunfullmäktige att alla som deltar i daglig verksamhet ska omfattas av regelverket för förtjänstgåvor och kommunala uppvaktningar, på liknande villkor som kommunens anställda samt att den som övergår från daglig verksamhet till anställning i Umeå kommun, eller vice versa, får tillgodoräkna sig tiden inom daglig verksamhet i förhållande till ovanstående regelverk.

Individ- och familjenämnden har yttrat sig på motionen och föreslår att den avslås. I sitt yttrande redogör nämnden för hur insatsen daglig verksamhet inom LSS fungerar idag och hur denna insats tolkas ur ett arbetsrättsligt perspektiv, där deltagare inte definieras som arbetstagare.

Jämställdhetsutskottet har yttrat sig på motionen.

Beslutsunderlag

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Click here to enter text. **Click here to enter text.**

Motion 12/2025
Yttrande individ- och familjenämnden
Yttrande jämställdhetsutskottet

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen).

Bore Sköld (V) – Bifall till motionen.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till tjänsteskrivelsens förslag (avslå motionen) *mot* bifall till motionen. Ordföranden finner att utskottet beslutar att bifalla tjänsteskrivelsens förslag att avslå motionen.

Reservation

Bore Sköld (V) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande om bifall till motionen.

Beslutet ska skickas till

Motionären
IFN

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-11-02

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/01032

Civilpliktsutbildning och övningsfält

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att ställa sig positiva till ansökan om etablering av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst i Umeå.

att öka kommunstyrelsens investeringsbudget med 43 miljoner kronor 2027, 80 miljoner kronor 2028 och 10 miljoner kronor 2029 för etablering av nytt övningsfält etapp 1. Detta under förutsättning att överenskommelse nås med Myndigheten för civilt försvar om att förlägga civilpliktsutbildning i kommunal räddningstjänst i Umeå. Finansiering sker genom upplåning.

att delprojekten Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2 hanteras i ordinarie planeringsprocess för budget 2028 och plan 2029–2031

Ärendebeskrivning
Myndigheten för civilt försvar (MCF) har fått regeringens uppdrag att genomföra civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst. För att kunna uppnå de volymer av utbildade som krävs har MCF ställt en förfrågan till den kommunala räddningstjänsten om intresse av att via samarbete genomföra civilpliktsutbildning.

Umeåregionens brand och räddningsnämnd har ställt sig positiva till att civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst förläggs till Umeå. Det finns ett stort värde i att etablera Umeå som en utbildningsort för civilplikt. Det ger en möjlighet att förstärka totalförsvarets robusthet i norra Sverige och det blir också en nära koppling mellan utbildning, förrådshållning, mobilisering och framtida användning av civilpliktiga resurser. Det kan också ge fler möjligheter att etablera andra kommande utbildningar och det kan även bidra till att locka fler människor till Umeå.

Umeå kommun och Umeåregionens brandförsvar har genom en icke bindande anmälan uppgett intresse av att genomföra utbildningen. En dialog med MCF är påbörjad gällande formerna för utbildningen, vilka förväntningar och krav som behöver uppfyllas samt hur en

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/01032

ersättningsmodell skulle kunna se ut. Utifrån kvalitetskraven som ställs på utbildningen kan det konstateras att den största utmaningen för kommunen och brandförsvaret är övningsfältet. En större del av civilpliktsutbildningen genomförs i praktisk form där stora krav ställs på övningsförutsättningarna.

Dagens övningsfält är undermåligt och kan i nuläget knappt tillgodose de mest grundläggande behoven för den ordinarie övningsverksamheten inom brandförsvaret. Det finns dessutom en problematik med PFAS på området och flygets närliggande övningsområde vilket medför begränsningar i utvecklingen av fältet. Behovet av en nyetablering av övningsfält är således stort, oaktat civilpliktsutbildning. Civilpliktsutbildningen kan däremot ge viss kostnadstäckning för investeringar och som tidigare nämnts innebär det också stora mervärden för kommunen och den norra regionen.

Om MCF och kommunen/brandförsvaret når en överenskommelse gällande civilpliktsutbildning ska denna tecknas i början av januari 2027 för att utbildning ska kunna påbörjas vårterminen 2029.

Ersättning från MCF kommer att täcka löpande drift- och kapitalkostnader för civilpliktsutbildningen men för uppbyggnad av övningsfält och iordningsställande av boende för civilpliktiga krävs kommunala investeringsmedel.

Investeringsutgifter
Investeringen i ett nytt övningsfält föreslås delas upp i tre delprojekt. Övningsfält etapp 1, Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2.

Övningsfält Etapp 1 har utformats utifrån krav från MCF och är en förutsättning för att kunna starta civilpliktsutbildningen. Förutom el-, vatten- och markarbeten, som utgör de största investeringsutgifterna, planeras i etapp 1 för bland annat tillfälliga utbildningslokaler (paviljonger), brandmoduler, urbant sök- och räddningsområde, tillfällig tälthall och grovlektionssal samt vattendamm. Om överenskommelse nås med MCF behöver Etapp 1 påbörjas omgående för att anläggningen ska vara klar till utbildningens start vårterminen 2029. För detta krävs också ett beslut från Kommunfullmäktige om ökad investeringsbudget 2027 med 43 miljoner kronor, 2028 med 80 miljoner kronor och 2029 med 10 miljoner kronor.

Huvudbyggnaden som innehåller vagnhallar och lektionssalar samt Övningsfält etapp 2 som innebär en utökning av övningsfältet är inte lika tidkritiskt och föreslås lyftas in i ordinarie planeringsprocess. Dessa delar bedöms dock vara en förutsättning för att långsiktigt kunna bedriva en övnings- och utbildningsverksamhet som svarar upp mot de krav som både

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/01032

nuläge och framtid ställer. Ett framtidssäkrat övningsfält ger också goda möjligheter till etablering av fler utbildningar samt att kunna öka den externa samverkan mot målbilden att bli ett operativt nav i den norra delen av Sverige.

En grov investeringskalkyl har upprättats där de totala investeringsutgifterna bedöms uppgå till omkring 280 miljoner kronor, varav etapp 1 beräknas till omkring 133 miljoner kronor.

Delprojekt	**Investering (tkr)**	**Påbörjas**	**Färdigställt**	**Förslag beslut**
Övningsfält etapp 1	133 000	2027	2028/ 2029	Beslut KF november 2026
Huvudbyggnad	112 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Övningsfält etapp 2	35 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Total investeringsutgift	**280 000**			

Det finns stora osäkerheter i denna tidiga kalkyl, exempelvis kopplat till markförutsättningarna. Fortsatt förstudie med utredningar och programarbete behöver utföras för att uppnå en tydligare prisbild. I befintlig kalkyl har dock poster för osäkerhet inarbetats. Då beredning av investeringsprojektet fortsatt pågår föreslås att investeringsbudgeten i utgångsläget tilldelas Kommunstyrelsen och att en fördelning av medlen till respektive nämnd beslutas när en högre säkerhet uppnåtts i kalkylerna.

Driftkostnader

Driftkostnader för övningsfält finns redan idag men ett nytt större övningsfält kommer att medföra ökade driftkostnader. Då planeringen för övningsfältet är i ett tidigt stadie är storleken på driftkostnaderna osäkra. MCF framhåller att kostnadstäckning ska utgå för samtliga utgifter kopplade till civilpliktsutbildningen, vilket även inkluderar kapitalkostnader i form av ränta och avskrivningar.

De ökade driftkostnaderna som övningsfältet medför kan alltså delvis finansieras genom samnyttjande med civilpliktsutbildningen. Utifrån befintlig kalkyl har en fördelning av nyttjandet mellan civilpliktsutbildningen och Umeåregionens brandförsvar genomförts. För etapp 1 beräknas brandförsvarets andel av nyttjandet innebära ökade

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/01032

årliga driftkostnader med omkring 3–5 miljoner kronor när övningsfältet tas i drift 2029. Finansiering av framtida driftkostnader för övningsfältet hanteras i ordinarie planeringsprocess.

Beslutsunderlag

Brand- och räddningsnämndens beslut angående ansökan om genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst 2026-09-23**.**

Beredningsansvariga

Magnus Håkansson, controller

Beslutet ska skickas till

Brand- och räddningsnämnden

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 29

Diarienr: UBRN-2026/00018

Ansökan om genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst

Beslut

Umeåregionens brand och räddningsnämnd beslutar

att fortsatt ställa sig positiva till att genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst förläggs till Umeå kommun

att föreslå Kommunstyrelsen att ställa sig bakom ansökan om genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst med tillhörande etablering.

Ärendebeskrivning

Myndigheten för civilt försvar (MCF) har fått regeringens uppdrag att genomföra civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst. För att kunna uppnå de volymer av utbildade som krävs har MCF ställt en förfrågan till den kommunala räddningstjänsten om intresse av att via samarbete genomföra civilpliktsutbildning.

Det finns ett stort värde i att etablera Umeå som en utbildningsort för civilplikt. Det ger en möjlighet att förstärka totalförsvarets robusthet i norra Sverige och det blir också en nära koppling mellan utbildning, förrådshållning, mobilisering och framtida användning av civilpliktiga resurser. Det kan också ge fler möjligheter att etablera andra kommande utbildningar och det kan även bidra till att locka fler människor till Umeå.

Umeå kommun och Umeåregionens brandförsvar har genom en icke bindande anmälan uppgett intresse av att genomföra utbildningen. En dialog med MCF är påbörjad gällande formerna för utbildningen, vilka förväntningar och krav som behöver uppfyllas samt hur en ersättningsmodell skulle kunna se ut. Utifrån kvalitetskraven som ställs på utbildningen kan det konstateras att den största utmaningen för

kommunen och brandförsvaret är övningsfältet. En större del av civilpliktsutbildningen genomförs i praktisk form där stora krav ställs på övningsförutsättningarna. Dagens övningsfält är undermåligt och kan i nuläget knappt tillgodose de mest grundläggande behoven för den ordinarie övningsverksamheten i Umeåregionens brand- och räddningsnämnd. Behovet av en nyetablering av övningsfält är således stort för nämnden, oaktat denna etablering eller inte.

Om MCF och kommunen/brandförsvaret når en överenskommelse ska denna tecknas i början av januari 2027 för att utbildning ska kunna påbörjas VT 2029.

Ersättning från MCF kommer att täcka löpande driftkostnader inklusive vissa investeringar men för uppbyggnad av övningsfält och iordningsställande av boende för civilpliktiga kommer kommunala investeringsmedel behövas. Delar av kostnaden för övningsfältet kommer sedan slutligen belasta Umeåregionens brand och räddningsnämnd.

Beredningsansvarig

Eva-Lena Fjällström, beredskapsdirektör
Anders Jonsson, räddningschef

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen Umeå, ksdiarium@umea.se

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 190

Diarienr: KS-2026/01032

Civilpliktsutbildning och övningsfält

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att ställa sig positiva till ansökan om etablering av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst i Umeå.

att öka kommunstyrelsens investeringsbudget med 43 miljoner kronor 2027, 80 miljoner kronor 2028 och 10 miljoner kronor 2029 för etablering av nytt övningsfält etapp 1. Detta under förutsättning att överenskommelse nås med Myndigheten för civilt försvar om att förlägga civilpliktsutbildning i kommunal räddningstjänst i Umeå. Finansiering sker genom upplåning.

att delprojekten Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2 hanteras i ordinarie planeringsprocess för budget 2028 och plan 2029–2031

Ärendebeskrivning

Myndigheten för civilt försvar (MCF) har fått regeringens uppdrag att genomföra civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst. För att kunna uppnå de volymer av utbildade som krävs har MCF ställt en förfrågan till den kommunala räddningstjänsten om intresse av att via samarbete genomföra civilpliktsutbildning.

Umeåregionens brand och räddningsnämnd har ställt sig positiva till att civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst förläggs till Umeå. Det finns ett stort värde i att etablera Umeå som en utbildningsort för civilplikt. Det ger en möjlighet att förstärka totalförsvarets robusthet i norra Sverige och det blir också en nära koppling mellan utbildning, förrådshållning, mobilisering och framtida användning av civilpliktiga resurser. Det kan också ge fler möjligheter att etablera andra kommande utbildningar och det kan även bidra till att locka fler människor till Umeå.

Umeå kommun och Umeåregionens brandförsvar har genom en icke bindande anmälan uppgett intresse av att genomföra utbildningen. En dialog med MCF är påbörjad gällande formerna för utbildningen, vilka förväntningar och krav som behöver uppfyllas samt hur en ersättningsmodell skulle kunna se ut. Utifrån kvalitetskraven som ställs på utbildningen kan det konstateras att den största utmaningen för kommunen och brandförsvaret är övningsfältet. En större del av civilpliktsutbildningen genomförs i praktisk form där stora krav ställs på övningsförutsättningarna.

Dagens övningsfält är undermåligt och kan i nuläget knappt tillgodose de mest grundläggande behoven för den ordinarie övningsverksamheten inom brandförsvaret. Det finns dessutom en problematik med PFAS på området och flygets närliggande övningsområde vilket medför begränsningar i utvecklingen av fältet. Behovet av en nyetablering av övningsfält är således stort, oaktat civilpliktsutbildning. Civilpliktsutbildningen kan däremot ge viss kostnadstäckning för investeringar och som tidigare nämnts innebär det också stora mervärden för kommunen och den norra regionen.

Om MCF och kommunen/brandförsvaret når en överenskommelse gällande civilpliktsutbildning ska denna tecknas i början av januari 2027 för att utbildning ska kunna påbörjas vårterminen 2029.

Ersättning från MCF kommer att täcka löpande drift- och kapitalkostnader för civilpliktsutbildningen men för uppbyggnad av övningsfält och iordningsställande av boende för civilpliktiga krävs kommunala investeringsmedel.

Investeringsutgifter
Investeringen i ett nytt övningsfält föreslås delas upp i tre delprojekt. Övningsfält etapp 1, Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2.

Övningsfält Etapp 1 har utformats utifrån krav från MCF och är en förutsättning för att kunna starta civilpliktsutbildningen. Förutom el-, vatten- och markarbeten, som utgör de största investeringsutgifterna, planeras i etapp 1 för bland annat tillfälliga utbildningslokaler

(paviljonger), brandmoduler, urbant sök- och räddningsområde, tillfällig tälthall och grovlektionssal samt vattendamm. Om överenskommelse nås med MCF behöver Etapp 1 påbörjas omgående för att anläggningen ska vara klar till utbildningens start vårterminen 2029. För detta krävs också ett beslut från Kommunfullmäktige om ökad investeringsbudget 2027 med 43 miljoner kronor, 2028 med 80 miljoner kronor och 2029 med 10 miljoner kronor.

Huvudbyggnaden som innehåller vagnhallar och lektionssalar samt Övningsfält etapp 2 som innebär en utökning av övningsfältet är inte lika tidkritiskt och föreslås lyftas in i ordinarie planeringsprocess. Dessa delar bedöms dock vara en förutsättning för att långsiktigt kunna bedriva en övnings- och utbildningsverksamhet som svarar upp mot de krav som både nuläge och framtid ställer. Ett framtidssäkrat övningsfält ger också goda möjligheter till etablering av fler utbildningar samt att kunna öka den externa samverkan mot målbilden att bli ett operativt nav i den norra delen av Sverige.

En grov investeringskalkyl har upprättats där de totala investeringsutgifterna bedöms uppgå till omkring 280 miljoner kronor, varav etapp 1 beräknas till omkring 133 miljoner kronor.

Delprojekt	**Investering (tkr)**	**Påbörjas**	**Färdigställt**	**Förslag beslut**
Övningsfält etapp 1	133 000	2027	2028/ 2029	Beslut KF november 2026
Huvudbyggnad	112 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Övningsfält etapp 2	35 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Total investeringsutgift	**280 000**			

Det finns stora osäkerheter i denna tidiga kalkyl, exempelvis kopplat till markförutsättningarna. Fortsatt förstudie med utredningar och programarbete behöver utföras för att uppnå en tydligare prisbild. I

befintlig kalkyl har dock poster för osäkerhet inarbetats. Då beredning av investeringsprojektet fortsatt pågår föreslås att investeringsbudgeten i utgångsläget tilldelas Kommunstyrelsen och att en fördelning av medlen till respektive nämnd beslutas när en högre säkerhet uppnåtts i kalkylerna.

Driftkostnader
Driftkostnader för övningsfält finns redan idag men ett nytt större övningsfält kommer att medföra ökade driftkostnader. Då planeringen för övningsfältet är i ett tidigt stadie är storleken på driftkostnaderna osäkra. MCF framhåller att kostnadstäckning ska utgå för samtliga utgifter kopplade till civilpliktsutbildningen, vilket även inkluderar kapitalkostnader i form av ränta och avskrivningar.

De ökade driftkostnaderna som övningsfältet medför kan alltså delvis finansieras genom samnyttjande med civilpliktsutbildningen. Utifrån befintlig kalkyl har en fördelning av nyttjandet mellan civilpliktsutbildningen och Umeåregionens brandförsvar genomförts. För etapp 1 beräknas brandförsvarets andel av nyttjandet innebära ökade årliga driftkostnader med omkring 3–5 miljoner kronor när övningsfältet tas i drift 2029. Finansiering av framtida driftkostnader för övningsfältet hanteras i ordinarie planeringsprocess.

Beslutsunderlag
Brand- och räddningsnämndens beslut angående ansökan om genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst 2026-09-23**.**

Beredningsansvariga
Magnus Håkansson, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning
Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Brand- och räddningsnämnden

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 353

Diarienr: KS-2026/01032

Civilpliktsutbildning och övningsfält

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att ställa sig positiva till ansökan om etablering av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst i Umeå.

att öka kommunstyrelsens investeringsbudget med 43 miljoner kronor 2027, 80 miljoner kronor 2028 och 10 miljoner kronor 2029 för etablering av nytt övningsfält etapp 1. Detta under förutsättning att överenskommelse nås med Myndigheten för civilt försvar om att förlägga civilpliktsutbildning i kommunal räddningstjänst i Umeå. Finansiering sker genom upplåning.

att delprojekten Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2 hanteras i ordinarie planeringsprocess för budget 2028 och plan 2029–2031

Ärendebeskrivning

Myndigheten för civilt försvar (MCF) har fått regeringens uppdrag att genomföra civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst. För att kunna uppnå de volymer av utbildade som krävs har MCF ställt en förfrågan till den kommunala räddningstjänsten om intresse av att via samarbete genomföra civilpliktsutbildning.

Umeåregionens brand och räddningsnämnd har ställt sig positiva till att civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst förläggs till Umeå. Det finns ett stort värde i att etablera Umeå som en utbildningsort för civilplikt. Det ger en möjlighet att förstärka totalförsvarets robusthet i norra Sverige och det blir också en nära koppling mellan utbildning, förrådshållning, mobilisering och framtida användning av civilpliktiga resurser. Det kan också ge fler möjligheter att etablera andra kommande utbildningar och det kan även bidra till att locka fler människor till Umeå.

Umeå kommun och Umeåregionens brandförsvar har genom en icke bindande anmälan uppgett intresse av att genomföra utbildningen. En dialog med MCF är påbörjad gällande formerna för utbildningen, vilka förväntningar och krav som behöver uppfyllas samt hur en ersättningsmodell skulle kunna se ut. Utifrån kvalitetskraven som ställs på utbildningen kan det konstateras att den största utmaningen för kommunen och brandförsvaret är övningsfältet. En större del av civilpliktsutbildningen genomförs i praktisk form där stora krav ställs på övningsförutsättningarna.

Dagens övningsfält är undermåligt och kan i nuläget knappt tillgodose de mest grundläggande behoven för den ordinarie övningsverksamheten inom brandförsvaret. Det finns dessutom en problematik med PFAS på området och flygets närliggande övningsområde vilket medför begränsningar i utvecklingen av fältet. Behovet av en nyetablering av övningsfält är således stort, oaktat civilpliktsutbildning. Civilpliktsutbildningen kan däremot ge viss kostnadstäckning för investeringar och som tidigare nämnts innebär det också stora mervärden för kommunen och den norra regionen.

Om MCF och kommunen/brandförsvaret når en överenskommelse gällande civilpliktsutbildning ska denna tecknas i början av januari 2027 för att utbildning ska kunna påbörjas vårterminen 2029.

Ersättning från MCF kommer att täcka löpande drift- och kapitalkostnader för civilpliktsutbildningen men för uppbyggnad av övningsfält och iordningsställande av boende för civilpliktiga krävs kommunala investeringsmedel.

Investeringsutgifter
Investeringen i ett nytt övningsfält föreslås delas upp i tre delprojekt. Övningsfält etapp 1, Huvudbyggnad och Övningsfält etapp 2.

Övningsfält Etapp 1 har utformats utifrån krav från MCF och är en förutsättning för att kunna starta civilpliktsutbildningen. Förutom el-, vatten- och markarbeten, som utgör de största investeringsutgifterna, planeras i etapp 1 för bland annat tillfälliga utbildningslokaler

(paviljonger), brandmoduler, urbant sök- och räddningsområde, tillfällig tälthall och grovlektionssal samt vattendamm. Om överenskommelse nås med MCF behöver Etapp 1 påbörjas omgående för att anläggningen ska vara klar till utbildningens start vårterminen 2029. För detta krävs också ett beslut från Kommunfullmäktige om ökad investeringsbudget 2027 med 43 miljoner kronor, 2028 med 80 miljoner kronor och 2029 med 10 miljoner kronor.

Huvudbyggnaden som innehåller vagnhallar och lektionssalar samt Övningsfält etapp 2 som innebär en utökning av övningsfältet är inte lika tidkritiskt och föreslås lyftas in i ordinarie planeringsprocess. Dessa delar bedöms dock vara en förutsättning för att långsiktigt kunna bedriva en övnings- och utbildningsverksamhet som svarar upp mot de krav som både nuläge och framtid ställer. Ett framtidssäkrat övningsfält ger också goda möjligheter till etablering av fler utbildningar samt att kunna öka den externa samverkan mot målbilden att bli ett operativt nav i den norra delen av Sverige.

En grov investeringskalkyl har upprättats där de totala investeringsutgifterna bedöms uppgå till omkring 280 miljoner kronor, varav etapp 1 beräknas till omkring 133 miljoner kronor.

Delprojekt	**Investering (tkr)**	**Påbörjas**	**Färdigställt**	**Förslag beslut**
Övningsfält etapp 1	133 000	2027	2028/ 2029	Beslut KF november 2026
Huvudbyggnad	112 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Övningsfält etapp 2	35 000	2028	2030	Beslut i ordinarie planeringsprocess
Total investeringsutgift	**280 000**			

Det finns stora osäkerheter i denna tidiga kalkyl, exempelvis kopplat till markförutsättningarna. Fortsatt förstudie med utredningar och programarbete behöver utföras för att uppnå en tydligare prisbild. I

befintlig kalkyl har dock poster för osäkerhet inarbetats. Då beredning av investeringsprojektet fortsatt pågår föreslås att investeringsbudgeten i utgångsläget tilldelas Kommunstyrelsen och att en fördelning av medlen till respektive nämnd beslutas när en högre säkerhet uppnåtts i kalkylerna.

Driftkostnader
Driftkostnader för övningsfält finns redan idag men ett nytt större övningsfält kommer att medföra ökade driftkostnader. Då planeringen för övningsfältet är i ett tidigt stadie är storleken på driftkostnaderna osäkra. MCF framhåller att kostnadstäckning ska utgå för samtliga utgifter kopplade till civilpliktsutbildningen, vilket även inkluderar kapitalkostnader i form av ränta och avskrivningar.

De ökade driftkostnaderna som övningsfältet medför kan alltså delvis finansieras genom samnyttjande med civilpliktsutbildningen. Utifrån befintlig kalkyl har en fördelning av nyttjandet mellan civilpliktsutbildningen och Umeåregionens brandförsvar genomförts. För etapp 1 beräknas brandförsvarets andel av nyttjandet innebära ökade årliga driftkostnader med omkring 3–5 miljoner kronor när övningsfältet tas i drift 2029. Finansiering av framtida driftkostnader för övningsfältet hanteras i ordinarie planeringsprocess.

Beslutsunderlag
Brand- och räddningsnämndens beslut angående ansökan om genomförande av civilpliktsutbildning inom kommunal räddningstjänst 2026-09-23**.**

Beredningsansvariga
Magnus Håkansson, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till
Brand- och räddningsnämnden

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-11-02

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/01019

Översyn av styrdokument hösten 2026

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- Umeå och Vasa 2030 - Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion revideras
- Umeå kommuns miljömål revideras och när det är möjligt integreras i befintlig aktiverande styrning
- Riktlinje för idéburet offentligt partnerskap tas fram
- Riktlinje för masshantering i kommunen tas fram
- Plan för civil beredskap 2027–2030 tas fram

Kommunstyrelsen beslutar att:

- Riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter tas fram

Ärendebeskrivning

I enlighet med kommunens riktlinje för styrdokument ska styrdokument regelbundet ses över. Syftet med översynen är att utvärdera dokumentens syfte och styreffekt.

Innan ett nytt styrdokument tas fram ska det göras en nulägesanalys över hur styrningen fungerar idag och vilka områden som behöver förbättras. För att undvika målkonflikter är det viktigt att se över även befintliga styrdokument relaterade till området.

För att skapa bättre överblick görs översyn av flera dokument vid ett och samma tillfälle. Se bilaga för en sammanfattning av orsaker till besluten samt bakgrundsanalyser. Bakgrundsbeskrivningarna är en översyn av hela området och föreslår ibland annan eller relaterad styrning. Dessa frågor är inte föremål för politiska beslut i dagsläget utan hanteras på annat sätt.

De tidigare beslutade styrdokument som berörs i ärendet är inte bifogade. De går i stället att ta del av på www.umea.se/styrdokument

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanställning av bedömningar och bakgrundsanalyser

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/01019

Beredningsansvariga

Sara Nordström
Lina Renfors

Beslutet ska skickas till

Nämnder samt Umeå kommunföretag

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lina Renfors
Koordinator

Bilaga 1

UMEÅ KOMMUN

Sammanställning bedömningar och bakgrundsanalyser

Aktualitets- och relevansbedömning av styrande dokument hösten 2026.

Bedömningar

Nedan styrdokument föreslås revideras.

Styrdokument	Beslut	Dnr	Beslutat av	Dokument-ansvarig nämnd	Kommentar	Sidnr. nedan
Umeå och Vasa 2030 Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion	2023	KS-2022/00164	KF	KS	Fyller sin funktion och bör behållas som ett aktiverande styrdokument samtidigt som innehållet ska renodlas, prioriteras och kopplas tydligare till ansvar, genomförande och uppföljning.	3
Umeå kommuns miljömål	2020	KS-2019/00214	KF	KS	Varje mål behöver prövas utifrån relevans, kommunens rådighet och befintlig styrning. Fortsatt relevanta mål och indikatorer bör integreras i befintlig aktiverande styrning.	6

Nedan styrdokument föreslås tas fram (igångsättningsbeslut).

Område	Beslutas av	Dokument-ansvarig nämnd	Kommentar	Sidnr. nedan
I.O.P.	KF	KS	Behov av att ta fram en tydligare struktur för ansvar, roller, finansiering samt kontaktvägar för samverkan med civilsamhället och möjligheten att ingå Idéburet offentligt partnerskap. Avsaknaden av en kommunövergripande samordning och styrning innebär att organisationer behandlas olika, att villkoren skiljer sig mycket åt beroende på inom vilken nämnd IOP tecknas samt att det finns ökad risk att samma verksamhet finansieras genom både IOP och föreningsbidrag eller genom stöd från flera nämnder.	10
Hantering av skyddade personuppgifter	KS	KS	För att uppnå en tydligare och mer ändamålsenlig styrning samt utifrån kommunrevisionens rekommendation till kommunstyrelsen görs bedömningen att den samlade styrningen av informationssäkerhetsarbetet behöver kompletteras	16

			med en separat riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter.	
Kommunal masshantering	KF	KS	För att uppnå en mer effektiv och hållbar masshantering krävs en tydligare styrning gällande masshantering genom hela planerings- och genomförandeprocessen i kommunen. Detta för att minska klimatpåverkan, öka resurseffektiviteten och möjliggöra en mer cirkulär hantering av massor i kommunen. Ersätter grusplan.	19
Plan för civil beredskap 2027–2030	KS	KF	Kommunen ska enligt kommande lagstiftning som träder i kraft 1 januari 2027, Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig, varje mandatperiod anta en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen ska uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga. Utöver det specifika lagkravet medför det försämrade säkerhetsläget kombinerat med flertalet nya och reviderade lagstiftningar högre krav på kommunens grundläggande förmåga. Mot denna bakgrund finns ett tydligt behov av en sammanhållen inriktning för arbetet med civil beredskap i hela kommunkoncernen. Planen ersätter nuvarande plan för civil beredskap 2023–2026.	25

Bakgrundsanalyser

Sammanställning bedömningar och bakgrundsanalyser Aktualitets- och relevansbedömning av styrande dokument hösten 2026. 1

Bedömningar 1

Bakgrundsanalyser....2

Aktualitets- och relevansprövning av Umeå och Vasa 2030 Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion....4

Bakgrund....4

Nuläge....5

Utvärdering av Umeå och Vasa 2030 Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion....5

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi? 6

Resurser 6

Bilaga 1

Intressenter....7
Sammanfattning....7
Aktualitets- och relevansprövning av Umeå kommuns lokala miljömål....8
Bakgrund....8
Nuläge och utvärdering av de lokala miljömålen....8
Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?....9
Resurser....10
Intressenter....11
Sammanfattning....11
Nulägesanalys av styrdokument för Idéburet offentligt partnerskap (IOP)....12
Bakgrund - Vad har vi?....12
Omvärldsbevakning....13
Befintlig styrning....13
Regler för Föreningsbidrag....14
Upphandling och reserverad upphandling enligt LOU....14
Bedömning av nuläget....14
Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?....15
Resurser....16
Beredning....16
Sammanfattning....17
Nulägesanalys av styrdokument för hantering av skyddade personuppgifter....18
Bakgrund - Vad har vi?....18
Befintlig styrning....18
Bedömning....19
Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?....19
Resurser....19
Intressenter....19
Beredning....20
Sammanfattning....20

Nulägesanalys av kommunal masshantering....21
Bakgrund....21
Omvärldsbevakning....21
Befintlig styrning....23
Bedömning....23
Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?....24
Resurser....25
Intressenter....25
Sammanfattning....26
Nulägesanalys av plan för civil beredskap....27
Bakgrund - Vad har vi?....27
Befintlig styrning....27
Bedömning....28
Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?....28
Omfattning och beredning....28
Sammanfattning Förslag till beslut:....28

Aktualitets- och relevansprövning av Umeå och Vasa 2030 Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion

Bakgrund

Umeå kommun och Vasa stad har en gemensam utvecklingsstrategi som anger en långsiktig inriktning för samarbetet mellan städerna. Strategin ska bidra till att stärka den gemensamma regionens attraktivitet, konkurrenskraft och hållbara utveckling samt skapa ett tydligare gemensamt agerande inom områden där städerna har ömsesidig nytta av samarbete.

Strategin togs fram gemensamt och beslutades politiskt i respektive stad. I Umeå beslutades den att kommunfullmäktige i augusti 2023.

Nuläge

Sedan strategin togs fram har förutsättningarna för samarbetet förändrats. Det säkerhetspolitiska läget har ökat betydelsen av nordiskt och gränsöverskridande samarbete, beredskap, motståndskraft och fungerande förbindelser. Samtidigt har frågor om kompetensförsörjning, konkurrenskraft, hållbar omställning och attraktiva livsmiljöer blivit ännu viktigare för båda städerna.

Det finns också ett behov av att tydligare beskriva samarbetets europeiska mervärde: vilka europeiska utmaningar Umeå och Vasa tillsammans kan bidra till att lösa och hur städernas gemensamma styrkor kan användas i europeiska nätverk, initiativ och finansieringsprogram.

Strategin behöver även anpassas till städernas ordinarie styrning och till de resurser och mandat som finns för genomförandet. Det behöver bli tydligare:

- vilka frågor städerna ska driva gemensamt;
- inom vilka områden städerna främst ska arbeta parallellt och utbyta erfarenheter;
- vilka mål som ska prioriteras;
- vem som ansvarar för genomförande och uppföljning.

Strategin berör flera delar av kommunernas verksamhet och behöver samspela med bland annat näringslivsutveckling, kompetensförsörjning, fysisk planering, mobilitet, kultur, fritid, beredskap, internationellt arbete samt respektive stads verksamhets- och budgetplanering.

Utvärdering av Umeå och Vasa 2030 Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion

Någon samlad effektutvärdering av strategin har inte genomförts. Aktualitetsprövningen utgår i stället från erfarenheter av strategins användning, interna diskussioner i Umeå kommun och dialogen mellan Umeå och Vasa.

Strategin har haft positiva effekter genom att:

- ge samarbetet en gemensam politisk och strategisk riktning;
- synliggöra områden där städerna har gemensamma intressen;
- skapa en grund för löpande samarbete och erfarenhetsutbyte;
- bidra till en långsiktig relation mellan städerna.

Samtidigt har följande förbättringsområden identifierats:

- Strategin är bred och innehåller fler ambitioner än vad städerna har kapacitet att genomföra samtidigt.

- Skillnaden mellan gemensamt genomförande och parallellt arbete är inte tillräckligt tydlig.
- Ansvar, organisering och uppföljning behöver konkretiseras.
- Strategins koppling till ordinarie verksamhetsplanering och budget behöver stärkas.
- Det europeiska mervärdet och kopplingen till förändrade omvärldsförutsättningar behöver bli tydligare.
- Uppföljningen behöver koncentreras till ett mindre antal prioriteringar och konkreta resultat.

Den samlade bedömningen är att strategin fortfarande är relevant, men att den inte bör förlängas oförändrad. Den behöver aktualiseras och prioriteras för att bli mer styrande och genomförbar.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Umeå och Vasa behöver även fortsättningsvis en gemensam strategi. Samarbetet är långsiktigt, politiskt prioriterat och omfattar frågor som inte fullt ut kan hanteras genom respektive stads egna styrdokument.

Strategin bör även fortsättningsvis vara ett aktiverande styrdokument. Den ska ange gemensam riktning, prioriterade områden och önskade resultat. Den bör inte detaljreglera genomförandet. Konkreta aktiviteter, ansvar och finansiering behöver i stället hanteras genom ordinarie verksamhetsplanering samt vid behov genom gemensamma handlings- eller aktivitetsplaner.

Resurser

Aktualiseringen bedöms i huvudsak kunna genomföras inom befintliga ramar. Arbetet kräver dock avsatt tid för:

- koordinering och gemensam dokumentframställning,
- intern beredning och förankring,
- dialog mellan berörda verksamheter och externa aktörer samt
- politisk beredning och beslut.

Aktualiseringen innebär inte i sig beslut om nya ekonomiska åtaganden. Om den reviderade strategin innehåller insatser som kräver särskild finansiering ska dessa prövas i respektive

stads ordinarie budget- och verksamhetsplanering. Ansvar och finansiering bör vara klarlagda innan nya aktiviteter beslutas.

Intressenter

Aktualiseringen berör främst tjänstepersoner och politiker i Umeå kommun och Vasa stad. Dialog och förankring sker inom respektive stad samt gemensamt mellan städerna.

Sammanfattning

Aktualitets- och relevansprövningen visar att Umeå–Vasa-strategin fortfarande fyller en viktig funktion men behöver aktualiseras. Strategin bör behållas som ett gemensamt aktiverande styrdokument, samtidigt som innehållet renodlas, prioriteras och kopplas tydligare till ansvar, genomförande och uppföljning.

Handläggare:

Mikael Brändström, Utvecklingsdirektör

Cathrin Alenskär, Internationell strateg

Bilaga 1

Aktualitets- och relevansprövning av Umeå kommuns lokala miljömål

Bakgrund

Kommunens miljöstrategiska arbete är långsiktigt och riktar sig både till kommunens egna verksamheter, organisationer och företag och till invånarna. Det miljöstrategiska arbetet handlar i slutänden om att skapa förutsättningar för umeborna att leva mer hållbart. Det görs genom att styra val och agerande i en mer hållbar riktning. Det är också bakgrunden till att den första versionen av lokala miljömål för Umeå kommun togs fram 2008. Idag finns även Agenda 2030 och de nationella miljömålen är den svenska motsvarigheten till agendans ekologiska dimension.

Umeås nuvarande lokala miljömål antogs av kommunfullmäktige den 24 februari 2020 för att konkretisera den ekologiska dimensionen av kommunens långsiktiga utveckling. Målen omfattar klimat, biologisk mångfald, vatten, god bebyggd miljö och giftfri miljö och berör både kommunkoncernens verksamheter och Umeå som geografiskt område.

Till miljömålen antog kommunfullmäktige den 28 november 2022 ett åtgärdsprogram, ÅGP, med 101 åtgärder.

Nuläge och utvärdering av de lokala miljömålen

Miljömålen har följts upp vid två tillfällen, 2023 och slutuppföljningen 2025. Även åtgärdsprogrammet, ÅGP, har slutredovisats. Resultat, analys och rekommendationer har sammanställts i en uppföljningsrapport, se bilaga. ÅGP avslutades vid utgången av 2025, medan miljömålen har olika tidshorisonter och måldokumentet gäller fortfarande.

Uppföljningen av både mål och ÅGP ger underlag till en prövning av målens fortsatta relevans och hur miljöarbetet bör integreras i kommunens styrning. Prövningen görs utifrån uppföljningsresultat, kommunens styrmodell och andra relevanta styrdokument. Syftet är att säkerställa att fortsatt angelägna miljöfrågor omhändertas med tydligt ansvar och koppling till ordinarie planering, budget och uppföljning.

Uppföljningen visar ett varierande resultat. Fyra miljömål bedöms vara uppnådda eller utvecklas i linje med målet, fem saknar tillräckligt bedömningsunderlag och 17 har inte uppnåtts eller utvecklas för långsamt. Av 101 åtgärder i ÅGP redovisas 33 som avslutade, 56 som pågående och tolv som ej påbörjade. Status bör tolkas med försiktighet eftersom flera åtgärder utgör löpande verksamhet och vissa har avslutats administrativt utan att

genomföras fullt ut. Andra pågående åtgärder kan samtidigt ha gett resultat även om de inte har kunnat markeras som avslutade.

Miljömålen och ÅGP har bidragit till en gemensam riktning, bättre kunskapsunderlag och konkreta insatser, exempelvis energiplan, klimatberäkningsanvisningar, en arbetsmodell för ekosystemtjänster och utvecklad markförvaltning. Arbetet har också mobiliserat verksamheter, stärkt det tvärsektoriella samarbetet och utvecklat arbetssätt. Dessa organisatoriska förbättringar är betydelsefulla även när effekterna på miljötillståndet ännu inte kan mätas. Syftet att vägleda och kraftsamla kring miljöarbetet bedöms därmed delvis vara uppfyllt, samtidigt som många önskade miljöeffekter inte uppnås, återstår eller är svåra att bedöma.

Miljömålen antogs under införandet av kommunens nuvarande styrmodell, vilket bidrog till att arbetet delvis löpte i parallella spår och att miljömålen inte fullt ut integrerats i ordinarie styrning. Kopplingen till verksamhetsplanering, budget och uppföljning har av den anledningen skiftat, och för vissa åtgärder har samordningsansvar eller resurser varit otillräckliga. Det långsiktiga klimatmålet har dock inordnats i styrningen genom inriktningsmålet om ett klimatneutralt Umeå 2040 och tillhörande program.

En insikt är att det fortsatta arbetet behöver knytas tydligare till befintliga styrprocesser, program och planer. Ansvar för samordning, genomförande och uppföljning behöver vara tydligt inom befintliga roller och prioriterade åtgärder behöver ha en förankrad resurs- och tidsplan. Relevanta indikatorer bör integreras i ordinarie uppföljning och utformas så att de fångar upp både genomförda insatser och miljöeffekter. Det kan stärka ägarskapet och långsiktigheten samt minska parallella uppföljningsstrukturer i kommunkoncernen.

Vid formulering och utformning av mål, aktiviteter och uppföljning behöver hänsyn tas till både Umeå kommun som organisation och som geografiskt område. Kommunen har större direkt rådighet över den egna verksamheten, medan utvecklingen i samhället också påverkas av andra aktörers beslut och av nationella och europeiska regler, prioriteringar och ekonomiska styrmedel. Rådighet bör därför vägleda valet av mål, indikatorer och åtgärder, utan att bli ett generellt skäl att sänka ambitionen eller avstå från uppföljning. Där rådigheten är begränsad bör uppföljningen synliggöra både miljötillståndets utveckling och kommunens roll genom egna insatser, samverkan och påverkan.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Miljöfrågorna bedöms fortsatt vara relevanta, men målens utformning och placering i styrningen behöver ses över. Inriktningen bör vara att integrera dem i kommunens styrmodell och minska överlappande mål och rapporteringskrav.

En genomgång av varje miljömål föreslås för att bedöma:

- är målet fortfarande relevant och ska behållas, omformuleras eller avslutas,
- omhändertas det av befintliga inriktningsmål, program, andra styrdokument eller grunduppdrag,
- vilken nämnd eller vilket bolag som ansvarar och hur uppföljningen ska ske,
- vilka konsekvenser en förändring får och om någon angelägen miljöfråga riskerar att sakna styrning.

Miljöfrågor som kräver gemensam förändring från flera nämnder och bolag bör knytas till befintlig aktiverande styrning, till exempel översiktsplan, inriktningsmål och program. Om viktiga frågor inte ryms där bör behovet av ny aktiverande styrning eller omformulerade inriktningsmål och program övervägas. Frågor som redan omhändertas genom grunduppdrag eller andra styrdokument bör i första hand följas inom dessa.

Behovet gäller främst anpassning av den aktiverande styrningen. Eventuella behov av normerande styrning bör prövas där gemensamma principer eller krav behövs. För uppföljningen finns inget behov av en förändring i den organiserade styrningen.

Relevanta miljöindikatorer bör integreras i ordinarie uppföljning av inriktningsmål, styrdokument och verksamheter. Befintliga datakällor tillsammans med bolagens hållbarhetsrapportering används där det är möjligt. Kvarstående ÅGP-åtgärder bör prövas inom ordinarie verksamhets- och affärsplanering utifrån vad som redan omhändertas, utan nya uppdrag eller separat rapportering för arbete som redan bedrivs.

Kommunstyrelsen föreslås hålla samman beredningen genom stadsledningskontoret, i dialog med berörda nämnder och UKF. Förändringar av de fullmäktigebeslutade miljömålen bör beredas för beslut i kommunfullmäktige. I förslaget behöver det tydliggöras vilka mål som ersätts, var innehållet tas om hand och när förändringarna ska börja gälla.

Resurser

Beredningen kräver tid och kompetens inom miljö, styrning, ekonomi och uppföljning samt medverkan från berörda förvaltningar och bolag, där Strategisk utveckling föreslås som samordnare av arbetet.

Resursbehovet behöver preciseras i planeringen av arbetet. Utgångspunkten bör vara befintliga roller och processer. Eventuella behov av ytterligare resurser för exempelvis indikatorer, datainsamling eller genomförande ska redovisas och hanteras i ordinarie

budget- och affärsplanering. Förenklad och samordnad uppföljning förväntas på sikt minska dubbelarbete, men omställningen kräver en inledande arbetsinsats.

Intressenter

Berörda nämnder, förvaltningar och kommunala bolag är centrala intressenter. UKF bör medverka för att säkerställa kopplingen till bolagens affärsplanering och hållbarhetsarbete.

Dialogen bör i första hand klargöra målens relevans, ansvar, befintlig styrning och uppföljning. Behovet av dialog med invånare, föreningar, företag, universitet och andra offentliga aktörer bör bedömas utifrån vilka (sakliga) förändringar som föreslås, särskilt för mål som berör Umeå som geografiskt område.

Sammanfattning

Umeås lokala miljömål och åtgärdsprogram har bidragit till en gemensam riktning, utvecklade arbetssätt och konkreta miljöinsatser. Uppföljningen visar samtidigt att många mål inte nåtts och att kopplingen till ordinarie planering, budget och uppföljning behöver stärkas. Åtgärdsprogrammet avslutades 2025, men miljömålen gäller fortfarande.

Miljöfrågorna är fortsatt angelägna, dock bör varje mål prövas utifrån relevans, kommunens rådighet och befintlig styrning. Fortsatt relevanta mål och indikatorer bör integreras i inriktningsmål, program, andra styrdokument eller grunduppdrag, med tydligt ansvar och utan parallella rapporteringskrav. Kvarstående ÅGP-åtgärder bör hanteras inom ordinarie verksamhets- och affärsplanering.

Kommunstyrelsen föreslås hålla samman beredningen genom stadsledningskontoret i dialog med berörda nämnder och UKF. Resursbehov ska preciseras och hanteras i ordinarie planering. Förändringar av miljömålen bereds för beslut i kommunfullmäktige.

Föreslås att:

- Revidera Umeås lokala miljömål och när det är möjligt integrera dem i befintlig aktiverande styrning.

Handläggare:

Maria Eriksson, Strategisk utveckling, Stadsledningskontoret

Bilaga 1

Nulägesanalys av styrdokument för Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

Bakgrund - Vad har vi?

IOP (Idéburet offentligt partnerskap) är en samverkansform mellan offentlig sektor och idéburna organisationer. Modellen togs fram av Forum – idéburna organisationer med social inriktning år 2010, utifrån ett behov av en långsiktig samarbetsform mellan bidrag och upphandling. Syftet var att skapa bättre förutsättningar för offentlig sektor och civilsamhälle att tillsammans möta komplexa samhällsutmaningar. År 2019 presenterades den statliga utredningen Idéburen välfärd (SOU 2019:56) som bland annat behandlade frågan om IOP inom välfärdsområdet. Utredningen utmynnade inte i något lagförslag om IOP men däremot konstaterandes att det inte finns några lagliga hinder för IOP så länge partnerskapen görs inom vissa ramar. Till utredningen lades en vägledning som kan följas i skapandet av ett IOP.

IOP är i dagsläget varken rättsligt reglerat eller ett juridiskt begrepp. Formen IOP används när samverkan inte passar för upphandling eller föreningsbidrag. Eftersom det inte finns några särskilda upphandlingsrättsliga förfarande- eller undantagsregler för att ingå ett IOP är utgångspunkten att det måste vara förenligt med upphandlings- och statsstödsreglerna. Många kommuner har tagit fram egna styrdokument kring IOP:er och det är vanligt att i dessa riktlinjer försöka beskriva just skillnader mellan ex föreningsbidrag, IOP:er och upphandling eftersom det saknas rättslig reglering av området.

Upphandlingsmyndigheten fick under våren 2026 ett regeringsuppdrag om att ta fram ett förslag till lag om idéburet offentligt partnerskap (IOP). Uppdraget syftar till att tydliggöra de rättsliga ramarna för samverkansformen samt göra det lättare för upphandlande myndigheter och idéburna aktörer att bedöma de rättsliga förutsättningarna för IOP så att fler sådana samarbeten kan komma till stånd. Regleringen ska bland annat innehålla en definition av IOP och idéburna aktörer, kriterier för när sådant partnerskap ska få användas, regler om finansiering samt transparens och dokumentationskrav. Uppdraget ska slutredovisas i mars 2027. Umeå kommun har deltagit i ett första samråd med de fyra nordligaste regionerna samt några representerade kommuner och fått ge sin syn på nuläget och eventuellt behov av lagstiftning inom området. Medskicket från samrådet var att lagen bör utformas som ett övergripande ramverk snarare än ett detaljstyrande regelverk.

Umeå kommun har idag ca tio IOP-avtal med olika aktörer från civilsamhället. Ansvaret för befintliga avtal ligger hos kommunstyrelsen, individ- och familjenämnden, fritidsnämnden, och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Avtalen finansieras i de flesta fall ur

kommunstyrelsens budget (oftast ur KS anslag för oförutsedda behov, trots att detta är fleråriga avtal), även när annan nämnd utsetts till ansvarig för avtalet.

Kommunen saknar helt styrdokument för IOP vilket innebär att de existerande avtalen skiljer sig från varandra i omfattning, detaljeringsgrad och tidsperiod (vissa är inte tidsbegränsade). Avtalen har också tillkommit på olika sätt, från politiska initiativ, till identifierade behov i en kommunal verksamhet eller direkta förfrågningar från organisationer.

Omvärldsbevakning

Genomförd omvärldsbevakning visar att många kommuner och även regioner har någon form av styrning kring IOP. De flesta kommuner, som har ett styrdokument, har en riktlinje som gäller för nämnd och ibland även för bolag. I nedan tabell redovisas några kommuner och regioner som Umeå kan inspireras av på olika sätt.

Kommun/Region	Finns styrdokument gällande IOP?	Typ av styrdokument	Vilka gäller styrdokumentet för?	Vem kan fatta beslut om IOP?	Ska IOP-samverkan bidra till kommunens mål, program eller planer?	Finns en kommunövergripande funktion/arbetsgrupp för IOP?	Är beredningsprocessen beskriven?
Stockholm	Ja	Riktlinje	Nämnder Bolag	Respektive nämnd och bolag	Framgår ej tydligt	Framgår ej	Delvis
Lund	Ja	Riktlinje	Nämnder	Respektive nämnd	Ja, IOP ska bidra till fastställda kommunmål.	Framgår ej	Delvis,
Uppsala	Ja	Policy Riktlinje	Utpekade nämnder i första hand, samt föreningslivet	Framgår ej	Framgår ej tydligt	Framgår ej	Nej
Jönköping	Ja	Policy	Nämnder och förvaltningar	Ansvaret följer verksamhets-ansvaret	Framgår ej tydligt	Ja, Samverkansgrupp kring civilsamhället	Checklista inför beslut om IOP
Örebro	Ja	Riktlinje Policy Överenskommelse	Kommunens verksamheter (Nämnd)	Respektive nämnd inom nämndens verksamhets- och ansvarsområdet	Ja, bidra till kommunens mål och politiska prioriteringar	Ja rådgivande funktion,	Nej
Västerås	Ja	Riktlinje	Nämnder och förvaltningar	Ansvarig nämnd. KS samordnings-ansvar	Ja, partnerskapet tydlig koppling till stadens mål, program eller planer.	Ja gemensam arbetsgrupp,	Delvis,
Väsra Götalands regionen	Ja	Policy ek. stöd Riktlinje	VGRs alla verksamheter	Nämnd/styrelse	Ja, IOP syftar till ett gemensamt mål som svarar mot prioriterade politiska mål, visioner och/eller bidrar till att förverkliga regionala styrdokument.	Ja, Koncernkontoret	Delvis,
Göteborg	Nja	Vägledning Riktlinje för föreningbidrag Överenskommelse	Framgår ej tydligt, nämnder och bolag	nämnd/Bolag	Framgår ej tydligt	Ja, Enhet för råd och stöd kring samverkan med civilsamhället	Delvis
Umeå	Nej	-	-	-	-	Nej	Nej

Befintlig styrning

Umeå kommun har i dagsläget ingen beslutad styrning kring Idéburet offentligt partnerskap, men kommunen har ingått ett antal IOP-avtal med flera olika parter. Kommunen ger också stöd till ideella föreningar genom föreningsbidrag och det finns reglerat i ett styrdokument.

Regler för Föreningsbidrag

Kommuner får ge stöd till föreningslivet om det finns ett allmännyttigt intresse och stödet är öppet för alla föreningar att söka som uppfyller objektiva kriterier. Föreningsstödet regleras genom ”Regler för Umeå kommuns stöd till ideella föreningar”. Föreningsbyrån har ansvar för handläggning av stöd till föreningslivet för fritidsnämnden, kulturnämnden, äldrenämnden och Individ och familjenämnden. Föreningsbyrån är den gemensamma vägen in för föreningar som vill söka föreningsbidrag. Alla föreningar ska vara registrerade i kommunens föreningsregister för att söka bidrag. I samband med registreringen gör föreningsbyrån en grundläggande kontroll av om föreningen uppfyller grundläggande krav för att räknas som en ideell förening. Även löpande kontroller görs av registrerade föreningar. Andra typer av idéburna organisationer kan inte söka föreningsbidrag.

Upphandling och reserverad upphandling enligt LOU

Upphandlingsområdet styrs i första hand genom upphandlingslagstiftningen men Umeå kommun har också egna styrdokument inom upphandlings- och inköpsområdet i form av policy och riktlinje.

Det finns möjligheter att göra reserverad upphandling enligt lagen om offentlig upphandling (LOU). Reserverad upphandling innebär att den upphandlande myndigheten under vissa förutsättningar får positivt särbehandla vissa leverantörer som annars skulle ha svårt att konkurrera om kontrakt i offentlig upphandling under normala konkurrensförhållanden. Det finns tre sorters reserverad upphandling; reserverad upphandling till organisationer som uppfyller vissa krav, reserverad upphandling till idéburna organisationer, reserverad upphandling för ökad sysselsättning.

Reserverade upphandling kan ses som ett komplement till IOP och andra former av samverkan mellan kommunen och civilsamhället. Medan IOP kan användas när kommunen och en idéburen organisation samverkar kring ett gemensamt samhällsintresse och förutsättningarna för offentlig upphandling inte är uppfyllda, utgör reserverad upphandling ett verktyg inom ramen för LOU:s regelverk.

Bedömning av nuläget

När IOP introducerades var det med intentionen om att det skulle möjliggöra en nära samverkan mellan offentlig sektor och idéburen sektor. I relationen mellan dessa finns däremot en grundläggande maktobalans där offentlig sektor oftast står för finansieringen och den idéburna organisationen oftast står för utförandet. När så är fallet finns därför en

risk att offentlig sektor får en beställarroll och idéburen part en utförarroll som kan motverka den ursprungliga tanken med IOP. Det är också en typisk rollfördelning som liknar förfarandet vid upphandling.

I dagsläget inkommer regelbundet förfrågningar kring IOP, både i form av skarpa förslag från organisationer eller enskilda politiker samt i form av allmänna frågor om hur en förening ska gå till väga för att ingå ett IOP med kommunen. Då det inte finns några riktlinjer, kommungemensam beredningsprocess eller utpekad ansvarig samordnande verksamhet riskerar de svar organisationerna får att bli godtyckliga beroende på var frågan landar. Det blir också otydligt för verksamheterna hur och i vilken instans en önskan om IOP ska tas vidare om det finns ett gemensamt intresse från båda parter och vilka ramar ett eventuellt avtal behöver förhålla sig till. Då det i nuläget saknas styrdokument för IOP innebär det att de existerande avtalen skiljer sig från varandra i omfattning, detaljeringsgrad och tidsperiod (vissa är inte tidsbegränsade). Avsaknaden av en kommunövergripande samordning innebär även en risk för att samma verksamhet finansieras genom både IOP och föreningsbidrag eller genom stöd från flera nämnder.

En viktig skillnad mellan föreningsbidrag och IOP är att IOP kan tecknas med andra organisationsformer som stiftelser, kooperativ, sociala företag vilket gör att den som tecknar ett IOP måste säkerställa att överenskommelsen inte leder till osund konkurrens och bryter mot kommunallagens krav på likställighet eller LOU. En annan viktig skillnad mellan föreningsbidrag och IOP är att föreningsbidragen är öppna för alla att söka som uppfyller villkoren för bidraget. På samma sätt är en upphandling öppen för alla som uppfyller villkoren. En IOP har inte ett öppet förfarande. Många IOP är bildade genom att tidigare föreningsbidrag i stället omvandlats till IOP. Det innebär en risk för att de öppna föreningsbidragen minskar när bidrag omvandlas till IOP.

Reserverade kontrakt utgör tillsammans med IOP ett möjligt verktyg för att stärka samverkan mellan Umeå kommun, idéburna organisationer och arbetsintegrerande sociala företag. Verktygen har olika juridiska förutsättningar men kan bidra till liknande mål om social hållbarhet, inkludering, delaktighet och utveckling av samhällsnyttiga verksamheter. Det kan därför finnas skäl att i en fortsatt utredning analysera i vilka situationer IOP är en lämplig samverkansform och i vilka situationer reserverade kontrakt enligt LOU kan utgöra ett ändamålsenligt alternativ.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Det finns ett behov av att ta fram en tydligare struktur för ansvar, roller, finansiering och kontaktvägar för samverkan med civilsamhället och möjligheten att ingå Idéburet offentligt

partnerskap. Förslaget är att det behövs en riktlinje för idéburet offentligt partnerskap som tydliggör för nämnderna vilka möjligheter de har att ingå IOP och när är det aktuellt med IOP eller när det i stället ska vara ett föreningsbidrag eller en upphandling. Riktlinjen bör också tydliggöra själva beredningsprocessen både på politisk- och tjänsteorganisationsnivå samt ansvarsfördelningen för att initiera, bereda och finansiera ett IOP. Riktlinjen behöver också hantera och vägleda kring risker som finns kring I.O.P. Eventuellt kan riktlinjen behöva kompletteras med andra stöddokument samt utveckla om utökad samverkan även kan ske genom föreningsbidrag samt reserverade kontrakt enligt LOU.

Dokumentet bör harmonisera med policy- och riktlinje för upphandling och inköp vad gäller nämndernas mandat, ansvar- och roller, hantering av nämndsgemensamma behov samt ansvar för uppföljning.

Normerande styrning

- Kriterier för att ingå IOP
- Tydliggöra avgränsning mot föreningsbidrag eller upphandling
- Krav för att undvika detaljreglering av föreningslivet? Hur ser det ut i praktiken? Hur balansera en grundläggande obalans i maktförhållanden
- Krav på att säkerställa likabehandling.
- Hur undvika urholkning av ett generellt och öppet föreningsstöd? Hur säkerställa likabehandling och transparens (framför allt föreningslivet) Risk att I.O.P blir ett sätt att frångå bidragsregler.
- Hur förhålla sig till andra organisationsformer som sociala företag, bolag med mera. Problematisera idéburen utifrån kommunallagens krav på likabehandling.
- Krav på kontroll av motpart. (välfärdsbrottslighet)
- Krav på avtalsuppföljning

Resurser

I huvudsak är det resurser i form av personal. Arbetet som följer av att ta fram styrdokument kring samverkan med civilsamhället är i första hand även det i form av personal.

Beredning

Igångsättningsbeslut tas av KS. Beredning och beslut via KSnau, KS, KF.

Framtagande bör ske med tjänstepersonsrepresentanter från åtminstone KS, FN, IFN, GVN.

Förankring av arbetet sker via Stabsnätverket och Stadsdirektörens Ledningsgrupp (SLG) samt vid behov i de berörda förvaltningarnas ledningsgrupper.

Bilaga 1

Sammanfattning

Föreslås:

- Att riktlinje för idéburet offentligt partnerskap tas fram
- Att dokumentet harmoniseras med policy- och riktlinje för upphandling och inköp
- Att dokumentet anpassas till eventuellt ny lagstiftning kring IOP när/om det kommer

Handläggare:

Malin Ärlebrandt, Styrning och samordning, Stadsledningskontoret

Bilaga 1

Nulägesanalys av styrdokument för hantering av skyddade personuppgifter

Bakgrund - Vad har vi?

Personer med skyddade personuppgifter kan utsättas för allvarliga risker om kommuners verksamheter inte har en ändamålsenlig kontroll över uppgifterna. Kommuner måste därför ha tydliga riktlinjer och arbetssätt för att hantera skyddade personuppgifter. Det är viktigt att sådana rutiner är välkända bland samtliga medarbetare då i princip samtliga kan komma i kontakt med en person som har skyddade personuppgifter.

Umeå kommunrevisorer genomförde 2024 en fördjupad granskning av kommunens hantering av skyddade personuppgifter. Granskningens syfte var att bedöma huruvida kommunen säkerställer att uppgifter som rör skyddade personuppgifter inte röjs till obehöriga samt bedöma om kommunens rutiner är ändamålsenliga och tillämpas. Granskningen avsåg skyddade personuppgifter för såväl anställd personal som för kommuninvånare.

I granskningen rekommenderades kommunstyrelsen att:

- ”Upprätta och anta ett kommunövergripande styrdokument för hanteringen av skyddade personuppgifter. Ett sådant styrdokument, exempelvis i form av en riktlinje, bör omfatta inriktningen för arbetet både kommunens kunder och dess medarbetare på en strategisk nivå.”

Befintlig styrning

Den samlade styrningen inom informationssäkerhetsområdet är under omarbetning och utgörs av förslag till informationssäkerhetspolicy och riktlinjer samt rutiner, metodstöd och systemstöd som konkretiserar och stödjer informationssäkerhetsarbetet.

Den nuvarande informationssäkerhetspolicyn revideras under hösten 2026 utifrån ny lagstiftning på informationssäkerhetsområdet (cybersäkerhetslagen) och det förändrade omvärldsläget. Policyn syftar till att beskriva informationssäkerhetsarbetets övergripande inriktning.

Den nuvarande informationssäkerhetsriktlinjen är mycket omfattande och revideras under hösten 2026 genom att delas upp och omhändertas utifrån olika områden, för en tydligare och mer ändamålsenlig styrning av informationssäkerhetsarbetet.

Bedömning

Nuvarande informationssäkerhetsriktlinje omhändertar inte specifika anvisningar om hur skyddade personuppgifter ska hanteras. För att uppnå en tydligare styrning av informationssäkerhetsarbetet samt utifrån kommunrevisionens rekommendation till kommunstyrelsen görs bedömningen att den samlade styrningen av informationssäkerhetsarbetet behöver kompletteras med en separat riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter blir en del av den samlade styrningen av informationssäkerhetsarbetet med syfte att beskriva de kommungemensamma kraven på hur skyddade personuppgifter ska hanteras.

Riktlinjen avser komplettera nedan styrdokument:

- Informationssäkerhetspolicy
- Riktlinje informationssäkerhet – Systematiskt informationssäkerhetsarbete

Till dessa adderas rutiner, metodstöd och systemstöd som konkretiserar och stödjer informationssäkerhetsarbetet.

Resurser

Säkerhetsenheten, SLK ansvarar för att ta fram och förvalta riktlinjen.

Respektive nämnd har det övergripande ansvaret för den information som hanteras inom nämndens ansvarsområde.

Umeå kommun är en stor organisation med många olika typer av verksamheter och därför kan kompletterande rutiner eller instruktioner behövas i enskilda förvaltningar eller verksamheter. Nämnder ansvarar för att säkerställa att eventuella kompletterande rutiner eller instruktioner utgår från och följer den kommungemensamma riktlinjen.

Intressenter

Umeå kommuns nämnder.

Beredning

Underlag för riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter har delgetts stabschefer i samtliga förvaltningar för synpunkter. Synpunkter har omhändertagits.

Sammanfattning

- För att uppnå en tydligare och mer ändamålsenlig styrning av informationssäkerhetsarbetet samt utifrån kommunrevisionens rekommendation till Kommunstyrelsen görs bedömningen att den samlade styrningen av informationssäkerhetsarbetet behöver kompletteras med en separat riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter.
- Beslut att upprätta och anta ett kommunövergripande styrdokument för hanteringen av skyddade personuppgifter, genom en riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter.

Föreslås att:

- en riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter tas fram

Handläggare:

Hanna Öberg, Säkerhetsenheten, Stadsledningskontoret

Bilaga 1

Nulägesanalys av kommunal masshantering

Bakgrund

Massor uppstår så fort vi bygger eller river något. Byggen av bostäder, industriområden och infrastruktur innebär att det kontinuerligt uppstår massor, samtidigt som det alltid finns ett behov av att använda massor.

I Sverige uppkommer mellan 60–200 miljoner ton schaktmassor årligen. Om massorna hamnar på fel plats, deponeras eller transporteras bort i onödan leder det till miljöproblem och omotiverade kostnader för samhället (Naturvårdsverket, 2025).

Umeå kommun har ett uttalat tillväxtmål om att Umeå ska växa till 200 000 invånare senast år 2050. Tillväxtmålet i kombination med att Umeå har rollen som tillväxtmotor i norr medför omfattande mark- och exploateringsarbeten, vilket i sin tur ger upphov till stora mängder schaktmassor inom Umeå kommun.

Omvärldsbevakning

Masshantering i Sverige är en växande fråga kopplad till just samhällsbyggande, urbanisering och klimatomställning. Bygg- och anläggningssektorn genererar mycket stora volymer material samtidigt som nuvarande hantering präglas av:

- Bristande samordning och planering
- Låg grad av återanvändning
- Höga transportvolymer
- Onödigt uttag av jungfruliga resurser

Massor ses i ökande grad som en resurs i en cirkulär ekonomi, snarare än ett avfallsproblem. Historiskt har massor till stor del hanterats som avfall även då det inte handlat om avfall. Naturvårdsverket har bland annat uppdaterat sina vägledningar om hur avfallslagstiftningen

bör tillämpas och riksdagen har nyligen uppdaterat avfallslagstiftningen som delvis syftar till att förenkla processen för återanvändning.

Dialog har förts med andra kommuner, bland annat i södra Sverige, för att ta del av erfarenheter och goda exempel kring framtagande av masshanteringsplaner och arbetssätt.

Nedan ges några exempel på hur andra kommuner arbetar med frågan:

Norrköpings kommun anses vara en av de kommuner som kommit längst i frågan om masshantering och har sedan 2022 en masskoordinator anställd. Idag fokuserar Norrköping främst på att förebygga uppkomst av massor redan i detaljplaneskedet. Detta bland annat genom strategisk höjdsättning av allmän platsmark och genom att utgå från de geotekniska förutsättningarna vid fysisk planering. Att välja placering av en byggnad eller infrastruktur utifrån ett planområdes geologi gör att svårhanterade jordarter kan undvikas att schaktas bort. Kommunen arbetar även aktivt med att skapa förutsättningar för att återanvända massor på plats eller inom närliggande projekt för att slippa transporter och därmed sänka kostnader.

Järfälla kommun har en masshanteringsstrategi samt ett tydligt avsnitt om massor i Avfallsplanen. I ett stort exploateringsprojekt, Barkarbystaden, har de tagit ett större grepp på frågan tillsammans med upphandlad entreprenör. Bland annat jobbar de med tillfälliga mellanlagringsytor med sorterverk på arbetsområdet för att öka andelen återvunnet material.

Karlstads kommun har idag tre mellanlagringsplatser, varav den första sedan 2010. Sedan fem år tillbaka har de en masshushållningsplan som bilaga till översiktsplanen. De har också börjat jobba mer fokuserat med masshantering i detaljplaneskedet.

Malmö stad har sedan oktober 2025 en nyanställd masskoordinator som just nu arbetar med att kartlägga nuläge och behov.

Östersunds kommun arbetar med att ta fram arbetssätt för hållbar masshantering inom kommunen och har tagit fram en förstudie för detta med fokus på utveckling och implementering.

Trollhättans genomförde 2023 en förstudie där behovet av en mellanlagringsyta identifierades. Idag jobbar två personer med masshantering på kommunen, en klimatstrateg på 25 procent och en anställd för den praktiska uppbyggnaden av mellanlagringsytan.

Stockholms stad har både en masshanteringsstrategi och handlingsplan. I samband med den omfattande exploateringen Norra Djurgårdstaden etablerade kommunen ett

Masslogistikcenter. Centret används för mellanlagring och rening av massor, driften har upphandlats.

Befintlig styrning

Masshantering regleras primärt av miljöbalken och avfallsförordningen, och lagstiftningen är komplex. Avfallsdefinitionen styrs inte enbart av materialets egenskaper utan även av innehavarens avsikt, vilket är centralt för möjligheten till återanvändning. Återanvändning är prioriterat i avfallshierarkin då det minskar både resursslöseri och energianvändning.

Det pågår nationella reformer för att öka materialåtervinningen, med lagändringar som nyligen trädde i kraft (1 juli 2026). Även lagstiftningen om invasiva främmande arter (SFS 2026:311) har förändrats och påverkar masshanteringen.

Arbetet med masshantering är kopplat till flera befintliga styrdokument och initiativ, såsom kommunens översiktsplan, avfallsplan och arbetet inom Klimatneutrala Umeå 2040. Genom samverkan mellan kommunen, kommunala bolag, akademi och andra aktörer finns en plattform för att utveckla mer hållbara arbetssätt.

Bedömning

För att uppnå en mer effektiv och hållbar masshantering krävs en tydligare styrning gällande masshantering genom hela planerings- och genomförandeprocessen i kommunen. Styrningen behöver omfatta både strategiska och praktiska ställningstaganden samt säkerställa att masshanteringsfrågan beaktas tidigt i översikts- och detaljplaneringsskedet samt integreras i genomförandet av projekt och löpande driftarbeten.

Nuvarande arbetssätt är fragmenterat och ett styrdokument bedöms vara nödvändigt då det lägger grunden till ett mer enhetligt och systematiskt arbetssätt, vilket kan minska kostnader, transporter och klimatpåverkan. Det föreslagna styrdokumentet bör sedan kompletteras med rutiner för genomförandet, upphandlingskrav och kompetensinsatser.

Om styrdokumentet upprättas förväntas på sikt:

- Minskade kostnader över tid genom samordning, gemensamma rutiner och bättre överblick över massflöden.
- Förbättrad förmåga att hantera stora framtida etableringar och förorenade områden.
- Bättre långsiktig styrning och förutsägbarhet genom ett förvaltningsövergripande arbetssätt.
- Klimatpåverkan minskar genom bättre planering, mindre schaktning och kortare transporter.

- Ökad resurshushållning genom att arbeta enligt avfallshierarkins principer och utveckla återvinning av massor.
- Lägre behov av jungfruliga material som berg och grus.
- Ökad lagefterlevnad genom tydliga arbetssätt som följer miljöbalken och avfallsförordningen.

Om styrdokument inte upprättas:

- Högre projekt- och driftkostnader till följd av bristande samordning, fler transporter och avsaknad av gemensamma rutiner.
- Kommunens nuvarande ineffektiva och fragmenterade arbetssätt kvarstår.
- Klimatutsläppen riskerar att öka genom fortsatt schaktning, masshantering och transporter.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Det finns betydande brister i dagens hantering då det saknas samordning, styrande dokument och rutiner. Kommunen saknar även ytor för hantering och tillstånd för sortering/bearbetning av massor samt ramavtal för materialåtervinning. Det finns även kunskapsbrister och otillräcklig planering i tidiga skeden, vilket leder till att stora mängder massor deponeras i stället för att återanvändas.

Bristande samordning mellan exploateringsprojekt och löpande drift- och underhållsarbeten innebär att massflöden hanteras separat och därmed ineffektivt. Detta bidrar till ett överskott av svårhanterliga massor, såsom organiska avtäckningsmassor, lätt förorenade massor, geotekniskt olämpliga material (till exempel silt) samt massor innehållande invasiva arter.

Sammantaget visar nuläget på ett tydligt behov av förbättrad planering, samordning och styrning både inom och mellan kommunala projekt för att minska klimatpåverkan, öka resurseffektiviteten och möjliggöra en mer cirkulär hantering av massor i kommunen.

För att möta dessa behov föreslås att ett kommungemensamt styrdokument för masshantering upprättas. Dokumentet ska syfta till att skapa en långsiktigt hållbar masshantering genom ökad planering, samordning och återanvändning av massor.

Styrdokumentet ska tydliggöra övergripande principer för Umeå kommuns masshantering och belysa vikten av att hantera masshanteringsfrågorna tidigt i planerings- och projektskeden, samt att samordna både större stadsutvecklingsprojekt och löpande drift- och underhållsarbeten. Genom att styra processen mer systematiskt och fokusera på arbete i de inledande delarna blir det möjligt att planera tillgång och efterfrågan av massor mellan

olika projekt, vilket ger upphov till färre transporter och lägre kostnader samtidigt som vårt bidrag till utsläpp av växthusgaser minskar.

Styrdokumentet bör vara av normerande karaktär och beskriva hur kommunen ska arbeta. Det bedöms som ett viktigt steg i arbetet för att säkerställa en långsiktigt hållbar utveckling av Umeå och ett steg på vägen för att nå lokala och nationella miljömål.

Resurser

Arbetet med framtagande av ett styrdokument för masshantering bedöms rymmas inom befintliga ekonomiska ramar.

Intressenter

Arbetet berör flera aktörer inom och utanför kommunen. En bred förankring och tidig dialog är därför viktig.

Följande verksamheter bedöms vara centrala i arbetet:

- Övergripande planering och strategisk utveckling
- Detaljplanering
- Gator och parker
- Mark och exploatering
- Miljö- och hälsoskydd
- Upphandling (till ramavtal för materialåtervinning)

Flera kommunala bolag är viktiga intressenter, exempelvis:

- Vakin
- Umeå Energi
- INAB

Dialog och samverkan bedöms behöva ske genom:

- Riktade möten och workshops med nyckelaktörer
- Inhämtande av synpunkter vid framtaget utkast
- Eventuella informationsinsatser och bredare utskick

Syftet är att säkerställa att styrdokumentet är väl förankrat, genomförbart och anpassat efter kommunens behov.

Bilaga 1

Sammanfattning

Vi föreslår att ett *normerande styrdokument för masshantering* för Umeå kommun upprättas. Styrdokumentet ska ersätta den tidigare grushushållningsplanen och skapa en uppdaterad, långsiktigt hållbar styrning.

Styrdokumentet syftar till att:

- Etablera en övergripande och strategisk styrning för masshantering i kommunen.
- Främja ökad planering och samordning mellan projekt och löpande driftåtgärder.
- Öka återanvändning och cirkularitet av massor.
- Minska transporter, kostnader och klimatpåverkan.
- Tydliggöra vikten av att utreda masshantering tidigt i planerings- och exploateringsprocesser.

Genom detta skapas förutsättningar för ett mer effektivt och hållbart arbetssätt i såväl större exploateringsprojekt som i löpande drift- och underhållsarbeten

Förslag till beslut:

- Att godkänna upprättandet av en riktlinje för masshantering i kommunen.

Handläggare:
Isabelle Lindfors, projektledare förorenade områden, Mark och exploatering, SLK.
Jonas Fagerman, miljö- och masshanteringssamordnare, Gator och parker, Teknik och fastighet

Bilaga 1

Nulägesanalys av plan för civil beredskap

Bakgrund - Vad har vi?

Civil beredskap är ett samlingsnamn som omfattar både krisberedskap och civilt försvar. Umeå kommuns arbete med krisberedskap och civilt försvar ska vara ömsesidigt förstärkande genom gemensamma och samordnade processer mellan de två områdena för att bidra till systematik och effektivt resursutnyttjande.

Plan för civil beredskap 2027–2030 beskriver Umeå kommuns målsättning och inriktning för arbetet med civil beredskap under mandatperioden. Kommunfullmäktige antog nuvarande plan för civil beredskap 2023. Planens giltighetstid löper ut den 31 december 2026.

Kommunen ska enligt kommande lagstiftning som träder i kraft 1 januari 2027, Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig 2 kap. 4 § varje mandatperiod anta en övergripande plan för arbetet med beredskap för fredstida krissituationer och höjd beredskap. Planen ska innehålla de mål och verksamhetsinriktningar som behövs för att kommunen ska uppnå och upprätthålla en grundläggande verksamhetsförmåga.

Befintlig styrning

Lagstiftning om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris träder i kraft 1 januari 2027 och krig styr kommunens grundläggande arbete med civil beredskap. Utöver kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig regleras kommunens ansvar i arbetet med civil beredskap i flertalet lagar, förordningar och föreskrifter som gäller för hela eller delar av verksamheter eller sektorer inom kommunkoncernen.
Kommunfullmäktiges styrning av arbetet med civil beredskap tar sig uttryck i tre styrdokument:

- Plan för civil beredskap som beskriver övergripande mål, inriktning och åtgärder för perioden 2023–2026.
- Policy för civil beredskap som slår fast kommunövergripande principer och förhållningsätt för området.
- Riktlinje för civil beredskap som beskriver roll- och ansvarsfördelning och fastställer krav på kommunens arbete med civil beredskap.

Utöver dessa tre styrdokument beskrivs nämndernas och bolagens övergripande ansvar inom området civil beredskap i Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder samt Generella ägardirektiv för Umeå kommuns hel- och majoritetsägda bolag.

Bedömning

För att möta upp mot det försämrade säkerhetsläget och skärpta nationella krav på kommuners förmåga inför och vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig behöver Umeå kommun stärka sin grundläggande verksamhetsförmåga. Arbetet behöver ske samordnat i hela kommunkoncernen, vilket kräver gemensamma planeringsförutsättningar i form av mål och inriktning som kan följas upp kontinuerligt under mandatperioden.

Förslag till framtida styrning – Vad behöver vi?

Utöver kravet på en övergripande plan för beredskap som ställs i lagen om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig, har betydelsen och omfattningen av arbetet med civil beredskap ökat och därmed behovet av koncernövergripande mål, inriktning och samordning. Det försämrade säkerhetsläget kombinerat med flertalet nya och reviderade lagstiftningar medför högre krav på kommunens grundläggande förmåga. Mot denna bakgrund finns ett tydligt behov av gemensamma planeringsförutsättningar och en sammanhållen inriktning för arbetet med civil beredskap i hela kommunkoncernen.

Plan för civil beredskap 2027–2030 ersätter nuvarande plan för civil beredskap 2023–2026 och utgör ett aktiverande styrdokument som styr mål och aktiviteter som planeras att genomföras under mandatperioden 2027–2030. Policy för civil beredskap och riktlinje för civil beredskap bedöms inte behöva justeras och kompletterar plan för civil beredskap 2027–2030.

Omfattning och beredning

Planen omfattar Umeå kommunkoncern och beslutas i kommunfullmäktige.

Sammanfattning

Förslag till beslut:

- Att plan för civil beredskap för den nya mandatperioden 2027–2030 tas fram

Handläggare:

Johan Berggren, Säkerhetsenheten, Stadsledningskontoret

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 191

Diarienr: KS-2026/01019

Översyn av styrdokument hösten 2026

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

- att *Umeå och Vasa 2030 - Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion* revideras
- att *Umeå kommuns miljömål* revideras och när det är möjligt integreras i befintlig aktiverande styrning
- att *Riktlinje för idéburet offentligt partnerskap* tas fram
- att *Riktlinje för masshantering i kommunen* tas fram
- att *Plan för civil beredskap 2027–2030* tas fram

Kommunstyrelsen beslutar

- **att *Riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter* tas fram.**

Reservation
Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Ärendebeskrivning

I enlighet med kommunens riktlinje för styrdokument ska styrdokument regelbundet ses över. Syftet med översynen är att utvärdera dokumentens
syfte och styreffekt.

Innan ett nytt styrdokument tas fram ska det göras en nulägesanalys över hur styrningen fungerar idag och vilka områden som behöver förbättras. För att undvika målkonflikter är det viktigt att se över även befintliga styrdokument relaterade till området.

För att skapa bättre överblick görs översyn av flera dokument vid ett och

samma tillfälle. Se bilaga för en sammanfattning av orsaker till besluten samt bakgrundsanalyser. Bakgrundsbeskrivningarna är en översyn
av hela området och föreslår ibland annan eller relaterad styrning. Dessa frågor är inte föremål för politiska beslut i dagsläget utan hanteras på annat sätt.

De tidigare beslutade styrdokument som berörs i ärendet är inte bifogade. De går i stället att ta del av på www.umea.se/styrdokument

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanställning av bedömningar och bakgrundsanalyser

Beredningsansvariga

Sara Nordström
Lina Renfors

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden

Lars Forsberg (SD) – Avslag till följande två att-satser: att Umeå och Vasa 2030 - Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion revideras samt att Umeå kommuns miljömål revideras och när det är möjligt integreras i befintlig aktiverande styrning.

Propositionsordning som godkänns

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag *mot* Lars Forsgrens (SD) förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Reservation

Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget yrkande.

Beslutet ska skickas till

Nämnder samt Umeå kommunföretag

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 354

Diarienr: KS-2026/01019

Översyn av styrdokument hösten 2026

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

- att Umeå och Vasa 2030 - Gränslösa möjligheter i en hållbar tillväxtregion revideras
- att Umeå kommuns miljömål revideras och när det är möjligt integreras i befintlig aktiverande styrning
- att Riktlinje för idéburet offentligt partnerskap tas fram
- att Riktlinje för masshantering i kommunen tas fram
- att Plan för civil beredskap 2027–2030 tas fram

Kommunstyrelsen besluta

- att Riktlinje för hantering av skyddade personuppgifter tas fram.

Ärendebeskrivning

I enlighet med kommunens riktlinje för styrdokument ska styrdokument regelbundet ses över. Syftet med översynen är att utvärdera dokumentens
syfte och styreffekt.

Innan ett nytt styrdokument tas fram ska det göras en nulägesanalys över hur styrningen fungerar idag och vilka områden som behöver förbättras. För att undvika målkonflikter är det viktigt att se över även befintliga styrdokument relaterade till området.

För att skapa bättre överblick görs översyn av flera dokument vid ett och samma tillfälle. Se bilaga för en sammanfattning av orsaker till besluten samt bakgrundsanalyser. Bakgrundsbeskrivningarna är en översyn
av hela området och föreslår ibland annan eller relaterad styrning. Dessa

frågor är inte föremål för politiska beslut i dagsläget utan hanteras på annat sätt.

De tidigare beslutade styrdokument som berörs i ärendet är inte bifogade. De går i stället att ta del av på www.umea.se/styrdokument

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Sammanställning av bedömningar och bakgrundsanalyser

Beredningsansvariga

Sara Nordström
Lina Renfors

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Nämnder samt Umeå kommunföretag

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-28

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2014/01024

Revidering av reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- Fastställa revideringar i reglemente för styrelse och nämnder enligt bilaga 2 samt att ändringarna gäller från och med 1 januari 2027

Ärendebeskrivning

Reglemente för styrelse och nämnder styr nämndernas ansvar och mandat samt reglerar arbetsformer för nämnderna. Ändringar i reglementet föreslås av flera anledningar. En anledning är att kommunstyrelsen under året sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. Översynen av reglementet är ett sätt att förtydliga nämndernas ansvar för uppföljning, internkontroll, informationsskyldighet samt att motverka välfärdskriminalitet.

En annan anledning är en ändring i kommunallagen som sänker kraven kring deltagandet i nämndssammanträden på distans. Föreslås att reglementet ställer samma krav som lagstiftningen. Som tidigare är det nämndsordförande som avgör om närvaro får ske på distans och nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla för deltagande på distans.

Ytterligare justering handlar om att delegera ansvar till kommunstyrelsen för kommunens nödvatten. Ett förtydligande av ansvar möjliggör att kommunstyrelsen kan teckna avtal med andra aktörer i frågan.

Ändringar görs också i Äldrenämndens, För- och grundskolenämndens samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens avsnitt. Under mandatperioden 2022-2026 har dessa nämnder haft en andre vice ordförande som ingått i presidiet. Den rollen ingår inte i presidiet från och med 1 jan 2027.

Miljö och hälsoskyddsnämnden föreslår att ordet förvaltare byts ut mot ställföreträdare i beskrivningen av nämndens grunduppdrag.

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2014/01024

Ställföreträdare är ett vidare samlingsbegrepp som innefattar förvaltare, men även andra roller och uppdrag.

I övrigt föreslås mindre justeringar och förtydliganden i text.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Beskrivning av förslag till revideringar
Bilaga 2. Reglemente för styrelse och nämnder
Bilaga 3. Protokoll Miljö och hälsoskyddsnämnden

Beredningsansvariga

Tomas Jakobsson, Sara Nordström

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder i Umeå kommun

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Maria Törnblom
Chefsjurist

UMEÅ KOMMUN

Beskrivning av föreslagna förändringar i reglemente för styrelse och nämnder

Ändringar med anledning av översyn av kommunstyrelsens uppsiktsplikt och kontroll.

Följande rubriker har reviderats:

- Nämndernas uppdrag – Förtydligande av ansvar för den egna verksamheten
- Planering och uppföljning – Egen rubrik
- Riskhantering och internkontroll – Ny rubrik, infogat lagkrav
- Annan utförare – Ny rubrik, infogat lagkrav
- Civil beredskap och säkerhet - ansvar för att motverka välfärdskriminalitet

Deltagande på distans

Följande text har tagits bort: ~~och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokalen ska vara så beskaffad att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud.~~

Följande text har lagts till: och på ett sådant sätt att ordföranden kan säkerställa vem som deltar i sammanträdet och att den som deltar på distans kan följa sammanträdet och delta i behandlingen av ärendena. En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid nämndens sammanträde. Den ledamot som närvarar på distans behöver säkerställa att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud

Neutrala justeringar och förtydliganden i text i den generella delen av reglementet

- Borttag av hänvisning till lagar samt fastställda riktlinjer. Alla lagar och riktlinjer skall följas och behöver inte lyftas enskilt.
- Specifika krav under vissa rubriker har gjorts generella, som till exempel krav på ändamålsenlig organisation eller deltagande i kommungemensamma processer. Det är ett generellt krav och inte specifikt för ett visst område.
- Förtydligande av nämndernas ansvar för informationssäkerhet enligt fastställd riktlinje för informationssäkerhet
- Förtydligande av nämndernas ansvar för styrdokument enligt fastställd riktlinje för styrdokument.

- Ansvar för att analysera och hantera händelser är generella och återfinns under riskhantering och internkontroll
- Tydligare rubrikindelning

Nödvatten kommunstyrelsen

Följande ansvar har tilldelats kommunstyrelsen:

- Kommunövergripande ansvar för nödvattenplanering
- Rätt att teckna avtal med andra aktörer för framtagande av nödvattenplan.

2:e vice ordföranden

Följande text har tagits bort i det nämndspecifika avsnittet för Äldrenämnden, För- och grundskolenämnden samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden: ~~Nämndens presidium består av ordförande, vice ordförande och 2:e vice ordförande.~~

Följande text har infogats istället: Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Miljö- och hälsosyddsnämnden

I det specifika avsnittet för Miljö och hälsoskyddsnämnden byts ordet förvaltare ut mot ställföreträdare i beskrivningen av nämndens grunduppdrag.

UMEÅ KOMMUN

Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder

Beslutad av: Fullmäktige	**Diarienummer:** KS-2014/01024	**Giltighetstid** 1 jan 2027 tills vidare	**Beslutsdatum:** Se revideringslogg i slutet av dokumentet
Dokumenttyp: Reglemente	**Ansvarig nämnd** Kommunstyrelsen	**Version** 2.0.0	

Innehåll

1.1 Nämndernas uppdrag 3
1.2 Nämndernas arbetsformer 6
2.1 Kommunstyrelsen 11
2.2 Krisledningsnämnd 19
2.3 Byggnadsnämnden 20
2.4 Miljö- och hälsoskyddsnämnden 22
2.5 Tekniska nämnden 24
2.6 Individ- och familjenämnden 26
2.7 Äldrenämnden 28
2.8 För- och grundskolenämnden 30
2.9 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 32
2.10 Kulturnämnden 34
2.11 Fritidsnämnden 35
2.12 Valnämnden 37
2.13 Personalnämnden 38
3.0 Revideringar 39

1. Regler och riktlinjer

Det som sägs i detta reglemente gäller alla nämnder i Umeå kommun, om inte annat anges i det nämndspecifika avsnittet. För gemensamma nämnder med andra kommuner finns separat antagna reglementen.

Med nämnd avses även kommunstyrelsen.

1.1 Nämndernas uppdrag

Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i detta reglemente. I förekommande fall ska också kommunövergripande styrdokument beslutade av kommunstyrelsen följas. Nämnden ska säkerställa att verksamheten bedrivs ändamålsenligt, effektivt och med god kvalitet samt att tilldelade resurser används på ett ansvarsfullt sätt. Nämnden ska omsätta kommunfullmäktiges beslut i verksamheten och, utifrån verksamhetens förutsättningar och behov, besluta om prioriteringar, mål och åtgärder för den egna verksamheten.

I övrigt ska nämnden fullgöra de uppgifter som fullmäktige överlämnat.

Organisation

Nämnden ansvarar för att det finns en tydlig och ändamålsenlig organisation för nämndens ansvarsområden.

Planering och uppföljning

Nämnden ansvarar, inom de ramar fullmäktige beslutat om, för upprättande av verksamhetsplan och budget. Därutöver ska nämnden regelmässigt rapportera till fullmäktige hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret. Nämnden ska också kontinuerligt göra uppföljning och utvärdering av det egna verksamhetsområdet.

Riskhantering och internkontroll

Nämnden ska förebygga fel, brister och oegentligheter i verksamheten genom att säkerställa att den interna kontrollen är tillräcklig och se till att verksamheten sker på ett i övrigt tillfredställande sätt. Nämnden ska förebygga, hantera och följa upp/utvärdera risker och händelser som berör nämndens verksamheter. Nämnden ansvarar för att bedöma om kommunstyrelse eller fullmäktige behöver informeras med anledning av risker och händelser.

Annan utförare

Nämnden är ansvarig för planering, uppföljning och kontroll av sin verksamhet oavsett om den sker i egen regi eller genom avtal med annan utförare.

Inköp och upphandling

Varje nämnd är en egen upphandlande myndighet. Nämnden har ansvar och mandat för att förbereda, genomföra och följa upp nämndspecifika och/eller nämndgemensamma upphandlingar inom ram för den avgränsning som nämndens grunduppdrag utgör.

Taxor och avgifter

Nämnden ska upprätta förslag till taxor och avgifter inom nämndens område, samt besluta i ärenden gällande tillämpningen av i fullmäktige antagen taxa. Nämnden får besluta om mindre taxor som ej är av principiell beskaffenhet.

I förekommande fall beslutar nämnden om mindre uthyrningar för de lokaler nämnden disponerar/förvaltar.

Personalansvar

Nämnden ansvarar för sin förvaltning, dess kompetensförsörjning samt fördelning av arbetsmiljöuppgifter från kommunfullmäktige. Nämnden har det operativa personalansvaret och övergripande arbetsmiljöansvaret för sin förvaltning.

Talerätt

Nämnden får själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, undantaget personalärenden, inom sitt verksamhetsområde och därvid träffa överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal.

Samverkan

Nämnderna ska samverka med kommunens övriga nämnder och bolag för att gemensamt nå kommunens övergripande mål och uppdrag.

Nämnden ska samverka i kommungemensamma processer och arbetssätt, samt rådgöra med de stöd och expertfunktioner som finns. Nämnden ska också möjliggöra deltagande i kommunövergripande övningar och utbildningar.

Nämnden ska lämna den information och de underlag som kommunstyrelsen och övriga nämnder behöver för sin verksamhet. Rätten till information omfattar inte uppgift för vilken sekretess råder.

Dialog

Nämnden ska verka för dialog med invånare och de som använder nämndens tjänster. Nämnden ansvarar för att omhänderta inkomna synpunkter.

Dialog bör ske med rådgivande organ, föreningar och andra organisationer när dessa är särskilt berörda. Nämnden beslutar om formen för samråd.

Information och arkiv

Nämnden har ansvar för:

- att informera om verksamheten och nämndens arbete såväl internt som till allmänheten,
- sin information, dess förvaltning och dess användbarhet
- de digitala tjänster och informationssystem som stödjer nämndens verksamhet,
- informationssäkerheten för sina verksamheter. Nämnden ska ka vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att den information som hanteras i nämndens verksamheter ges ett tillräckligt skydd samt att incidenter hanteras.
- Nämnden är personuppgiftsansvarig för de register och andra behandlingar av personuppgifter som sker i nämndens verksamhet.
- att lämna instruktioner till annan nämnd gällande behandling av nämndens personuppgifter,
- att nämndens arkiv vårdas och förtecknas. För kommunen finns ett särskilt upprättat arkivreglemente, kommunstyrelsen är arkivmyndighet.
- att nämndens styrdokument är aktuella och relevanta

Civil beredskap och säkerhet

Nämnden ansvarar för den civila beredskapen i nämndens verksamheter. Det innebär att nämnden ska vidta nödvändiga åtgärder för att upprätthålla kontinuitet, ändamålsenlig säkerhet och beredskap i de verksamheter som nämnden ansvar för. Nämnden har också ansvar för att aktivt motverka välfärdskriminalitet inom sitt verksamhetsområde.

Övriga uppgifter

Nämnden ansvarar för att:

- ansöka om statsbidrag gällande nämndens verksamhet
- i övrigt fullgöra de uppgifter som fullmäktige överlämnar till nämnden

1.2 Nämndernas arbetsformer

I tillämpliga delar gäller dessa bestämmelser även i utskottens arbete, där nämnden inte beslutat annat.

Ersättarnas tjänstgöring

Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

Om inte ersättarna väljs proportionellt ska ersättarna tjänstgöra enligt den av fullmäktige mellan dem bestämda ordningen.

En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. Om styrkebalansen mellan partierna därigenom påverkas får en ersättare som inställer sig under pågående sammanträde träda in i stället för en ersättare som kommer längre ner i ordningen.

En ledamot eller en ersättare som har avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen en gång under ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat styrkebalansen mellan partierna.

Inkallande av ersättare

En ledamot som är hindrad att delta i ett sammanträde eller i en del av ett sammanträde svarar för att inkalla ersättare. Den ersättare kallas som står i tur att tjänstgöra och som inte redan kallats in. Ersättare kallas in i den ordning de tagits upp kommunfullmäktiges valprotokoll.

Ersättare för ordföranden

Om varken ordföranden eller en vice ordförande kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av ett sammanträde fullgör den till åldern äldste ledamoten ordförandens uppgifter.

Om ordföranden eller vice ordförande på grund av sjukdom eller av annat skäl är hindrad att fullgöra uppdraget för en längre tid får nämnden utse en annan ledamot att vara ersättare för ordföranden/vice ordförande. Ersättaren fullgör ordförandens/vice ordförandens samtliga uppgifter.

Närvarorätt

Kommunstyrelsens ordförande och vice ordföranden har rätt att närvara vid nämndernas sammanträden och delta i överläggningarna. Nämnd får därutöver, om särskilda skäl föreligger, medge ledamot i kommunstyrelsen denna rätt. Den förtroendevalde har i den utsträckning nämnden beslutar rätt att få sin mening antecknad till protokollet.

Nämnden får också ge annan förtroendevald som inte är ledamot i kommunstyrelsen rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

Närvarorätten enligt första och andra stycket ovan gäller inte i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild.

Nämnden får härutöver bestämma att annan ska ha rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

Sammanträdenas tidpunkt

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

Offentliga sammanträden

Nämnden beslutar om huruvida sammanträden i nämnden ska vara öppna för allmänheten.

Digital nämndadministration
Alla handlingar rörande nämnden hanteras digitalt och distribueras endast digitalt till ledamöter och ersättare i nämnderna.

I undantagsfall, om ordföranden så beslutar, får handlingar distribueras på annat sätt.

Ställa in sammanträde

Om det föreligger särskilda skäl får ordföranden ställa in ett sammanträde eller ändra dagen eller tiden för sammanträdet. Om möjligt ska samråd ske med vice ordförandena. Om ordföranden beslutar att ett sammanträde ska ställas in eller att dagen eller tiden för ett sammanträde ska ändras, ska ordföranden se till att varje ledamot och ersättare snarast underrättas om beslutet.

Sammanträde på distans

Kommunstyrelse eller nämnd får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att ordföranden kan säkerställa vem som deltar i sammanträdet och att den som deltar på distans kan följa sammanträdet och delta i behandlingen av ärendena. En ledamot som deltar på distans ska anses vara närvarande vid nämndens sammanträde. Den ledamot som närvarar på distans behöver säkerställa att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud. Ledamot som önskar delta på distans ska i förväg anmäla detta till ordförande och kommunstyrelsens/nämndens kansli. Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans. Styrelsen/ nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla om deltagande på distans i styrelsen/ nämnden.

Kallelse

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträdena. Kallelsen ska innehålla uppgifter om tid och plats för sammanträdet.

Kallelsen ska tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet i god tid innan sammanträdet, dock senast 3 dagar före sammanträdesdagen.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen.

I undantagsfall får kallelse ske på annat sätt eller inom annan tid.

När varken ordföranden eller en vice ordförande kan kalla till sammanträde ska den till åldern äldste ledamoten göra detta.

Presidium

Där annat inte anges består nämndens presidium av ordförande och vice ordförande.

Ordföranden

Nämndens ordförande ska

- med uppmärksamhet följa frågor av betydelse för nämndens verksamhet, effektiviteten i denna samt ta initiativ i dessa frågor,
- främja samverkan mellan nämnden och kommunens övriga nämnder och bolag
- representera vid uppvaktningar, konferenser och sammanträden om inte nämnden bestämt annat i ett särskilt fall.
- Svara för att nämnden får de sakupplysningar som är behövliga för att fatta beslut,
- Verka för att arbetsklimatet i nämnden präglas av respekt, tillit och förtroende.

Ordföranden får fatta beslut i ärenden som är så brådskande att ärendets avgörande inte kan vänta till dess nämnden kan sammankallas, beslutet skall anmälas vid nästkommande nämndssammanträde.

Nämndinitiativ

Ett nämndinitiativ är ett sätt för en enskild ledamot eller för flera ledamöter tillsammans att nyttja kommunallagens möjlighet att väcka ett ärende i nämnden. För att ärendet ska kunna väckas vid nämndens sammanträde måste initiativet ligga inom nämndens uppdrag och ansvarsområde. Nämndinitiativ ska lämnas skriftligt.

Nämndinitiativ kan lämnas inför eller under ett sammanträde. Endast de ledamöter som tjänstgör vid sammanträdet har rätt att lämna nämndinitiativ. Om ledamot väcker ärende i nämnd under pågående sammanträde ska ärendet hänskjutas till förvaltning för beredning om ärendet inte kan avgöras under sammanträdet.

Protokoll

Nämnden ska föra protokoll över sina sammanträden. Protokollen bör publiceras på kommunens webbsida om det inte föreligger hinder däremot.

Justering av protokoll

Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Nämnden kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen bör redovisas skriftligt innan nämnden justerar den.

Reservation

Om en ledamot har reserverat sig mot ett beslut och ledamoten vill motivera reservationen ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas före den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet.

Delgivning

Delgivning med nämnden sker med ordföranden, förvaltningschefen eller annan anställd som nämndens bestämmer.

Undertecknande av handlingar

Avtal, andra handlingar och skrivelser som beslutas av nämndens ska undertecknas av ordföranden eller vid förfall för denna av vice ordföranden och kontrasigneras av anställd som nämnden bestämmer.

I övrigt bestämmer nämnden vem som ska underteckna handlingar.

Beslut som fattas med stöd av delegation samt skrivelser, avtal och andra handlingar som upprättas med anledning därav undertecknas av den som fattat beslutet och i förekommande fall, kontrasigneras av den som utsetts därtill.

Utskott

I de nämnder som enligt detta reglemente skall ha utskott väljer nämnden för den tid nämnden beslutar bland utskottets ledamöter en ordförande och en vice ordförande. Om nämnd vill bilda eller avveckla utskott krävs beslut i kommunfullmäktige samt revidering av detta reglemente.

De nämnder som har utskott ska fastställa arbetsordning som tydliggör vilka frågor som ska hanteras i utskottet, hur utskottets arbete ska bedrivas samt delegation från nämnd till utskottet.

Om ordföranden i utskottet på grund av sjukdom eller av annat skäl är förhindrad att tjänstgöra får nämnden utse en annan ledamot i utskottet att som ersättare för ordföranden göra dennes uppgifter.

Ersättare ska närvara vid utskottets sammanträden endast om ledamot är förhindrad att tjänstgöra, Ersättare ska inkallas till tjänstgöring i den av nämnden vid valet bestämda ordningen.

Avgår en ledamot eller en ersättare i utskottet, som inte utsetts vid proportionellt val, ska fyllnadsval snarast förrättas.

Utskottet sammanträder på dag och tid som varje utskott bestämmer, Sammanträdet ska också hållas när ordföranden anser att det behövs. Ordföranden ansvarar för att kallelse

utfärdas till sammanträdena, kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet samt uppgift om vilka ärenden som ska behandlas.

Utskottet får handlägga ärenden bara när mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Vid utskottssammanträde ska protokoll föras.

De ärenden som ska avgöras av nämnden i dess helhet bör beredas av utskottet om beredning behövs. Ordföranden, Stadsdirektören eller förvaltningschefen överlämnar sådana ärenden till utskottet.

När ärenden beretts ska utskottet lägga fram förslag till beslut.

2. Nämndspecifika reglementen

2.1 Kommunstyrelsen

Utöver det som föreskrivs om kommunstyrelsen i kommunallagen gäller bestämmelserna i detta reglemente.

Sammansättning

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare. Kommunstyrelsens presidium består av ordförande samt 1:e och 2:e viceordförande

Utskott

Kommunstyrelsen har ett näringslivs- och arbetsutskott, ett planeringsutskott samt ett hållbarhetsutskott. Utskotten har 7 ledamöter och 7 ersättare.

Kommunstyrelsens grunduppdrag

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för:

- kommunkansli, arkiv och juridik
- arbetsgivarfrågor & lönehantering
- ekonomi, styrning & upphandling
- kommunikation
- översiktsplanering
- markförsörjning och exploatering
- näringslivsutveckling
- säkerhet och trygghet
- strategisk utveckling & innovation

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Kommunstyrelsens lednings- och styrfunktion

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning. Kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter, detta innebär bland annat att leda, samordna och utveckla:

- den kommunala demokratin och dialogen med kommunens medborgare
- kommunens insatser för att allmänt främja sysselsättningen och näringslivet, inklusive marknadsföring av platsen Umeå
- den översiktliga planeringen och användning av mark och vatten samt samordning och planering av infrastruktur såsom energi, trafik, kommunikationer och vatten/avlopp
- kommunövergripande ansvar för nödvattenplanering.
- markpolitiken och markberedskap samt att bostadsförsörjningen och samhällsbyggandet främjas
- energiplaneringen samt att energihushållningen främjas
- strategiska HR-processer och arbetsgivarfrågor
- kommunövergripande Intern och extern kommunikation
- det kommunövergripande arbetet med informationssäkerhet
- det kommunövergripande arbetet med interna säkerhetsfrågor i kommunen
- den kommunala verksamhetens kvalitet
- kommunens arbete med hållbarhetsfrågor,
- kommungemensam utvecklingskapacitet och innovationsförmåga
- det kommungemensamma funktionshindersrådet, interreligiösa rådet, landsbygdsrådet, brottsförebyggande rådet och det kommungemensamma arbetet med minoritetsfrågor
- det kommunövergripande arbetet med informationsförvaltning
- kommungemensam samordning internt och externt i trygghetsskapande och brottsförebyggande syfte
- att jämställdhet mellan kvinnor och män främjas

Kommunstyrelsen ska med uppmärksamhet följa och bevaka sådana frågor som ingår i den kommunala kompetensen och är av vikt för kommunens medlemmar, nämnder och bolag.

I kommunstyrelsens styrfunktion ingår att leda arbetet med och samordna utformningen av styrningen av hela den kommunala verksamheten. Detta innebär att kommunstyrelsen ansvarar för att leda och samordna:

- planeringen av kommunens ekonomi och verksamheter.
- en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls.
- beredning av kommunövergripande styrdokument av organiserande, aktiverande och normerande karaktär (inklusive men ej begränsat till mål och riktlinjer)
- arbetet med att kommunövergripande och kommungemensamma styrdokument är aktuella, relevanta, inbördes samordnade och samlade i en kommungemensam förteckning.

- arbetet med att reformera det kommunala regelbeståndet,
- arbetet med att övervaka att av fullmäktige fastställda styrdokument, mål, uppdrag och planer för verksamheten och ekonomin efterlevs och att kommunens löpande förvaltning handhas rationellt och ekonomiskt,
- arbetet med samordning och att samordningsträffar genomförs med nämndpresidierna och förvaltningscheferna,
- övervaka att kommunens löpande förvaltning i övrigt sköts lagligt och ekonomiskt,
- ansvar för att organisera, bedriva, styra, kontrollera och följa upp kraftverksamheten
- göra framställningar i målfrågor som inte i lag är förbehållna annan nämnd

Kommunstyrelsen ansvarar vid behov för beslut om att:

- omfördela budgetramar mellan nämnderna under förutsättning att berörda nämnder är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens totala budget.
- samordning och gränsdragning mellan kommunens nämnder samt mellan kommunens nämnder och bolag. Principiella gränsdragningsfrågor ska tillställas kommunfullmäktige.

Civil beredskap

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens samordning, analys, planering och beredskapsförberedelser.

Kommunstyrelsen är ansvarig för utvärdering av kriser och andra oönskade händelser efter att kommunen aktiverat någon del av sin krisledning/krisorganisation

Säkerhetsskydd

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för säkerhetsskydd i kommun en i enlighet med gällande lagstiftning.

Inköp och upphandling

Kommunstyrelsen ansvarar för att kommunens inköpsverksamhet vilar på en gemensam grund och är ändamålsenligt utformad för att tillgodose kommunens behov på strategisk, taktisk och operativ nivå. Styrelsen ska också företräda kommunen vid strategisk samverkan avseende inköp/upphandling med andra upphandlande myndigheter och enheter

Kommunstyrelsens uppföljnings- och uppsiktsansvar

Kommunstyrelsen leder och samordnar uppföljningen av kommunens ekonomiska ställning, kommunens utveckling och verksamheter. Detta innebär att kommunstyrelsen har ansvar för att:

- i enlighet med fullmäktiges direktiv tillse att uppföljning och rapportering sker till fullmäktige från samtliga nämnder och bolag
- följa hur den interna kontrollen sköts i nämnderna,
- en gång årligen till fullmäktige rapportera om kommunens avtalssamverkan enligt kommunallagen eller enligt annan lag eller författning,
- ha uppsikt över övriga nämnders och gemensamma nämnders verksamhet samt av kommunen förvaltade stiftelser och av kommunen helägda och delägda bolag.
- inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv,

Ansvar för kommunens företag och stiftelser

Kommunstyrelsen ska

- ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de företag och stiftelser som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen
- ansvara för att beslut om ägardirektiv till företagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade
- ansvara för regelbundna möten mellan kommunstyrelsen och företagsledningarna/stiftelseledningarna
- löpande vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i Kommunallagen är uppfyllda beträffande de företag och stiftelser kommunen äger eller har intresse i
- att årligen innan sista maj i beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i de aktiebolag som kommunen helt eller delvis äger under föregående kalenderår har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Beslutet skall delges fullmäktige snarast. Finner styrelsen att brister förelegat, ska den samtidigt lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.
- tillvarata kommunens intressen vid bolags- och föreningsstämmor och andra likartade sammanträden i de företag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.
- kommunstyrelsen ska regelmässigt till fullmäktige rapportera hur verksamheten i kommunen och de bolag som kommunen helt eller delvis äger utvecklas och hur den totala ekonomiska ställningen är under året,

Kommunstyrelsens övriga åtaganden

Ekonomisk förvaltning

Kommunstyrelsen ska ha hand om kommunens medelsförvaltning och därvid följa av fullmäktige meddelade föreskrifter härför. Medelsförvaltningen omfattar placering och upplåning av medel. I uppgiften ingår också att bevaka att kommunens inkomster inflyter och att betalningar görs i tid samt vidta de åtgärder som behövs för indrivning av förfallna fordringar. Kommunstyrelsen har också hand om övrig ekonomisk förvaltning. I denna uppgift ingår bland annat att:

- tillse att kommunens behov av försäkringsskydd är tillgodosett,
- handha egen donationsförvaltning samt efter samtycke från annan nämnd placera sådana medel som ingår i donation som förvaltas av den nämnden.

Arbetsgivarfrågor

Kommunstyrelsen ska ha hand om frågor som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare och har därvid bland annat att:

- vara anställningsmyndighet för samtlig personal i kommunen och därvid hantera frågor relaterade till lagen om anställningsskydd
- fastställa delegationsordning för personal- och organisationsfrågor
- svara för kommunövergripande lönebildning
- med bindande verkan för kommunen genom kollektivavtal reglera frågor rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare
- förhandla på kommunens vägnar enligt gällande lagstiftning om förhandlingsrätt utom vad gäller 11-14 och 38 §§ lagen om medbestämmande i arbetslivet inom andra nämnders verksamhetsområden
- svara för tillämpning av arbetsrättsliga lagar och avtal,
- avgöra frågor om tolkning och tillämpning av lag, avtal och andra bestämmelser rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare
- lämna uppdrag som avses i 6 kap 3 § Lag om vissa kommunala befogenheter (2009:47)
- vara pensionsmyndighet
- besluta om stridsåtgärd

Talerätt

Kommunstyrelsen för kommunens talan i sådana mål och ärenden, där det ankommer på kommunstyrelsen och får därvid träffa överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal på kommunens vägnar. Detta gäller också mål där någon begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att

själv föra talan. Kommunstyrelsen får själv eller genom ombud föra kommunens talan i personalärenden.

Ansvar för övriga lagstadgade uppgifter

- Kommunstyrelsen är arbetslöshetsnämnd.
- Kommunstyrelsen fullgör de uppgifter som ankommer på kommunen under höjd beredskap enligt gällande lagstiftning.
- Kommunstyrelsen är arkivmyndighet. Närmare föreskrifter om arkivvården finns i arkivreglemente.
- Kommunstyrelsen svarar för kommunens anslagstavla.
- Kommunstyrelsen ansvarar för att uppdatera den kommunala författningssamlingen och se till att denna hålls tillgänglig i lagstadgad form.
- Kommunstyrelsen utgör huvudman för undersökningar och sanering av förorenade områden, både på privat och kommunal mark, som finansieras av naturvårdsverket. Kommunstyrelsen avgör vilka objekt som kommunen ska söka bidrag för.
- Särskilt ansvar för kommunens visselblåsarfunktion

Övriga åligganden

Kommunstyrelsen har vidare hand om:

- reformering av kommunens regelbestånd och utformningen av fullmäktiges handlingar,
- Hantering av kommunens grafiska profil och varumärke inklusive ärenden angående kommunens heraldiska vapen
- Kommunstyrelsen samordnar innehållet i och ansvarar för kommunens externa och interna webbplatser och sociala kanaler.
- att bevaka kommunens intressen vid expropriation, fastighetsbildning, fastighetsbestämning, planläggning och byggnadsväsende, gemensamhetsanläggningar och andra ärenden som är jämförliga med dessa,
- de förvaltnings- och verkställighetsuppgifter i övrigt som inte uppdragits åt annan nämnd,
- Ansvara för kommunövergripande system som behandlar personuppgifter och enligt upprättad registerförteckning tillhör kommunstyrelsen. I de fall angivna system behandlar personuppgifter för andra nämnder är kommunstyrelsen personuppgiftebiträde till dessa nämnder.
- vara personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker i fullmäktige,

- att utse dataskyddsombud för kommunens personuppgiftsbehandling hos kommunstyrelsen, nämnder och motsvarande kommunala organ.

Delegering från kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen ska besluta i följande grupper av ärenden

- vid behov ta upp lån och ingå borgen inom den beloppsram och de riktlinjer som fullmäktige fastställt med särskilt beaktande av de närmare föreskrifter om säkerheten som fullmäktige angivit,
- göra tekniska förändringar av budgetramar, förändringarna skall vara kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget,
- verkställa kommunens upphandling av varor och tjänster i de fall ansvar för upphandling ej delegerats till annan nämnd
- utfärda riktlinjer och anvisningar för att upprätthålla en ändamålsenlig och samordnad inköpsverksamhet i enlighet med av kommunfullmäktige fastställd policy
- ta beslut gällande vilka upphandlingsområden som ska samordnas respektive inte samordnas i kommungemensam upphandling alternativt via inrättande av ett dynamiskt inköpssystem.
- styrelsens förvaltningsorganisation inom de riktlinjer som fullmäktige fastställt,
- avge yttrande som ankommer på kommunfullmäktige om inte yttrandet är av principiell betydelse för den kommunala självstyrelsen. Kommunstyrelsen får också besluta i sistnämnda slag av yttranden om remisstiden inte medger att yttrandet behandlas på ordinarie sammanträde med fullmäktige,
- förvärv och överlåtelse av fast egendom genom köp, försäljning, byte, gåva, fastighetsreglering, expropriation, inlösen med stöd av plan- och bygglagen,
- upplåta och belasta kommunens fasta egendom med tomträtt, arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande rättigheter samt uppsäga motsvarande rättigheter,
- anskaffa rätt till utrymme i annans mark, byggnader eller anläggningar med arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande rättigheter samt uppsäga motsvarande rättigheter,
- besluta om markanvisning för kommande exploatering,
- godkänna exploateringsavtal som avser genomförande av detaljplaner som antas av byggnadsnämnden,
- beslut om gatukostnader enligt plan- och bygglagen,
- yttra sig över ansökningar om tillstånd enligt kamerabevakningslagen (2018:1200).
- besluta om ansökan avseende permutation/upphörande av kommunens förvaltade donationer, fonder och stiftelser

- Teckna avtal med andra aktörer för framtagande av nödvattenplan.

2.2 Krisledningsnämnd

Sammansättning

Krisledningsnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Krisledningsnämndens presidium består av ordförande och vice ordförande. Personalunion med kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott ska råda.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Krisledningsnämnden fullgör de uppgifter som i fredstid åligger kommunen enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Delegering från fullmäktige

Krisledningsnämnden får fatta beslut om att lämna begränsat ekonomiskt stöd till enskild enligt 4 kap 3 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

När krisledningsnämnden ska träda i funktion

Ordföranden, eller om hon eller han har förhinder vice ordföranden, bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion. Fullmäktige kan besluta om att nämndens verksamhet ska upphöra.

Övertagande av övriga nämnders verksamhet

När nämnden är i funktion får den besluta att överta en nämnds verksamheter och därmed fatta beslut i den utsträckning det är nödvändigt med hänsyn till den extraordinära händelsens omfattning. Beslutet ska anmälas till närmast följande kommunfullmäktigesammanträde.

De händelser som kan hanteras inom ordinarie organisation ska hanteras i denna och verksamheten ska därmed ej övertas.

2.3 Byggnadsnämnden

Sammansättning

Byggnadsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Byggnadsnämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande

Byggnadsnämndens grunduppdrag

I byggnadsnämndens uppdrag ingår att verkställa kommunens fysiska planering i form av nya detaljplaner, områdesbestämmelser samt stadsdels- och kvartersöversyner. Nämnden ansvar även för lovprövning, tillsyn och prövning av strandskyddsdispens. Nämnden tar beslut om bidrag för bostadsanpassningar. Inom nämndens område finns mätnings- och kartverksamhet, förvaltning av kommunens landskaps- och fastighetsinformation samt förädling av geografiska data. Nämnden ansvarar för den kommunala lantmäterimyndigheten samt för namnsättning av stadsdelar, gator med mera. Inom sina områden arbetar byggnadsnämnden för en hållbar utveckling i Umeå.

Byggnadsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Byggnadsnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt plan- och bygglagen. Nämnden fullgör också de övriga uppgifter som enligt annan lag ska fullgöras av den kommunala nämnden inom plan-och byggnadsväsendet.

Byggnadsnämnden ansvarar för

- den grundläggande mät-och kartverksamheten,
- det administrativa och ekonomiska ansvaret för den kommunala lantmäterimyndigheten (KLM),
- den kommunala tillsynen över och den kommunala tillståndsprövningen av uppsättandet av skyltar inom kommunen,
- delar av den kommunala tillsynen avseende strandskyddet,
- fullgöra kommunens myndighetsansvar gällande renhållningsfrågor enligt 15 kap miljöbalken rörande kommunens egna fastigheter som tekniska nämnden förvaltar med undantag från dispenser för bortforsling,
- handläggning av bostadsanpassningsbidrag.

Delegering från kommunfullmäktige

Byggnadsnämnden ska besluta i följande grupper av ärenden

- upprättande av detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL,
- antagande, ändring eller upphävande av detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL, med undantag för de planer och bestämmelser som ska beslutas av kommunfullmäktige,

- dispenser från förbud enligt 7 kap 15 § miljöbalken gällande strandskydd i detaljplan, bygglov och lokaliseringsprövningar
- bostadsanpassningsärenden,
- namnsättning av gator/vägar, torg, parker, kvarter o dyl samt kommunens institutioner och anläggningar.

2.4 Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Sammansättning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Miljö- och hälsoskyddsnämnden presidium består av ordförande samt vice ordförande

Miljö- och hälskyddsnämndens grunduppdrag

I miljö-och hälsoskyddsnämndens uppdrag ingår att möjliggöra god hälsa och en hållbar utveckling i Umeå. Nämnden ansvarar för prövning och tillsyn beträffande miljö- och hälsoskyddsområdet, livsmedelssäkerhet, alkohollagens område, tobak och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter samt receptfria läkemedel. Nämnden bidrar med underlag för en god samhällsplanering och utveckling inom miljöövervakning, energieffektivisering, klimatpåverkan och naturvård samt utgör ett kompetensstöd i miljöfrågor vid översikts och detaljplanering. Nämnden medverkar till en ökning av allmänhetens medvetenhet om miljö-, natur-, och hälsoskyddsfrågor samt energi, klimat, och hållbar konsumtion. Nämnden ansvarar även för budget- och skuldrådgivning, konsumentrådgivning och för kommunens ställföreträdare i enlighet med föräldrabalken.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fullgör kommunens uppgifter:

- inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt de övriga uppgifter som enligt miljöbalken och annan lagstiftning ska fullgöras av den kommunala nämnden inom miljö- och hälsoskyddsområdet,
- enligt livsmedelslagen,
- enligt alkohollagen,
- enligt lag om tobak och liknande produkter,
- enligt lag om tobaksfria nikotinprodukter,
- enligt lagen om foder och animaliska biprodukter,
- enligt lag om handel med vissa receptfria läkemedel,
- enligt lagen om sprängämnesprekursorer,
- enligt socialtjänstlagen avseende budget- och skuldrådgivning,
- enligt 7 kap miljöbalken gällande ansvar för tillsyn och dispenser från förbud där kommunen har rätt att fatta beslut, med undantag av dispenser i detaljplan, bygglov och lokaliseringsprövningar som beslutas av byggnadsnämnden,
- enligt strålskyddslagen,
- enligt lagen om skydd mot internationella hot mot människors hälsa avseende saneringsintyg,
- enligt lag om åtgärder mot förorening från fartyg,
- enligt plan- och bygglagen

- enligt energieffektiviseringsdirektivet

Till nämndens uppgifter hör även att:

- medverka till att allmänhetens medvetenhet om miljö- och hälsoskyddsfrågor samt naturvård ska ökas
- erbjuda rådgivning i privatekonomiska och konsumenträttsliga frågor
- erbjuda rådgivning om energi- och klimatfrågor till privatpersoner, företag och organisationer
- bidra med expertstöd inom miljö- och naturvärden i planprocessen
- genomföra miljöövervakning av luft, vatten, buller och natur.

Nämnden svarar vidare för kommunens ställföreträdare som fullgör uppgifter enligt föräldrabalken.

Delegering från kommunfullmäktige

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska besluta i följande grupper av ärenden:

- avgöra i vilken omfattning tillsynsansvar enligt miljöbalken ska övertas från länsstyrelsen,
- enligt miljöbalken pröva frågor om bortforsling genom kommunens försorg av annat avfall än hushållsavfall samt enligt avfallsförordningen och de lokala föreskrifterna om avfallshantering medge dispens från att forsla bort sådant avfall.

2.5 Tekniska nämnden

Sammansättning

Tekniska nämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Tekniska nämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Tekniska nämndens grunduppdrag

Tekniska nämnden har ansvar för kommunens anläggningar, infrastruktur och allmänna platser såsom fastigheter, gator, vägar, parker och närskogar. Uppdraget innefattar att planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, kommunens IT- och kommunikationssystem och ID-nyckelorganisation samt Umeå kommuns fastigheter- både avseende verksamhetslokaler och boenden för sociala behov. Nämnden ska tillhandahålla färdtjänst, uppfylla kommunens uppgifter avseende trafikfrågor samt tillhandahålla intern service inom måltider och lokalvård.

Nämnden har också ansvar för att samordna Umeå kommuns fordonsanskaffning samt att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation. Tekniska nämnden ansvarar för uppbyggnad, drift och förvaltning av fast installerade och mobila reservkraftlösningar. Nämnden ansvarar vidare för lagerhållning, tillagning och distribution av reservlivsmedel, lagerhållning och distribution av reservdrivmedel samt lagerhållning och distribution av förbrukningsmaterial och reservdelar för att säkerställa försörjningen till prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.

Nämnden ansvarar för kommunens dagvattenhantering. Uppdraget innefattar även att svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Digital omställning och IT, Fastighet, Gator och parker, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Tekniska nämnden är kommunens organ för planering, förvaltning och drift av kommunens anläggningar, gator, vägar, parker och allmänna platser. Tekniska nämnden ansvarar även för kommunens interna servicefunktioner samt färdtjänst.

Tekniska nämnden ska:

- ha ett helhetsansvar för kommunens lokalförsörjning avseende planering, förvaltning och utveckling av verksamheternas lokaler samt boende för sociala behov
- svara för planering, byggande av kommunala fastigheter och anläggningar
- svara för den kommunala väghållningen och förvalta mark som utgör allmän plats
- fullgöra kommunens myndighetsansvar gällande renhållningsfrågor enligt 15 kap miljöbalken med undantag från dispenser för bortforsling samt ärenden rörande kommunens egna fastigheter

- svara för kommunens uppgifter enligt §§ 2-4 i lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning
- svara för förvaltning och reinvestering av kommunens detaljplanelagda gator, parker och naturområden.
- svara för samordning och utveckling för driften av kommunens IT- och telefonisystem
- svara för IT-support till kommunens verksamheter avseende gemensamma administrativa system
- svara för att kortsiktigt och långsiktigt ge kommunens verksamheter de IT-mässiga digitaliseringsförutsättningarna
- leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation
- svara för städning av lokaler där kommunen bedriver verksamhet, såvida detta inte ålagts annan
- svara för att producera kvalitetssäkrade och näringsriktiga måltider till kommunens verksamheter
- fullgöra kommunens uppgifter enligt lag (1997:736) om färdtjänst och lag (1997:735) om riksfärdtjänst
- fullgöra kommunens uppgifter som avses i 1 § lagen om nämnder för vissa trafikfrågor.
- samordna kommunens fordonsanskaffning och fordonsnyttjande.

I de fall Tekniska nämnden ansvarar för drift av system som behandlar personuppgifter för andra nämnder är Tekniska nämnden personuppgiftsbiträde till dessa nämnder.

Delegering från kommunfullmäktige

Tekniska nämnden beslutar i följande ärendegrupper:

- igångsättningstillstånd av investeringar i byggnader och anläggningar
- extern förhyrning av lokaler/fastigheter för kommunens behov
- ändring av bilagorna till lokala allmänna ordningsföreskrifter
- avtal med andra aktörer för att höja eller bibehålla kapacitet inom reservkraft, lagerhållning och distribution av reservlivsmedel och reservdrivmedel samt material för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.
- mobilitetsavtal mellan Umeå kommun och fastighetsägare samt företräda kommunen vid uppföljning av efterlevnad av ingångna avtal.

2.6 Individ- och familjenämnden

Sammansättning

Individ- och familjenämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Individ- och familjenämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare samt ett individ- och familjeutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Individ- och familjenämndens grunduppdrag

Individ- och familjenämndens grunduppdrag är att tillgodose behov av stöd och omsorg inom socialtjänstens lagstadgade ansvarsområde för att stärka och trygga den enskilde att leva ett självständigt liv. Socialtjänsten arbetar förebyggande för att främja jämlika levnadsvillkor.

Grunduppdraget omfattar att:

- ge stöd, omsorg och skydd till barn, unga och vuxna
- ge stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning
- ge stöd till självförsörjning och tillgodose behov av försörjningsstöd
- tillgodose behov av råd, stöd samt handläggning av familjerättsliga frågor
- tillhandahålla familjerådgivning
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i bostad med särskild service och under vistelsetid på daglig verksamhet

Individ- och familjenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Individ- och familjenämndens övergripande ansvar för alla åldrar:

Nämnden ansvarar för kommunens uppgifter inom socialtjänsten och de uppgifter som i övrig lag åläggs kommunens socialnämnd, förutom de områden som annan nämnd eller styrelse ansvarar för. Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.

Nämnden fullgör de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Socialtjänstlagen (2025:400) genom att ha det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Särskilda bestämmelser finns gällande barn och unga, personer med missbruk, brottsoffer, och våldsutsatta personer.

Individ- och familjenämnden har i uppgift att för äldrenämnden utföra insatsen boendestöd för personer över 65 år.

Nämnden fullgör de uppgifter som en kommun respektive socialnämnd ansvarar för enligt:

- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

- Lag (1988:870) om vård av missbrukare.
- Lagar och förordningar gällande mottagande av ensamkommande flyktingbarn.
- Ärvdabalkens (1958:637) bestämmelser om dödsboanmälan.
- Anordna gravsättning enligt 5 kap 2§ begravningslag (1990:1144)

Individ- och familjenämndens ansvar för personer under 65 år:

För personer under 65 år fullgör nämnden de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Socialtjänstlagen*s* (2025:400) särskilda bestämmelser för personer med funktionshinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående.

Nämnden fullgör de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30):

- i kommunens särskilda boenden för personer med funktionshinder, samt
- till personer under vistelsetid på daglig verksamhet.

Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372).

Nämnden har rätt att lämna stöd till boende och lämna kompensation till enskilda inom socialtjänsten enligt lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Nämnden ansvarar för samordning av Umeå kommuns rådgivande organ för samverkan enligt LSS.

Delegering från kommunfullmäktige

Nämnden ansvarar för:

- beslut om utdelning av medel från stiftelsen Biståndsfonden,
- bidragsgivning till vissa ideella och idéburna organisationer som gör insatser inom det sociala området.

2.7 Äldrenämnden

Sammansättning

Äldrenämnden (ÄN) består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Äldrenämndens grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem. Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämndens ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Äldrenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunens socialnämnd enligt Socialtjänstlagens (2025:400) särskilda bestämmelser för olika grupper rörande äldre människor, människor med funktionhinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående inom dessa målgrupper. Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.

- Nämnden ansvarar för ledningen och verkställigheten av den kommunala hälso- och sjukvården för nämndens målgrupper som kommunen enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) är skyldig att erbjuda. Ansvaret omfattar även hemsjukvård för personer 18 år och äldre till följd av avtalet om övertagande av hälso- och sjukvård i ordinärt boende mellan Västerbottens läns landsting och kommunerna i Västerbotten.
- Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372).
- Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.
- Nämnden ansvarar för samordning av Umeå kommuns pensionärsråd
- Nämnden ansvarar för de uppgifter som åligger kommunen enligt Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, gällande servicetjänster till äldre.
- Nämnden har i uppgift att för individ och familjenämnden utföra insatsen hemtjänst för personer under 65 år.

Delegering från kommunfullmäktige

- Beslut om utdelning av medel från Stiftelsen Blomsterfonden.

2.8 För- och grundskolenämnden

Sammansättning

För- och grundskolenämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Grunduppdrag

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och till fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor. Vidare har nämnden ansvar för skolpliktsbevakning och samverkan med fristående verksamheter i egenskap av hemkommun, samt att bevilja tillstånd och genomföra tillsyn av fristående förskoleverksamheter eller pedagogisk omsorg.

Nämnden ska säkerställa att den kommunala utbildningen utgår från grundläggande demokratiska värderingar och alla barn och elevers lika värde.

För- och grundskolenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

För- och grundskolenämnden ansvarar för de åligganden som åvilar kommunen enligt skollagen och annan lagstiftning som rör nämndens område och inte ska fullgöras av annan.

Nämnden ska verka för att skollagstiftningens mål kan uppfyllas i nämndens verksamheter. Nämnden ansvarar exempelvis för att det finns skolbibliotek, elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt modersmålsundervisning i nämndens verksamheter.

Vidare ansvarar nämnden för myndighetsutövning enligt skollagen, för både kommunala och fristående verksamheter, exempelvis gällande skolskjuts samt interkommunala frågor. Nämnden svarar för ledning, samordning och utveckling av det kommunala skolväsendet.

Nämnden ska

- Ansvara för arbetsmiljön för de barn och elever som finns i nämndens verksamhet
- Samverka med Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för lärande och utveckling av barn och ungdomar i ett kommunalt helhetsperspektiv.
- Samordna kommunens kvalitetsredovisning för förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.
- Svara för en god samverkan med barn, elever, föräldrar och adekvata organisationer/föreningar.

- Utreda ansökan om tillstånd för fristående huvudmän att bedriva förskoleverksamhet eller enskild pedagogisk omsorg, genomföra en ägar- och ledningsprövning samt prövning av ek. förutsättningar.
- Genomföra regelbunden tillsyn av sådan fristående verksamhet som beviljats godkännande enligt ovan.
- Samverka med Umeå universitet och övriga högskoleutbildningar i Umeå.
- Besluta om utdelning av medel från Stiftelsen stipendiefonden för Umeå kommuns grundskola.

2.9 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Sammansättning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Grunduppdrag

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av nämndens ansvarsområden; gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, yrkeshögskoleutbildning som kommunen anordnar samt arbetsmarknadsinsatser och integration.

Nämnden ska säkerställa att dess verksamheter ger elever, studerande och deltagare grund för fortsatta studier, yrkesverksamhet, samt ett resursmässigt oberoende aktivt deltagande i samhället i övrigt.

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar boende i kommunen har tillgång till gymnasieskola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor.

Nämnden har ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret, kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, på gymnasienivå, som anpassad utbildning, yrkesinriktad vuxenutbildning (Yrkesvux), lärlingsutbildning inom komvux (Lärlingsvux) och svenska för invandrare (sfi) samt yrkeshögskoleutbildningar som kommunen anordnar.

Vidare svarar nämnden för att tillhandahålla arbetsrehabiliterande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ansvarar för myndighetsutövning enligt skollagen och ska verka för att skollagstiftningens mål kan uppfyllas för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt undervisning i svenska för invandrare. Nämnden ansvarar även för att följa annan lagstiftning som berör verksamheterna.

Vidare ska gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden:

- ansvara för arbetsmiljön för de elever, studerande och deltagare som finns i nämndens verksamhet.

- ansvara för bestämmelserna kring elevresor, interkommunala skolfrågor och modersmålsundervisning.
- samverka med för- och grundskolenämnden för lärande och utveckling av barn och ungdomar i ett kommunalt helhetsperspektiv.
- leda, utveckla, stärka och följa upp strategiska satsningar inom yrkesinriktad vuxenutbildning (Yrkesvux), lärlingsutbildning inom komvux (Lärlingsvux), samt yrkeshögskoleutbildningar som kommunen anordnar i nära samarbete med näringslivet för att möta kompetensförsörjningsbehov.
- samverka med universitet och andra utbildningsanordnare.
- ansvara för planering och dimensionering av gymnasie- och kommunala vuxenutbildningar inom respektive samverkansområde.
- samverka och samordna arbetsmarknadsåtgärder som främjar sysselsättning, kompetenshöjning, integration och arbetsrehabilitering i samarbete med arbetsförmedling, näringsliv, offentliga arbetsgivare samt andra adekvata myndigheter, organisationer och föreningar.
- samverka genom Samordningsförbundet kring målgruppen med sammansatta behov och lång tid i arbetslöshet utifrån att insatserna mellan aktörerna behöver samordnas.
- finansiellt samordna verksamhet inom ramen för samordningsförbundet.
- vidare svara för den kommunala mottagningen av vissa nyanlända invandrare för bosättning och ansvara för vissa nyanländas etablering på arbetsmarknaden.
- ansvara för att anordna feriearbete samt i samarbete med de kommunala gymnasieskolorna ferieskola, för ungdomar som fyller 17 år aktuellt år.
- ansvara för anskaffning av praktik- och arbetsträningsplatser för personer som av olika skäl står utanför reguljär arbetsmarknad.
- samordna kommunens kvalitetsredovisning för kommunala gymnasieskolor, vuxenutbildning samt arbetsmarknad och integration.

2.10 Kulturnämnden

Sammansättning

Kulturnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Grunduppdrag

Kulturnämnden svarar för folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang samt den kommungemensamma konstsamlingen.

Utöver detta svarar Kulturnämnden för Sveriges Depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden ska medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor och i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser.

Kulturnämnden ska inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten, möjliggöra konstnärliga upplevelser, stödja skapande verksamhet, samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet samt stödja och främja internationellt kulturutbyte.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Kulturnämnden svarar för den politiska styrningen av kommunens verksamheter såsom folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang.

Utöver detta har kulturnämnden även ett ansvar för Sveriges depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden svarar för de uppgifter som åligger kommunen i enlighet med Bibliotekslag (2013:801) samt Museilag (2017:563).

Kulturnämnden ska inom ansvarsområdet:

- medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor.
- inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten,
- medverka i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser,
- inom sitt ansvarsområde stödja och främja amatör- och annan skapande verksamhet,
- inom sitt ansvarsområde ge möjlighet till konstnärliga upplevelser,
- stödja och främja internationellt utbyte inom kulturområdet,
- samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet

2.11 Fritidsnämnden

Sammansättning

Fritidsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Fritidsnämndens grunduppdrag

Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning. Nämnden erbjuder fritidsaktiviteter och inkluderande mötesplatser, för unga liksom för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning.

Nämnden har det samlade ansvaret för handläggning av kommunens föreningsbidrag, samt ett särskilt uppdrag att stödja föreningslivet och främja det ideella engagemanget.

Nämnden ansvarar för skötsel och uthyrning av idrotts- och fritidsanläggningar, både för elit- och breddidrott. I uppdraget ingår även skötsel av friluftsområden samt fiskefrämjande åtgärder. Nämnden har i uppdrag att erbjuda Umeås invånare badupplevelser, friskvård samt ansvara för simundervisning för samtliga grundskoleelever.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Utöver sitt grunduppdrag har nämnden följande särskilda ansvarsområden:

- Fritidsnämnden har ett ansvar inom följande politikområden, idrottspolitiken, ungdomspolitiken, folkhälsopolitiken, friluftslivspolitiken och politiken för det civila samhället
- Aktivt delta i planering och utveckling av attraktiva livsmiljöer
- Korttidsuthyrning av hela kommunens skol- och idrottslokaler för föreningsverksamhet
- Långtidsuthyrning av lokaler för föreningsverksamhet
- Kommunens skyldigheter enligt spellagen
- Kommunens ansvar avseende bygdemedel
- Samordning och bidragshandläggning till föreningslivet, även för andra nämnders räkning
- Ansvar för småbåtshamnar och anläggningar för fritidsbåtar samt för vissa farleder för fritidsbåtar.
- Samverka och/eller samordna arrangemang
- Delar ut stipendier för värdefulla insatser inom idrotts- och föreningsliv.

Delegering från kommunfullmäktige

Fritidsnämnden beslutar i följande grupper av ärenden:

- bidrag till föreningar och organisationer i enlighet med de regler fullmäktige fastställt

- mindre justeringar av regler för Umeå kommuns stöd till föreningslivet
- regler för tillfälliga bidrag till föreningslivet
- lotteritillstånd
- fritidsnämnden ansvarar för rätten till namnen på de idrottsanläggningar/arenor som ägs av Umeå kommun samt möjligheten att överlåta denna rättighet för ett särskilt objekt under en tidsbegränsad period.
- mindre justeringar av taxor och avgifter i kommunala idrotts-, fritids- och badanläggningar
- beslut om särskilda överenskommelser utöver fastställd prislista i samband med uthyrning av lokaler och anläggningar

2.12 Valnämnden

Sammansättning

Valnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Nämnden ansvarar för att det finns lämpliga vallokaler.

Nämnden ansvarar för översyn av kommunens indelning i valdistrikt och bereder ärenden om fullmäktiges förslag till ändringar i valdistriktsindelningen.

Delegering från kommunfullmäktige

Valnämnden ska besluta i följande ärenden:

- förhyrning av vallokaler,

2.13 Personalnämnden

Sammansättning

Personalnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Personalnämndens grunduppdrag

Nämnden är kommunens samordnande nämnd för personalstrategiska frågor.

Nämnden samordnar och verkar för att Umeå kommun har en enhetlig och sammanhållen personalpolitik samt följer upp och rapporterar utveckling och ställning i personalpolitiska frågor till kommunfullmäktige och nämnderna

Nämnden ska:

- med uppmärksamhet följa och bevaka personalpolitiska frågor som är av intresse och vikt för kommunen och dess nämnder
- verka för samordning och utveckling i personalpolitiska frågor, samt däri ge råd och bistånd till övriga nämnder
- personalnämnden verkar för och följer upp parternas lokala samverkansavtal.
- svara för en enhetlig och sammanhållen lönepolitik
- samordna det systematiska arbetsmiljöarbetet och se till att verksamheten drivs enligt arbetsmiljölagen och dess föreskrifter samt kommunens arbetsmiljöpolicy
- samordna kommunens övergripande kompetensförsörjningsarbete och verka för
- mångfald och inkludering i organisationen och bland kommunens anställda
- samordna genomförande och uppföljning av kommunfullmäktiges personalpolitiska
- mål och uppdrag
- svara för beredning av personalpolitiska frågor inför hantering i kommunstyrelse och kommunfullmäktige

3.0 Revideringar

Datum och §	Eget diarienummer	Version
		2.0.0
2026-09-28 §175	KS-2024/00548	1.3.3
2026-03-30 §81		1.3.2
2025-12-15 §282	KS-2025/00976	1.3.1
2025-10-27 § 205	KS-2024/00830	1.3.0
2025-08-25 §155	KS-2024/01110	1.2.2
2025-04-28 §82	KS-2025/00304	1.2.1
2025-03-28 §63		1.2.0
2024-06-17 §89	KS-2023/00651	1.1.1
2024-06-17 §92		1.1.0
2024-02-26 §35	KS-2023/00267	1.0.1
2023-10-30 §184	KS-2023/00699	1.0.1
2023-11-27 §228	KS-2023/00368	1.0.1
2023-12-18 §257		1.0
2023-04-24 §70	KS-2023/00241	1.0
2023-06-19, § 107		
2022-11-28, § 199		
2022-06-20, § 125		
2020-03-30, § 58		
2018-11-26		
2018-01-29		
2017-11-27		
2014-11-24, § 150		

Umeå kommun **Sammanträdesprotokoll**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden **2026-10-22**

§ 119
Ärendenr: 2026-4262

Revidering av miljö- och hälsoskyddsnämndens reglemente

Beslut
Miljö- och hälsoskyddsnämnden förslår att kommunfullmäktige beslutar att anta reviderat reglemente för miljö- och hälsoskyddsnämnden enligt bilaga 1.

Ärendebeskrivning
Nuvarande nämndsreglemente har behov av uppdateringar.

I reglemente för Umeåregionens överförmyndarnämnd anges att nämnden har till huvudsaklig uppgift att besluta om förordnande och entledigande av gode män och förvaltare. I avtal mellan Överförmyndarnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden anges att Förvaltarenheten genom sina anställda ska åta sig uppdrag som god man och förvaltare.

I miljö- och hälsoskyddsnämndens reglemente anges att nämnden svarar för kommunens förvaltare som fullgör uppgifter enligt föräldrabalken. För att tydliggöra att Förvaltarenhetens uppdrag även innefattar godmanskap och förmynderskap bör nämndens reglemente ändras så att begreppet ställföreträdare används istället då detta begrepp omfattar både godmans- och förvaltarskap.

Personliga ombudens verksamhet kommer fr.o.m. 2027 att utgöra en av de verksamheter som nämnden ansvarar för. Personliga ombud hjälper personer att få rätt stöd i vardagen och bättre samordning mellan olika insatser. Personliga ombud svarar inte för vård och behandling, de beslutar inte om vård och stödinsatser och ersätter inte det arbete som utförs av till exempel god man, förvaltare, kontaktperson, boendestöd eller personlig assistent. Personliga ombud vänder sig till personer över 18 år med psykisk funktionsnedsättning och/eller psykisk ohälsa med svårigheter att få sitt vardagsliv att fungera.

Beslutsunderlag
Tjänsteskrivelse 2026-10-07
Bilaga 1 – Reviderat reglemente för miljö- och hälsoskyddsnämnden

Beredningsansvariga
Fredrik Hedlund, Miljö- och hälsoskyddschef

Yrkanden på sammanträdet

Simon Mattsson (Mp) yrkar på en mindre redaktionell ändring av två meningar i det föreslagna reglementet.

Josefin Gustafsson (M) och Andreas Sjögren (S) yrkar i enlighet med Mattsson.

Beslutsgång

Ordförande frågar nämnden ifall de kan besluta enligt tjänsteskrivelsen, med redaktionell ändring i enlighet med yrkandet, och finner att nämnden beslutar så.

Beslutet ska skickas till

Kommunstyrelsen

Bilaga

Bilaga 1 – Reviderat reglemente för miljö- och hälsoskyddsnämnden

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 192

Diarienr: KS-2014/01024

Revidering av reglemente för styrelse och nämnder

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa revideringar i reglemente för styrelse och nämnder enligt bilaga 2 samt att ändringarna gäller från och med 1 januari 2027.

Ärendebeskrivning

Reglemente för styrelse och nämnder styr nämndernas ansvar och mandat samt reglerar arbetsformer för nämnderna. Ändringar i reglementet föreslås av flera anledningar. En anledning är att kommunstyrelsen under året sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. Översynen av reglementet är ett sätt att förtydliga nämndernas ansvar för uppföljning, internkontroll, informationsskyldighet samt att motverka välfärdskriminalitet.

En annan anledning är en ändring i kommunallagen som sänker kraven kring deltagandet i nämndssammanträden på distans. Föreslås att reglementet ställer samma krav som lagstiftningen. Som tidigare är det nämndsordförande som avgör om närvaro får ske på distans och nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla för deltagande på distans.

Ytterligare justering handlar om att delegera ansvar till kommunstyrelsen för kommunens nödvatten. Ett förtydligande av ansvar möjliggör att kommunstyrelsen kan teckna avtal med andra aktörer i frågan.

Ändringar görs också i Äldrenämndens, För- och grundskolenämndens samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens avsnitt. Under mandatperioden 2022-2026 har dessa nämnder haft en andre vice ordförande som ingått i presidiet. Den rollen ingår inte i presidiet från och med 1 jan 2027.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Miljö och hälsoskyddsnämnden föreslår att ordet förvaltare byts ut mot ställföreträdare i beskrivningen av nämndens grunduppdrag. Ställföreträdare är ett vidare samlingsbegrepp som innefattar förvaltare, men även andra roller och uppdrag.

I övrigt föreslås mindre justeringar och förtydliganden i text.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Beskrivning av förslag till revideringar
Bilaga 2. Reglemente för styrelse och nämnder
Bilaga 3. Protokoll Miljö och hälsoskyddsnämnden

Beredningsansvariga

Tomas Jakobsson, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder i Umeå kommun

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 355

Diarienr: KS-2014/01024

Revidering av reglemente för styrelse och nämnder

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa revideringar i reglemente för styrelse och nämnder enligt bilaga 2 samt att ändringarna gäller från och med 1 januari 2027.

Ärendebeskrivning

Reglemente för styrelse och nämnder styr nämndernas ansvar och mandat samt reglerar arbetsformer för nämnderna. Ändringar i reglementet föreslås av flera anledningar. En anledning är att kommunstyrelsen under året sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. Översynen av reglementet är ett sätt att förtydliga nämndernas ansvar för uppföljning, internkontroll, informationsskyldighet samt att motverka välfärdskriminalitet.

En annan anledning är en ändring i kommunallagen som sänker kraven kring deltagandet i nämndssammanträden på distans. Föreslås att reglementet ställer samma krav som lagstiftningen. Som tidigare är det nämndsordförande som avgör om närvaro får ske på distans och nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla för deltagande på distans.

Ytterligare justering handlar om att delegera ansvar till kommunstyrelsen för kommunens nödvatten. Ett förtydligande av ansvar möjliggör att kommunstyrelsen kan teckna avtal med andra aktörer i frågan.

Ändringar görs också i Äldrenämndens, För- och grundskolenämndens samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens avsnitt. Under mandatperioden 2022-2026 har dessa nämnder haft en andre vice ordförande som ingått i presidiet. Den rollen ingår inte i presidiet från och med 1 jan 2027.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Click here to enter text. **Click here to enter text.**

Miljö och hälsoskyddsnämnden föreslår att ordet förvaltare byts ut mot ställföreträdare i beskrivningen av nämndens grunduppdrag. Ställföreträdare är ett vidare samlingsbegrepp som innefattar förvaltare, men även andra roller och uppdrag.

I övrigt föreslås mindre justeringar och förtydliganden i text.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Beskrivning av förslag till revideringar
Bilaga 2. Reglemente för styrelse och nämnder
Bilaga 3. Protokoll Miljö och hälsoskyddsnämnden

Beredningsansvariga

Tomas Jakobsson, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder i Umeå kommun

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-11-02

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2024/00500

Revidering riktlinje för god ekonomisk hushållning

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- revidera riktlinje för god ekonomisk hushållning enligt förslag i tjänsteskrivelse

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet har handlat om uppsikten över kommunens nämnder. I riktlinje för god ekonomisk hushållning definieras bland annat vad kommunen avser med god ekonomisk hushållning. Definitionen lyder:

Umeå kommun definierar ändamålsenlig och effektiv verksamhet enligt följande:

- *Respektive nämnds och bolags ändamål (grunduppdrag) är tillgodosett*
- *inom de finansiella och ekonomiska ramar som kommunfullmäktige angett.*

I riktlinjen regleras också att alla nämnder som avviker eller befarar att de kommer att avvika mer än 1% från budget kallas till kommunstyrelsen för att redovisa orsaker samt åtgärdsplan. I nuvarande riktlinje finns inga krav på redovisning av orsaker samt åtgärdsplan ifall nämnderna avviker från att tillgodose sitt ändamål/ grunduppdrag.

Förslag till revidering

I enlighet med definitionen av god ekonomisk hushållning föreslås att riktlinjen kompletteras med krav på att nämnder ska kallas till kommunstyrelsen när de inte helt tillgodosett sitt ändamål/grunduppdrag. Följande punkt infogas under rubriken regler för god ekonomisk hushållning:

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2024/00500

- *Nämnder som bedömer grunduppdraget i viss grad uppfyllt eller inte uppfyllt ska redovisa orsaker samt åtgärdsplan till kommunstyrelsen. Nämnden ska vidta de åtgärder som krävs för att grunduppdraget ska vara i hög grad uppfyllt.*

Beredningsansvariga

Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Beslutet ska skickas till

Kommunens nämnder

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 193

Diarienr: KS-2024/00500

Revidering av riktlinje för god ekonomisk hushållning

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att revidera riktlinje för god ekonomisk hushållning enligt förslag i tjänsteskrivelse.

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet har handlat om uppsikten över kommunens nämnder. I riktlinje för god ekonomisk hushållning definieras bland annat vad kommunen avser med god ekonomisk hushållning. Definitionen lyder:

Umeå kommun definierar ändamålsenlig och effektiv verksamhet enligt följande:

- *Respektive nämnds och bolags ändamål (grunduppdrag) är tillgodosett*
- *inom de finansiella och ekonomiska ramar som kommunfullmäktige angett.*

I riktlinjen regleras också att alla nämnder som avviker eller befarar att de kommer att avvika mer än 1% från budget kallas till kommunstyrelsen för att redovisa orsaker samt åtgärdsplan. I nuvarande riktlinje finns inga krav på redovisning av orsaker samt åtgärdsplan ifall nämnderna avviker från att tillgodose sitt ändamål/ grunduppdrag.

Förslag till revidering

I enlighet med definitionen av god ekonomisk hushållning föreslås att riktlinjen kompletteras med krav på att nämnder ska kallas till

kommunstyrelsen när de inte helt tillgodosett sitt ändamål/grunduppdrag. Följande punkt infogas under rubriken regler för god ekonomisk hushållning:

- *Nämnder som bedömer grunduppdraget i viss grad uppfyllt eller inte uppfyllt ska redovisa orsaker samt åtgärdsplan till kommunstyrelsen. Nämnden ska vidta de åtgärder som krävs för att grunduppdraget ska vara i hög grad uppfyllt.*

Beredningsansvariga

Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Kommunens nämnder

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 357

Diarienr: KS-2024/00500

Revidering av riktlinje för god ekonomisk hushållning

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att revidera riktlinje för god ekonomisk hushållning enligt förslag i tjänsteskrivelse.

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet har handlat om uppsikten över kommunens nämnder. I riktlinje för god ekonomisk hushållning definieras bland annat vad kommunen avser med god ekonomisk hushållning. Definitionen lyder:

Umeå kommun definierar ändamålsenlig och effektiv verksamhet enligt följande:

- *Respektive nämnds och bolags ändamål (grunduppdrag) är tillgodosett*
- *inom de finansiella och ekonomiska ramar som kommunfullmäktige angett.*

I riktlinjen regleras också att alla nämnder som avviker eller befarar att de kommer att avvika mer än 1% från budget kallas till kommunstyrelsen för att redovisa orsaker samt åtgärdsplan. I nuvarande riktlinje finns inga krav på redovisning av orsaker samt åtgärdsplan ifall nämnderna avviker från att tillgodose sitt ändamål/ grunduppdrag.

Förslag till revidering

I enlighet med definitionen av god ekonomisk hushållning föreslås att riktlinjen kompletteras med krav på att nämnder ska kallas till

kommunstyrelsen när de inte helt tillgodosett sitt ändamål/grunduppdrag. Följande punkt infogas under rubriken regler för god ekonomisk hushållning:

- *Nämnder som bedömer grunduppdraget i viss grad uppfyllt eller inte uppfyllt ska redovisa orsaker samt åtgärdsplan till kommunstyrelsen. Nämnden ska vidta de åtgärder som krävs för att grunduppdraget ska vara i hög grad uppfyllt.*

Beredningsansvariga

Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Kommunens nämnder

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-10-09

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00913

Policy för riskhantering och internkontroll

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att:

- fastställa policy för riskhantering och internkontroll

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet är att se över arbetsformer och styrning av kommunens riskhantering och internkontroll.

Internkontroll i en kommun handlar om att säkerställa att verksamheten fungerar på ett effektivt, rättssäkert och ekonomiskt ansvarsfullt sätt. Det är ett systematiskt arbete som ska ge kommunens ledning trygghet i att verksamheten följer lagar, regler, beslut, och att risker hanteras. Det är ett förebyggande arbete för att undvika fel, brister och oegentligheter.

Ett förslag till policy för riskhantering och internkontroll har tagits fram under 2026. Det har förts en dialog i tjänsteorganisationen med internkontrollansvariga, stabschefsnätverk och UKF med flera. Stadsdirektörens ledningsgrupp har ställt sig bakom förslaget.

De förändringar som föreslås i policyn är följande:

- Ny policy omfattar krav på helägda kommunala bolag
- Kommunstyrelsen kan besluta att obligatoriska verksamhetsområden ska ingå i riskanalysen
- Kommunstyrelsen kan besluta om obligatoriska kontrollområden
- Krav på att nämnder och bolag ska föra dialog med kommunstyrelsen om allvarliga risker, händelser eller avvikelser som är betydande eller kan påverka kommunen i stort.

Policyn föreslås gälla tills vidare och ersätter tidigare dokument *Riktlinje för intern styrning och kontroll* fastställd av Kommunfullmäktige 2011-09-26 (KS000559/2011).

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00913

Som ytterligare stöd för nämnderna har kommunstyrelsen fastställt en handledning för internkontroll (2019-12-19). Kommunstyrelsen har beslutat att den ska revideras för att harmonisera med policyn.

Arbetet med internkontroll styrs också av kommunstyrelsen årligen fastställda anvisningar till nämnder och bolag kring planering och uppföljning av budget, verksamhet och internkontroll.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Förslag till policy för riskhantering och internkontroll

Beredningsansvariga

Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder, UKF

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

UMEÅ KOMMUN

Policy för riskhantering och internkontroll

Fastställd av: Kommunfullmäktige	**Diarienummer:** KS-2026/	**Datum, paragraf för beslut:** 2026-11-, § XX]	**Dokumentet styr:** Nämnder och bolag
Dokumenttyp: Policy	**Giltighetstid:** Tills vidare	**Dokumentansvarig:** Kommunstyrelsen, SLK, Ekonomi och styrning	**Översyn** Senast 2031

1. Inledning

Internkontroll i en kommun handlar om att säkerställa att verksamheten fungerar på ett effektivt, rättssäkert och ekonomiskt ansvarsfullt sätt. Det är ett systematiskt arbete som ska ge kommunens ledning trygghet i att verksamheten följer lagar, regler, beslut, och att risker hanteras. Det är ett verktyg för att upprätthålla invånarnas tillit och förtroende för verksamheten.

Arbete med internkontroll ingår som en del i kommunstyrelsens uppsiktsplikt över nämnder och bolag.

Syfte

Syftet med policyn är att:

- skydda kommunens tillgångar och minimera risker för fel, brister och oegentligheter
- upprätthålla en tillräckligt god internkontroll i kommunkoncernen
- skapa systematik och enhetliga arbetssätt i kommunkoncernen

Lagar och andra krav

Enligt kommunallagen har nämnderna det yttersta ansvaret för att säkerställa att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel, brister och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Detsamma gäller när skötseln av en kommunal angelägenhet överlämnats till en annan utförare. Det operativa ansvaret för riskhantering och internkontroll följer verksamhetsansvaret.

Många verksamhetslagar innehåller egna krav på löpande kontroller, till exempel Patientsäkerhetslagen, Skollagen, Miljöbalken, Arbetsmiljölagen och Dataskyddsförordningen med flera.

Relaterade styrdokument i kommunen

- Riktlinje för god ekonomisk hushållning (Kommunfullmäktige)
- Riktlinje för styrning och uppföljning av verksamhet som utförs av privata utförare (Kommunfullmäktige)
- Anvisning för verksamhetsplanering i nämnder och bolag (Kommunstyrelsen)
- Anvisning för uppföljning nämnder och bolag (Kommunstyrelsen)

Giltighetstid

Policyn gäller tills vidare och ersätter tidigare dokument *Riktlinje för intern styrning och kontroll* fastställd av Kommunfullmäktige 2011-09-26 (KS000559/2011).

Vilka styrs av Policyn?

Policyn styr både kommunens nämnder samt helägda kommunala bolag. För de kommunala bolagen ska det framgå av ägardirektiven. Policyn är relevant för gemensamma nämnder med andra kommuner som bör besluta om att fastställa policyn för sina egna verksamheter.

2. Grundläggande principer

Arbetet med riskhantering och internkontroll ska utformas så att följande principer beaktas:

Internkontroll är en integrerad del av styrningen

Internkontroll är integrerad i verksamhetsstyrningen och en del av planerings- och uppföljningsprocessen. Både verksamhetsplanering och interkontrollplanering beslutas och följs upp av nämnd/bolag men har olika fokus. Verksamhetsplaner och affärsplaner beskriver vad som ska göras och varför. De innehåller planer för att något *ska hända*.

Internkontrollplaner innehåller åtgärder och kontroller för att minimera risker, fel, brister, oegentligheter och säkra kvalitet. De innehåller planer för att saker *inte ska hända.*

Risker ska hanteras av den del av organisationen som har rådighet över den

Riskhantering och kontroller ska bedrivas på den organisatoriska nivå där det finns bäst förutsättningar att identifiera, bedöma och hantera risken. Risker, avvikelser och brister ska i första hand hanteras så nära verksamheten som möjligt, där det finns mandat, kunskap och möjlighet att genomföra nödvändiga åtgärder.

Om en fråga inte kan hanteras inom befintligt mandat, ska den eskaleras till närmast överordnad nivå för bedömning av vidare hantering.

Kontroller och åtgärder ska stå i proportion till riskerna

Syftet med internkontrollen är att ge rimlig säkerhet, inte att eliminera alla risker. Därför ska omfattningen av kontroller stå i rimlig relation till riskernas art, sannolikhet och konsekvens. Kontrollerna ska vara ändamålsenliga, effektiva och inte skapa en administrativ börda som överstiger den nytta de förväntas ge.

3. Krav på riskhantering och intern kontroll

Riskanalys

En riskanalys ska göras årligen för att identifiera, bedöma och hantera risker. Syftet är att minska sannolikheten för att något oönskat händer, eller att minska konsekvenserna om det ändå sker. Kommunstyrelsen kan besluta om att ett särskilt verksamhetsområde ska ingå i riskanalysen.

Riskhantering

Om riskanalysen visar att det finns risker som behöver hanteras ska nämnden eller bolaget besluta om nödvändiga kontroller eller åtgärder. Kommunstyrelsen kan besluta om att kommunövergripande kontroller eller åtgärder ska genomföras.

Genomförda kontroller och åtgärder ska dokumenteras.

Uppföljning och bedömning

Nämnden/styrelsen/bolaget ska årligen följa upp de kontroller och åtgärder som genomförts samt göra en bedömning om den interna kontrollen är tillräcklig.

Kommunstyrelsen ansvarar för att årligen göra en bedömning om den internkontrollen i kommunen som helhet är tillräcklig.

Dialog med kommunstyrelsen

Nämnd och bolag ska föra dialog med kommunstyrelsen om allvarliga risker, händelser eller avvikelser som är betydande eller kan påverka kommunen i stort.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 194

Diarienr: KS-2026/00913

Policy för riskhantering och internkontroll

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa policy för riskhantering och internkontroll.

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet är att se över arbetsformer och styrning av kommunens riskhantering och internkontroll.

Internkontroll i en kommun handlar om att säkerställa att verksamheten fungerar på ett effektivt, rättssäkert och ekonomiskt ansvarsfullt sätt. Det är ett systematiskt arbete som ska ge kommunens ledning trygghet i att verksamheten följer lagar, regler, beslut, och att risker hanteras. Det är ett förebyggande arbete för att undvika fel, brister och oegentligheter.

Ett förslag till policy för riskhantering och internkontroll har tagits fram under 2026. Det har förts en dialog i tjänsteorganisationen med internkontrollansvariga, stabschefsnätverk och UKF med flera. Stadsdirektörens ledningsgrupp har ställt sig bakom förslaget.

De förändringar som föreslås i policyn är följande:

- Ny policy omfattar krav på helägda kommunala bolag
- Kommunstyrelsen kan besluta att obligatoriska verksamhetsområden ska ingå i riskanalysen
- Kommunstyrelsen kan besluta om obligatoriska kontrollområden
- Krav på att nämnder och bolag ska föra dialog med kommunstyrelsen om allvarliga risker, händelser eller avvikelser som är betydande eller kan påverka kommunen i stort.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsen 2026-11-17

Policyn föreslås gälla tills vidare och ersätter tidigare dokument *Riktlinje för intern styrning och kontroll* fastställd av Kommunfullmäktige 2011-09-26 (KS000559/2011).
Som ytterligare stöd för nämnderna har kommunstyrelsen fastställt en handledning för internkontroll (2019-12-19). Kommunstyrelsen har beslutat att den ska revideras för att harmonisera med policyn.

Arbetet med internkontroll styrs också av kommunstyrelsen årligen fastställda anvisningar till nämnder och bolag kring planering och uppföljning av budget, verksamhet och internkontroll.

Beslutsunderlag
Bilaga 1. Förslag till policy för riskhantering och internkontroll

Beredningsansvariga
Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning
Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning
Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till
Samtliga nämnder, UKF

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

§ 356

Diarienr: KS-2026/00913

Policy för riskhantering och internkontroll

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa policy för riskhantering och internkontroll.

Ärendebeskrivning

Under året har kommunstyrelsen sett över arbetet med uppsiktsplikt och kontrollverktyg. En del av det arbetet är att se över arbetsformer och styrning av kommunens riskhantering och internkontroll.

Internkontroll i en kommun handlar om att säkerställa att verksamheten fungerar på ett effektivt, rättssäkert och ekonomiskt ansvarsfullt sätt. Det är ett systematiskt arbete som ska ge kommunens ledning trygghet i att verksamheten följer lagar, regler, beslut, och att risker hanteras. Det är ett förebyggande arbete för att undvika fel, brister och oegentligheter.

Ett förslag till policy för riskhantering och internkontroll har tagits fram under 2026. Det har förts en dialog i tjänsteorganisationen med internkontrollansvariga, stabschefsnätverk och UKF med flera. Stadsdirektörens ledningsgrupp har ställt sig bakom förslaget.

De förändringar som föreslås i policyn är följande:

- Ny policy omfattar krav på helägda kommunala bolag
- Kommunstyrelsen kan besluta att obligatoriska verksamhetsområden ska ingå i riskanalysen
- Kommunstyrelsen kan besluta om obligatoriska kontrollområden
- Krav på att nämnder och bolag ska föra dialog med kommunstyrelsen om allvarliga risker, händelser eller avvikelser som är betydande eller kan påverka kommunen i stort.

Umeå kommun
Click here to enter text.

Protokollsutdrag
Click here to enter text.

Policyn föreslås gälla tills vidare och ersätter tidigare dokument *Riktlinje för intern styrning och kontroll* fastställd av Kommunfullmäktige 2011-09-26 (KS000559/2011).
Som ytterligare stöd för nämnderna har kommunstyrelsen fastställt en handledning för internkontroll (2019-12-19). Kommunstyrelsen har beslutat att den ska revideras för att harmonisera med policyn.

Arbetet med internkontroll styrs också av kommunstyrelsen årligen fastställda anvisningar till nämnder och bolag kring planering och uppföljning av budget, verksamhet och internkontroll.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Förslag till policy för riskhantering och internkontroll

Beredningsansvariga

Lina Renfors, Malin Ärlebrant, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder, UKF

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-30

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2025/00632

Program för Umeå växer tryggt och säkert 2027-2028

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar att: Fastställa Program för umeå växer tryggt och säkert 2027-2028.

Ärendebeskrivning

Lag SFS 2023:196 om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet

Genom att besluta om program för umeå växer tryggt och säkert uppfyller Umeå kommun **5 §** om att kommuner ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Hur programmet togs fram genom principer för prioritering

Grundläggande princip för kommunens brottförebyggande arbete är att fokusera på barn och unga, där Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom de prioriterade områdena. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Sedan 2010 är Barnkonventionen svensk lag, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem.

Prioriteringsprocess

När prioriteringen fastställdes utgick processen från lägesbilden samt en bedömning enligt fyra principer: i) brottsnivåer, ii) brottstrender, iii) brottens långsiktiga effekter samt, iv) kopplingar till annan brottslighet. Denna metod är rekommenderad av Brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) och valdes för att säkerställa att de prioriterade områdena skulle vara kunskapsbaserade och fokusera på de mest angelägna och strategiskt viktiga områdena. Genom att basera prioriteringarna på dessa faktorer kan resurser riktas till områden där både akuta behov och långsiktiga samhällseffekter kan påverkas positivt.
I enlighet med rekommenderade prioriterings principer från brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) där brottsnivåer, trender och brottens långsiktiga effekter samt kopplingar till annan kriminalitet

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2025/00632

beaktas, har följande sex brottsområden identifierats i lägesbilden som särskilt angelägna att förstärka inom Umeå kommuns brottsförebyggande arbete och program:

- Organiserad brottslighet
- Våld i nära relationer
- Våld mot och mellan barn
- Narkotika
- Hatbrott och diskriminering
- Brott i digitala miljöer

Ersätter tidigare styrdokument

Program för umeå växer tryggt och säkert ersätter tidigare styrdokumenten handlingsplanen mot våldsbejakande extremism och handlingsplanen mot våld.

Remissförfarande

Utifrån lämnade synpunkter har flera förbättringar och justeringar bidragit till det slutliga förslaget. Nämndernas synpunkter redovisas i sin helhet i bifogade dokumentet “Synpunktsredovisning”. Stadsledningskontoret har kommenterat de synpunkter som respektive nämnd har lämnat.

Beslutsunderlag

Följande beslutsunderlag bifogas: Synpunktsredovisning, Brottsligheten i Umeå kommun; Lägesbild 2023, Analys av befintligt brottsförebyggande arbete i nämndernas verksamhetsplaner 2025, Generella ägardirektiv beslutade av KF, Kommunstyrelse och nämnder; reglemente, Riktlinjer för aktiverande styrning, Medborgarlöfte umeå kommun-LPO umeå 2025-2027, samt Samverkansöverenskommelse umeå kommun-LPO umeå 2025-2027,

Beredningsansvariga

Frida Puntonet Davidila, Kommundoktorand, Strategisk utveckling, SLK
Vanja Östman, Hållbarhetschef, Strategisk utveckling, SLK

Beslutet ska skickas till

Frida Puntonet Davidila
Vanja Östman

Förnamn, Efternamn	Frida Puntonet Davidila
Befattning	Kommundoktorand

Analys av befintligt brottsförebyggande arbete inom verksamhetsplaner 2025

Varje nämnd ansvarar för att upprätta en verksamhetsplan de bedömer nödvändig för att hantera grunduppdrag, tilldelade inriktningsmål och eventuella tilläggsuppdrag (Bilaga).

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret att leda och samordna det brottsförebyggande arbetet genom att säkerställa att alla nämnder och verksamheter arbetar mot samma mål. Det innebär att skapa strategier för att förhindra brott och se till att resurser används effektivt för att förebygga brott. Det brottsförebyggande arbetet samordnas av stadsledningskontoret. Dock berörs samtliga verksamheter inom Umeå kommun av brottslighet och av nya lagen (2023:196) och ska därmed inkludera brottsförebyggande aktiviteter i respektive verksamhetsplan.

Individ- och familjenämnden arbetar direkt med samhällets mest utsatta grupper genom tidiga insatser för barn och unga som har riskfaktorer för kriminalitet, eller svaga skyddsfaktorer mot den. Nämnden erbjuder stöd till våldsutsatta individer samt till våldsutövare och till de som bryter mot sexköpslagen. Nämnden erbjuder stöd- och behandlingsinsatser till familjer och enskilda, genom föräldraskapsstöd, ungdomsmottagning och mer. Vidare motverkar nämnden välfärdsbrottslighet genom noggranna kontroller och granskningar, exempelvis inom personlig assistans. Genom dessa insatser bidrar nämnden till att förebygga brott och skydda individens rättigheter.

För- och grundskolenämnden samt Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden spelar en central roll i brottsförebyggande arbete genom att skapa trygga och inkluderande skolmiljöer. De arbetar aktivt för att motverka våld, trakasserier och diskriminering, samt för att identifiera unga med riskfaktorer för att dras in i kriminalitet. Genom att se till att eleverna fullföljer grundskolan och får ett betyg, stärker dessa nämnder skyddsfaktorer mot framtida brott.

Fritidsnämnden bidrar till brottsförebyggande arbete genom att skapa meningsfulla och trygga aktiviteter samt mötesplatser för barn och unga. Genom fritidsgårdar, ungdomens hus och olika kulturella evenemang erbjuds unga en positiv och engagerande miljö som minskar risken för socialt utanförskap och kriminalitet. Genom att stödja föreningslivet och ge unga möjligheter att delta i strukturerade aktiviteter främjar fritidsnämnden social sammanhållning och förebygger brottslighet.

Kulturnämnden spelar en viktig roll i brottsförebyggandet genom att skapa kulturella aktiviteter och evenemang som engagerar unga och främjar gemenskap. Genom att erbjuda meningsfulla aktiviteter inom kultur och fritid minskar risken för ungdomar att hamna i kriminalitet, och de får möjlighet att utvecklas i en trygg och kreativ miljö. Kulturnämndens arbete ger unga positiva alternativ och hjälper till att motverka socialt utanförskap.

Tekniska nämnden har en viktig roll när det gäller den fysiska miljön och säkerheten i kommunen. Genom att skapa och underhålla trygga offentliga miljöer, såsom väl upplysta gator och säkra parker, bidrar de till att minska risken för brott.

Överförmyndarnämnden spelar en viktig roll för att skydda sårbara personer från att bli utnyttjade, genom att tillsätta gode män och förvaltare som säkerställer att dessa individer får sina rättigheter tillgodosedda. Detta arbete minskar risken för ekonomiskt utnyttjande och social utsatthet, vilket är avgörande för att förebygga brott mot sårbara personer.

Valnämnden säkerställer att valprocesser genomförs utan störningar och att hot mot demokratin, såsom valfusk eller påverkan, motverkas. Genom att skydda det demokratiska systemet från brottsliga handlingar, bidrar de till att säkerställa en rättvis och opåverkad valprocess, vilket i sin tur stärker samhällets rättssäkerhet och demokratiska värderingar.

PA-nämnden och Nämnden för grundläggande IT-kapacitetstjänster har ansvar för att skydda kommunens IT-system och personaldata. Genom att förebygga intrång och hantera säkerhetsrisker inom digitala miljöer, bidrar de till att förhindra dataintrång och brott mot integriteten. Deras arbete är en viktig del i att skapa en säker och trygg digital arbetsmiljö.

Byggnadsnämnden och Miljö- och hälsoskyddsnämnden arbetar för att säkerställa att lagar och regler följs vid byggprojekt och att miljöfaror motverkas. Genom att ingripa vid olovliga byggåtgärder och miljöbrott, bidrar de till att skapa en säker och hållbar miljö i kommunen, vilket är avgörande för att minska risken för brott relaterade till olagliga byggprojekt och miljöpåverkan. Miljö- och hälsoskydd bedriver även tillsyn och kontroll utifrån bland annat alkohollagen, lagen om tobak och liknande produkter och lag om handel med vissa receptfria läkemedel vilket är avgörande för att minska risken för brott angående alkohol, narkotika, tobak och nikotinprodukter.

Brand- och räddningsnämnden bidrar till brottsförebyggande arbete genom att utbilda unga i brandsäkerhet och riskhantering. Genom att förebygga anlagda bränder och öka medvetenheten om säkerhet, skapar de en tryggare miljö för både unga och för samhället som helhet. Deras utbildning och förebyggande åtgärder bidrar till att minska risken för olyckor och brott relaterade till bränder.

Genom ett mångfacetterat arbete bidrar Umeå kommun på flera nivåer till att förebygga och minska brottsligheten. Detta arbete är en grundläggande del av kommunens vision om att Umeå ska växa utan utsatta områden.

Brottsligheten i Umeå

Lägesbild 2023

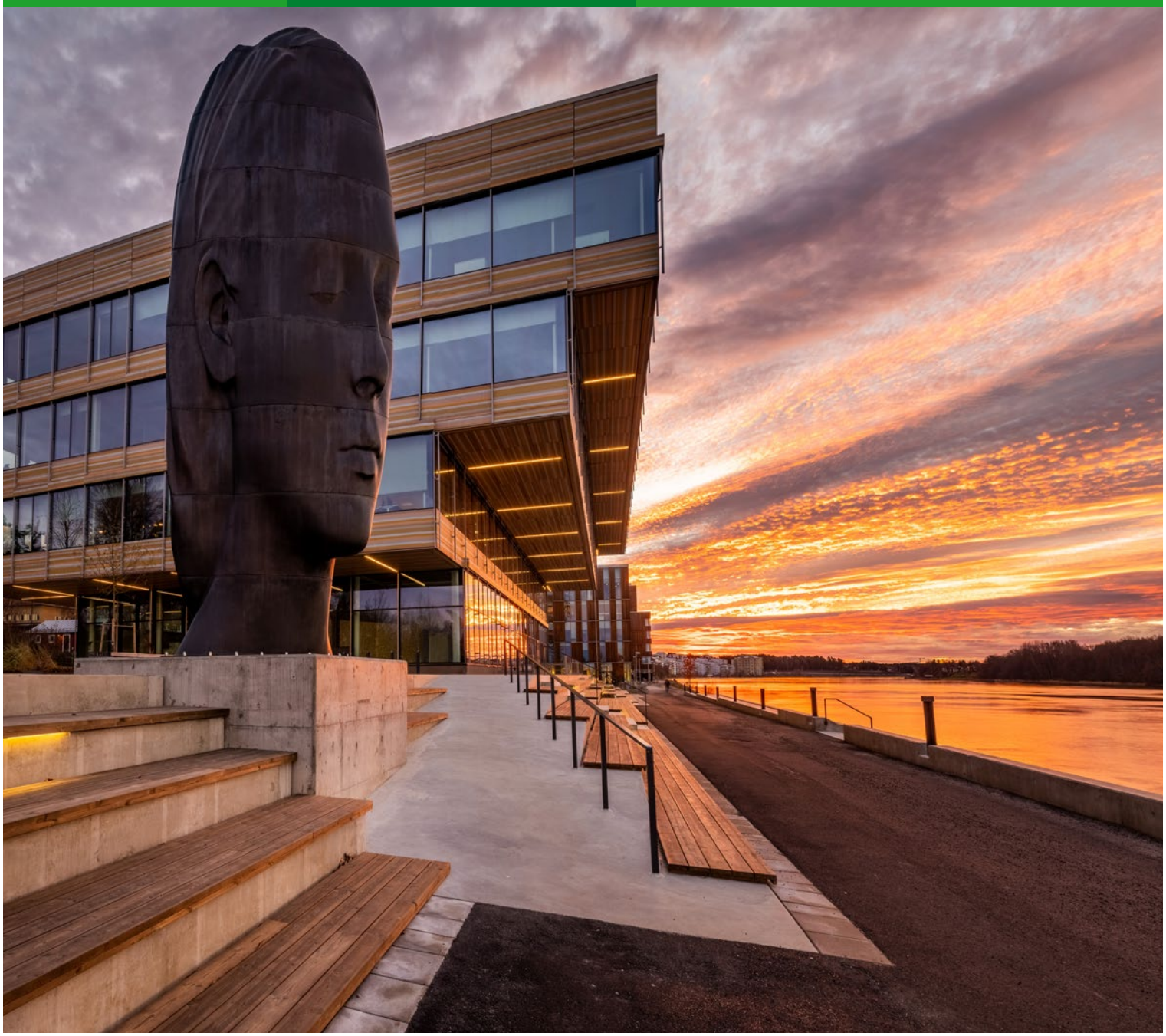

UMEÅ KOMMUN

www.umea.se

Produktion
Umeå kommun 2024-04.
Foto: Umeå kommun, Fredrik Larsson, Pixabay, Unsplash.
Tryck: Original Tryckeri Umeå.

Text och analys: Cecilia Ravry, brottsförebyggande samordnare Umebrå.
Statistik och data: Linnéa Persson, statistiker.
Strategisk utveckling
Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå
090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Innehållsförteckning

1. Inledning 5
   - A. Ett nytt lagkrav 5
   - B. Bakgrund 5
   - C. Varför en övergripande lägesbild? 5
   - D. Vikten av att arbeta kunskapsbaserat 6
   - E. Lägesbildens begränsningar 6
   - F. Hur har vi gått till väga? 7
   - G. Avgränsning: otrygghet 7
   - H. Om rapporten 8

2. Övergripande analys: *Umeås brottslighet – nuläge, trender och utmaningar framåt på Umeås tillväxtresa* 9
   - A. Ökar brottsligheten? 9
   - B. Vilka brott begås i Umeå? 10
   - C. Vem begår brotten? 11
   - D. Vem utsätts för brott? 16
   - E. Var sker brotten? 17
   - F. Umeå: en förhållandevis låg brottslighet 20
   - G. Utmaningar framåt 23

3. Våldsbrott 27
   - A. Dödligt våld 27
   - B. Misshandel 29
   - C. Våld i nära relation 35
   - D. Sexualbrott 42
   - E. Hot och trakasserier 51

4. Egendomsbrott 56
   - A. Tillgreppsbrott 56
   - B. Bedrägerier 68

5. Brott mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning 74
   - A. Brott mot miljön 74
   - B. Brott mot människors hälsa och säkerhet 77
   - C. Brott mot samhällets ordning 91

6. Slutsatser och rekommendationer 106
   - A. Lägesbildens syfte 106
   - B. Vad sticker ut i lägesbilden? 106
   - C. Vilka områden bör prioriteras i det brottsförebyggande arbetet? 107
   - D. Avslutande reflektioner 110

Bilagor 111

7. Källhänvisningar 115

1. Inledning

Var sker brotten i Umeå kommun? Vilka är de vanligast förekommande typerna av brottslighet? Är trenden ökande eller minskande? Hur står vi oss jämfört med andra kommuner? Det är några av de frågor som den här rapporten kommer att försöka ge svar på. Syftet är att ge en så heltäckande bild som möjligt av den brottslighet som sker inom kommunens geografiska område.

A. Ett nytt lagkrav

Att producera och tillgängliggöra en sådan lokal lägesbild är ett lagstadgat krav sedan juli 2023 enligt den nya lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar (SFS 2023:196). Det innebär att kommunerna, i likhet med Polismyndigheten, nu fått en uttalad skyldighet att arbeta brottsförebyggande. Kommunerna har även tilldelats ansvaret att samordna det lokala brottsförebyggande arbetet, bland annat genom att skapa strategiska råd som samlar viktiga samverkansaktörer, som polisen eller regionerna.

B. Bakgrund

Även om lagen är ny innebär det inte att kommunerna startar arbetet från noll. Många har redan arbetat strategiskt med frågor som rör brott och otrygghet en längre tid. I Umeå startades det brotts- och drogförebyggande rådet (Umebrå) upp 1985, på initiativ från polisen. Kommunen samverkar med polisen, Region Västerbotten, civilsamhället och näringslivet inom ramen för olika brottsförebyggande initiativ. Arbetet samordnas av fyra tjänstepersoner på Strategisk utveckling, som också vid behov tar fram rapporter och kunskapsunderlag som ett stöd i arbetet, ofta i samverkan med kommunens statistiker. Det innebär att det redan finns en hel del befintlig data som rör brott och otrygghet i Umeå (se till exempel folkhälsoundersökningarna *Unga* 22 (2023a) och *Jämlika liv* (2020a), eller Våldskartläggningen från 2021 (2021a)). Dock har det saknats en sammanhängande analys av all brottslighet i kommunen – därav denna rapport, som därmed uppfyller lagens krav på lägesbild.

C. Varför en övergripande lägesbild?

Det finns många fördelar med att samla all information om den brottslighet som sker i Umeå i en och samma rapport. Det gör det möjligt att lyfta blicken. Det brottsförebyggande arbetet sker ofta riktat mot ett specifikt problem – exempelvis narkotikahandel, våld i nära relation, prostitution, och så vidare. Att fokusera på avgränsade problem är viktigt i praktiken för att kunna gå på djupet och utveckla anpassade åtgärder. Men genom att ta ett steg tillbaka och anta ett helhetsperspektiv på all brottslighet, blir det möjligt att reflektera, se hur brottsligheten varierat över tid, och se samband mellan olika sorters brottslighet. Olika problem blir som bitar i ett större pussel.

Lägesbilden är alltså ett sätt att både utveckla ett helhetsperspektiv på problemen (vad begås det egentligen för brott? var? vad sticker ut?) men också på insatserna – gör vi rätt saker? Genom att lägga problembilden och kommunens insatser sida vid sida blir det möjligt att se om det brottsförebyggande arbetets

prioriteringar står i rimlig proportion till problemen. Om det till exempel sker en stadig nedåtgående trend i villainbrott medan cykelstölder eller våld i ungas nära relationer kraftigt ökar kan det vara rimligt att skala ner samordning av grannsamverkan för att i stället lägga mer tid på andra insatser.

D. Vikten av att arbeta kunskapsbaserat

Att skapa en tydlig koppling mellan den lokala brottsutvecklingen och det brottsförebyggande arbetet var ett av huvudsyftena med den nya lagen. Såväl i lagen som i utredningen som låg till grund för den (*Kommuner mot brott* SOU 2021:49) läggs stort fokus på vikten av att bedriva ett kunskapsbaserat arbete.

Att arbeta kunskapsbaserat innebär bland annat att undvika reaktivt arbete. Att reagera på problem genom att sätta in snabba insatser kan bli kontraproduktivt. Att däremot göra en orsaksanalys (tillsammans med andra samverkansaktörer) och därigenom identifiera de underliggande orsakerna skapar en bättre grund för att sedan sätta in åtgärder. Helst åtgärder som är evidensbaserade – vars positiva effekter bekräftats av vetenskapliga utvärderingar – och i avsaknad av sådana, åtgärder som är beprövade och som från början utformas så att de går att följa upp lokalt.

Lägesbilden över all brottslighet är ämnad att bli grundplattan i kommuners brottsförebyggande arbete. Utifrån den kan kommuner identifiera vilka problem de aktivt behöver arbeta med och ta fram mer information samt förslag på åtgärder genom att göra orsaksanalyser (ett användbart brottsförebyggande analysverktyg, se Brås handbok *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete* Brå 2018). Slutligen samlas alla insatser i en åtgärdsplan, även den lagstadgad, som kommunen bör följa upp vartannat år. Enligt lagen är det på det här metodiska sättet som kommuner bör bedriva sitt brottsförebyggande arbete.

E. Lägesbildens begränsningar

Lägesbilden över all brottslighet är alltså en central komponent i det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet. Samtidigt är det viktigt att påpeka att det är en produkt som har sina begränsningar.

Statistik och kvalitativa beskrivningar kan aldrig helt spegla de brott som faktiskt begås. Bland annat för att många brott aldrig anmäls till polisen – mörkertal är ett begrepp som vi kommer ha skäl att återvända till i rapporten. Många brott når aldrig polisens kännedom, och syns alltså inte alls i statistiken. Mörkertalet varierar även mycket mellan olika brottstyper. Brottsförebyggande rådet har uppskattat att vi i Sverige har en anmälningsgrad på ungefär 30 procent för misshandel medan över 90 procent av alla bilstölder troligen anmäls (Hvitfeldt och Silberstein 2019). I en kartläggning av våld i nära relation som Brå gjorde visade det sig att knappt 4 procent av de svarande hade gjort en polisanmälan (Brå 2014).

Ett lågt antal anmälda brott innebär inte nödvändigtvis ett gynnsamt läge. Det kan mycket väl vara en indikation på att brott inte upptäcks, och därmed spegla bristande kunskap om problemet eller att det finns en låg benägenhet att anmäla vissa brott. Omvänt kan en plötslig ökning i brottsstatistiken ibland vara en positiv utveckling, eftersom den kan bero på att olika aktörer arbetar mer aktivt med problemen. Det finns vissa brottskategorier som traditionellt är väldigt ”händelsestyrda”, exempelvis rattfylleri eller ringa narkotikabrott, som ofta ökar när polisen ökar sina resurser. En plötslig ökning kan bero på att aktörer fått bättre kunskap om vissa brottstyper och/eller har en ökad anmälningsbenägenhet. Exempelvis kan en utbildning av personal i skola eller socialtjänst kring en viss problematik leda till en märkbar ökning av anmälningar. Statistik kan också ge intrycket att vissa brott i större utsträckning förekommer på vissa platser, när fördelningen de facto kan bero på vilka platser som har högst polisnärvaro eller där fler invånare anmäler brott.

Även i handhavandet av statistiken kan en del förvrängningar ske. Vad gäller statistiken av anmälda brott kan dessa ibland märkas med fel brottskod. Även lokaliseringen av brottsplatsen kan bli fel. Ibland väljs en närliggande plats för enkelhetens skull, och i vissa fall när det saknas uppgifter om brottsplatsen loggas de vanligtvis i centrala Umeå, vilket förvränger statistiken något.

Statistik innebär alltid en förenkling, eftersom brott sammanställs i olika kategorier för att göra helheten överskådningsbar. Det innebär att en utveckling i en brottskategori egentligen kan dölja olika trender. Ett exempel är kategorin misshandel – siffrorna i Umeå visar en långsiktigt nedåtgående trend, men med en

svag ökning 2022 och 2023. I samtal med poliser som arbetar med frågan visade det sig att vissa aspekter av problemet mycket riktigt förbättrats: det sker färre fall av misshandel i offentlig miljö på helgkvällar i samband med krogbesök. Samtidigt observeras en förvärrad problematik när det gäller våld mellan ungdomar på veckodagar, samt misshandel mot kvinnor inomhus. De här olika trenderna bakas ihop i de aggregerade siffrorna.

Eftersom brottsstatistik har sina begränsningar är det önskvärt att kombinera ett kvantitativt underlag med en kvalitativ analys. Därför är det viktigt att samla in kunskap från personer med lång erfarenhet av vissa problem som kan tolka, komplettera eller nyansera siffrorna. Det kan vara personer som arbetar med lagföring eller behandling, forskare, representanter från näringslivet eller från civilsamhällets organisationer. Sådana kvalitativa samtal kan ge värdefull information om brott där det finns ett stort mörkertal, men också om brott som är på väg att förändras och utvecklas. Ett exempel här är den organiserade brottsligheten, som det finns få mått på i Umeå men som utgör ett allvarligt och växande samhällshot.

F. Hur har vi gått till väga?

Med utgång från resonemanget ovan har vi arbetat med att kombinera en kvantitativ och en kvalitativ ansats.

Analysen utgår i huvudsak från brottsstatistik, i första hand Brås data över anmälda brott, och från polisens egen statistik, bland annat för att få tillgång till geolokaliserad information (det vill säga information om var i kommunen brotten skett). Brottsstatistiken har även relaterats till annan relevant data, som lagen också föreskriver. I vårt fall har det främst varit data från kommunens folkhälsoenkäter, *Unga*-enkäten och *Jämlika liv*. Information från kommunens interna system har också utgjort en del, exempelvis tillbudsanmälningar från Stella samt statistik från socialtjänsten och skolans elevhälsoenkät. Då tillgänglig data funnits för 2023 har detta använts men i de fall där uppdaterad data saknades har vi använt oss av äldre siffror.

För att få en fördjupad kunskapsbild har vi tagit hjälp av olika specialister. Vi har i första hand pratat med anställda inom polisen men också med tjänstepersoner inom kommunen från säkerhetsavdelningen, Miljö- och hälsoskydd och socialtjänsten. Vi har även inhämtat information från Umeås Konsultationsforum mot våldsbejakande extremism, Svenskt Näringsliv samt en forskare från CERUM vid Umeå universitet. För att få en bättre bild av brott mot diskrimineringslagen har vi tagit hjälp av Rättighetscentrum Västerbotten.

Eftersom syftet med lägesbilden är att ge en helhetsbild av de brott som sker inom kommunens geografiska område har vi redogjort för ett stort antal olika brottskategorier. För att göra innehållet navigerbart har vi först försökt ge en övergripande bild av brottsligheten i den första delen. Där analyserar vi dagens brottslighet med utgång från tillgänglig data, men vi försöker också lyfta blicken och förutse vad de största utmaningarna framåt blir för Umeå kommun. I de följande delarna redogör vi i detalj för olika kategorier av brott - våldsbrott (exempelvis mord, misshandel och sexualbrott), egendomsbrott (exempelvis stöld, inbrott och bedrägerier) samt, i den sista delen, brott som inte enbart drabbar individer utan hotar miljön, människors hälsa och säkerhet, samt samhällets ordning (exempelvis avfallsbrott, narkotikabrott eller hatbrott).

G. Avgränsning: otrygghet

En avgränsning som vi har valt att göra i rapporten är att inte ta med otrygghet i analysen. En del kommuner planerar att redovisa data som rör upplevd otrygghet sida vid sida med sin brottsstatistik. När det gäller den sortens gränsdragningar tar den nya lagen inte ställning, utan det är upp till kommunerna att välja deras egen väg.

Anledningen vi har valt att utesluta trygghet är att det finns en grundläggande skillnad mellan brott och otrygghet. Brott är inte något subjektivt, utan en konkret handling, något kvantifierbart, en överträdelse som bryter mot de specifika regler som finns fastställda i lagen, och som kan konstateras i domstol. Otrygghet däremot handlar om en subjektiv upplevelse. Otrygghet har bara en lös koppling till faktisk osäkerhet, det vill säga till den kvantifierbara risken olika grupper löper att utsättas för olika sorters brott. Otrygghet är en komplex, flytande, svårgripbar upplevelse som skiljer sig mellan olika personer beroende

på ålder, kön, bakgrund och tidigare upplevelser. Det finns inga objektivt ”trygga” eller ”otrygga” miljöer, utan subjektiva uppfattningar som skiljer sig åt mellan olika grupper och individer.

Dessutom påverkas tryggheten, i mycket högre grad än brottsligheten, av hur vi pratar om den. ”Trygghetsparadoxen” innebär att ju mer vi pratar om trygghet, och ju fler trygghetsskapande insatser vi sätter in, desto större är risken att medborgarna börjar reflektera över brott och otrygghet, och därmed känna sig otrygga (Hallin 2013). Även här i Umeå har det konstaterats att trygghetsskapande insatser i vissa fall paradoxalt lett till ökad oro bland ungdomar i de område där insatser sattes in.

Vi måste trots detta fortsätta att ta hänsyn till upplevelser av otrygghet i det kommunala arbetet. Det är viktigt att beakta hur olika grupper upplever en plats, för att kunna utforma en stad som är jämställd och jämlik, och där alla medborgare känner sig välkomna. Men i det arbetet är det viktigt att anta en nyanserad förståelse av otrygghet, och inte utgå från att föreställningar från vissa sociala grupper delas av alla. Det är även något som lyfts i forskning (se exempelvis Brandén 2022).

Eftersom trygghet är ett komplext fenomen som på väsentliga sätt skiljer sig från brottslighet bedömer vi att det är bättre att analysera den frågan separat än att ta med trygghetsfrågan in i en analys av brottslighet.

H. Om rapporten

Eftersom lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar nyss börjat gälla är det här första versionen av Umeå kommuns lägesbild av brottsligheten. Att börja utveckla en produkt innebär alltid ett lärande. Fördelen med lagens krav på uppdatering vartannat år innebär att det finns goda möjligheter att bygga vidare på den bas som etablerats här. Det innebär att vi framöver kommer kunna förbättra lägesbilden genom att gå mer på djupet, prata med fler, och därmed ytterligare förbättra analysen.

Även om det är första gången vi gör den hoppas vi att den här lägesbilden ändå kan vara intressant läsning för såväl förtroendevalda som tjänstepersoner och medborgare i Umeå kommun. Eftersom brottslighet är en fråga som det debatteras flitigt om, inte minst i media, känns det angeläget att också försöka ge en så objektiv bild som möjligt av hur brottsligheten faktiskt ter sig i Umeå.

Slutligen hoppas vi att lägesbilden kan bli grundplattan i ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, som den nya lagen också föreskriver. Nästa steg i arbetet är att ta fram en åtgärdsplan som tydligt kan kopplas till de problem som beskrivs i rapporten. En åtgärdsplan som också visar vem som ansvarar för vad. För som utredningen *Kommuner mot brott* lyfter fram är det mest effektiva brottsförebyggande arbetet det som bedrivs i samverkan mellan samhällets olika aktörer – såväl polis som kommunens olika förvaltningar, men också näringsliv och civilsamhälle. Allas insatser krävs för att på ett långsiktigt sätt motverka och förebygga de problem som beskrivs i rapporten.

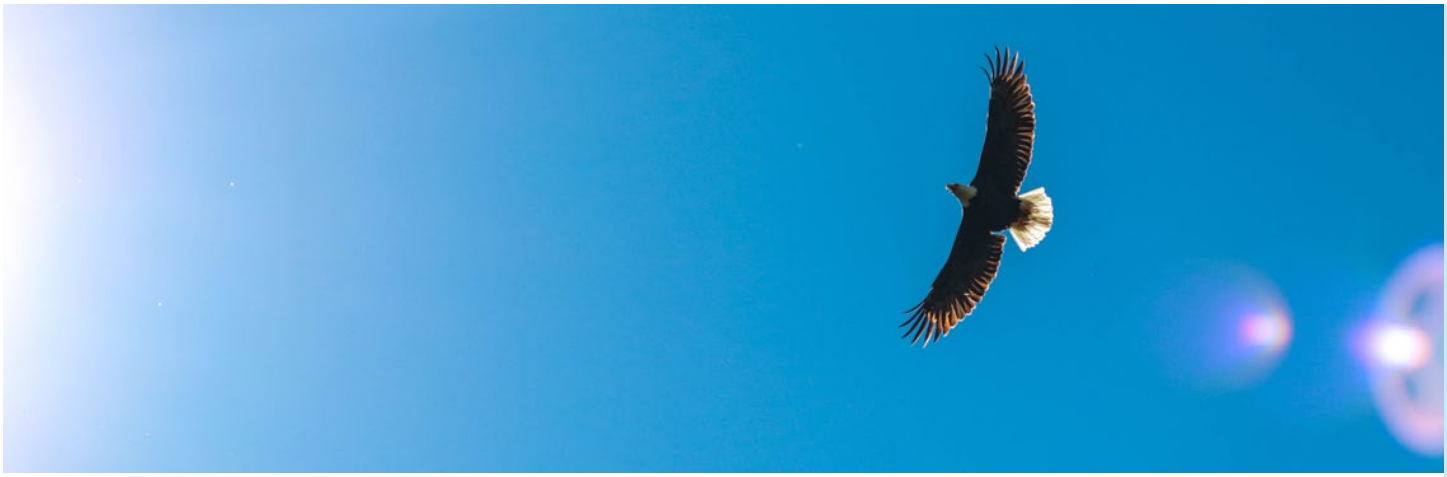

2. Övergripande analys: *Umeås brottslighet – nuläge, trender och utmaningar framåt på Umeås tillväxtresa*

A. Ökar brottsligheten?

Ökar eller minskar brottsligheten i Umeå kommun? Många medborgare oroar sig över utvecklingen, och är övertygade att brottsligheten ökar kraftigt, såväl lokalt som nationellt. En oro som bland annat fångas upp av den Nationella trygghetsundersökningen (NTU Brå 2023k), där 74 procent av de tillfrågade i Umeå kommun anser att antalet brott i Sverige har ökat de senaste 3 åren.

Figur 1. Antal anmälda brott i Umeå och i riket, per 100 000 invånare

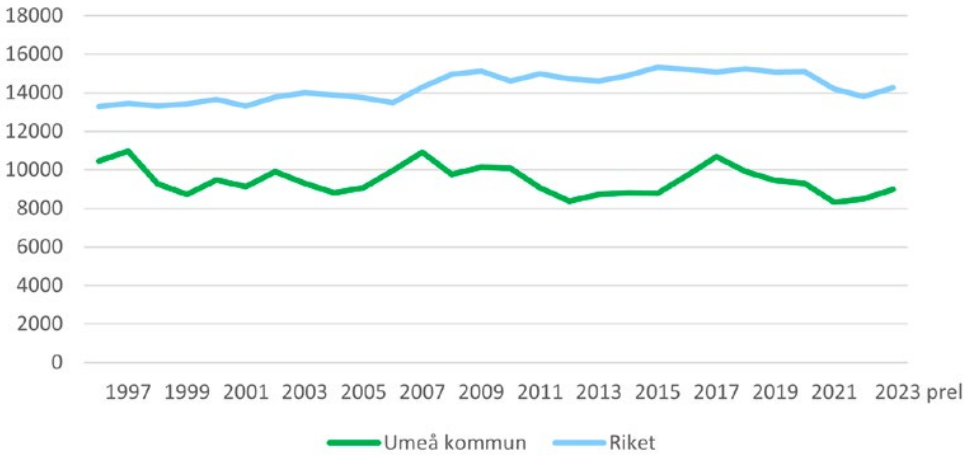

Källa: Brå

Såväl polisens data över anmälda brott som Brås analyser visar att den bilden inte riktigt stämmer. Brottsligheten – mätt i antal anmälda brott – har inte kraftigt ökat de senaste åren, i synnerhet om man beaktar att det också skett en befolkningstillväxt under de senaste decennierna. Ser man till antal brott per 100 000 invånare (ett bättre jämförande mått) är det tydligt att antalet anmälda brott varit stabilt de senaste 10 åren.

Går man längre tillbaka i tiden ser man att antalet anmälda brott per 100 000 invånare inte ökat nämnvärt sedan 1990-talet (och i perioder har det legat lägre). Om man däremot jämför över hela perioden 1975 till 2023 så har det skett en ökning, som främst ägde rum mellan 1975 och 1990. Huruvida ökningen av antalet anmälda brott under den här tiden också motsvarar en ökning av den faktiska brottsligheten är en komplex och omstridd fråga (se Hellberg 2019).

I Umeå har antalet anmälda brott per 100 000 invånare legat stabilt de senaste 20 åren. Tar man hänsyn till den ökade befolkningen anmäldes ungefär lika många brott per invånare i Umeå 2023 som 1999.

B. Vilka brott begås i Umeå?

Även om det är intressant att följa brottsutvecklingen i stort är det totala antalet anmälda brott ett ganska trubbigt mått. Utvecklingen drivs av mängdbrott som exempelvis cykelstölder eller trafikbrott.

För att få en mer detaljerad bild är det intressant att bryta ner totalen i olika kategorier. Enligt Brås preliminära statistik ser fördelningen av anmälda brott ut likt följande för Umeå 2023:

Figur 2. Anmälda brott 2023 uppdelat efter olika brottskategorier, preliminär statistik, andelar

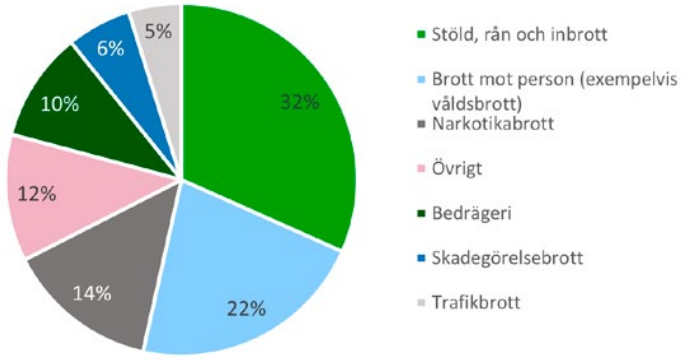

Källa: Brå

Fördelningen ovan är relativt stabil över tid. Backar vi ett årtionde syns dock vissa förändringar (se diagram nedan). Under den perioden har andelen Stöld, rån och inbrott minskat med 5 procentenheter. Det har däremot skett en ökning av andelen Narkotikabrott och av Bedrägerier. Att bedrägeribrotten ökar följer nationella trender (för mer information, se avsnittet om bedrägerier).

Tabell 1, anmälda brott i Umeå 2012 och 2023, andelar

Brottskategorier	2012	2023	Skillnad i procentenhet
Stöld, rån, inbrott m.m.	37%	32%	-5
Skadegörelsebrott	8%	6%	-2
Trafikbrott	5%	5%	0
Brott mot person	22%	22%	0
Narkotikabrott	12%	14%	+2
Övrigt	10%	12%	+2
Bedrägeri	5%	10%	+5

Källa: Brå

Jämför vi Umeå med läget nationellt utgör kategorin Narkotikabrott och Stöld, rån och inbrott en förhållandevis större andel av de totalt anmälda brotten i Umeå. Andelen anmälda bedrägeribrott och skadegörelsebrott är däremot lägre än jämfört med riket i stort. Det är viktigt att beakta att en procentuellt större andel anmälda brott inte nödvändigtvis betyder att problematiken är värre lokalt utan kan också spegla ett mer aktivt spanings- och ingripandearbete – eller att färre andra brott anmäls, vilket då innebär att en viss brottslighet står för en större del av totalen. För mer information om trend för de olika brotten, se kapitel 3, 4 och 5.

Figur 3. Anmälda brott i Umeå och riket, andelar

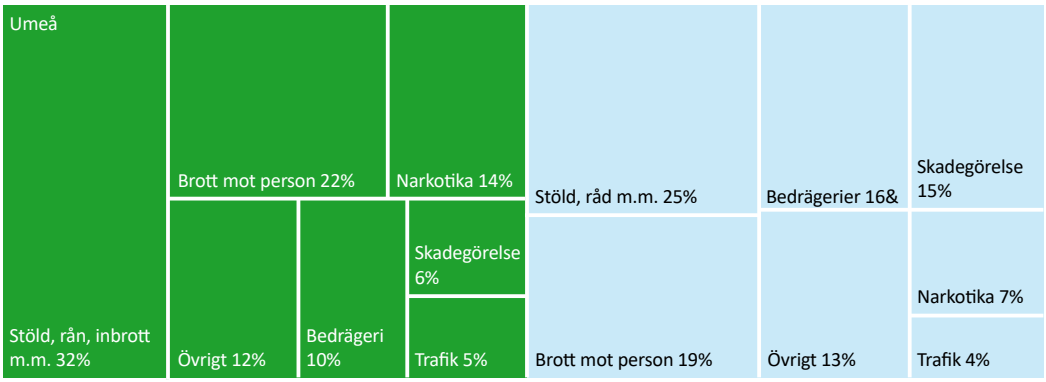

Preliminära siffror 2023. Källa: Brå

För mer information om olika sorters brott och hur de tar sig uttryck i Umeå, se de följande delarna i rapporten.

C. Vem begår brotten?

Det är svårt att utifrån tillgänglig statistik få en exakt bild av vilka som begått brott i Umeå.

Först för att polisens och Brås statistik inte bygger på domar (där skulden är bekräftad) utan på vilka personer som *misstänks* för brott. Många brottsliga handlingar fångas dessutom inte upp i den statistiken eftersom brotten inte uppmärksammas. Det går därför inte att likställa kategorin ”misstänka för brott” med ”personer som begår brott”. Men att granska kategorin misstänkta är ändå en relativt bra utgångspunkt. Att få en bättre förståelse för vem som begår brotten och vad de har gemensamt är viktigt eftersom det gör det möjligt att utveckla mer riktade och effektiva brottsförebyggande insatser.

a. Kön

En stor andel av de som registrerats som misstänkta för brott i Umeå är män.

Figur 4. Misstänkta gärningspersoner 2022, uppdelat efter kvinnor och män

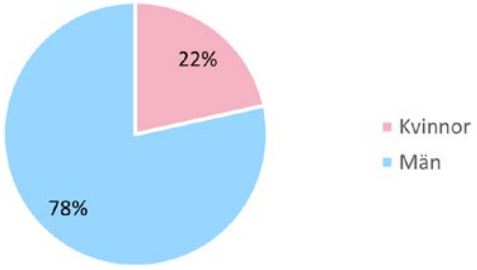

Källa: Polismyndigheten

Det ligger också i linje med nationell statistik. Den obalansen har funnits så länge brottsstatistik har förts. Män begår fler brott än kvinnor. De begår även grövre brott – en forskningsstudie från 2018 (Bäckman med flera 2018) visar att män i större utsträckning gör sig skyldiga till mord, grov misshandel och rån medan kvinnor i större utsträckning misstänks för lindrigare tillgreppsbrott eller förskingring. När det gäller sexualbrott är skillnaderna mellan kvinnor och män som störst: nationellt lagförs män för mer än 200 gånger fler sexualbrott än kvinnor.

Varför skillnaderna mellan män och kvinnor är så stora när det gäller brottslighet har diskuterats flitigt under åren. Några teorier som lyfts är att män tenderar att ta fler risker, att män under tonåren och de tidiga vuxenåren ofta har sämre kognitiv förmåga, och att män generellt är fysiskt starkare och mer aggressiva än kvinnor. Andra framhåller också att sociala könsroller spelar en central roll. Exempelvis kan flickors normbrott i förskola eller skola bemötas på ett annat sätt än pojkars. Men det finns även forskning som visar att skillnaderna kan bero på att kvinnor löper lägre upptäcktsrisk och behandlas lindrigare av polis och rättsväsende (se Bäckman med flera 2018). En särbehandling som ofta beskrivs med uttrycket “den rosa lagboken” (Karwan 2022).

Trenden är dock att skillnaderna mellan kvinnor och män minskar vad gäller brottslighet vilket också kan spegla en sakta förändring av könsnormer i samhället. En mindre andel av den manliga befolkningen begår brott än tidigare – och av de brott som män fortfarande begår koncentreras en större del till en liten grupp högaktiva unga män. Samtidigt syns en motsatt trend hos flickor/kvinnor, där en större andel av totalen begår brott än tidigare. Den utvecklingen ses även lokalt. I ålderskategorin 13-20 år i Umeå har andelen brott där den misstänkta gärningspersonen är en flicka sakta ökat. Den trenden bekräftas också av de poliser vi samtalat med.

Figur 5. Misstänkta gärningspersoner i åldern 13–20 år uppdelat efter tjejer och killar

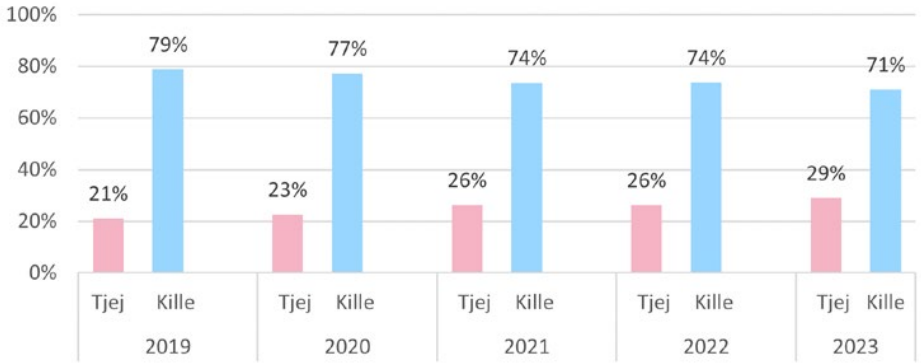

Källa: Polismyndigheten

b. Ålder

När det gäller ålder finns det också tydliga mönster bland de som misstänks för brott. Ungefär hälften av alla anmälda brott saknar en misstänkt gärningsperson. För de brott som har en misstänkt gärningsperson är det över hälften som är i åldersspannet 15–34 år, med en topp i kategorin 20–24 år.

Figur 6. Misstänkta gärningspersoner uppdelat efter ålder, 2022

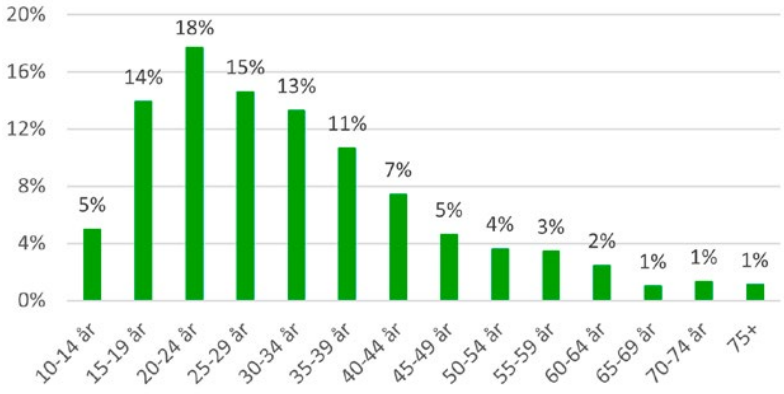

Källa: Polismyndigheten

Även det mönstret är väl etablerat över tid. Tonåren och den tidiga vuxenåldern är den period som brukar anges som brottsaktiv ålder. Det är då mer vanligt förekommande att begå brott. De vanligaste brotts-typerna bland unga nationellt är narkotikabrott, brott mot annan person, och stöldbrott (Brå 2023a).

Varför unga – och särskilt unga män – i större utsträckning begår brott är en komplex fråga som ägnats mycket uppmärksamhet. Några teorier är att det beror på biologiska faktorer (neurologisk mognad), grupptryck, samt hur höga alternativkostnaderna blir för att begå brott. Starkast konsensus finns kring att vissa risk- och skyddsfaktorer hos unga starkt påverkar sannolikheten att de begår brott: ekonomisk utsatthet, bristande föräldraförmåga, misslyckad skolgång, umgänge med andra brottsaktiva ungdomar, beroendeproblematik, impulsivitet och bristande social förmåga ökar sannolikheten för att en ung person ska begå kriminella handlingar (Brå 2009).

Särskiljande för ungdomsbrottsligheten är dels den höga andelen brottsaktiva, dels det faktum att de allra flesta slutar begå brott efter ungdomsåren för att sedan leva välanpassade vuxenliv. Det är också tydligt att de allra flesta – och de grövsta – ungdomsbrotten begås av en begränsad grupp ungdomar. Samtidigt som ungdomsbrottsligheten överlag avtar i Sverige (och har gjort så under en längre tid) begår vissa ungdomar – ofta med en koppling till kriminella gäng – allt grövre våldsbrott (Sivertsson 2023). Trenden är ”färre men värre”. Antalet barn och unga som är misstänkta för mord, misshandel, vapenbrott eller allmänfarlig ödeläggelse har kraftigt ökat i Sverige de senaste åren (Polismyndigheten et al. 2023), i synnerhet i utsatta områden. En utveckling som till stor del beror på att kriminella medvetet rekryterar barn och delegerar riskfyllda uppgifter nedåt i leden, något som Brå belyst i en ny rapport (Brå 2023b).

I Umeå har antalet anmälda brott där de misstänkta personerna är under 25 legat relativt konstant de senaste åren, antalet har varierat mellan 500 och 519.

Däremot visar data från socialtjänstens ärendesystem att det skett en ökning under de senaste åren i andelen orosanmälningar om barn och unga som har ”egen kriminalitet” som ursprunglig aktualiseringsorsak.
I diagrammet visas andelen av respektive aktualiseringsorsak i förhållande till totalt inkomna anmälningar. Exempelvis motsvarar 10 procent 2017 ungefär 300 anmälningar, medan 16 procent 2022 motsvarar ungefär 780 anmälningar.

Figur 7. Aktualiseringar socialtjänsten gällande barn och ungdomar, uppdelat efter olika kategorier

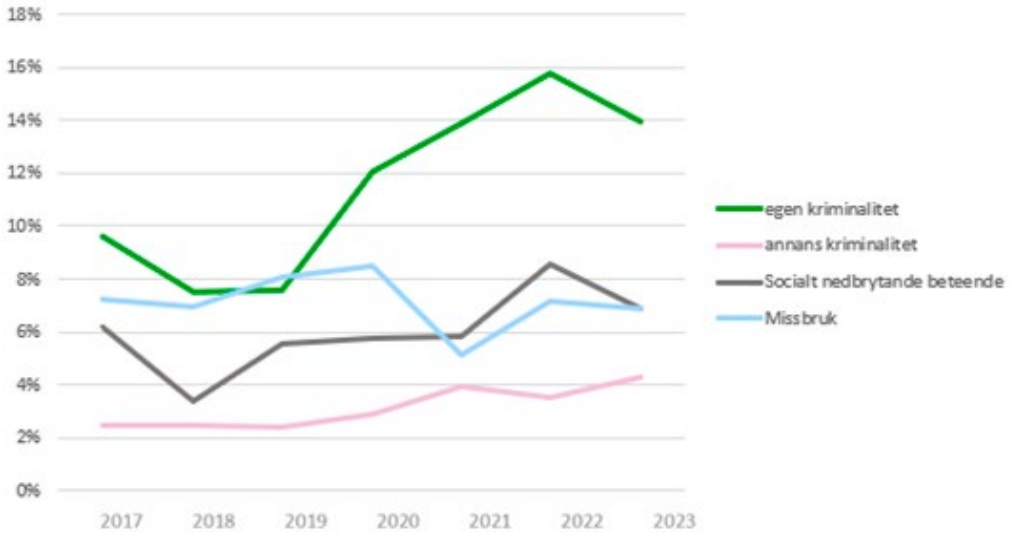

Källa: Socialtjänsten

Det totala inflödet av ärenden till socialtjänsten har dessutom ökat över tid. Störst ökning återfinns i antalet orosanmälningar. Mellan åren 2018–2021 skedde en fördubbling och ökningen har sedan fortsatt. Att anmälningarna ökar kan både handla om att antalet barn som riskerar fara illa ökar eller att andra aktörer oftare anmäler sin oro till socialtjänsten.

Figur 8. Orosanmälningar och ansökningar inkomna till socialtjänsten gällande barn och unga

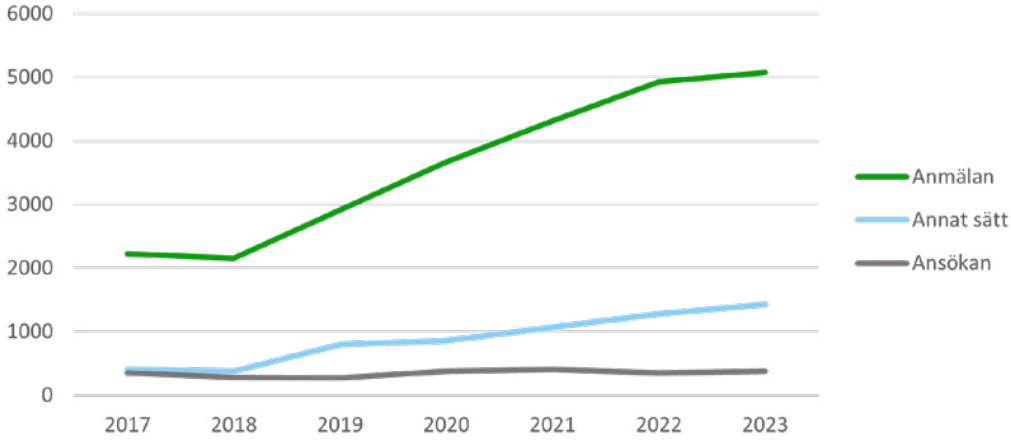

Källa: Socialtjänsten

Polisen i Umeå uttrycker också en oro över att fler unga håller på att socialiseras in i kriminalitet av aktörer med koppling till nationell organiserad brottslighet. En utveckling som syns i den kartläggning av kriminella miljöer som polisen regelbundet gör via den så kallade ”cylindermodellen” (ett nationellt analysverktyg). Där har antalet unga som anses ha kopplingar till aktörer i den kriminella miljön ökat snabbt det senaste året. För mer information om Umeås problembild, se rapporten *Barn och unga som rekryteras in i gäng-relaterad brottslighet – hur ser läget ut i Umeå?* (Umeå kommun 2023d).

c. Andra faktorer

Utöver ålder och kön finns det andra faktorer som ofta tas upp när brottsligheten diskuteras i den offentliga debatten, exempelvis om det finns en koppling mellan brottslighet och socioekonomisk bakgrund, eller mellan brottslighet och utländsk bakgrund. För att skapa ett kunskapsunderlag till den debatten har Brå analyserat de sambanden i två fördjupade rapporter.

När det gäller sambandet mellan socioekonomi och brottslighet pekar Brås rapport *Socioekonomisk bakgrund och brott* (2023c) på att ett sådant samband finns, men att det är mycket svagt. Studier visar tydligt på en överrisk för brottslighet bland de från de mest socioekonomiskt missgynnade hemmen, jämfört med individer med en mer resursstark socioekonomisk bakgrund. Men den överväldigande majoriteten av personer från hem med sämre socioekonomiska förutsättningar begår inte brottsliga handlingar i större utsträckning än andra. Överlag är sambandet mellan kriminalitet och socioekonomi svagare än sambandet mellan kriminalitet och riskfaktorer som uppfostringskompetens, förekomst av konflikter i familjen, skolproblem eller umgänge med brottsliga kamrater.

När det gäller utländsk bakgrund visar Brås rapport *Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund* (Brå 2021a) att det på nationell nivå uppmätts skillnader mellan olika grupper. Bland gruppen inrikesfödda med två inrikesfödda föräldrar är andelen som misstänks för brott (3,2 procent) lägre än i gruppen utrikesfödda (8,0 procent), som i sin tur har en lägre överrisk att misstänkas för brott än gruppen inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar, där andelen som misstänks är som störst (10,2 procent). Gruppen inrikesfödda med två utrikesfödda föräldrar är samtidigt den grupp som också uppvisar den största brotts*utsattheten* i så gott om alla brottskategorier. Viktigt att beakta är att överrisken att misstänkas för brott minskar avsevärt när hänsyn tas till skillnader mellan populationerna när det gäller ålder, kön och andra bakgrundsfaktorer som disponibel inkomst, utbildning eller vilken kommuntyp de är bosatta i.

Brås rapport drar inga säkra kausala slutsatser om vad som kan förklara vissa gruppers överrisker att misstänkas för brott, men några faktorer som lyfts som möjliga bidragande faktorer är föräldrars erfarenheter från ursprungslandet och i det nya hemlandet, socioekonomiska resurser, psykisk hälsa, graden av identifiering med olika typer av maskulinitets- och hedersnormer, större sannolikhet att utsättas för poliskontroller, kulturella skillnader, utbildning, tillgång till arbetsmarknaden, segregation i bostadsorten och graden av exponering för kriminella miljöer. Enligt Brå beror skillnaden mest sannolikt på ett ”komplext samspel” mellan flera olika faktorer.

Hur faktorer som utländsk bakgrund eller socioekonomi påverkar sannolikheten att misstänkas för brott i Umeå är inte känt. Däremot ser vi i statistik från *Unga*-enkäten en stark koppling mellan sämre ekonomiska förutsättningar och dåligt mående hos unga.

Figur 9. Ungas upplevelser uppdelat efter familjer med bra ekonomi, och inte så bra ekonomi

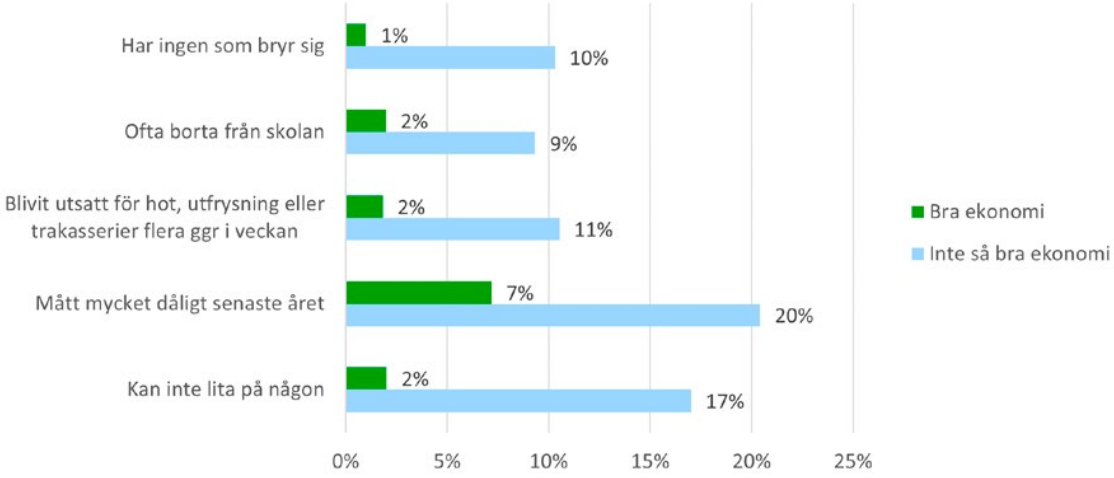

Ungas självskattade upplevelse av familjens ekonomi. Inte så bra ekonomi (inte så bra och inte alls bra). Bra ekonomi (mycket bra och ganska bra).

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

D. Vem utsätts för brott?

Ungefär hälften av alla anmälda brott i Umeå har en målsägande, det vill säga den person mot vilken brottet är begånget (något som saknas när det gäller exempelvis olovlig körning eller häleri).

a. Kön

Könsfördelningen bland målsägande i Umeå är ganska jämn. 2022 var 49 procent av dem kvinnor och 51 procent män.

Figur 10. Målsägande 2022 uppdelat efter kvinnor och män, andelar

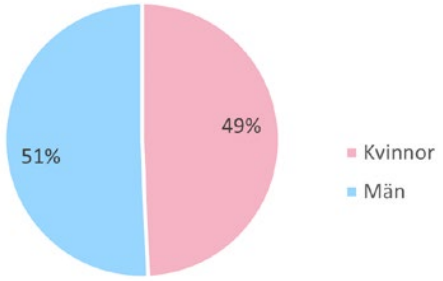

Källa: Polismyndigheten

Det finns en mycket liten övervikt av män bland de målsägande i polisens statistik. Sedan finns det stora variationer i könsfördelning beroende på typ av brott. Exempelvis utsätts fler kvinnor för sexualbrott medan män är överrepresenterade när det gäller misshandel.

b. Ålder

Enligt åldersfördelningen bland de målsägande är det tydligt att det är unga vuxna som i största utsträckning utsätts för brott. Utsattheten planar sedan sakta ut över tid.

Figur 11. Målsägande 2022 uppdelat efter ålder, andelar

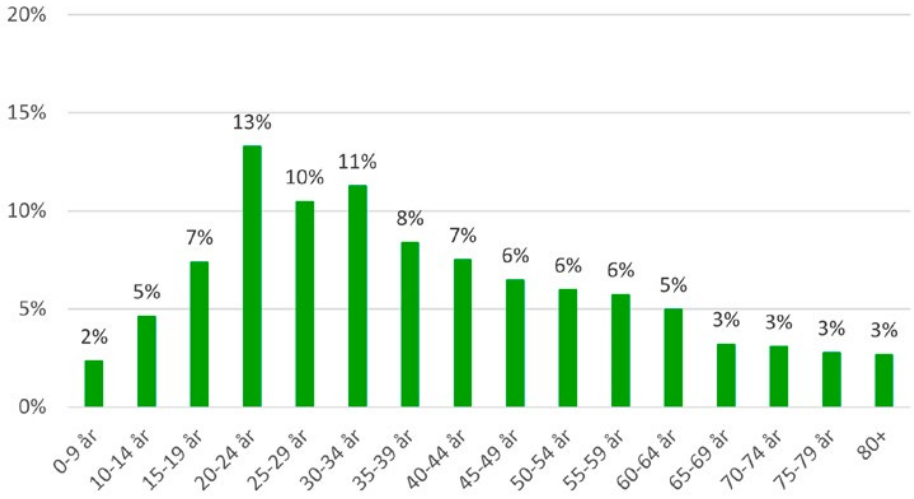

Källa: Polismyndigheten

Det innebär att den yngre befolkningen både är den mest brottsaktiva, men också den mest brottsutsatta.

Fördelningen är intressant eftersom den visar på den skillnad som finns mellan rädsla för brott och faktiskt utsatthet. Rädslan att utsätta för brott är som högst bland den äldre befolkningen – något som märks av i Nationella trygghetsundersökningen (se diagram nedan), medan de som faktiskt löper störst risk för att utsättas, rent statistiskt, är yngre personer.

Figur 12. Andel som oroar sig för brottslighet i stor utsträckning, polisregion Nord 2023, uppdelat efter ålder

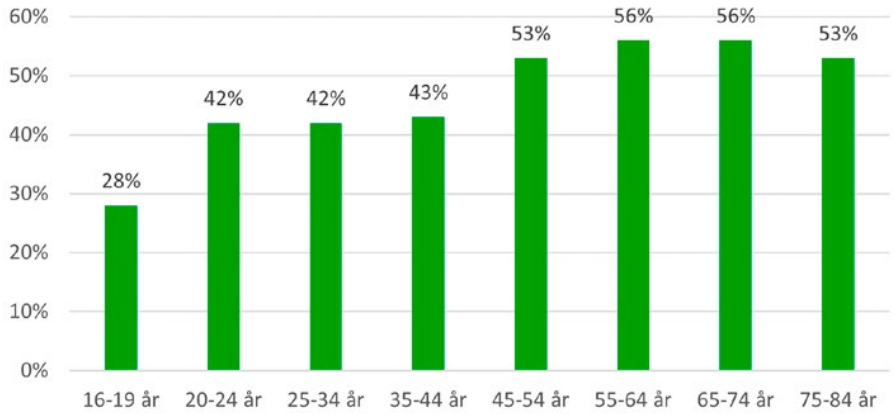

Ungas självskattade upplevelse av familjens ekonomi. Inte så bra ekonomi (inte så bra och inte alls bra). Bra ekonomi (mycket bra och ganska bra).

Källa: NTU

E. Var sker brotten?

Om vi ser till vart det begås flest brott i Umeå kommun framkommer ett tydligt samband mellan brottstäthet och befolkning. Där det bor många människor begås det – föga förvånansvärt – fler brott. Diagrammet nedan visar tydligt att de stadsdelar i Umeå tätort där det bor flest människor (som ”Östra stadsdelen”, det vill säga området som sträcker sig från Öst på Stan via Öbacka upp till Ålidhem/Sofiehem) också är de där flest brott begås.

Centrum är både en plats där det bor många människor och en knutpunkt för mänskliga flöden. Många boende från andra stadsdelar passerar genom centrum på väg till eller från skola/arbete, för att uträtta ärenden, eller för att träffas. Antalet krogar och uteställen är också stort, vilket i sin tur påverkar exempelvis antalet våldsbrott.

Nedan, i figur 13, visas antal anmälda brott i Umeå uppdelat på olika nyckelkodsområden (NYKO). Varje större nyckelkodsområde består av en sammanslagning av flera mindre områden. Exempelvis utgörs området ”Backen” av bostadsområden som Grisbacka, Umedalen och Backen med fler. ”Teg” är en sammanslagning av Röbäck, Böleäng och Söderslätt med fler. För mer information gällande respektive område se kartorna på Umeå kommuns hemsida NYKO Umeå.

Figur 13. Antal anmälda brott 2022 uppdelat efter område

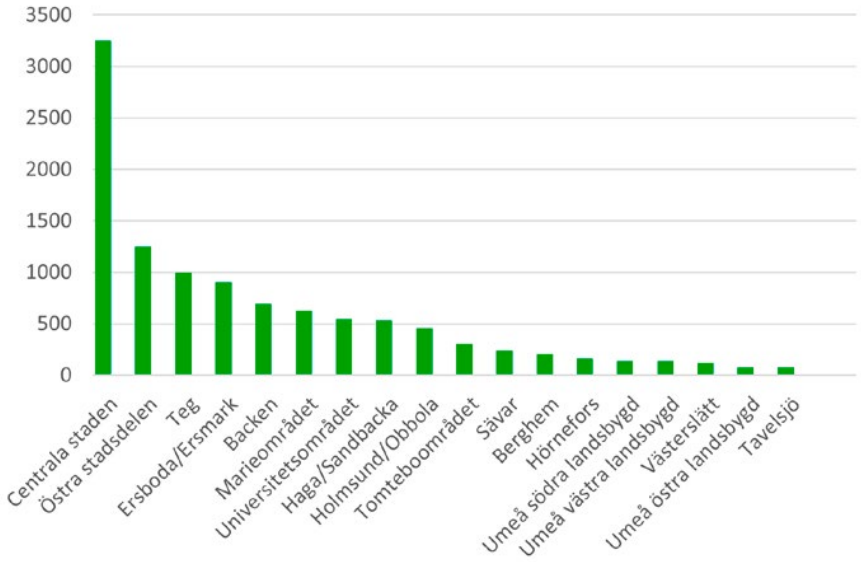

Källa: Polismyndigheten

Då alla anmälda brott visualiseras på en värmekarta framstår det mycket tydligt att centrum är epicentret för brottsligheten i Umeå kommun.

Karta 1. Värmekarta över anmälda brott i Umeå kommun 2023

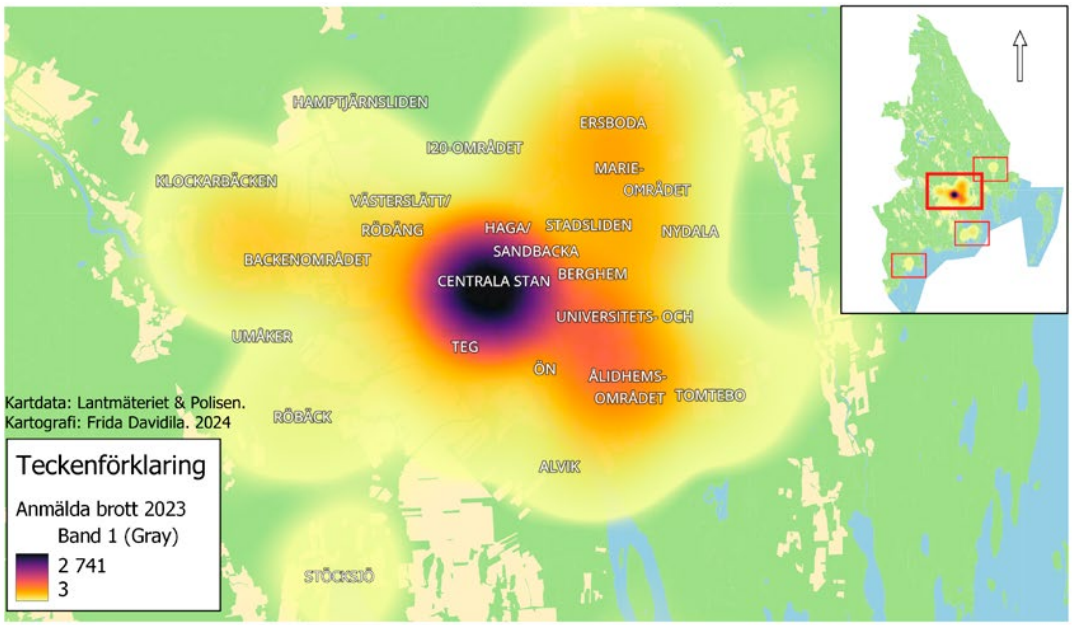

Värmekartan använder en färgskala där mörkare färger indikerar högre frekvens av anmälda brott och svalare färger indikerar lägre frekvens. Den högsta *koncentrationen* av anmälda brott är i Centrala stan. Områdena i centrums direkta periferi, som Haga eller Teg, uppvisar en lägre men signifikant nivå av brottslighet. Brottsligheten avtar däremot inte i en koncentrisk cirkel, utan vi ser ett stråk som går från Öst till stan upp till Berghem, sjukhusområdet och Ålidhem där brottstätheten fortsätter vara högre än på motsvarande avstånd från centrum västerut. Två isolerade områden där brottstätheten är högre än i de omgivande stadsdelarna är Ersboda och Umedalen.

Allra lägst antal anmälda brott har landsbygden – Umeås östra landsbygd och Tavelsjöområdet. Ett mönster som kanske kan förklaras av socioekonomi (Umeås landsbygd är kommunens mest segregerade område, både när det gäller inkomst, bakgrund och bostadstyp), eller av högre social kontroll och tillit (alla känner alla). Men även polistätheten är mycket lägre på landsbygden, vilket kan innebära att färre brott kommer till polisens kännedom.

Det som är intressant är att landsbygden även särskiljer sig när det gäller vilka brott som är vanligast. Jämförs fördelningen mellan landsbygdsområdena och stadsdelarna i tätorten framkommer det att trafikbrotten utgör hela 18 procent av de brott som anmäldes på landsbygden 2022, men bara 8 procent av totalen i tätorten. Även bedrägeribrotten utgör en större andel av den brottslighet som människor utsätts för på landsbygden, medan tillgreppsbrotten ligger på en lägre andel av alla anmälda brott. Antog man ett rent landsbygdsperspektiv skulle därmed prioriteringarna i det brottsförebyggande arbetet kunna se annorlunda ut.

Figur 14. Anmälda brott uppdelat efter tätort och landsbygd 2022, andelar

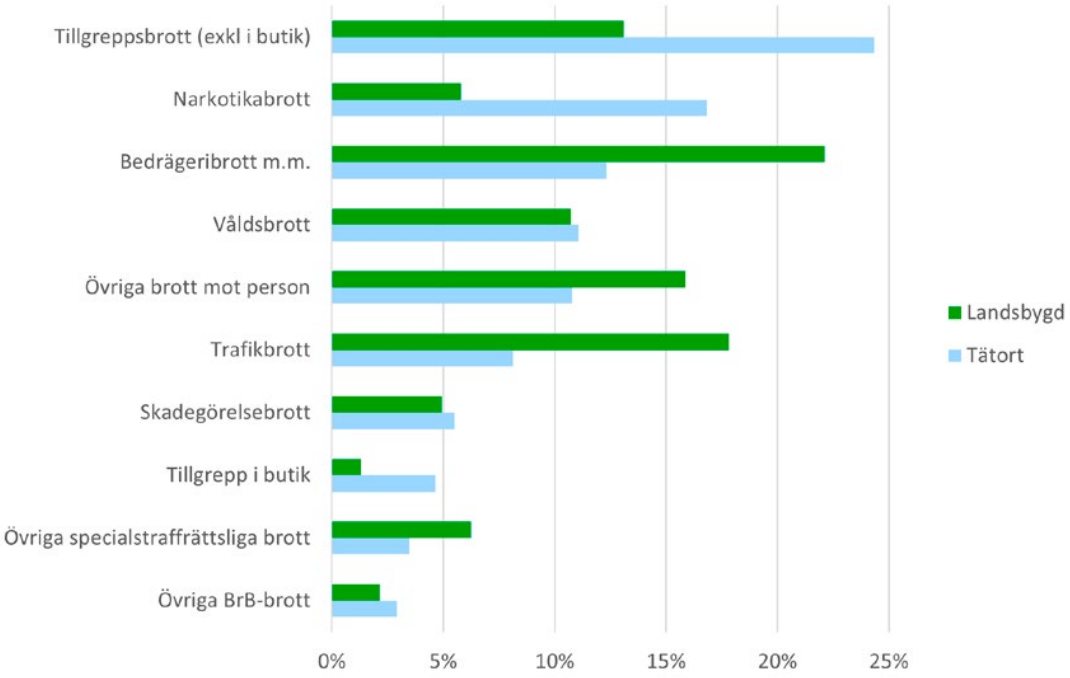

Exempel på övriga BrB-brott kan vara olovligt förfogande, tjänstefel, förfalskning, allmänfarlig vårdslöshet med fler. Exempel på övriga specialstraffrättsliga brott kan vara vapenbrott, brott mot alkohollagen, miljöbrott och jaktbrott.

Källa: Polismyndigheten

F. Umeå: en förhållandevis låg brottslighet

a. Jämförelse med riket och andra städer

Jämför vi Umeås brottslighet med riksgenomsnittet, eller med andra mellanstora kommuner (med liknande befolkningsstorlek, demografi eller geografiskt läge) blir det tydligt att Umeå har ett gynnsamt läge. Umeås totala antal anmälda brott per 100 000 invånare är lägre än riket, och lägre än jämförbara kommuner:

Figur 15. Anmälda brott uppdelat efter olika kommuner, brott per 100 000 invånare

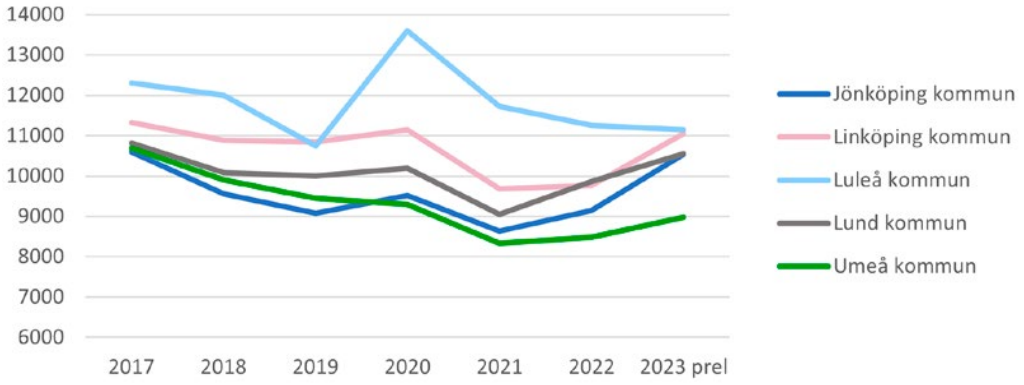

Källa: Brå

Att Umeå verkar ligga bra till bekräftas av andra källor. Som exempelvis data från Nationella trygghets-undersökningen (NTU) om utsatthet för brott, där de tillfrågade själva uppger om de blivit utsatta för brott under det senaste året. Grafen nedan visar andelen av befolkningen i olika kommuner som uppgett att de varit utsatta för brott (y-axeln) och antalet invånare i kommunen (x-axeln). Umeå (den gröna pricken) sticker ut i positiv bemärkelse, eftersom andra kommuner i samma storleksordning har en högre utsatthet för brott bland befolkningen.

Figur 16. Utsatthet för brott och antalet invånare i kommunen

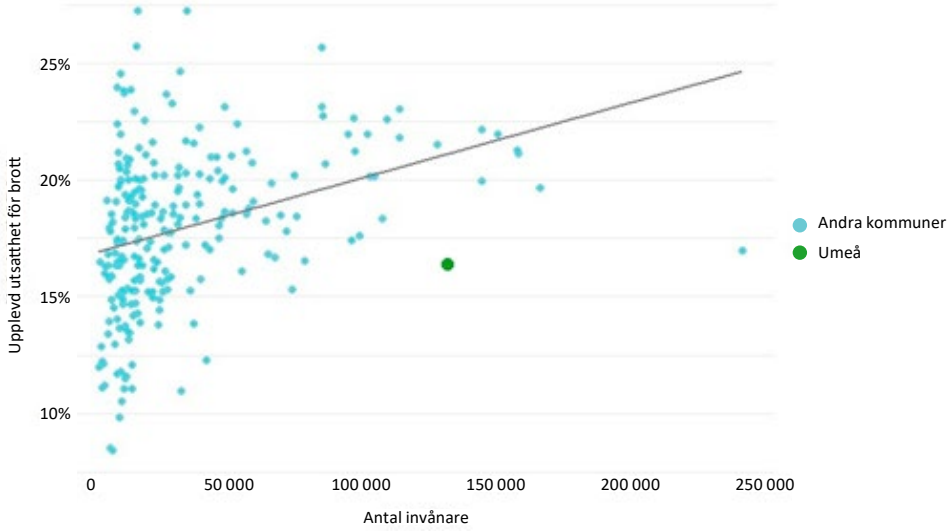

Nästan alla kommuner i Sverige, vissa var dock inte med i materialet från NTU. Stockholm, Göteborg och Malmö är exkluderade.

Källa: Nationella trygghetsundersökningen och SCB

Uppsala är den kommun som förutom Umeå tydligast sticker ut vad gäller invånares upplevda utsatthet för brott jämfört med kommunens storleksnivå. Uppsala kommun representeras av den prick i diagrammet som är längst till höger. Med tanke på kommunens stora antal invånare upplever invånarna en förhållandevis stor trygghet. Värt att observera är att mätningen ägde rum innan våldsvågen 2023 där flera av morden och sprängningarna ägde rum i Uppsala.

Även vid jämförelser av Umeå och riket inom olika brottskategorier ligger Umeå i regel bättre till när det gäller den självrapporterade utsattheten för brott:

Figur 17. Brott mot enskild, andel utsatta av befolkningen (16–84 år) uppdelat efter olika brotts-kategorier, procent

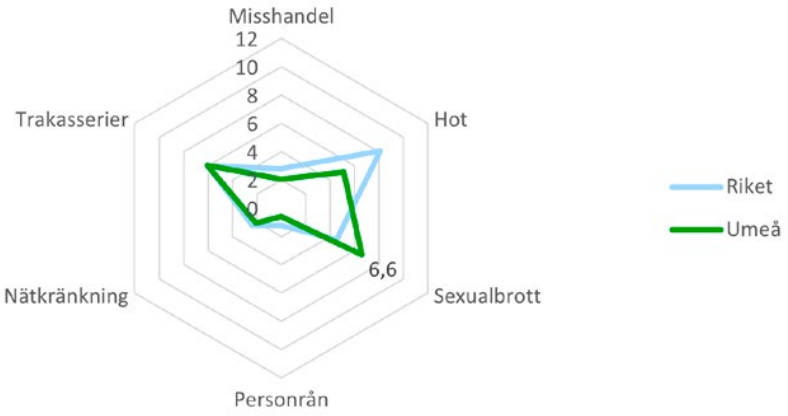

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2022

Spindeldiagrammet visar att procentuellt färre personer i Umeå anger att de utsatts för misshandel, hot eller personrån jämfört med riksgenomsnittet. Däremot uppger fler att de utsatts för sexualbrott i Umeå. När det gäller trakasserier och nätkräkning ligger Umeå ungefär på samma nivå som riket enligt nationella trygghetsundersökningen. När det gäller tillgreppsbrott (se nedan) så ligger Umeå under riksgenomsnittet inom samtliga kategorier.

Figur 18. Tillgreppsbrott, andel utsatta av befolkningen (16–84 år) uppdelat efter olika brotts-kategorier, procent

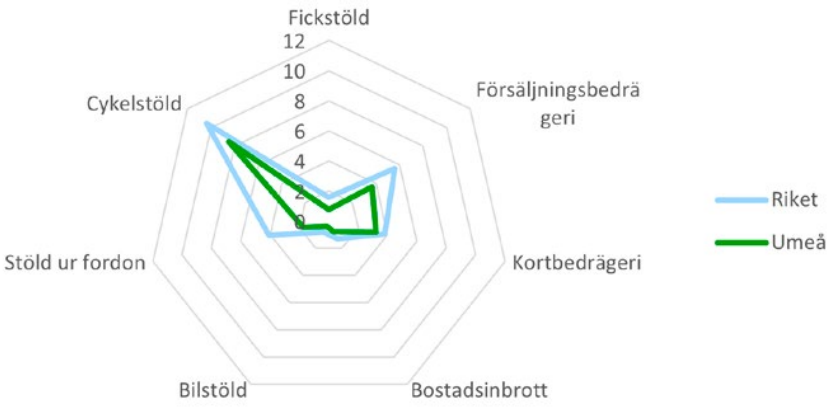

Källa: Nationella trygghetsundersökningen 2022

Umeå sticker även ut positivt när det gäller värden som trygghet och mellanmänsklig tillit, som är viktiga beståndsdelar av ett socialt hållbart samhälle:

Figur 19. Sociala relationer och tillit uppdelat efter män och kvinnor samt olika städer, andelar

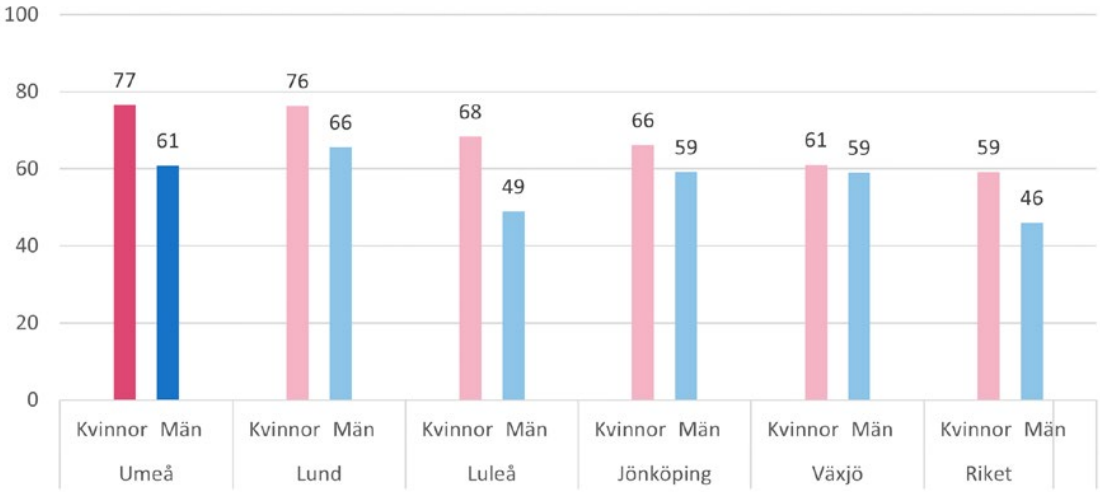

Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

Källa: KOLADA

b. Möjliga förklaringar

Vilka faktorer skulle kunna förklara Umeås förhållandevis gynnsamma läge jämfört med andra mellanstora städer? Det är givetvis riskfyllt att ge sig på en förklaring av en sådan komplex fråga. Några av de hypoteser som formulerats av våra intervjupersoner är att Umeås låga brottslighet beror på stadens historia, demografi, stadsstruktur och lokala kultur.

Till skillnad från andra kuststäder i Norrland, som Sundsvall eller Skellefteå, är Umeås tillväxt inte lika starkt kopplad till stora industrier. Forskaren Lars Westin menar att Umeå tidigt positionerade sig som kunskapsstad och särskilde sig genom sitt rika kulturliv, sitt öppna klimat och sin aktiva offentliga debatt (presentation, 23 oktober 2023). I Umeå etablerades inte stora industrier, utan läroverk, en lantbruksskola, Umeå Universitet (1965) och Norrlandsoperan (1974). Genom att utvecklas till en kunskapsstad har Umeå fått en annan demografi, med en hög andel högskoleutbildade, många kreativa näringar och en stor population av studenter.

En annan skillnad som ofta tas upp som en förklarande faktor är Umeås stadsstruktur och förhållandevis låga grad av segregation. Umeå är den största av Sveriges mellanstora städer som saknar utsatta områden enligt polisens definition. Även om det givetvis finns socioekonomiska skillnader mellan olika delar av staden (som rapporten *Jämlika liv* belyser), och även om delar av Umeå präglas av miljonprogrammets estetik, saknar Umeå den sortens isolerade, hyresrättsdominerade förortsmiljöer som finns i andra städer. Umeås stadsdelar är relativt sammanflätade, med låga barriärer och bra möjligheter för flöden dem emellan. Detta har varit ett långsiktigt planeringsmål för staden. Att verka för socialt blandade områden genom att överbrygga barriärer, skapa förutsättningar för varierade upplåtelseformer och skapa möjligheter för möten är en bärande princip i Umeås planeringsstrategier (Umeå kommun 2018, Umeå kommun 2020b). Det innebär att staden också är gestaltad för att minimera segregation och framväxten av den sortens utanförskapsområden där såväl brottsligheten som brottsutsattheten riskerar att öka.

En annan relaterad förklaring är Umeås höga grad av mellanmänsklig tillit och socialt kapital. I den europeiska undersökningen Social Progress Index, som bland annat mäter tillit till myndigheter och andra människor, hamnar norra Sverige på första plats när det gäller social hållbarhet (Umeå kommun 2023b).

Forskning visar också på ett högt socialt kapital i många av Umeås stadsdelar. Många områden präglas av starka sociala nätverk och en hög tillit mellan de boende (Eriksson et al 2021). Umeå är också en av landets föreningstätaste kommuner, med ett aktivt föreningsliv såväl inom idrott som inom kultur och sociala föreningar.

En annan skyddsfaktor är att Umeå kommun länge varit förhållandevis förskonad från gängrelaterad brottslighet. Även om det funnits lokala grupperingar i den kriminella världen hade dessa svaga hierarkier, utan några starkare kopplingar till nationella nätverk. MC-klubbar har exempelvis aldrig riktigt lyckats etablera sig i Umeå.

Just den sistnämnda skyddsfaktorn har dock förändrats under det senaste året, något som Umeås polis nu flaggar för. Problematiken med gängrelaterad brottslighet kommer troligen att utgöra en stor utmaning för det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet framåt i Umeå.

G. Utmaningar framåt

a. Organiserad brottslighet

I en lägesbild av brottsligheten i en kommun är det viktigt att vara datadriven. Det innebär att i första hand utgå ifrån tillgänglig statistik. Risken med statistik är dock att missa dolda problem eller utmaningar som vi inte har kvantitativa mått på.

En av de största utmaningarna framåt, för Umeå kommun såväl som för hela landet, är hotet från den organiserade brottsligheten. Nationellt har nätverken växt sig starkare. Det gäller i synnerhet de förorts-baserade gängen som kontrollerar de fysiska narkotikamarknaderna. Organiseringsgraden har ökat: många gäng kontrollerar nu hela sin distributionskedja, från uppköp till smuggling, distribution och lokal försäljning (Brå 2021b). Det har skett en transnationell utveckling som möjliggjorts av att narkotikasmugglingen blivit mer internationell och professionaliserad. Den möjliggörs av utlokaliserade svenska organisatörer i transitländer, och underlättas av den goda tillgången på krypterade kommunikationslösningar. Alternativa betalningsmöjligheter, som kryptovalutor och informella internationella betalningssystem som hawala-nätverk har underlättat kriminell verksamhet eftersom de gjort det möjligt att förflytta pengar utan insyn från myndigheter (för mer information, se Brås rapport Narkotikamarknader (Brå 2021b).

De mest framgångsrika nätverken försöker aktivt expandera genom att ta över nya marknader. Något som uppmärksammats i samband med den våldsvåg som ägde rum i Stockholm under våren 2023. Våldet kunde kopplas till konflikter gällande narkotikamarknaden i Sundsvall. Just norrländska städer utgör intressanta expanderingsmarknader för nätverken eftersom de har färre etablerade aktörer, högre priser på narkotika och en hittills lägre nivå av våldsamma konflikter (Brå 2021b).

Nätverken har också, till en allt större grad, blivit multikriminella. Utöver narkotikabrottslighet kan de även kopplas till smuggling av andra varor, utpressning, stölder, rån, penningtvätt, bedrägerier, arbetslivskriminalitet, människosmuggling, avfallsbrott, brott mot livsmedelslagen, otillbörlig påverkan, välfärdsbrott och infiltration. För många gäng är inte längre narkotikan ens den huvudsakliga inkomstkällan, utan de får in större summor från välfärdsbrott och bedrägerier (exempelvis telefonbedrägerier och livsmedelsbedrägerier) (Polisen 2021).

Det finns också tydliga kopplingar mellan organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism. Dels finns det sociologiska likheter mellan vissa gäng och islamistiska miljöer, dels finns likheter och överlappningar i deras inre organisation (Rostami et al 2018). Det framkommer även en stark koppling mellan organiserad brottslighet och hederstunga miljöer. Både i domar, där de personer som blir aktuella i ärenden som rör hedersrelaterat våld och förtryck ofta sedan tidigare förekommer i brottsregistret på grund av annan kriminalitet (Kriminalvården 2018), men också på ett ideologiskt plan. De könsnormer som präglar gängmiljöer – hypermaskulinitet, misogyni och övervåld vid normbrott (Forkby et al 2021) – har också starka likheter med de som förekommer i hederssammanhang.

Den organiserade brottsligheten som vi ser den idag är systemhotande eftersom den starkt påverkar människors trygghet och tillit till samhället. En synlig närvaro av kriminella aktörer i ett närområde, kombinerat med en upplevelse att polisen inte kan garantera säkerheten, påverkar starkt människors benägenhet att delta i rättsprocesser. Detta kan i sin tur försvåra lagföring. Det finns också tecken på att människor lämnar områden där det förekommit skjutningar och sprängningar (Nittve 2023). Korruption, osund konkurrens, ekobrott och välfärdsbrott kan också på sikt underminera människors tillit till samhällssystemen och deras vilja att bidra till den gemensamma välfärden.

Det är lättare att hitta statistik om cykelstölder än om hur omfattande den organiserade brottsligheten är i Sverige, eller hur många personer som ingår i gäng. Polisen kartlägger aktörer som rör sig i kriminella miljöer, inte minst inom cylindermodellen (Polismyndigheten et al 2023). Det är svårt att veta hur långt kriminellas inflytande sträcker sig, eller att identifiera de kriminella möjliggörarna längst upp i nätverken. Mycket tyder på att det också finns en kriminell marknad där fristående aktörer erbjuder specialiserad ”konsultverksamhet” inom nischade områden som bombtillverkningen (Glans 2023a), smuggling eller kartläggning av lätta bedrägerioffer (Bogegård 2023).

Vad kan vi då säga om läget i Umeå utifrån den nationella problembilden? Det finns inga siffror om hur utbredd den organiserade brottsligheten är i Umeå, eller hur många personer som ingår i gängsammanhang. Men polisens bild är att brottsligheten har gått från att varit lokal till att under 2023 bli alltmer sammankopplad med nationella gäng. Vilket innebär att nya aktörer flyttat in, att lokala aktörer ingår i större nätverk, men också att Umeås kriminalitet i många fall fjärrstyrs från andra städer eller andra länder. Globaliseringen är ett faktum även i den kriminella världen. En organisation som underlättas av tillgången till krypterade kommunikationsmedel. Vad som är säkert är att polisen i Umeå ser den organiserade brottsligheten som en mycket stor utmaning i deras arbete under de kommande åren.

b. Koppling till släktbaserade nätverk

En annan observation som framkommit i intervjuerna är att det även lokalt i Umeå finns en stark koppling mellan organiserad brottslighet och vissa släktbaserade nätverk. Analyserar man domar framkommer det att ett antal familjer är återkommande, och att de miljöer där det förekommer arbetslivskriminalitet, pengatvätt eller narkotikahandel också särskiljer sig när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Som en respondent uttryckt det: ”jag har skrivit analyser när det gäller hedersutsatta barn, och redan då slogs jag av att hotaktörerna i familjerna var kopplade till annan brottslighet som våld och narkotika. Det verkar vara en enorm riskfaktor att ha en hedersbakgrund”. Enligt vår respondent bildar de här släktbaserade nätverken en form av parallellsamhälle eller ”gråzon”. Genom de olika branscherna där de är verksamma – biltvättar, pizzerior, kemtvättar, skönhetssalonger, grossistföretag – möjliggör nätverken arbetslivskriminalitet (genom handel med arbetstillstånd) men också informella finansiella transaktioner, via ”hawala”-tjänster. Det i sin tur möjliggör pengatvätt av kriminella inkomster, men också finansiering av brottsliga verksamheter:

”Den här världen är en kringmiljö kring den brottslighet som syns i media, kopplad till vapen och narkotika. Det är en gråzon, här finns svart, vitt och grått. Där finns de ekonomiska musklerna, en sorts informell bankmiljö. Det är det som har gjort att narkotikamiljöerna har kunnat mångdubblats, genom att man har kunnat låna pengar.”

Att förstå hur den här kringmiljön fungerar, och att inte missa kopplingen mellan släktbaserade nätverk och olika former av kriminalitet är enligt vår respondent viktigt för att inte tappa en del av sammanhanget bakom den organiserade brottsligheten i Umeå. Risken är givetvis att därmed felaktigt peka ut personer från vissa länder som mer brottsbenägna, eller att ge bilden att det handlar om alla familjer från vissa länder, när det snarare handlar om ett fåtal familjenätverk som i många fall redan hade en koppling till kriminell verksamhet innan deras ankomst till Sverige. Det är viktigt att inte svartmåla, men också att inte blunda för de kopplingar som finns mellan kriminalitet, heder och vissa släktnätverk: ”Det har funnits en intern tröghet. Man vill inte lyssna. Men jag tror inte vi skyddar någon genom att inte säga någonting. Tiden har nog kommit för att ha det här samtalet”.

c. Polarisering

Att ha ett nyanserat samtal om exempelvis kopplingen mellan organiserad brottslighet och släktbaserade nätverk (så kallade klanstrukturer) försvåras av den polarisering som råder i det politiska samtalet runt frågor som rör brottslighet, invandring och integration. Det finns olika narrativ om vad som orsakat de problem med organiserad brottslighet som Sverige nu står inför, där vissa lägger tonvikten på misslyckad integration medan andra lyfter segregation, rasism och ojämlikhet som de drivande faktorerna bakom utvecklingen.

Den polariseringen i problembeskrivning – och förslag på åtgärder – märks också av lokalt. Bilden av vad som driver problem som ungdomsbrottslighet, segregation eller social oro i Umeå skiljer sig åt beroende på vem man talar med. Den polariseringen blev mycket tydlig i Studiefrämjandet rapport från 2021 – *Alla de här drömmarna* (Birkne et al 2021) – men också i den fördjupade medborgardialog om segregation som kommunen organiserade 2021-2023 (Umeå kommun 2022a).

Samtidigt som den offentliga debatten polariseras märks också ett allt tydligare ”vi-och-dom” mellan ungdomar från olika stadsdelar. Exempelvis uttrycker vissa ungdomar från Teg att de inte känner sig välkomna på Ålidhem, eller vissa unga från Ålidhem att de inte känner sig välkomna i centrum, Haga eller andra ”vita områden” (Umeå kommun 2022). Sådana klyftor är ett problem då de hotar det överbryggande sociala kapitalet (Eriksson 2009) som är av stor vikt för Umeås övergripande grad av tillit och social sammanhållning.

Det finns också indikationer att befintliga polariseringar förstärkts av kriget i Gaza, där olika samhällsgrupper tolkar händelseutvecklingen på vitt skilda sätt, och som förstärkt risken för hatbrott i Umeå. Även om polarisering är en annan fråga än brottslighet försvårar den utvecklingen av gemensamma insatser för att förebygga och motverka problem. Är alla parter inte ense om själva problembeskrivningen (exempelvis runt ungdomsbrottslighet) blir det mycket svårare att adressera problem ihop. Det är en stor utmaning eftersom samsyn och samverkan är A och O i ett effektivt brottsförebyggande arbete.

d. Växa till en storstad utan storstadens problem

Många av de utmaningar som Umeå står inför de kommande åren handlar om hur kommunen kan växa utan att tappa viktiga värden som rör den sociala hållbarheten.

Umeå har länge omfamnat tillväxt som något positivt, en central del av Umeås utvecklings- och positioneringsstrategi som kreativ innovationsstad. Bland Umeås övergripande mål handlar det första om att ”Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050”. Tillväxten är viktig för att attrahera rätt kompetens och kunna erbjuda medborgare en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden.

Figur 20. Tillväxt i Umeå

Källa: SCB

Utmaningen med tillväxt, ur ett brottsförebyggande perspektiv, är att inte ”tappa greppet” utan fortsätta skala upp de förebyggande insatserna så att de står i proportion till problembilden. Det rör många grundverksamheter, som skolan, socialtjänsten eller Umeå fritid – det måste fortsatt finnas tillräckligt många vuxna runt barn och unga för att kunna identifiera och förebygga problem i tid. Men tillväxten påverkar också andra aktörers förutsättningar, som polisen. De måste anpassa sitt arbete till en ökad befolkningsmängd. Även föreningslivet berörs, vars utbud måste matcha en förändrad efterfrågan. Det ställer i sin tur krav på stadsutvecklingen, eftersom det finns ett behov av att tillskapa fler ungdomsgårdar eller idrottsplaner även i stadsdelar som förtätas.

Att ställa om från en mellanstorstad till en storstad kommer innebära utmaningar. För att inte Umeås brottslighet ska förändras i negativ riktning måste såväl kommun som myndigheter agera i ett tidigt skede. Det handlar att under resans gång värna och bibehålla de sociala värden som har präglat Umeås utveckling.

I det brottsförebyggande arbetet är det viktigt att arbeta utifrån olika perspektiv – kortsiktigt och långsiktigt. Det är angeläget att följa brottsutvecklingen här och nu, som den syns i statistiken, för att snabbt kunna sätta in såväl motåtgärder som förebyggande åtgärder. Här är tidsperspektivet några år framåt. Men samtidigt är det viktigt att även lyfte blicken och beakta de utmaningar som ligger framför Umeå på sin tillväxtresa till 200 000 medborgare, och då är det ofta sådant om inte (än) syns i statistiken som kan vara särskilt angeläget att förebygga för att undvika allvarlig brottslighet på lång sikt.

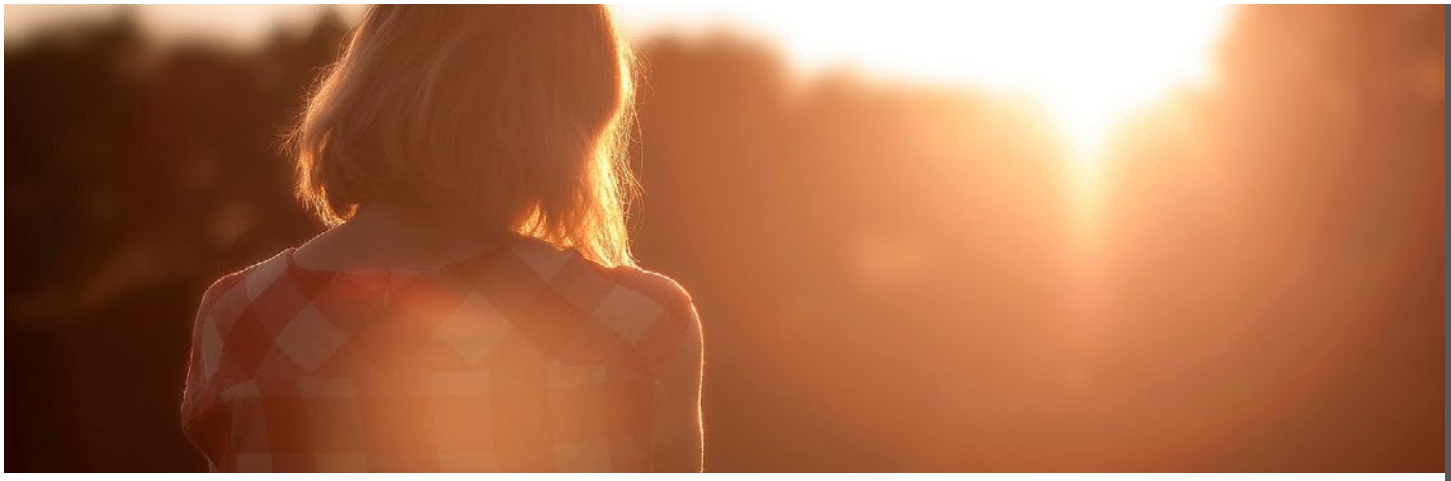

3. Våldsbrott

Det förra kapitlet syftade till att ge en överblicksbild av hur Umeås brottslighet ser ut i stora drag. I den här delen går vi ner i skala och ser på hur nuläget och utvecklingen ser ut inom olika brottskategorier, utifrån den kvantitativa och kvalitativa information vi har att tillgå. Först ut är våldsbrott, som utgör huvuddelen av de brott som kallas "brott mot person", och som riktar in sig på människors fysiska och psykiska integritet.

A. Dödligt våld

a. Vad menas med dödligt våld?

Dödligt våld avser våld som orsakat någons död; i den kategorin ingår mord, dråp, barnadråp samt vållande till annans död. Både mord och dråp innebär ett uppsåt, men vid dråp finns omständigheter som gör att brottet bedöms som mindre grovt. För mer information se Brottsbalken 3 kap. 2 §. Dödligt våld utgör en mycket liten del av alla anmälda brott, men är ändå en viktig kategori att beakta eftersom det är allvarliga brott, som dessutom väcker starka känslor och får mycket utrymme såväl i media som i de lokala samtalen.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Under flera decennier minskade det dödliga våldet i Sverige. Utvecklingen från och med 1990-talet präglades av en långsiktigt nedgående trend, i likhet med resten av Europa.

Från och med 2012 syns en ökning av konstaterade[1] fall av dödligt våld, men som till stor del kan härledas till befolkningsökningen. Gällande antal konstaterade fall av dödligt våld per invånare syns ingen större förändring mellan 2012 och 2022.

[1] När det gäller just dödligt våld är det viktigt att utgå ifrån Brås statistik om kontrollerade fall av dödligt våld och inte från anmälningsstatistiken eftersom sådana anmälningar innehåller många fall som sedan visar sig bero på olyckor, självmord eller naturliga förklaringar. Skillnaden mellan anmälda brott och konstaterade fall har dessutom ökat över tid. Därför redovisar Brå konstaterade fall varje år.

Figur 21. Konstaterade fall av dödligt våld i riket uppdelat på man och kvinna, antal

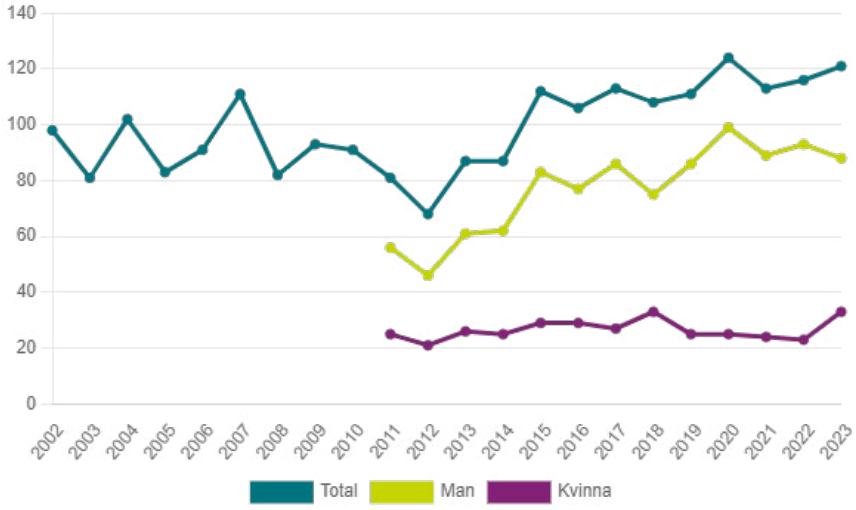

Källa: Brå

En skillnad mellan Sverige och andra nordiska länder är nivån på det dödliga skjutvapenvåldet. Där ligger Sverige, de senaste åren, mycket högre jämfört med andra nordiska länder, och även övriga länder i Europa. Den ökade dödligheten bland män, och i synnerhet unga män, kan direkt kopplas till Sveriges problem med dödligt skjutvapenvåld i kriminella miljöer (Brå 2021c).

II. LÄGET I UMEÅ

Konstaterat dödligt våld i polisregion Nord har varierat mellan två och elva fall sedan 2015. Under 2022 konstaterades 6 fall av dödligt våld.

I Umeå är även det årliga antalet fall av anmälda brott gällande fullbordat mord, dråp eller vållande till annans död relativt få.

Tabell 2. Fullbordat mord eller dråp i Umeå uppdelat efter kön, antal

Kön	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
kvinna/flicka	1	3	0	0	0	3	3	0	0	1	1
man/pojke	1	1	1	1	0	3	4	2	0	0	1

Källa: Polismyndigheten

Det är viktigt att beakta att fallen ovan handlar om anmälda brott, inte konstaterade fall av dödligt våld. Det kan alltså dölja sig fall i siffrorna som under utredningens gång visade sig inte handla om dödligt våld.

Även anmälningar om försök till mord eller dråp ligger på en lägre nivå i Umeå jämfört med riket.

Figur 22. Försök till mord eller dråp, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

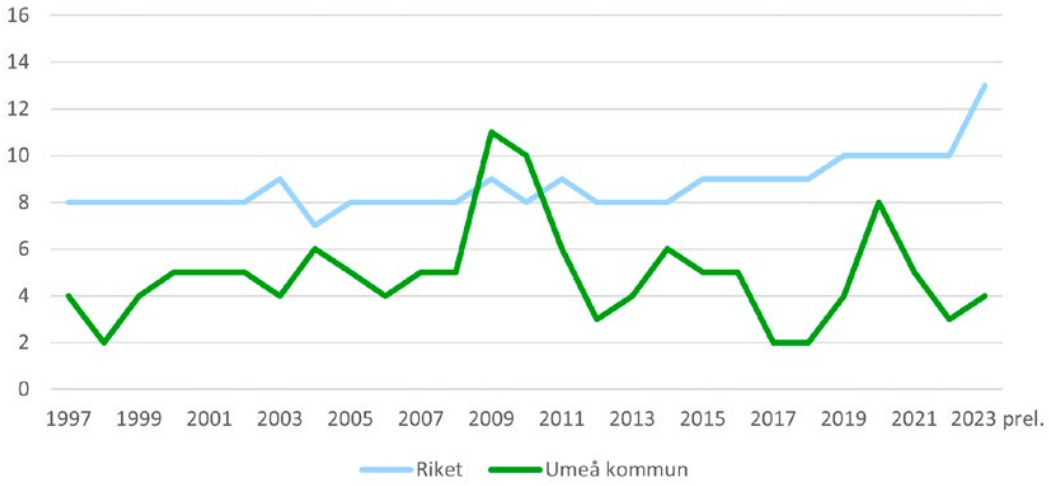

Källa: Brå

I statistiken för Umeås syns inte (än) någon ökning av dödligt våld mot unga män, kopplat till uppgörelser i kriminella miljöer, den sortens dödligt våld som driver upp den nationella statistiken. Från 2019 till 2022 skedde ingen skjutning i Umeå. Under 2023 däremot kan två händelser i Umeå härledas till uppgörelser i kriminella miljöer: dels den skjutning som ägde rum Öst på stan 17 april, kopplat till konflikten mellan Foxtrot- och Dalen-nätverken, dels det knivmord som ägde rum på Mariehem 8 oktober.

Ett annat uppmärksammat fall av dödligt våld i Umeå 2023 var mordet på en ung kvinna på Haga. Det hade ingen koppling till våld i kriminella miljöer, utan handlade om våld i nära relation. Skillnaden mellan mordet på Mariehem och det på Haga speglar ganska bra det nationella mönstret i det dödliga våldet, varmed män löper störst risk att mördas av andra män, medan det dödliga våldet mot kvinnor oftast kan kopplas till våld i nära relationer.

B. Misshandel

a. Vad menas med misshandel?

Med misshandel menas en handling där någon med avsikt tillfogar en annan person skada. Det kan vara kroppskador, smärta eller att någon försätter en annan person i vanmakt (Brottsbalken 3 kap 5 §).

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Enligt nationella trygghetsundersökningen (NTU) 2022 var det 2,8 procent av Sveriges befolkning, i åldern 16-84 år, som utsatts för misshandel. Statistiken visar att andelen över tid varierat mellan drygt 2 procent och cirka 3,5 procent.

Figur 23. Andel utsatt för misshandel i riket

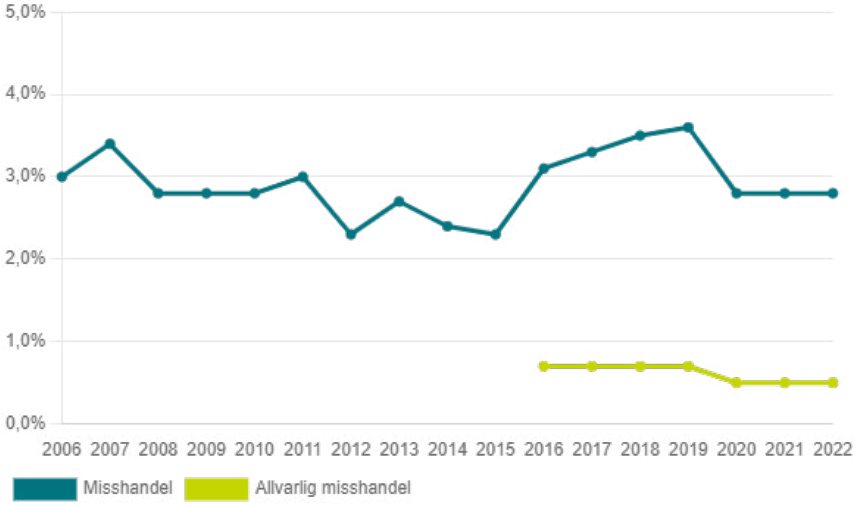

Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

NTU-data från Umeå visar att 2 procent av befolkningen utsatts för misshandel 2021–2022.

Statistiken över anmälda misshandelsbrott i kommunen visar på en sakta nedgång över tid, med en liten ökning 2022–2023. Antalet anmälda fall av misshandel är lägre i Umeå jämfört med riket och nivån har även sjunkit mer i Umeå än för riket i stort.

Figur 24. Misshandel inklusive grov, anmälda brott Umeå och riket, per 100 000 invånare

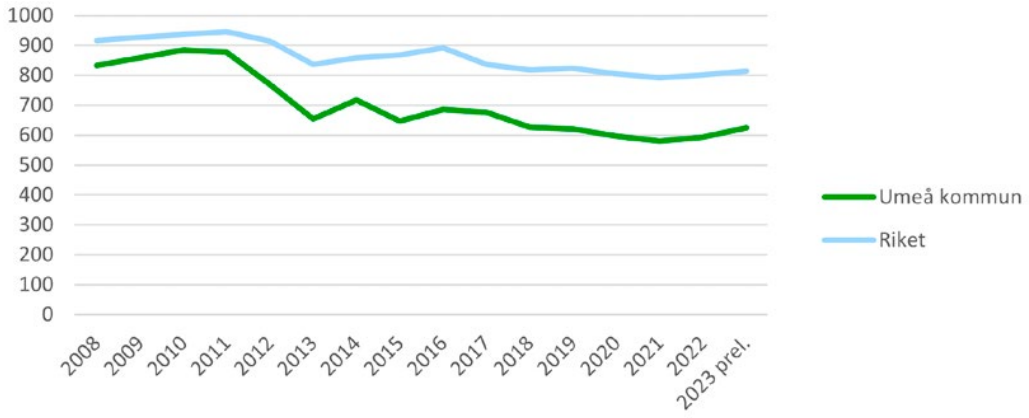

Källa: Brå

Gällande utvecklingen av anmälda brott för misshandel mot män och kvinnor framkommer det att utvecklingen skiljer sig åt. Män utsätts fortfarande i högre utsträckning än kvinnor – precis som i resten av landet. Men skillnaden har minskat. Nedgången i Umeå beror på ett minskat antal misshandelsbrott riktat mot pojkar och män, medan samma positiva utveckling inte syns när det gäller misshandel av kvinnor. Vad gäller misshandel mot kvinnor och flickor har antalet brott per 100 000 invånare legat runt 300 fall mellan 2008 och 2023.

Figur 25. Misshandel inklusive grov, anmälda brott uppdelat efter kön samt Umeå och riket, per 100 000 invånare

Källa: Brå

När det gäller skillnader mellan män och kvinnor framkommer det också ett tydligt mönster kring var brottet ägt rum, inomhus eller utomhus. Kvinnor utsätts i mycket högre grad inomhus, vilket tyder på en koppling med våld i nära relation, medan motsvarande siffror för män visar på en svag övervikt när det gäller misshandel utomhus. Där är mönstret i Umeå samma som för riket.

Figur 26. Misshandel inklusive grov i Umeå, anmälda brott uppdelat efter kön samt om brottet begåtts inomhus eller utomhus, per 100 000 invånare

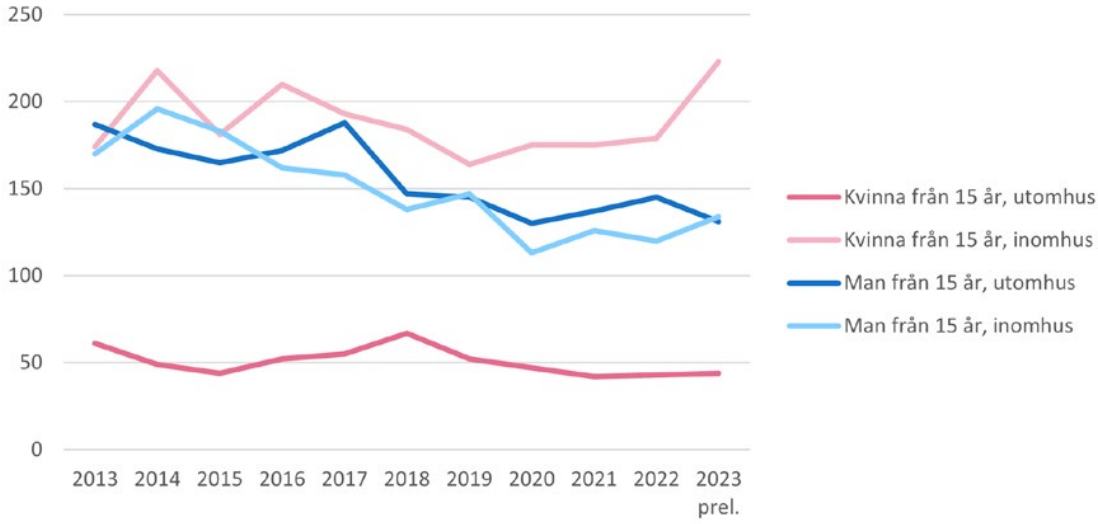

Källa: Brå

När det gäller just misshandel mot kvinnor inomhus konstateras en kraftig ökning av antalen fall 2023. Ser vi närmare på vad som driver den ökningen är det tydligt att ökningen drivs av misshandel mot kvinnor av för dem bekanta gärningspersoner, vilket i de allra flesta fall handlar om partnervåld.

Figur 27. Misshandel av kvinna inomhus i Umeå, uppdelat efter ålder samt relation till gärningsperson, antal anmälda brott per 100 000 invånare

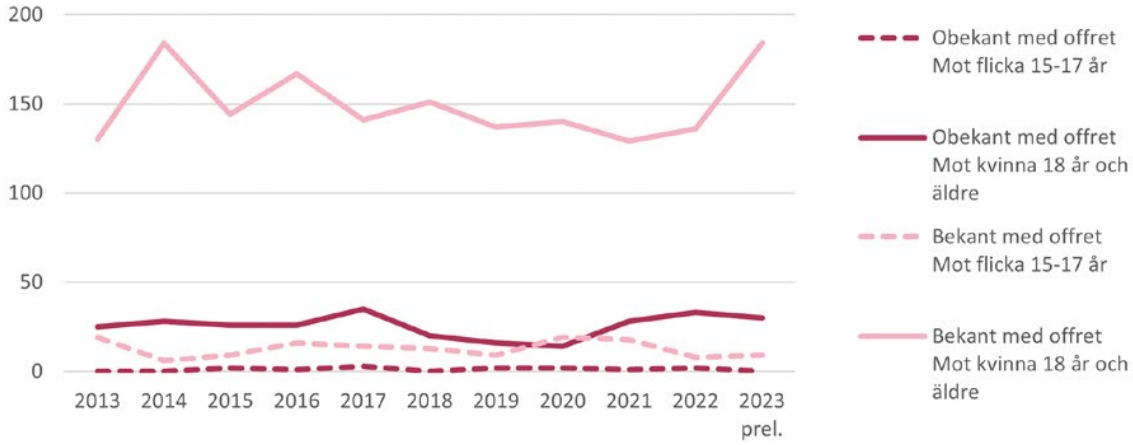

Källa: Brå

c. Geografisk fördelning

I diagrammet nedan visas antal anmälda våldsbrott i Umeå uppdelat på olika nyckelkodsområden (NYKO). Varje större nyckelkodsområde består av en sammanslagning av flera mindre områden. Exempelvis utgörs området ”Backen” av bostadsområden som Grisbacka, Umedalen och Backen med fler. ”Teg” är en sammanslagning av Röbäck, Böleäng och Söderslätt med fler. För mer information gällande respektive område se kartorna på Umeå kommuns hemsida NYKO Umeå.

Vad gäller platser och områden där våld äger rum finns det en tydlig koppling mellan våld och platser med mycket mänskliga flöden och många serveringsställen. Centrum sticker ut allra mest.

Figur 28. Våldsbrott uppdelat per område i Umeå 2022, antal

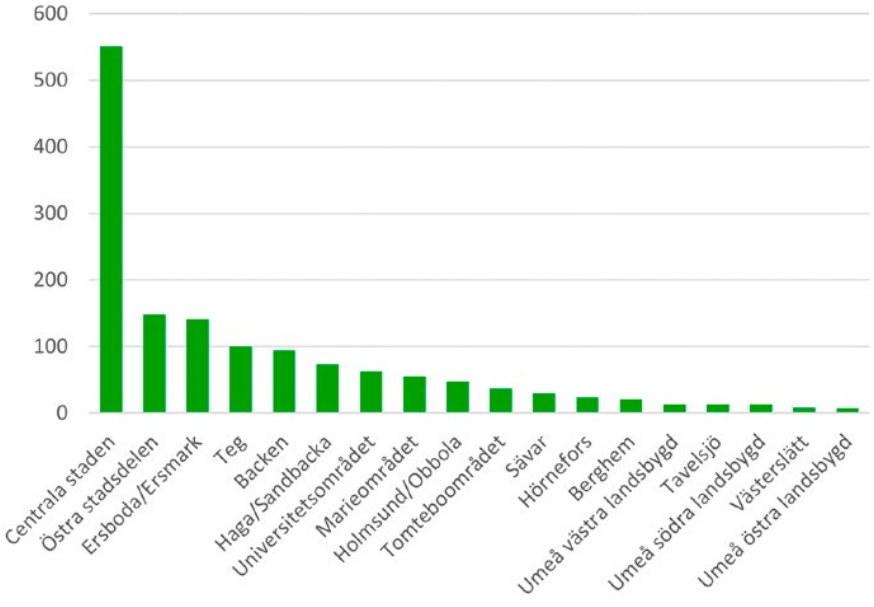

Källa: Polismyndigheten

Särskiljer vi våld mot kvinnor och män syns gemensamma rumsliga mönster – men också skillnader. Flest kvinnor och män utsätts i de centrala stadsdelarna, men den rumsliga koncentrationen är tydligare för män än för kvinnor, där utsattheten inte avtar lika tydligt med avstånd från centrum.

Karta 2. Värmekarta på våldsbrotten i Umeå kommun, uppdelat enligt målsägandens kön

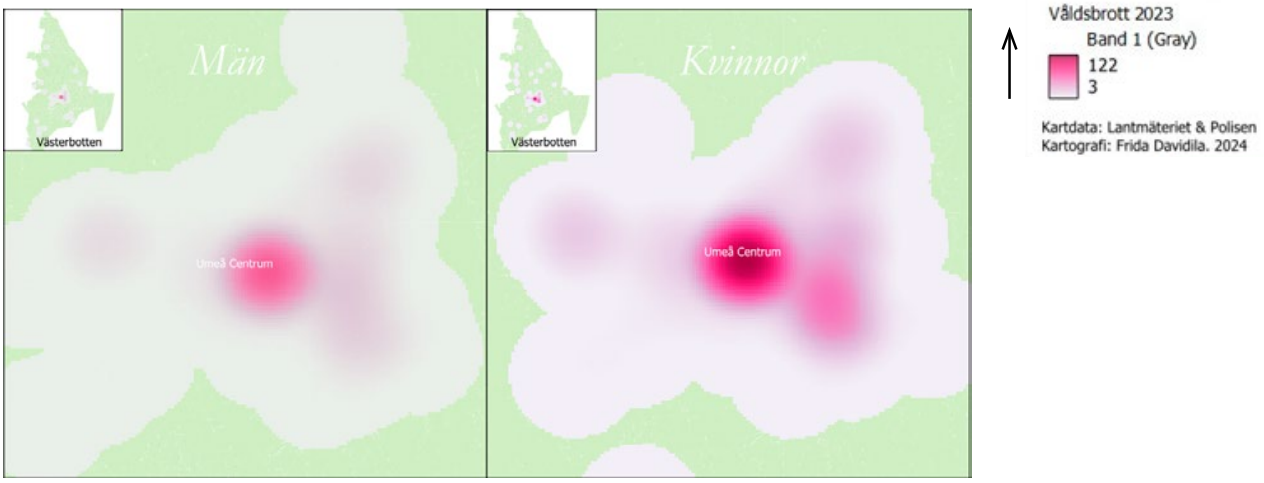

Även socioekonomi och ålder kan spela in när det gäller utsatthet för våld. I folkhälsoenkäten *Jämlika liv* ser vi exempelvis att en högre andel utsatts för våld i typområde 7 än i typområde 1. (Umeå kommun 2020a). För att se vilka områden i Umeå som typområdena motsvarar, se bilaga 3.

Figur 29. Har du blivit utsatt för fysiskt våld under de senaste 12 månaderna? Andel som svarar ja.

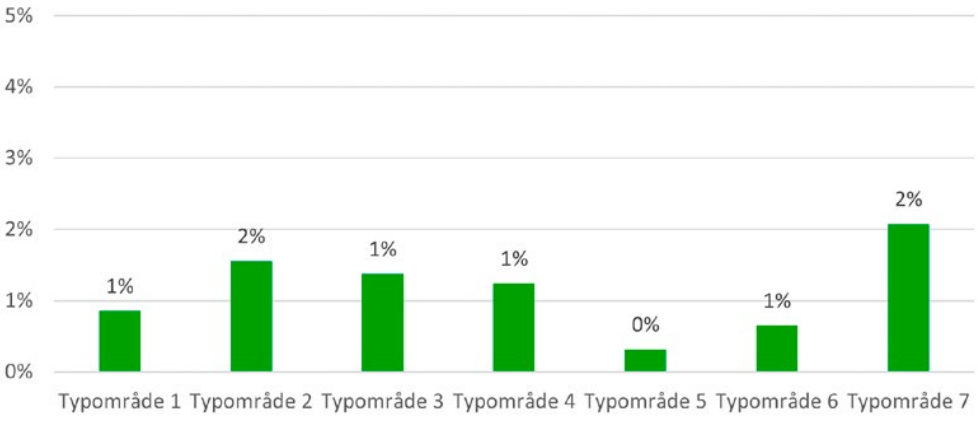

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Även nationellt syns en koppling mellan utsatthet för misshandel och socioekonomiska skillnader. Data från 2022 visar att risken att utsättas för misshandel var dubbelt så stor i socioekonomiskt blandade områden eller i områden med socioekonomiska utmaningar som i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (Brå 2023d).

d. Ökat våld mellan unga

I en intervju med poliser bekräftade de bilden att antalet fall av misshandel minskat i Umeå över tid vad gäller våld utomhus i den offentliga miljön. Minskningen kan kopplas till samhälleliga förändringar när det gäller tolerans för fysiskt våld, men också användning av alkohol. Unga idag dricker inte på samma sätt och i samma utsträckning som för tio år sedan (se avsnittet Alkohol). De poliser vi pratade med påpekade också att polisen arbetat aktivt med våld i krogmiljön, vilket kan ha påverkat.

Även om det krogrelaterade våldet i offentlig miljö minskar ser polisen en ökning av andra typer av våld, kopplat till ungdomar. Bland de ungdomar som ofta hänger i centrum på dagtid, antingen för att de inte är i skolan, eller för att de mellanlandar där innan de tar bussen hem, sker det konflikter som inte sällan leder till fysiskt våld. Ibland handlar det om spontana slagsmål, men det förekommer även att våldet är planerat. Exempelvis att någon lockas till en viss plats (som ett parkeringsgarage), eller att unga stämmer möte för att slåss. Det kan handla om ganska grovt våld, ofta med inslag av förnedring. Mörkertalet är även stort vad gäller dessa incidenter. Relativt mycket kommer till polisens kännedom för att händelser fångas på övervakningskameror eller för att polisen hittar filmer vid genomgång av beslagtagna mobiltelefoner.

Nationella siffror bekräftar att unga är de som har störst risk att utsättas för våld. Enligt NTU var andelen utsatta dubbelt så stor i kategorin 16–19 år som i kategorin 35–44 år (Brå 2023d). Andelen som utsätts fortsätter minska med stigande ålder.

I Umeå vittnar ungdomspoliserna även om att våld förekommer elever emellan i skolorna. Inte sällan sker det i korridorer, även om vuxna är närvarande, något de menar är en ny utveckling eftersom vuxen närvaro brukade ha en mer avskräckande effekt. Det handlar inte uteslutande om killar, utan även om tjejer som ger sig på varandra i skolmiljön.

Att skolan är en vanlig brottsplats, inte minst när det gäller våld, bekräftas av såväl nationell som lokal statistik. Skolan är enligt Brå den vanligaste platsen där unga utsätts för våld. I Umeå visar statistik från Elevhälsan att 2023 utsattes över 20 procent av pojkarna och över 15 procent av flickorna i årskurs 4 för våld.

Figur 30. Har du någonsin blivit utsatt för våld på skoltid? Andel som svarat ja. Läsåret 2022–2023

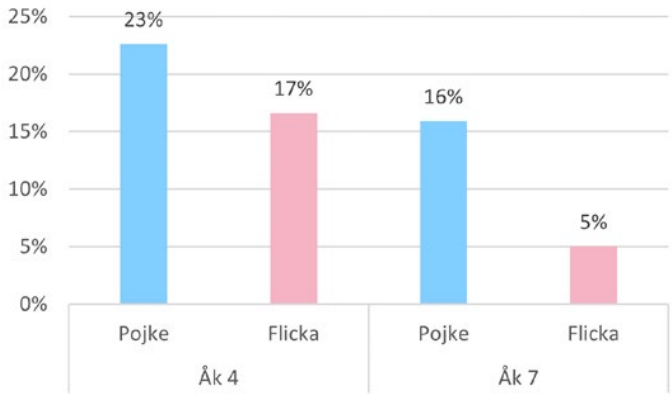

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Polisens kvalitativa observationer och data från Elevhälsan pekar åt samma håll, det vill säga att det finns problem kopplade till våld mellan unga, inte minst i skolmiljön. Här finns det ett behov att ett förstärkt förebyggande arbetet.

C. Våld i nära relation

a. Vad menas med våld i nära relation?

Våld i nära relation avser våld som utövas inom ramen för en relation där offret har starka känslomässiga band till förövaren. Det kan vara fysiskt våld, men också psykiskt, ekonomiskt, materiellt eller latent – det vanligaste är en kombination av olika våldstyper. Våld i nära relation är alltså en kategori som samlar olika typer av brottsliga handlingar, exempelvis misshandel, olaga hot eller skadegörelse, men den gemensamma nämnaren är att de utförs av en för offret närstående person, och att de tar plats i ett bredare mönster av våld och kontroll. I de flesta – men inte alla – fall utövas våldet inom ramen för en parrelation.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Brå har inte gjort någon djupgående kartläggning av våld i nära relation sedan 2014, men då visade siffrorna på en jämn fördelningen av utsattheten. 6,8 procent av kvinnorna och 6,2 procent av männen angav att de utsatts för psykiskt våld, och 2,2 procent av kvinnorna och 2,0 procent av männen att de utsatts för fysiskt våld (Brå 2014).

II. LÄGET I UMEÅ

I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* ställdes frågan ”Har du någon gång blivit utsatt för psykiska övergrepp? Tex trakasserad, hotad, fått saker förstörda, inte fått någon insyn i ekonomin eller annat?” Även om kopplingen till våld i nära relation inte är uttalad, och frågan kan ha fångat upp övergrepp som skett i andra relationer, är det ändå troligt att många av de som svarat ja utsatts inom ramen för en nära relation. Bland kvinnor svarade 3 procent att de utsatts det senaste året, och 24 procent att de utsatts för mer än 12 månader sen. Bland män var motsvarande siffror 2 procent och 14 procent.

Figur 31. Har du någon gång blivit utsatt för psykiska övergrepp? Tex. Trakasserad, hotad, fått saker förstörda, inte fått någon insyn i ekonomin eller annat? Efter kön

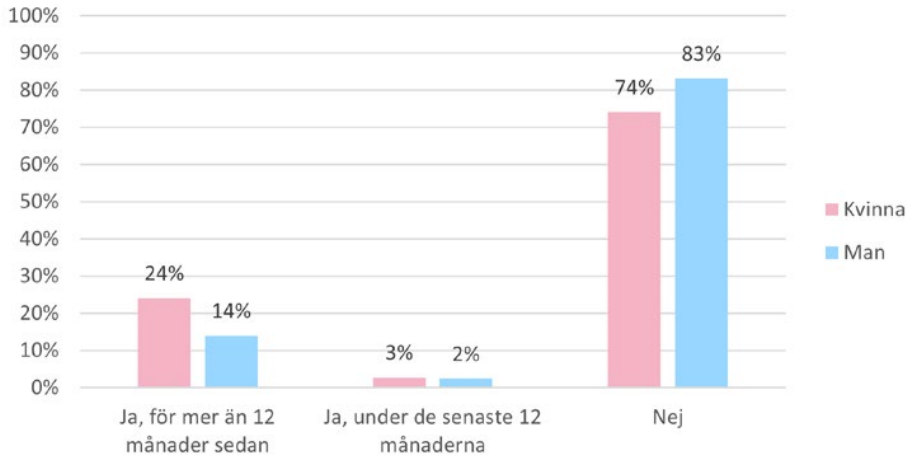

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Såväl män som kvinnor utsätts alltså för våld i nära relation, i synnerhet när det gäller psykiskt och ekonomiskt våld. Men det finns en skillnad mellan män och kvinnor när det gäller det fysiska våldet. Som vi såg i analysen av misshandel ovan är män oftare utsatta för misshandel av obekanta, medan majoriteten av misshandelsfallen mot kvinnor sker inomhus, av för dem bekanta gärningspersoner. Vilken sorts bekanta gärningspersoner det handlar om blir tydligt i polisens data över misstänkta gärningspersoner, det är främst ”närstående”, det vill säga det medlemmar av den egna familjen. För män ser mönstret omvänt ut – där är det i större utsträckning obekanta eller bekanta som utöver våldet, inte närstående.

Figur 32. Misshandel i Umeå, målsägandes relation till gärningsperson 2022, andelar

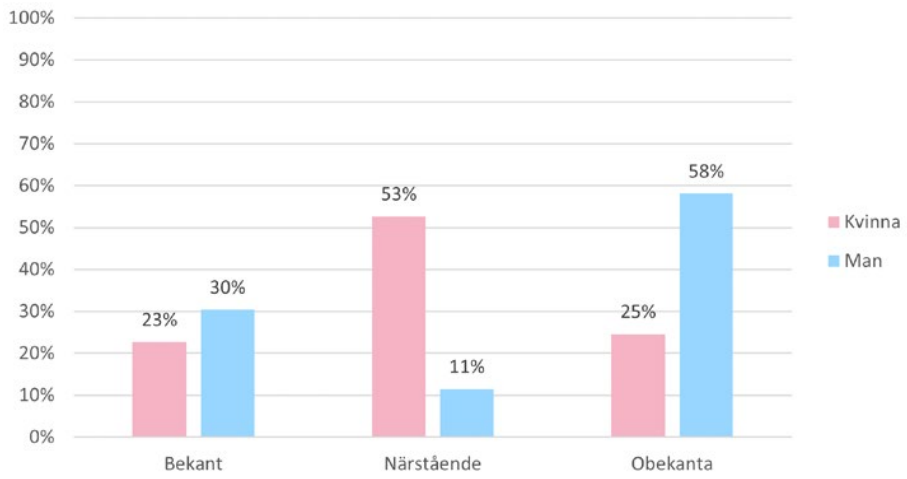

Källa: Polismyndigheten

På grund av det stora mörkertalet och att ”våld i nära relation” inte är en brottsrubricering är det svårt att uttala sig med säkerhet om hur utvecklingen ser ut. De mest extrema fallen är lättare att identifiera – 2022 mördades exempelvis 10 kvinnor i Sverige inom ramen för en nära relation. Antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor inomhus har också ökat i Umeå. För misshandel av kvinnor där det är en närstående som misstänks, inte en bekant, syns även där en viss ökning av antalet anmälda fall.

Figur 33. Kvinnor utsatta för misshandel i Umeå, utsatt av närstående, antal

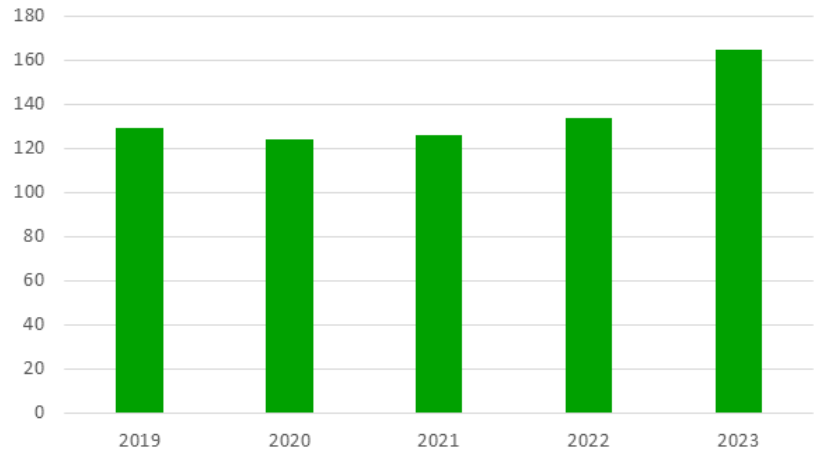

Källa: Polismyndigheten

Det är dock viktigt att beakta att utvecklingen av misshandelsvåldet mot kvinnor ger en indikation på utvecklingen, men inte är att beakta som ett mått på "allt" våld i nära relation. Det fysiska våldet är bara toppen på ett mycket större isberg. De yrkesverksamma vi pratat med delar uppfattningen om att våld i nära relation inte verkar minska. Antalet anmälningar till socialtjänsten gällande våld i nära relation visar också en långsiktigt ökande trend.

Figur 34. Aktualiserade ärenden hos socialtjänsten i Umeå gällande våld i nära relation. Antal nya ärenden samt andelen kvinnor

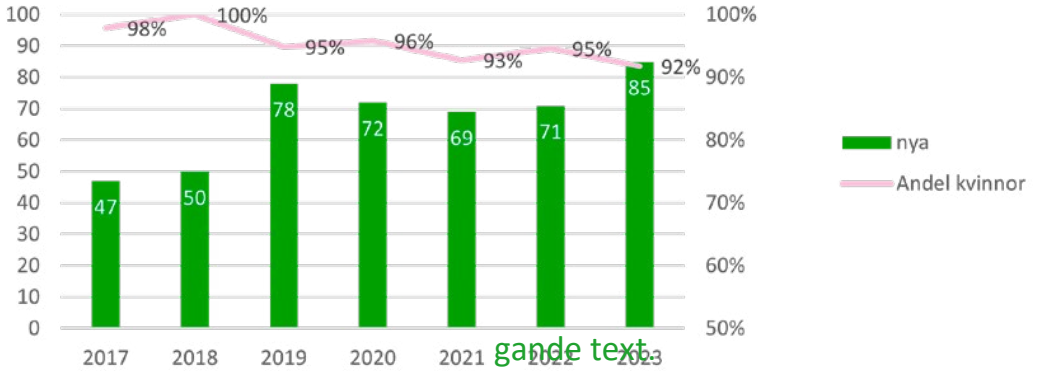

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Även Centrum mot våld (CMV) vittnar om ett ökat antal ärenden sedan pandemin: "Vi har ett ökat tryck. Jag vet inte om våldet ökat eller om det är medvetenheten som ökar. Det är jättesvårt att säga, men kön är lång och svårjobbad. Det innebär att våra prioriteringar verkligen har ställts på sin spets".

Det är svårt att avgöra om ökningen av antalet ärenden beror på en ökad mängd våld, eller en större benägenhet att söka hjälp. Personal på CMV beskriver att det finns en större medvetenhet kring våld i nära relationer, och att trösklarna för att prata om sin utsatthet sänkts. De ser detta som en positiv utveckling.

De anställda på CMV beskriver dock att trösklarna för att söka hjälp är högre för män. Mycket av den stödstruktur som finns är anpassad utifrån kvinnors identitet och behov – exempelvis tjej- och kvinnojourer – medan motsvarande lösningar inte finns för män. Sen kan det också vara svårare att som man söka hjälp på grund av rådande könsnormer. Det kan kännas mer skamfyllt för män att utsättas för våld. Det i sin tur kanske innebär att fler män drar sig för att berätta vad de utsätts för, eller att ens identifiera deras utsatthet som "våld". Det finns också en oro över att inte bli trodd – CMV berättar om män som tar emot slag men avstår från att slå tillbaka eftersom de är rädda att alla misstankar då skulle riktas mot dem som våldsutövare.

c. Eftervåld

Det är lätt att tro att våld i nära relation upphör i samband med att våldet anmäls och relationen avslutas. Men realiteten är att så gott som alla personer som utsatts för våld i nära relation också utsätts för eftervåld – det vill säga för våld som uppstår efter att relationen tagit slut. Det är särskilt sant för de som har gemensamma barn med sin förövare. Centrum mot våld vittnar om att eftervåld är ett stort problem.

För att i större utsträckning kunna fånga upp eftervåldet och straffa förövarna introduceras 1998 brottet fridsbrott i Brottsbalken. Är det grova fridsbrottet riktat mot en kvinna rubriceras det som grov kvinno-fridskränkning. Men även om personer lagförts för grov fridskränkning framkommer det att antalet anmälningar följer en minskande trend nationellt. En utveckling som enligt Brå snarare pekar på hur svårt det är att stärka att fridsbrott har skett, snarare än ett minskat problem med eftervåld.

Figur 35. Fridskränkning i Umeå uppdelat efter barn, vuxen och kvinnofridskränkning, anmälda brott per 100 000 invånare

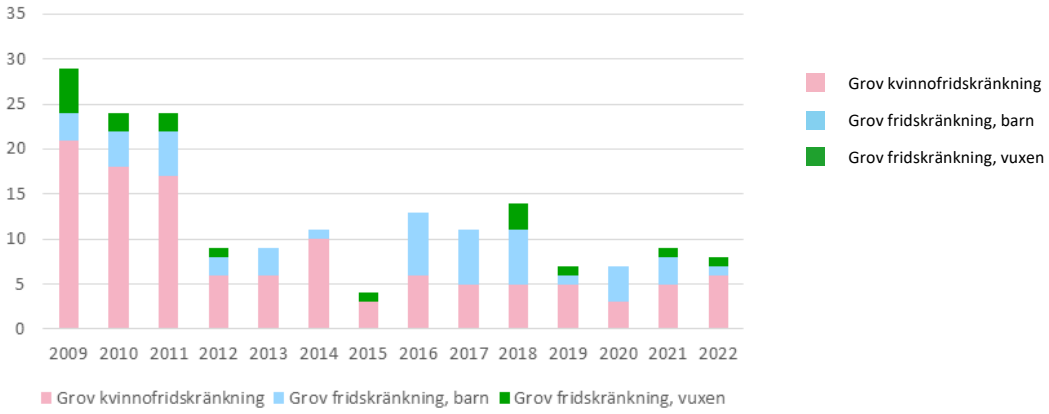

Källa: Brå

d. Barn och våld i nära relation

Hur ser problembilden ut när det gäller våld mot barn i nära relation?

I. BARN SOM UTSÄTTS FÖR VÅLD

På nationell nivå visar utredningen *En uppväxt fri från våld* visar att en betydande andel av alla barn utsätts för våld under barndomen, vid enstaka eller upprepade tillfällen och med varierande allvarlighetsgrad (SOU 2022:70). Den allra vanligaste arenan för att utsättas är i hemmet, och problembilden är i första hand våld från föräldrar.

Mörkertalet är stort, men den utsatthet som fångas upp i polisens data eller NTU ger en indikation av vad miniminivån ligger på. 2021 utgjorde misshandel mot barn 30 procent av alla anmälda fall av misshandel. I en djupgående kartläggning från 2016 med elever från årskurs 9 och andra året på gymnasiet, som forskare gjorde på uppdrag av Stiftelsen Allmänna Barnhuset, visade sig 24 procent av barnen någon gång blivit utsatt för fysiskt våld av en vuxen (Jernbro och Janson 2017). Utredningen visar också att vuxna i allt för låg grad har frågat barn om våld eller på annat sätt försökt fånga upp, förhindra och förebygga våld mot barn.

I Umeå har antalet aktualiseringar hos socialtjänsten gällande barn som upplevt eller utsatts för våld ökat för varje år mellan 2018 och 2022.

Tabell 3. Aktualiseringar och utredningar gällande våldsärenden hos socialtjänsten i Umeå. Barn som själva är utsatta eller har upplevt våld i sin närhet

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal anmälningar, 0–20 år	370	353	506	556	582	579	640
Andel anmälningar, 0–20 år	12%	11%	17%	15%	13%	12%	13%
Andel anmälningar som leder till utredning	67%	83%	87%	83%	68%	75%	72%

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Det är svårt att säga i vilken utsträckning det ökade antalet aktualiseringar beskriver en ökad våldsutsatthet bland barn, och i vilken utsträckning ökningen består av att fler anmäler sin oro. Enligt socialtjänsten är den stora ökningen dock troligen en kombination av både ökad utsatthet och ökad anmälningsbenägenhet.

När det gäller våld mot barn ser Barnahus ett minskat inflöde av ärenden som enligt dem inte motsvarar någon minskande trend när det gäller det faktiska våldet. Barnahus och socialtjänsten håller tillsammans på att utreda vad detta kan bero på.

Tabell 4. Ärenden hos Barnahus i Umeå

	2019	2020	2021	2022	2023
Antal ärenden	83	96	88	119	92

Källa: Umeå kommun, Barnahus

Elevhälsan frågar barn i skolan om deras upplevda våldsutsatthet vid tre tillfällen under skolgången. Under läsåret 2022-2023 svarade 7 procent av pojkarna i årskurs 4 och 6 procent av pojkarna i årskurs 7 att de varit utsatta för våld i hemmet eller på fritiden. Motsvarande andel bland flickorna var 4 procent för årskurs 4 och 3 procent för årskurs 7.

Figur 36. Har du någonsin blivit utsatt för våld? Andel som svarat ja, läsåret 2022–2023

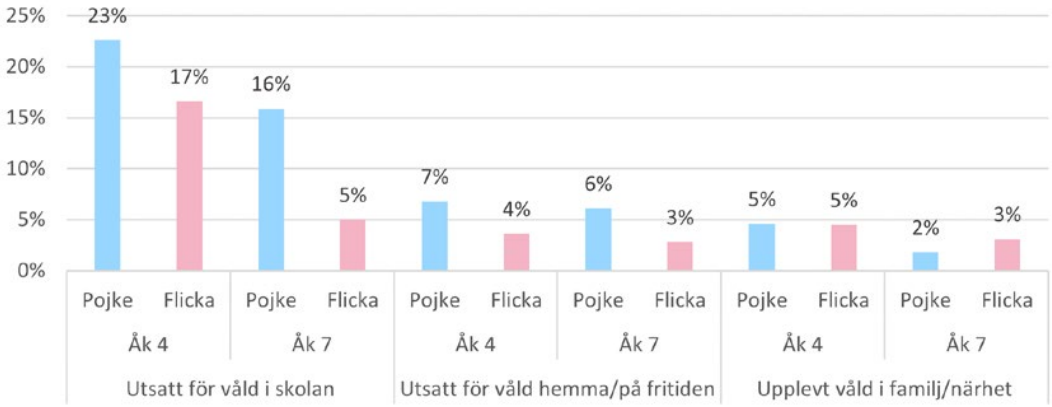

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Det allra vanligaste är dock att barnen upplevt våld i skolan. Hela 23 procent av pojkarna och 17 procent av flickorna i årskurs 4 har blivit utsatta för våld i den arenan.

Figur 37. Andel som svarat ja på frågor om våld, gymnasiet årskurs 1, läsåret 2022–2023

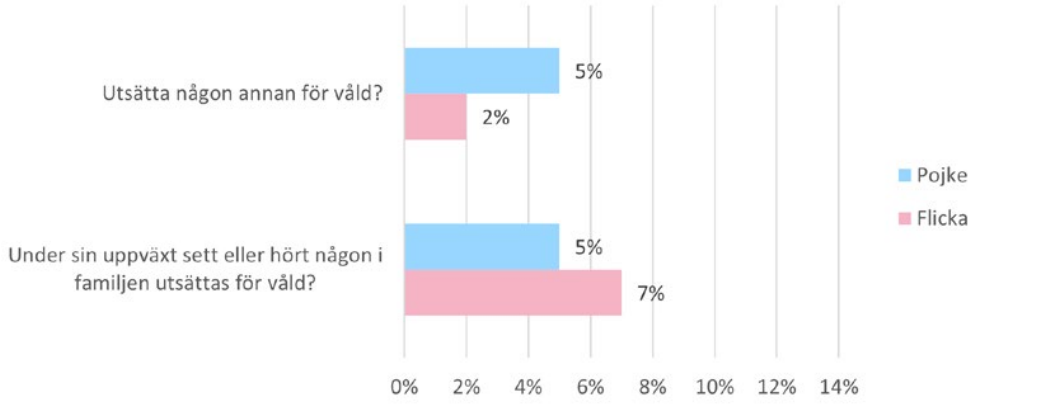

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Att fånga upp våld mot barn tidigt och ta det på allvar är viktigt i ett förebyggande perspektiv. I första hand för att våldet får omfattande negativa konsekvenser för de utsatta barnen, såväl på det fysiska som det psykiska planet. Enligt Socialstyrelsen leder våld mot barn till allvarliga hälsokonsekvenser: dödliga skador, funktionsnedsättningar till följd av skador, sexuellt överförbara sjukdomar eller försämrad kognitiv förmåga. Våldet får också psykiska konsekvenser: känslor av övergivenhet och osäkerhet, anknytningssvårigheter, traumatisering, oro och svag självkänsla (Socialstyrelsen 2023). I förlängningen innebär också våldsutsatthet en större risk för att själv bli våldsutövare.

II. GROV FRIDSKRÄNKNING MOT BARN OCH BARNFRIDSBROTT

Grov fridskränkning mot barn har varit straffbart sedan 1998, men även här har antalet anmälningar nationellt varit få i proportion till problembilden. Brås analys av fallen har visat att målsägande ofta är mellan 7-12 år, alltså ännu mycket beroende av sina föräldrar, men med förmåga att formulera för vuxna i skolan vad de utsätts för hemma. I 60 procent av ärendena utsätts flera syskon. I en femtedel av fallen är även mamman målsägande i ett parallellt ärende om grov kvinnofridskränkning. I 95 procent av fallen förekommer misshandel - även här "räcker" inte lindrigare våld för att uppnå beviskraven i lagen. Trots det är det nationellt sett bara 12 procent av anmälningarna som leder till åtal, och endast en tredjedel av åtalen som leder till fällande dom (Brå 2023g).

Sedan 2021 har också rubriceringen barnfridsbrott introducerats, för att göra det straffbart att låta barn bevittna våld. En förändring som motiverades utifrån den psykiska skada barn utsätts för när de bevittnar våld och vikten av att betrakta dem som brottsoffer för att kunna tillhandahålla bättre stöd (SOU 2019:32).

Även i Umeå är antalet fall av grov fridskränkning mot barn och barnfridsbrott få. I Umeå anmäldes 15 fall av barnfridsbrott 2021 och 67 fall 2022. Det är nog att betrakta som en nedre gräns av antalet utsatta barn snarare än ett mått som visar hela omfattningen. Som jämförelse framkommer det i *Jämlika liv* att 17 procent av alla i åldersgruppen 16–24 år bevittnat våld mellan familjemedlemmar.

Figur 38. Har du någon gång bevittnat våld mellan familjemedlemmar? Efter ålder

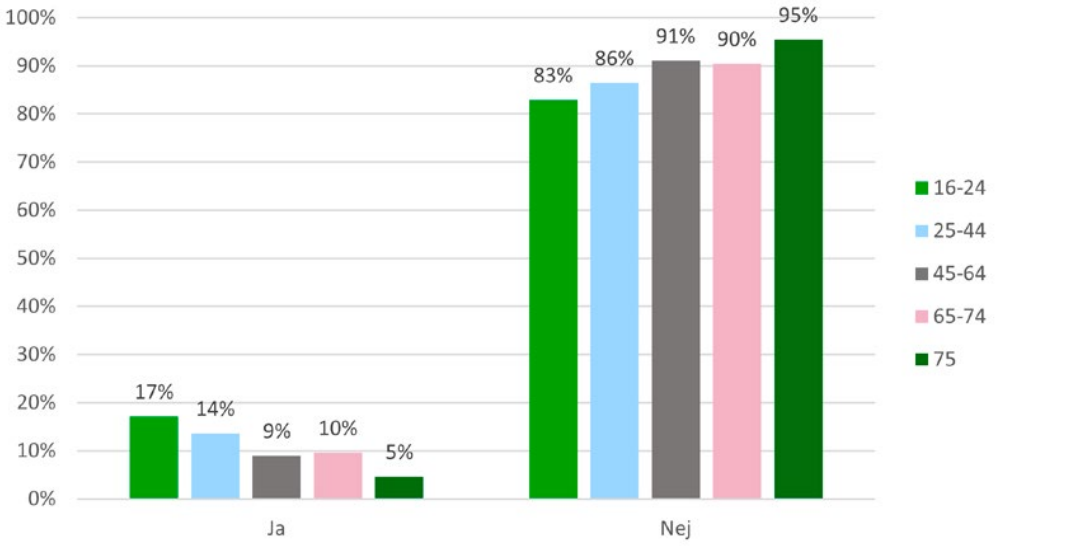

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

III. VÅLD I UNGAS NÄRA RELATIONER

På senare år har även vålds i ungas nära relationer uppmärksammats som ett angeläget problem. De undersökningar som finns visar att nationellt utsätts unga i ännu högre grad än äldre personer (Brå 2021). I en av undersökningarna svarade 45,5 procent av flickorna och 34 procent av pojkarna i åldern 15–19 år att de varit utsatta för psykiskt våld ansikte mot ansikte, och 56 procent av flickorna och 42 procent av pojkarna att de utsatts för psykiskt våld digitalt. När det gäller fysiskt våld hade 19,5 procent av flickorna och 13 procent av pojkarna utsatts (Korkmaz et al 2022).

Våldet får också större effekter, bland annat för att det sker i en viktig period av personligt identitetsskapande och att det påverkar synen på vad en ”normal” relation förväntas vara. Samtidigt är stödinfrastrukturen inte lika utbyggd, och det relationsvåld som sker i yngre åldrar avfärdas lätt som mindre allvarligt. Även om det dödliga partnervåldet mot kvinnor överlag har minskat de senaste 20 åren ligger det dödliga partnervåldet mot kvinnor yngre än 25 kvar på oförändrade nivåer (Caman och Skott 2023).

D. Sexualbrott

a. Vad menas med sexualbrott?

Sexualbrott är en bred kategori som samlar brott där en person utsatts för sexuella handlingar mot sin vilja. Det som ingår är bland annat:

- våldtäkt
- sexuella övergrepp (sexuella handlingar som inte är samlag)
- sexuellt ofredande (exempelvis sexuell beröring av barn, fysiska eller verbala sexuella kränkningar, blottning)
- utnyttjande av barn (exempelvis genom köp av sexuell handling eller sexuell posering)
- koppleri och köp av sexuell tjänst

Ett sexualbrott måste inte nödvändigtvis innebära ett fysiskt möte utan kan även ske digitalt.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I den Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) angav 4,7 procent av de svarande att de hade utsatts för sexualbrott under 2022. Bland kvinnor var andelen 7,8 procent och bland män 1,2 procent. Fram till 2017 ökade utsattheten år för år, sen dess är trenden sakta minskande. Eftersom det handlar om en känslig brottslighet kan den reella utsattheten vara högre.

Figur 39. Andel som utsatts för sexualbrott i riket

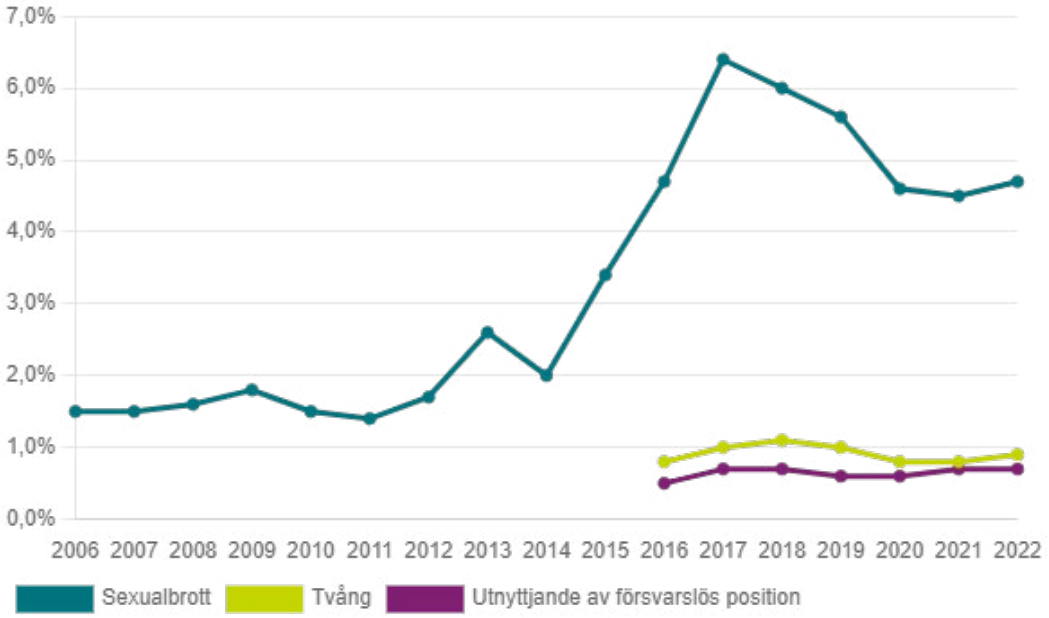

Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå uppgav 6,6 procent av de svarande i NTU att de utsatts för sexualbrott 2022. Det är en minskning sedan 2016, när nivån låg på 7,7 procent, men nivån på den självrapporterade utsattheten i Umeå är alltså högre än riksgenomsnittet.

När det gäller de grövre sexualbrotten, med inslag av våld och tvång, visar folkhälsoenkäten *Jämlika liv* att väldigt få personer uppger att de utsatts för sexuellt våld eller tvång under de senaste 12 månaderna. Därutöver svarar 13 procent av kvinnorna och 1 procent av männen att de har utsatts, men för mer än 12 månader sedan.

Figur 40. Har du någon gång blivit utsatt för någon form av sexuellt våld eller tvång? Efter kön

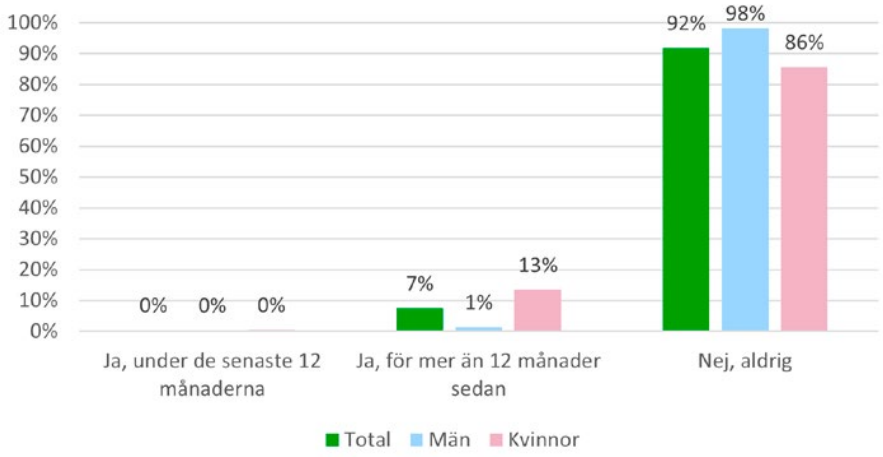

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Andelen som utsätts är störst i de yngsta ålderskategorierna. Samma mönster märks också nationellt.

Figur 41. Har du någon gång blivit utsatt för någon form av sexuellt våld eller tvång? Efter ålder

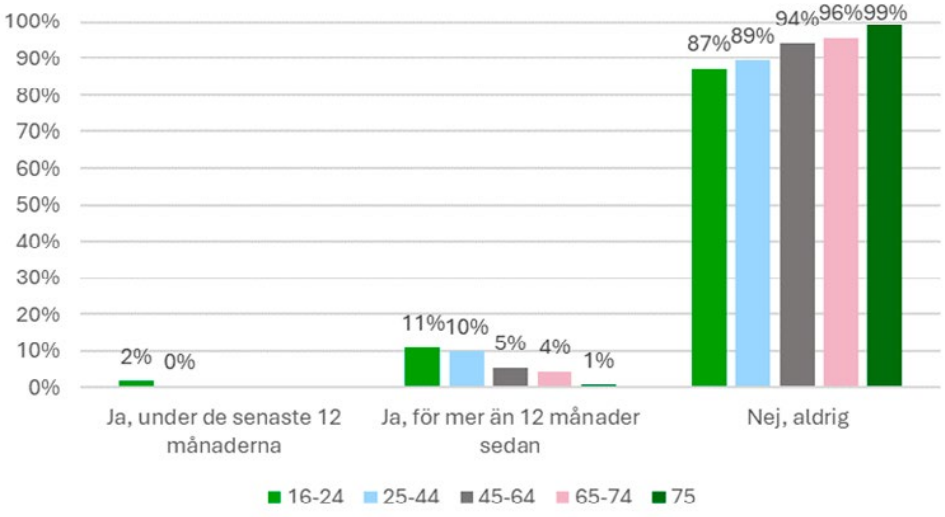

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Gällande antalet anmälda sexualbrott per 100 000 invånare har utvecklingen i Umeå i stort följt den för riket, utom en plötslig uppgång 2017–2018.

Figur 42. Sexualbrott uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

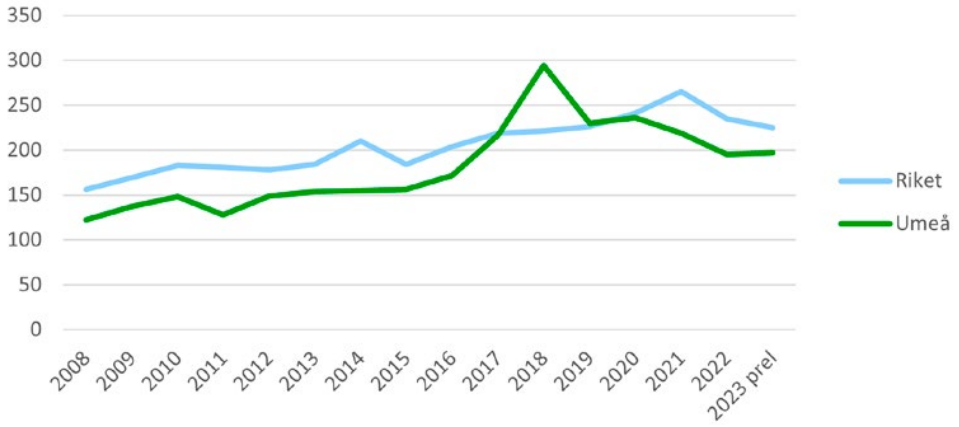

Källa: Brå

Vad den skarpa ökningen 2017–2018 kan bero på är svårt att veta. Den sammanfaller till stor del med #MeToo rörelsen som skapade en stor debatt kring sexuellt våld mot kvinnor och kan ha bidragit till en normförskjutning i det som ansågs som sexuellt ofredande, eller påverkat anmälningsbenägenheten när det gäller sexualbrott. Men samtidigt syns ökningen redan från 2016, alltså innan #MeToo.

Vid en närmare granskning framkommer det att uppgången 2017–2018 drevs av en ökning av antalet anmälda brott gällande sexuellt ofredande (se nedan).

Figur 43. Sexuellt ofredande uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

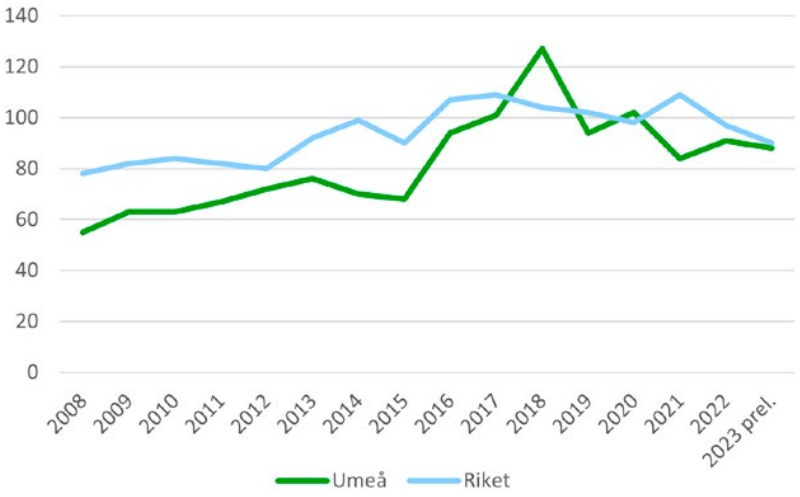

Källa: Brå

Det är i första hand kvinnor och tjejer över 15 år som polisanmäler sexuellt ofredande.

Figur 44. Sexuellt ofredande i Umeå, uppdelat efter ålder och kön, antal anmälda brott per 100 000 invånare

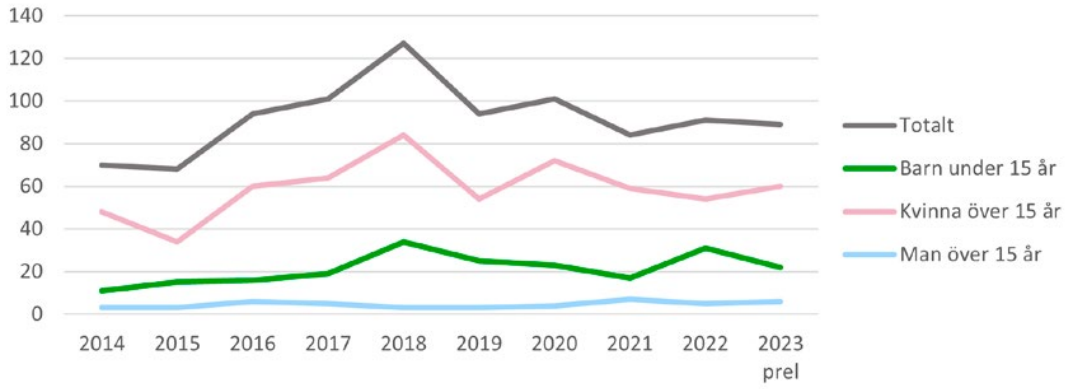

Källa: Brå

De mest vanligt förekommande sexualbrotten som anmäls är just sexuella ofredanden, följt av våldtäkt. Den totala utvecklingen av antalet anmälda sexualbrott styrs således till stor del av antalet inkomna anmälningar gällande dessa brott.

Figur 45. Sexualbrott i Umeå, uppdelat efter brottskategori, antal anmälda brott per 100 000 invånare

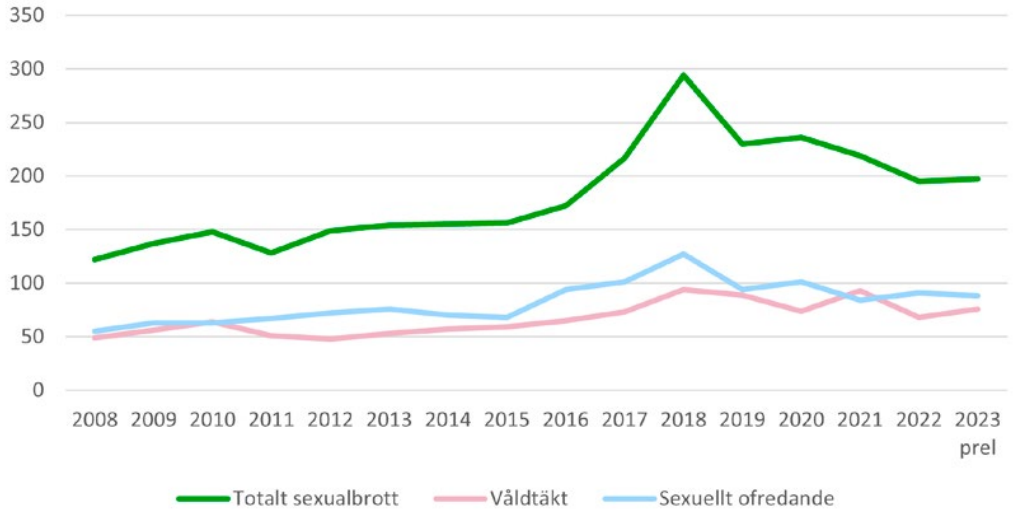

Källa: Brå

c. Våldtäkt

När det gäller antalet anmälda våldtäktsbrott per 100 000 invånare i Umeå jämfört med riket framkommer det att Umeå ligger på ungefär samma nivå som riket (ibland högre, som 2018–2019).

Figur 46. Våldtäkt uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

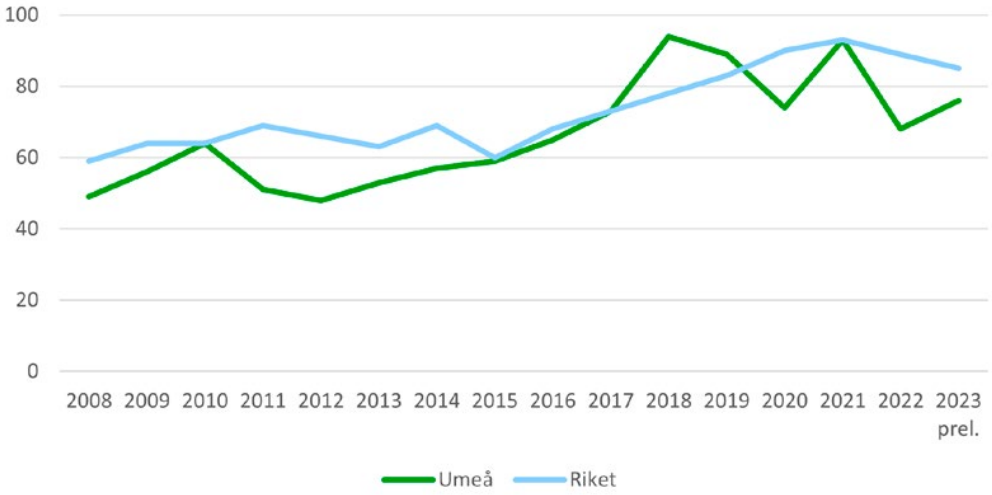

Källa: Brå

Kurvan i Umeå präglas av skarpare uppgångar och nedgångar, en variation som beror på att Umeås population är mindre. Det innebär att ett mindre antal nya fall får större påverkan på genomsnittet än för riket.

Umeå har klart färre antal anmälda brott per 100 000 invånare än riket i många brottskategorier – men inte när det gäller just våldtäkter. Här är skillnaden inte lika tydlig. Det kan (och har) tolkats på lite olika sätt, antingen som en indikation på att det faktiskt är förhållandevis höga nivåer på det sexuella våldet i Umeå, eller tvärtom som ett friskhetstecken: att det i Umeå också skulle finnas en högre anmälningsbenägenhet för den här sortens brott.

Sedan 2008 utgör kvinnor 94-99 procent av alla anmälda våldtäkter i Umeå kommun (nationellt ligger andelen på cirka 93 procent). Till skillnad från män utsätts kvinnor i hög grad av bekanta och närstående personer. 2022 utsattes 26 procent av de som våldstogs i Umeå av en närstående (det vill säga en familjemedlem), 57 procent av en bekant, och 17 procent av en obekant person. I de som beskrivs som ”obekanta personer” ingår även personer man haft digitala kontakter med, exempelvis via dejtingsajter. Här skiljer sig mönstret för våldtäkter från mönstret för sexuella ofredanden, där det är vanligare med en obekant gärningsperson.

Figur 47. Kvinnor utsatta för sexualbrott i Umeå 2022, uppdelat efter realtion till gräningspesonen, andelar

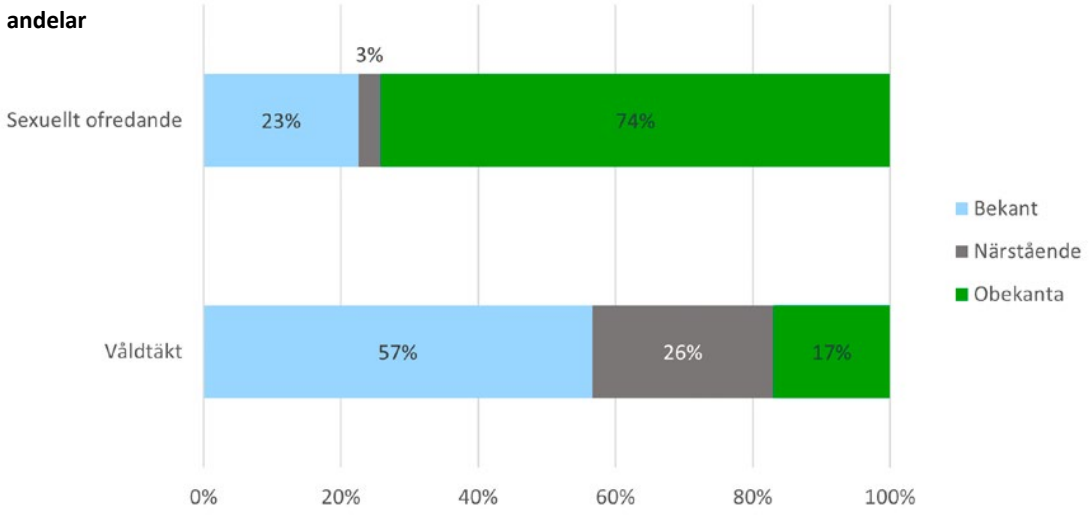

Källa: Brå

d. Åldersfördelning, misstänkta och utsatta

När det gäller åldersfördelningen på de som misstänkts för sexualbrott i Umeå 2022 är den stora majoriteten mellan 20–49 år. Flest misstänkta finns i ålderskategorin 20–29 år, sedan minskar antalet misstänkta personer gradvis i takt med ökad ålder.

Det är intressant att jämföra ålder på de misstänkta och ålder på de målsägande eftersom de tydligt visar en åldersdiskrepans – generellt sett är sexualbrott något som äldre utsätter yngre för, och som män utsätter kvinnor för.

Figur 48. Misstänkta och målsägande i sexualbrott Umeå 2022, uppdelat efter ålder, antal anmälda brott

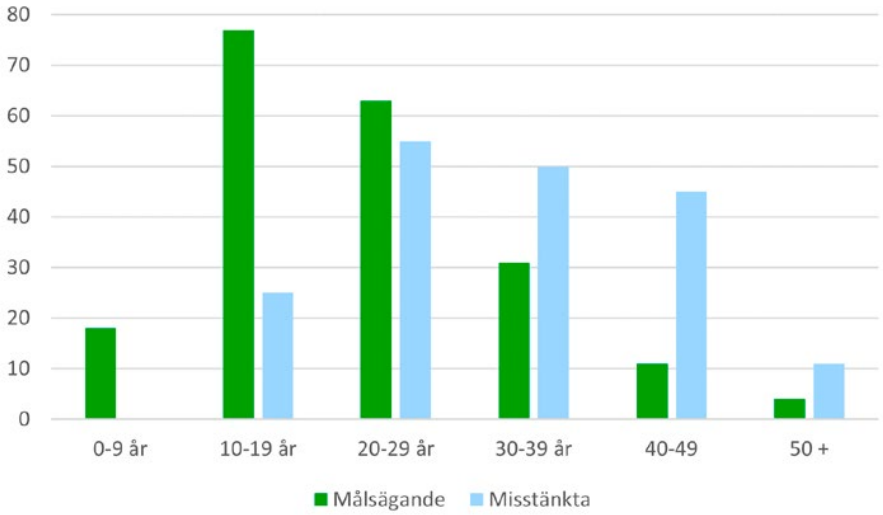

Det finns brott som saknar en registrerad misstänkt gärningsperson.

Källa: Polismyndigheten

Därmed är det också en spegling av bredare maktstrukturer i samhället. Forskning visar att sexuellt våld inte enbart handlar om sexualitet, utan också handlar om andra drivkrafter kopplade till makt. Sexuellt våld handlar också om dominans, om att skapa och förstärka maktstrukturer (NCK 2010).

e. Sexualbrott mot barn

Relativt få sexualbrott mot barn anmäls i Umeå kommun. 2022 inkom det 12 anmälningar om våldtäkt mot barn under 15 år, 1 anmälan om kontakt med barn i sexuellt syfte, 1 anmälan om utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och 10 anmälningar om utnyttjande av barn för sexuell posering. Men mycket pekar på ett stort mörkertal. Den reella omfattningen är antagligen mycket högre, såväl i Umeå som för riket i stort.

När det gäller den nationella lägesbilden visar exempelvis en rapport som Stiftelsen Allmänna Barnhuset tagit fram på uppdrag av regeringen att 28,6 procent av de tillfrågade eleverna i årskurs nio blivit utsatta för sexuella övergrepp vid något eller fler tillfällen (43,2 procent för tjejer, 12,5 procent för killar). 70 procent av övergreppen skedde i tonåren. De vanligaste övergreppen var att ha ombetts att utföra sexuella tjänster på internet (18,3 procent), sedan att ha blivit tagen på eller kysst mot sin vilja (14 procent).

Enligt svar som unga i årskurs ett på gymnasiet i Umeå har lämnat till Elevhälsan, visar det sig att 20 procent av tjejerna och 14 procent av killarna blivit kallade för saker, nedtryckta med ord eller tafsade på, och att 6 procent av tjejerna och 1 procent av killarna känt sig pressade att ha sex mot sin vilja.

Figur 49. Andelen elever som svarat ja på frågor om våld, första året gymnasiet, läsåret 22–23

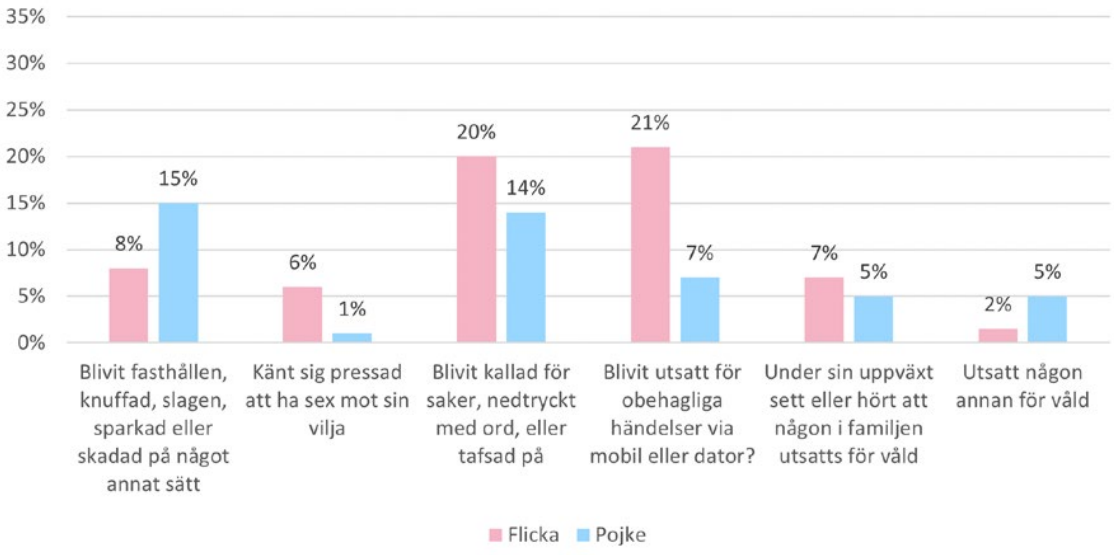

Källa: Umeå kommun, Elevhälsan

Vid en närmare anblick på de som är misstänkta för sexualbrott mot barn och barnpornografibrott i Umeå, visar det sig att många är under 35 år. En relativt stor andel av de som misstänks är dessutom minderåriga.

Figur 50. Misstänkta för sexualbrott mot barn och barnpornografibrott i Umeå 2019-2023, uppdelat efter ålder, andelar

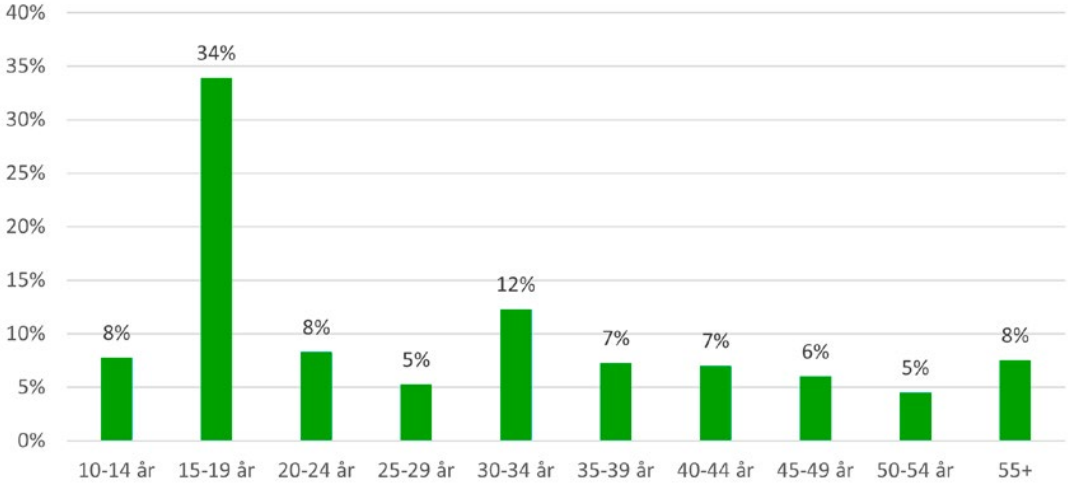

Misstänkta för våldtäkt mot minderårig, sexuellt ofredande mot minderårig, sexuellt utnyttjande av minderårig, utnyttjande av barn för sexuellposering, barnpornografibrott, kontakt för att träffa barn i sexuellt syfte, köp av sexuell handling barn, köp av sexuell tjänst m.m.

Källa: Polismyndigheten

Det finns brott som saknar en registrerad misstänkt gärningsperson.

Granskar vi just minderåriga misstänkta för sexualbrott och barnpornografibrott i Umeå framkommer både misstankar om grova brott såväl som mindre grova förseelser. Hela 40 procent av de minderåriga som anmälts mellan åren 2019–2023 misstänks för våldtäkt. Det handlar således inte enbart om "förväntade" problem som exempelvis delandet av nakenbilder över sociala medier – något som varit vanligt förekommande i Umeå kopplat till så kallade "expose"-konton (Ekman Isholt 2023).

Figur 51. Anmälningar där minderåriga (10–17 år) misstänks för sexualbrott och barnpornografibrott i Umeå 2019-2023 uppdelat efter brottskategori

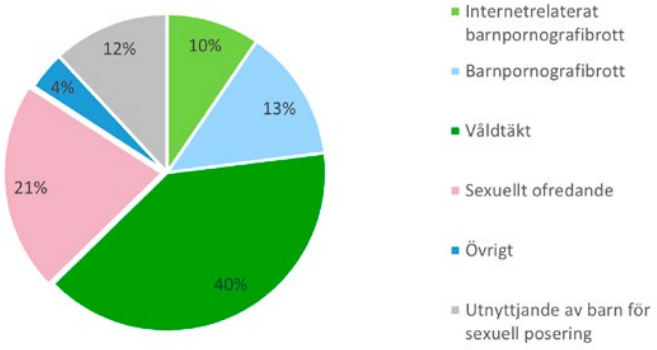

Källa: Polismyndigheten

Ett liknande mönster framstår i Stiftelsen Allmänna Barnhusets rapport som beskriver läget nationellt. Den visar att majoriteten av de sexuella övergreppen som eleverna utsatts för 2022 hade begåtts av jämnåriga (21 procent av de elever som utsatts).

Efter övergrepp från jämnåriga är den näst vanligaste typen av övergrepp sådana som begås av okända vuxna över nätet. Det är också ett ökande problem. 2016 hade 6,3 procent av de svarande eleverna utsatts för sexuella övergrepp på nätet av okända vuxna. 2022 var andelen 21,3 procent. Det har alltså skett en markant ökning (Stiftelsen Allmänna Barnhuset 2023).

Även i Umeå är de digitala övergreppen ett problem. Enligt den polis som vi pratade med sker närmandena ofta i sociala medier eller spel. Exempelvis genom att en förövare tar kontakt med en 12-åring på Snapchat, utgör sig för att vara en jämnåring, och etablerar en relation för att så småningom börja be om nakenbilder, ibland med erbjudanden om betalning. När barnet skickat bilder inleds inte sällan en utpressningsprocess varmed förövaren hotar att sprida bilderna om barnet inte går längre, skickar fler bilder eller utför grövre sexuella handlingar på sig själv.

Här finns ett stort mörkertal eftersom många händelser inte kommer till polisens kännedom. Det finns också enligt våra intervjupersoner en låg kunskapsnivå hos såväl föräldrar som andra vuxna som möter barn, exempelvis i skolan. Internet är den vanligaste arenan för sexualbrott mot barn, men de flesta föräldrar har liten insyn i vad deras barn gör online och vem de har kontakt med. Det finns också en utbredd föreställning att sexualbrott som begås online skulle vara ”mindre allvarliga”. Därför erbjuds inte heller samma stöd till utsatta barn, trots att de psykiska konsekvenserna är lika allvarliga (ECPAT 2023).

2023 utförde Länsstyrelserna i norra Sverige en kartläggning av den kommersiella sexuella exploateringen av barn lokalt i norra Sverige (Länsstyrelsen Jämtlands län et al 2023), som visade att det var relativt vanligt förekommande att barn och unga upp till 25 år utför sexuella handlingar eller skickar nakenbilder mot betalning, inte sällan i form av alkohol eller cigaretter. Rapporten visar att det finns en stor efterfrågan, i synnerhet i sociala medier (Snapchat och TikTok) men att kunskaperna kring problemet varierar mycket bland yrkesverksamma. Det saknas också insatser riktade mot den här problematiken, som ofta missas av polis och andra myndigheter. Här finns stora möjligheter att förbättra det förebyggande och upptäckande arbetet.

f. Brott mot sexköpslagen

När det gäller prostitution och människohandel är statistiken mycket händelsestyrd. Nationellt ökar antalet misstänkta brott när polisen resursätter arbetet. Detsamma gäller lokalt. Brott mot sexköpslagen upptäcks oftast när polisen arbetar med spaning på internet och vid uppsök med prostituterade, men även genom tips från exempelvis hotellpersonal.

I samband med stora event som Rally Sweden arbetar polisen inriktat mot prostitution eftersom risken bedöms öka. Genom att samverka med hotellpersonal, göra riktade satsningar mot prostitution och även synliggöra i media bedömer polisen att de har minskat efterfrågan på köp av sexuella tjänster via kontaktannonser i Umeå. Enligt polisens källor har det goda samarbetet med hotellen och kommunikationen utåt påverkat sexköpare och hallickar som i vissa fall bedömt att risken för att åka fast i Umeå är för stor.

Genom sitt nuvarande arbete fångar polisen i första hand upp den sexhandel som sker mer öppet, via annonssidor. Där är andelen tillresta kvinnor, och andelen utländska kvinnor något större. Men ingripanden riktade mot den sortens prostitution leder inte sällan till att flertalet andra sexköp uppdagas, exempelvis vid tömningar av telefoner eller uppsökande samtal med kvinnor som säljer sex. Därmed kommer polisen även indirekt åt den med dolda sexhandeln som sker genom sugardejtingsidor eller via sociala medier.

E. Hot och trakasserier

a. Vad menas med hot och trakasserier?

I den här kategorin ingår brott som olaga hot (där någon hotar en annan persons liv, hälsa, egendom eller närstående), förtal, kränkande fotografering, olaga integritetsintrång, olaga förföljelse (stalking), ofredande eller hemfridsbrott.

Trakasserier är ett brett begrepp med lite otydliga gränser. Enligt NTU innebär det en serie mer eller mindre allvarliga händelser med samma förövare. Men för att trakasserier ska vara brottsliga måste de falla i kategorier som olaga hot, sexuellt ofredande, diskriminering eller hatbrott. Alla kränkningar är inte brottsliga.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I den senaste nationella NTU-undersökningen angav 7,7 procent av de tillfrågade att de hade utsatts för hot under 2022. Den självrapporterade utsattheten för hot ökade kraftigt mellan 2015-2019, men har sen dess minskat år för år i riket. Data visar inte på någon större skillnad mellan män och kvinnor när det gäller utsatthet för hot.

Figur 52. Andel utsatta för hot i riket uppdelat på män och kvinnor

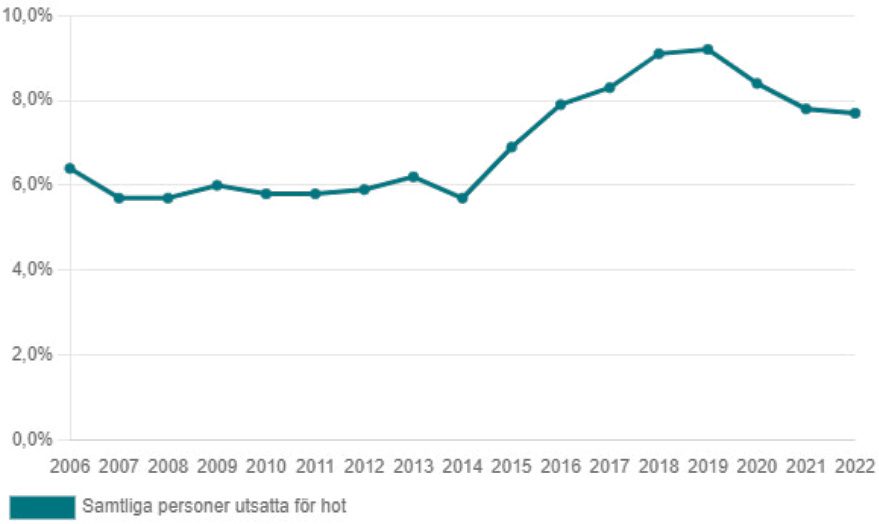

Källa: Nationella trygghetsundersökningen

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå anger 5,9 procent av de som besvarat NTUs enkät att de utsatts för hot. I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* uppger 2 procent av de svarande männen och 3 procent av de svarande kvinnorna att de under de senaste 12 månaderna utsatts för hot om våld som gjort dem rädda.

Figur 53. Har du under de senaste 12 månaderna utsatts för hot om våld som gjort dig rädd? Andel som svarat ja

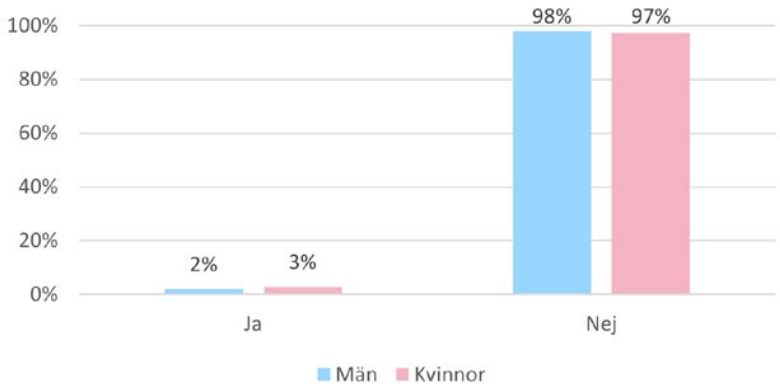

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

2023 polisanmäldes 386 fall av ofredande, 308 av olaga hot, och 74 av hemfridsbrott i Umeå per 100 000 invånare. Ofredanden steg 2016–2019 för att sedan sjunka tillbaka till ungefär samma nivåer. Antal anmälningar gällande Olaga hot hade en topp 2017 men har minskat efter hand. Nivån på hemfridsbrott är oförändrad.

Figur 54. Anmälda brott i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

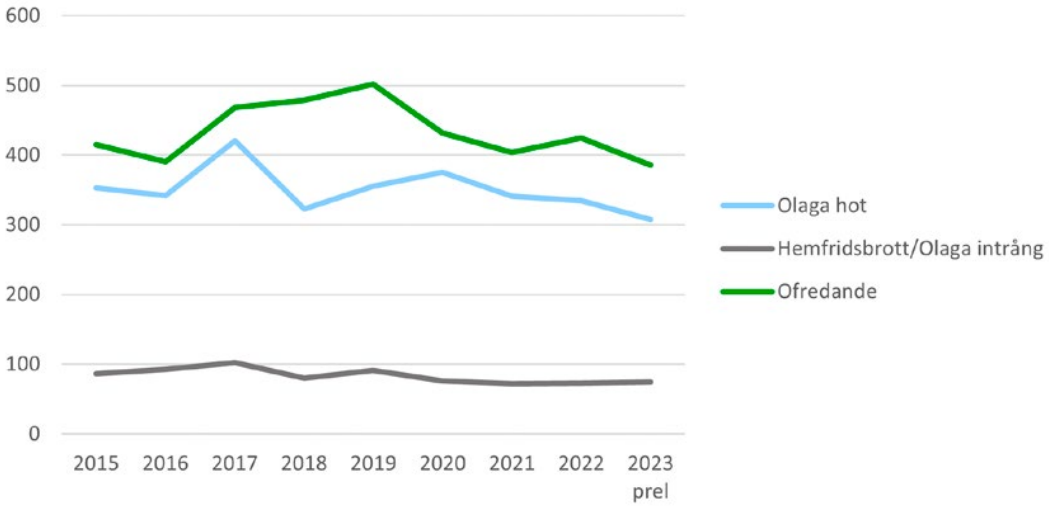

Källa: Brå

Bland de som misstänks för olaga hot är knappt hälften mellan 20–39 år. Från 16 procent, bland gruppen 10–19 år, ökar andelen som misstänks till 27 procent i gruppen 30–39 år, och sjunker sedan igen.

Figur 55. Misstänkta för olaga hot i Umeå 2022 uppdelat efter ålder

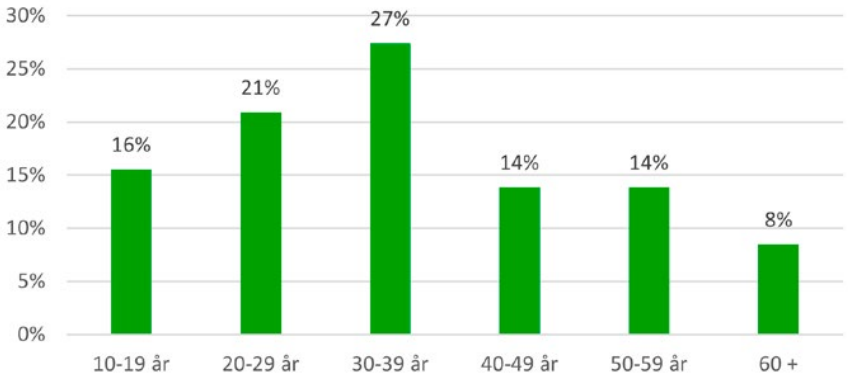

Källa: Polismyndigheten

Enligt folkhälsoenkäten *Jämlika liv* skiljer sig utsattheten för hot åt mellan olika socioekonomiska typområden i Umeå. Boende i typområde 4 uppger sig varit utsatta för hot om våld i betydligt större utsträckning än exempelvis boende i typområde 5. För att jämföra typområden med stadsdelar i Umeå, se bilaga 3.

Figur 56. Har du blivit utsatt för hot om våld så att du blev rädd under de senaste 12 månaderna?

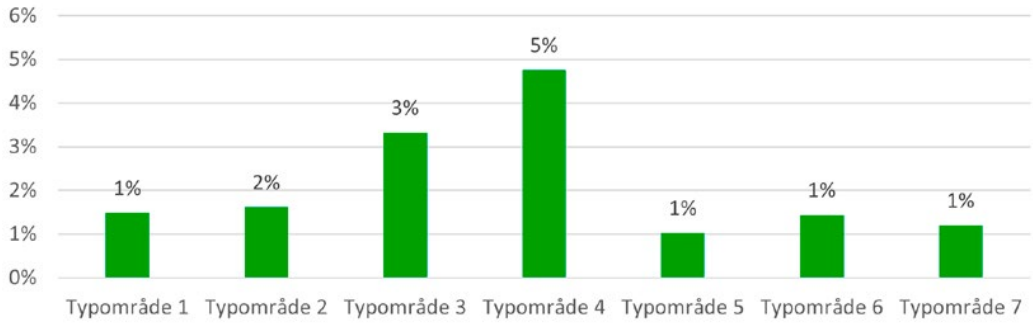

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

c. Hot och trakasserier bland unga

I Skolundersökningen om brott från 2021 anger 11 procent av eleverna nationellt att de utsatts för hot det senaste året (10 procent för killarna, 12 procent för tjejerna). Var tredje kille, och två av fem tjejer har utsatts upprepade gånger.

Data för Umeå finns att hitta i rapporten *Unga* 22. Där framkommer att 24 procent av killarna och 33 procent av tjejerna under de senaste sex månaderna hade blivit utsatta för hot, utfrysning eller trakasserier. Eftersom frågan i Umeå kommuns *Unga*-undersökning är formulerad annorlunda, och täcker in ett vidare spann av utsatthet, är det inte konstigt att siffrorna för Umeå är högre än vad som uppmätts i den nationella skolundersökningen om brott.

I *Unga* 22 uppgav 8 procent av tjejerna och 19 procent av killarna också att de någon gång blivit utsatta för hot, trakasserier eller utfrysning på grund av sitt utseende eller sin personlighet. 8 procent av tjejerna och 13 procent av killarna upplevde att de blivit utsatta på grund av sin sexuella läggning.

Figur 57. Utsatt för hot, utfrysning eller trakasserier på skolan eller på fritiden de senaste 6 månaderna, andelar

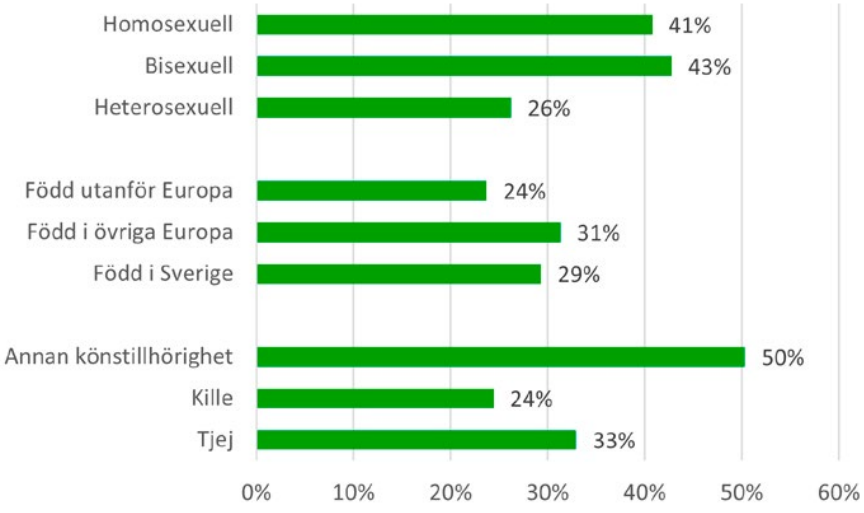

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

Även om unga födda utanför Sverige inte själva anger en högre utsatthet var det fler utlandsfödda än svenskfödda som blivit utsatta regelbundet (flera gånger i veckan eller en gång i veckan).

Den vanligaste platsen att bli utsatt på var skolan (70 procent av tjejerna och 65 procent av killarna). Den näst vanligaste platsen var på nätet eller i sociala medier (30 procent av tjejerna och 37 procent av killarna).

Figur 58. Har du blivit utsatt för hot, utfrysning eller trakasserier på skolan eller på fritiden? Var hände det? Uppdelat efter tjejer och killar

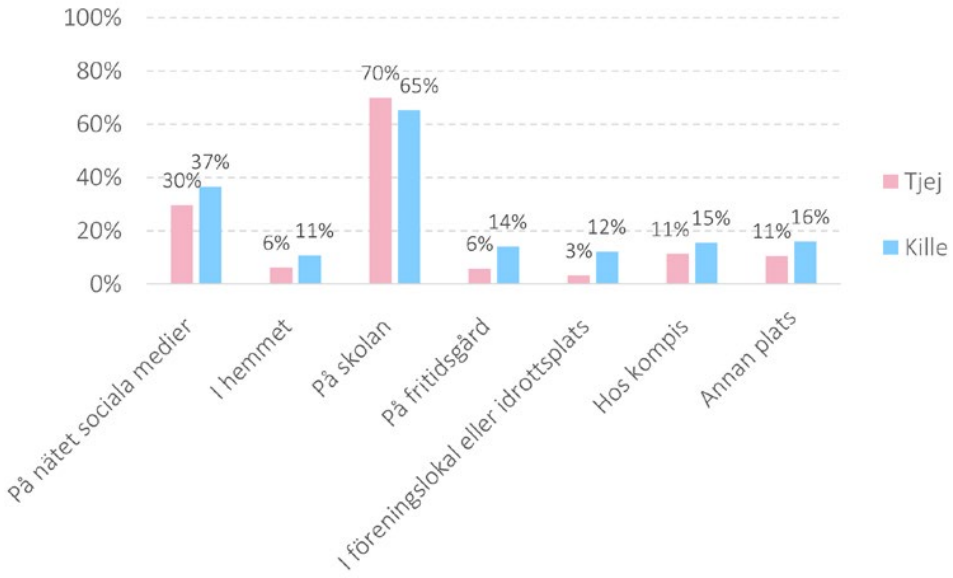

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

Bilden av skolan som en plats där det förekommer hot och trakasserier framkommer inte enbart från de här siffrorna, men också från antalet Stella-anmälningar rörande hot och angrepp mot lärare i skolan, något som Västerbottens-Kuriren synliggjort i en granskning under 2024 (Klingberg och Uddström 2024).

Djupdykningen i statistik gällande våldsbrott i Umeå visar att Umeå inom många områden ligger lägre än riksgenomsnittet när det gäller antal anmälda brott, men att kommunen sticker ut när det gäller sexualbrott – om det nu beror på värre problematik eller högre anmälningsbenägenhet går inte att fastställa, utan ett svar på den frågan kräver en djupare analys. Genomgången visar också på behov av ett förstärkt förebyggande arbete inom områden som våld i nära relation, våld mot och mellan barn, samt våld mot barn som sker på digitala arenor.

4. Egendomsbrott

I det förra kapitlet fokuserade vi på de brott som påverkar människors fysiska och psykiska integritet. I det här avsnittet samlar vi de brott som inte främst riktar in sig på människor, utan på deras egendom.

A. Tillgreppsbrott

a. Vad menas med tillgreppsbrott?

Med tillgreppsbrott avses brott där någon avsiktligt och utan lov tar något som tillhör någon annan. Exempel på brott som faller i den kategorin är stöld, inbrott eller rån. Däremot ingår inte förskingring eller bedrägerier, eftersom den utsatte då lurats att självmant lämna över sin egendom.

Skillnaden mellan stöld och rån är att en förövare i det sistnämnda fallet använder sig av hot eller våld för att tvinga till sig ett föremål. När det gäller stöld särskiljs brotten ringa stöld – på under 1250 kronor, det som förut kallades snatteri – och grov stöld, som har ett högre straffvärde. Stölder anses som grova, om det rör mycket värdefulla objekt (över fem prisbasbelopp), om de inneburit att någon gör intrång i en bostad, tar något personer har på sig (fickstöld), har varit beväpnad eller om tillvägagångssättet varit särskilt hänsynslöst (exempelvis riktats mot särskilt utsatta personer, som äldre eller funktionsnedsatta).

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

Den långsiktiga trenden är sjunkande när det gäller tillgreppsbrott.

Minskningen av tillgreppsbrotten speglar en långsiktig samhällelig förändring i våra levnads- och konsumtionsmönster. Vi spenderar alltmer tid på nätet och i sociala medier, vilket också innebär att många inköp flyttat över till e-handel. Det skapar nya möjligheter för den organiserade brottsligheten att i stället för stöld eller rån rikta in sig på mer lukrativa brott som bedrägerier. En utveckling som också påskyndats av bättre säkerhetssystem exempelvis i bilar, som också gjort stölder svårare.

Även om utvecklingen överlag går mot färre tillgreppsbrott sker ibland stora ökningar kopplade till specifika objekt, som elcyklar eller bilkatalysatorer. Det innebär i regel att vissa kriminella hittat en lukrativ nisch där upptäcktsrisken är låg och möjligheterna till snabb vinst goda.

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå har trenden länge följt samma mönster som riket, med ett sjunkande antal tillgreppsbrott över tid. Däremot har nedgången inte varit lika snabb som för riket, vilket innebär att skillnaden mellan Umeå och riket minskat över tid. Dessutom framkommer en uppgång i antalet tillgreppsbrott mellan 2021 och 2023 i Umeå.

Figur 59. Tillgreppsbrott, uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

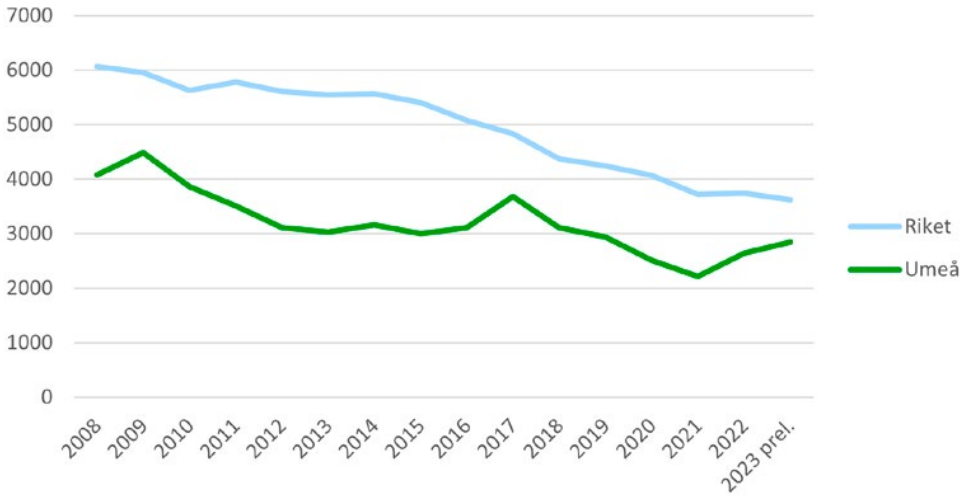

Tillgreppsbrott består av brottskategorierna stöld, rån och inbrott Källa: Brå

Det finns ett tydligt säsongsrelaterat mönster på tillgreppsbrotten, såväl nationellt som i Umeå. Färre fall av stöld och rån anmäls under vintermånaderna.

Figur 60. Tillgreppsbrott per månad 2021–2023, uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

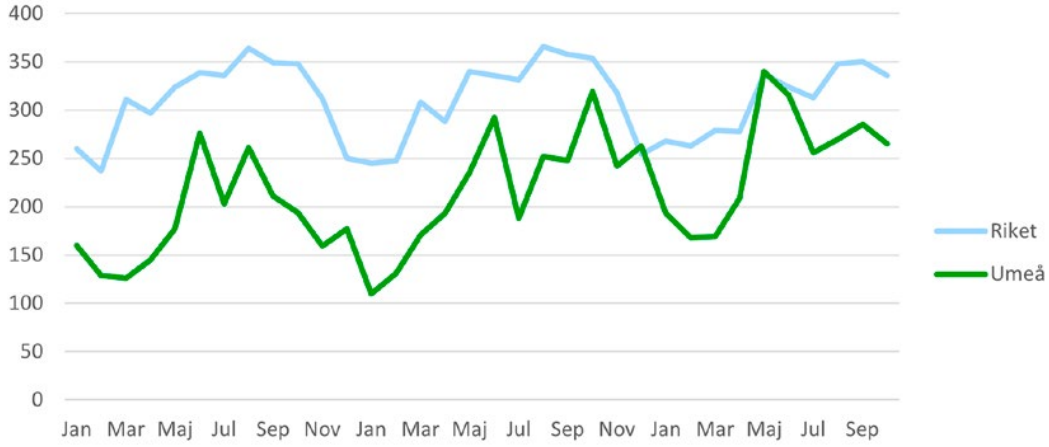

Tillgreppsbrott består av brottskategorierna stöld, rån och inbrott Källa: Brå

c. Stöld

I. STÖLD FRÅN BUTIKER OCH ANDRA VERKSAMHETER

En närmare analys av vilka sorters stölder det är som sker i Umeå visar att den kategorin med flest anmälda brott är stölder från butiker (det som brukade kallas snatteri).

Figur 61. Stöld i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

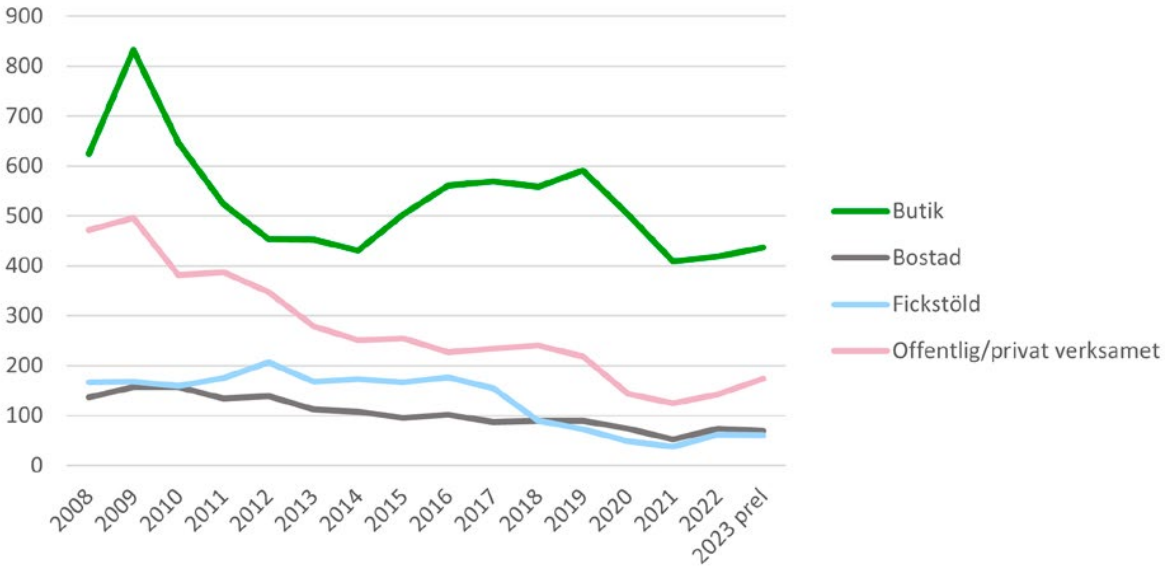

Källa: Brå

Polisens data visar en ökning av antalet butikstölder sedan 2021. Den uppgången kan mycket väl spegla ett ökat antal snatterier. De senaste årens inflation har enligt vissa handlare lett till ökade butiksstölder och mer ”osynligt svinn” i verksamheten. Samtidigt måste statistik över den här sortens stölder tolkas med stor försiktighet, eftersom antalet stölder som anmäls också beror på butikernas kontrollåtgärder. Stärks kontrollen ökar inte sällan antalet anmälda brott.

Ökningen av antalet stölder kan också vara större än diagrammet visar, eftersom anmälningsbenägenheten hos handlare är låg och sjunkande. Enligt nationell statistik från organisationen Företagarna har andelen företagare som någon gång avstått från att polisanmäla brott ökat de senaste åren, från 42 procent 2017 till 70 procent 2022 (Företagarna 2022). Anledningen är att anmälan tar tid, och upplevs sällan leda till domar.

Den näst vanligaste kategorin av stöld i Umeå är stöld från offentlig/privat verksamhet (exempelvis skolor, idrottsanläggningar, kyrkor osv). Sist kommer bostadsstölder och fickstölder. De sista har, från att ha peakat 2012, minskat så pass att de nu ligger under nivån på stölderna från bostäder.

II. STÖLD AV FORDON

Nationell statistik över anmälda brott visar på en stadigt sjunkande trend när det gäller bilstölder. Minskningen av antalet biltillgrepp kan relateras till tekniska förändringar som bättre säkerhetssystem i nyare fordon. Det i sin tur har inneburit att kriminella i stället riktar in sig på att stjäla vissa komponenter, exempelvis extraljus eller katalysatorer. I samband med att efterfrågan på ädelmetaller ökat på grund av elektrifieringen har organiserade stöldligor riktat in sig på snabba katalysatorstölder, i synnerhet från äldre bilmodeller där katalysatorerna innehåller en högre andel ädelmetaller. Oftast sker många brott i tät följd. För mer information, se Sveriges Radios serie De gränslösa stöldligorna (Sveriges Radio 2021).

Figur 62. Anmälda bilbrott i riket, antal

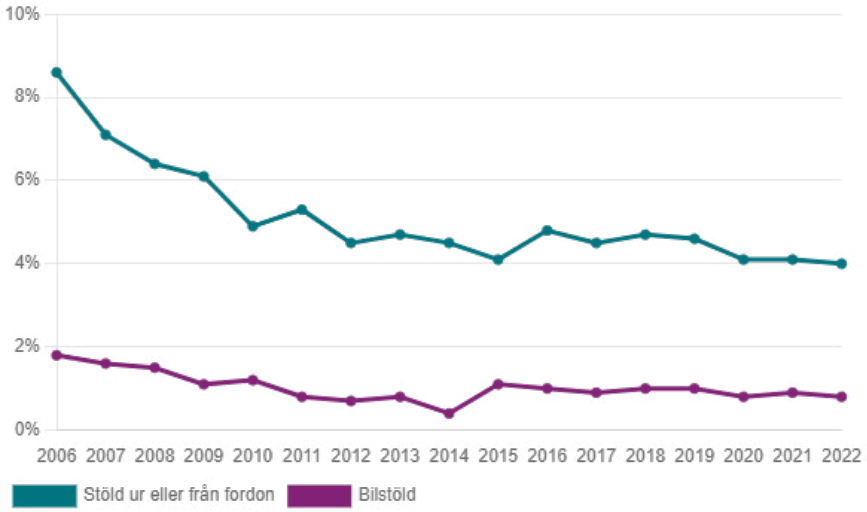

Källa: Brå

Stölderna av motordrivna fordon i Umeå har präglats av en större variation år till år jämfört med riket. Exempelvis ökade stölderna kraftigt mellan 2013–2017, för att sedan sjunka på nytt fram till 2022. Under 2023 ser vi en viss ökning av bil- och mopedstölder.

Figur 63. Tillgrepp av motordrivet fordon i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

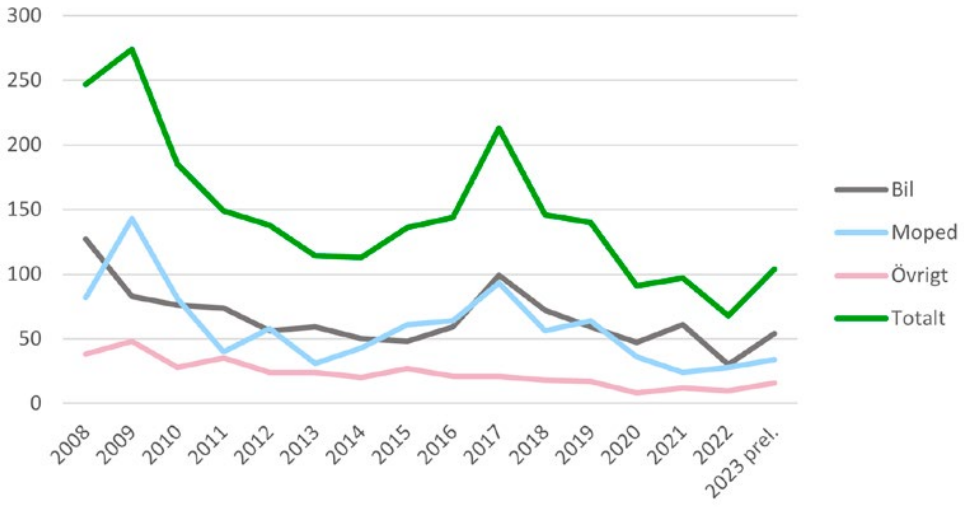

Källa: Brå

När det gäller stölder ur eller från fordon i Umeå har de varierat mycket under perioden 2013–2022. Även här märks en tydlig topp 2017, följd av en nedgång och en ny, mindre uppgång efter pandemin.

Figur 64. Stöld ur motordrivet fordon i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

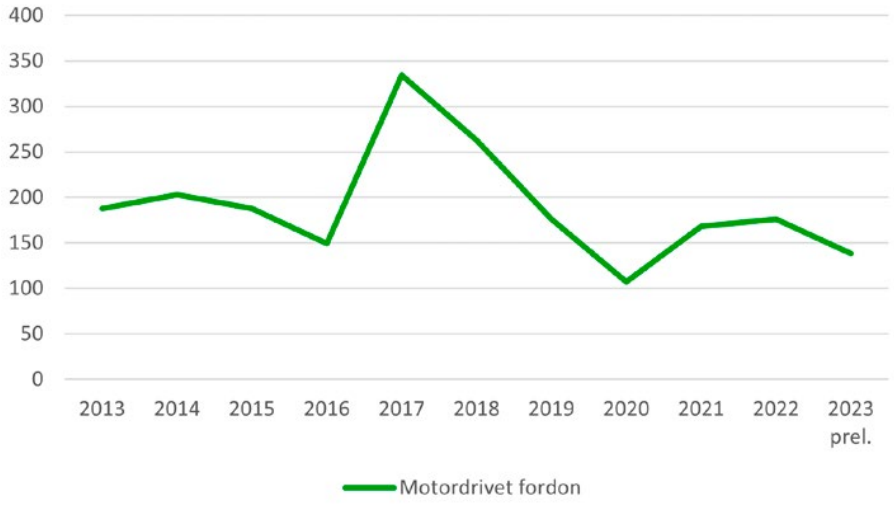

Källa: Brå

De större variationerna i antalet anmälda brott i Umeå, jämfört med riket, kan bero på att det låga antalet stölder i Umeå kraftigare påverkas av ett fåtal aktiva tjuvar som upprepar samma brott många gånger – exempelvis rutinmässigt stjäl extraljus eller stjäl ett stort antal katalysatorer på kort tid.

Katalysatorstölder har varit ett tilltagande problem i norra Sverige de senaste åren. Det är sällan enstaka stölder utan tjuvar riktar ofta in sig på många fordon i följd, och förflyttar sig inte sällan från en kommun till en annan. En sådan stöldserie längst Norrlandskusten ägde rum i januari 2024 (Liikamaa 2024.)

När det gäller icke motordrivna fordon är cykelstölder det vanligaste brottet. Cykelstölder är en brotts-kategori där Umeå skiljer sig ganska tydligt från riket, på två sätt. Dels är antalet anmälda brott per 100 000 högre i Umeå, dels har antalet anmälda brott per 100 000 invånare inte minskat sedan 2020.

Figur 65. Cykelstölder uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

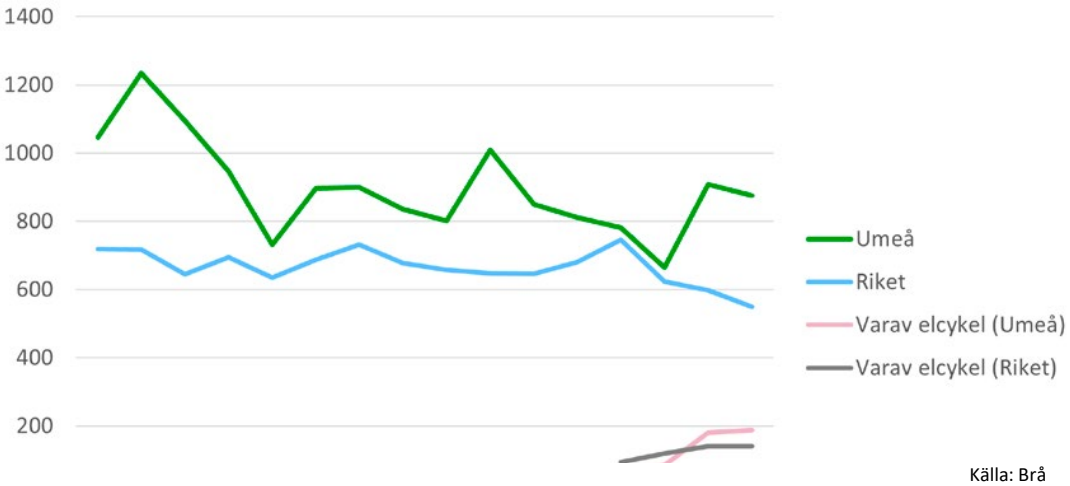

Källa: Brå

Sedan 2020 särskiljer statistiken även elcykelstölder från vanliga cykelstölder. Stöld av elcyklar (som är avsevärt dyrare) ökar nationellt jämfört med vanliga cyklar. I Umeå ökade antalet anmälda elcykelstölder 2022, och 2023 ligger de fortfarande just över riksgenomsnittet.

Nivån på cykelstölderna i Umeå jämfört med riket skulle kunna bero på att Umeå, i likhet med andra studentstäder, också har ett högre antal cyklar per invånare, och därmed en högre efterfrågan på andrahandsmarknaden. Nedan jämförs Umeå med andra cykeltäta studentstäder. Linköping och Jönköping har i likhet med riket en sjunkande trend, medan Lund liksom Umeå också har haft en ökning av antalet cykelstölder sedan 2021.

Figur 66. Cykelstölder uppdelat efter olika städer, antal anmälda brott per 100 000 invånare

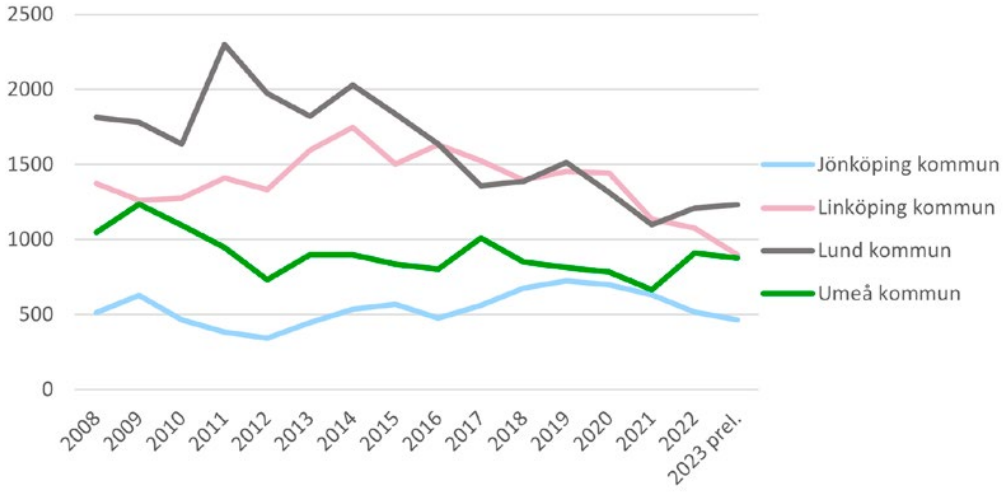

Källa: Brå

Enligt polisen drivs utvecklingen i Umeå av att ett fåtal narkotikaberoende personer upprepat stjäl cyklar och elcyklar för att finansiera sitt droganvändande. När de är häktade eller avtjänar fängelsestraff minskar antalet anmälda brott för att sedan öka när de släpps. Att förebygga brotten är svårt eftersom det handlar om en beroendeproblematik, och även när cyklar hittas hos personer tidigare dömda för cykelstöld är det svårt att bevisa att de begått brottet. I stället blir de ofta åtalade för häleri, som har ett lägre straffvärde.

Cykelstölderna i Umeå följer ett tydligt säsongsbetonat mönster. De ökar kraftigt under maj-juni, ligger på en hög nivå under sommarmånaderna, och minskar sedan under hösten. Brottsaktiviteten är som lägst under december-februari, då vädret är kallare och efterfrågan på cyklar lägre.

Figur 67. Cykelstölder i Umeå 2021–2023 per månad, antal anmälda brott per 100 000 invånare

Källa: Brå

Även det rumsliga mönstret för cykelstölder är mycket tydligt. Epicentrum för anmälda stölder är centrum, följt av ett tydligt stråk österut upp mot sjukhusområdet och Ålidhem. Det stråket motsvarar också områden där många rör sig med cykel.

Kartan nedan jämför också cykelstölderna (till vänster på kartan) med förrådsinbrotten, ett annat återkommande problem. Jämförelsen visar tydligt hur mycket vanligare cykelstölderna är (därav den mörkare färgen)

Karta 3. Värmekarta över anmälda cykelstölder och förrådsinbrott i Umeå kommun, 2023

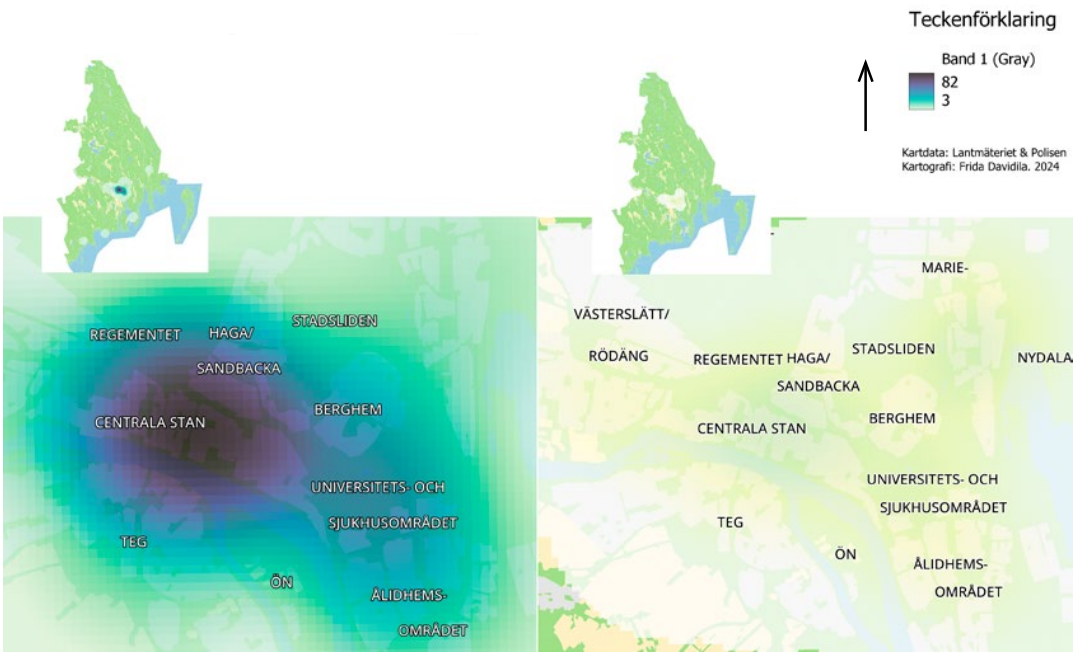

Sett till hela kommunen är cykelstölder så gott som obefintliga på landsbygden, där tätheten på offentligt parkerade cyklar är mycket lägre.

d. Rån

Nationellt har antalet anmälda rån minskat sedan 2019. Minskningen drivs främst av ett minskat antal rån mot män (som alltid vara mer utsatta för rån). I Umeå sjönk antalet anmälda rån ordentligt 2009–2013, men har sen dess varierat kring 20 rån per 100 000 invånare.

Figur 68. Rån, uppdelat efter Umeå och Riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

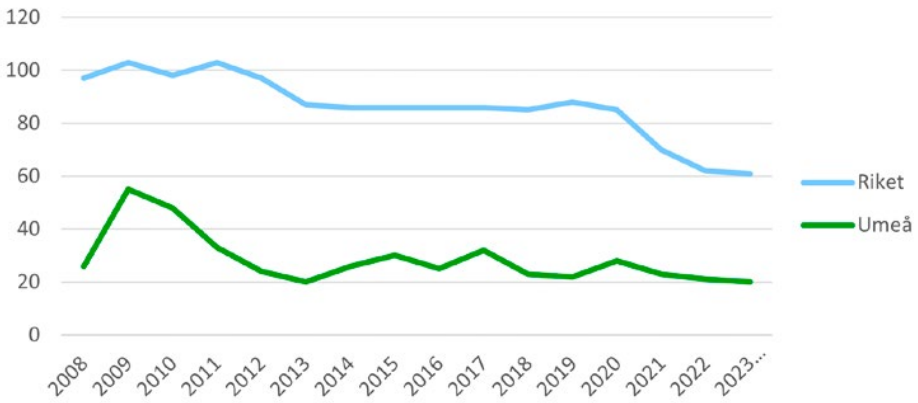

Källa: Brå

Såväl i Umeå som nationellt är antalet minderåriga överrepresenterade bland de som utsätts för rån, om man tar hänsyn till den andel de utgör av den totala befolkningen.

Figur 69. Målsägande utsatta för personrån i Umeå 2019–2022, uppdelat efter olika grupper, andelar

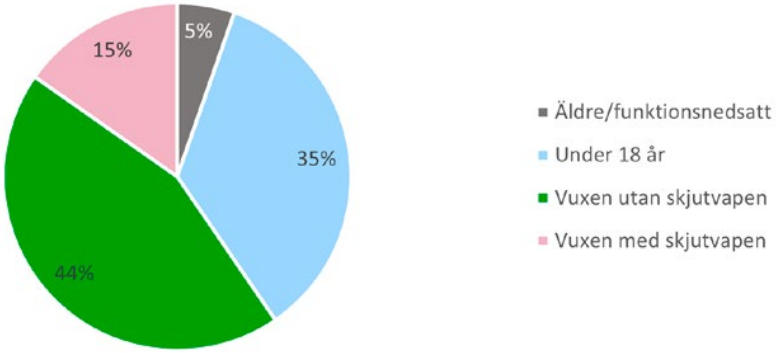

Källa: Polismyndigheten

Figur 70. Personrån i Umeå, totalt och efter ålder, antal anmälda brott per 100 000 invånare

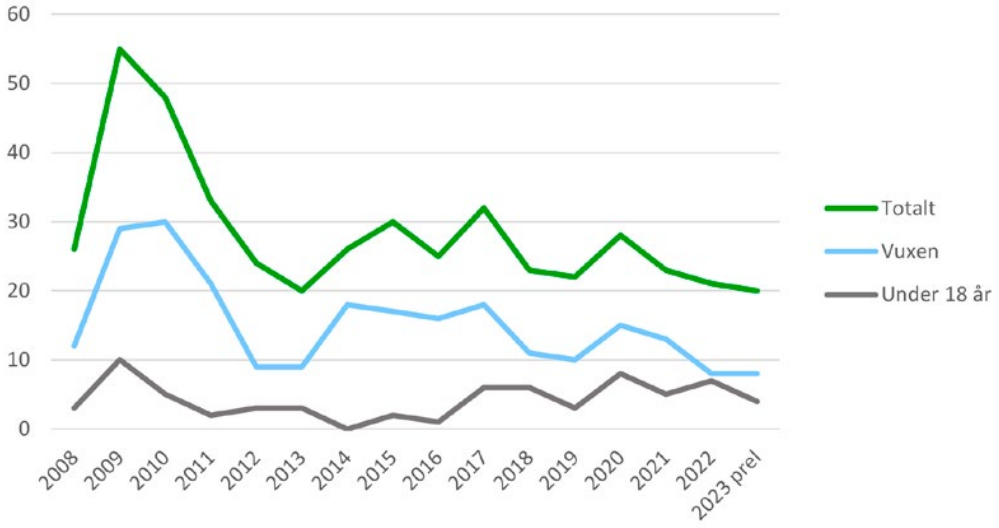

I totalt ingår även exempelvis butiksrån, inte bara personrån.

Källa: Brå

Nationellt har unga under 25 år länge varit mer utsatta för rån än äldre åldersgrupper, men skillnaderna har ökat de senaste åren. De drivs enligt en rapport från Brå av ett större antal rån mellan ungdomar, främst av killar mot killar (Brå 2021d).

Statistik över misstänkta för rån i Umeå under de senaste åren visar att 46 procent av de som misstänktes för rån var 19 eller yngre. 92 procent av de som misstänktes för rån under de åren var pojkar eller män.

Figur 71. Misstänkta för personrån i Umeå 2019–2022, uppdelat efter ålder, andelar

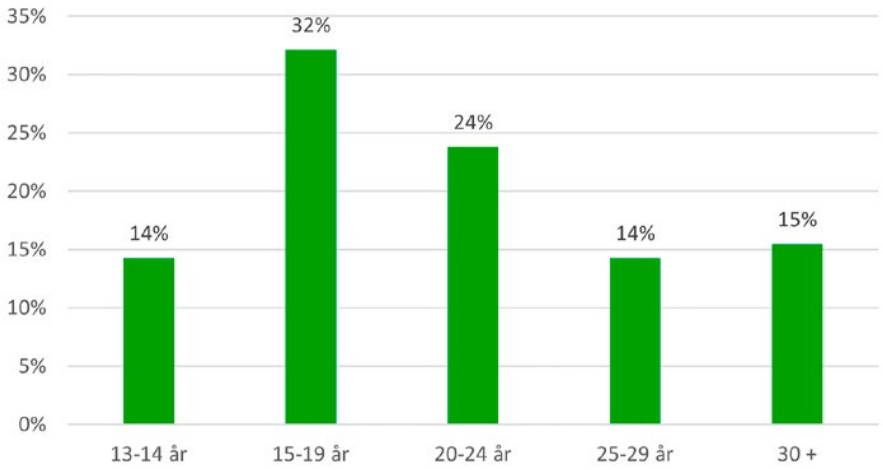

I de fall det finns en misstänkt gärningsperson registrerad Källa: Polismyndigheten

Figur 72. Misstänkta för personrån i Umeå 2019-2022, uppdelat efter män och kvinnor, andelar

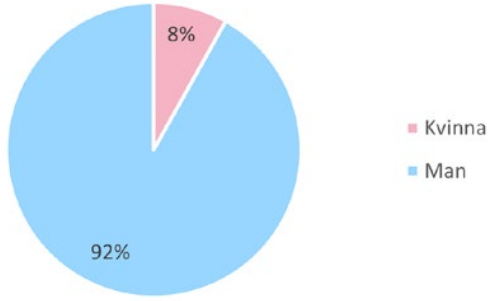

I de fall det finns en gärningsperson registrerad Källa: Polismyndigheten

e. Inbrott

Nationellt har antalet inbrott sjunkit med 48 procent de senaste tio åren. När det gäller inbrott i bostäder har villainbrott länge varit mer vanligt förekommande än lägenhetsinbrott, men det kan vara på väg att ändras – gapet i antal anmälda brott minskar, och i Nationella trygghetsundersökningen (NTU) gick utsattheten för inbrott bland boende i flerfamiljshus om utsattheten för de som bodde i villa 2017, och har sen dess legat på en högre nivå.

Antalet anmälda inbrott i Umeå låg på sin lägsta nivå 2021, men har sen dess ökat. Här skiljer sig alltså Umeås trend från riket.

Figur 73. Inbrott uppdelat efter Umeå och riket, anta anmälda brott per 100 000 invånare

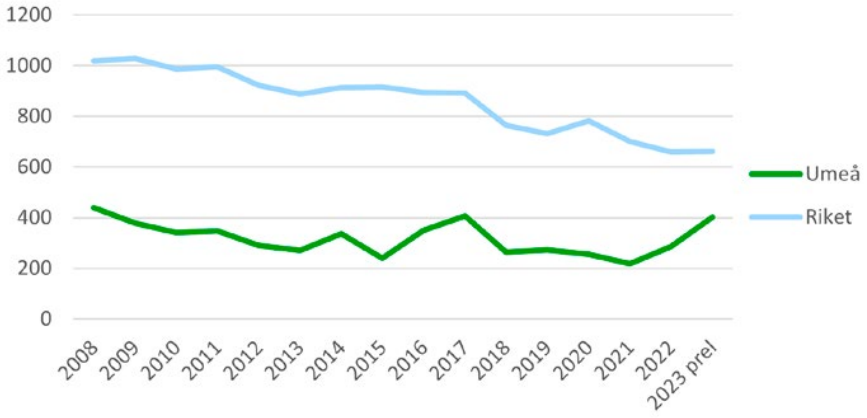

Källa Brå

Ökningen i antalet anmälda inbrott gäller för såväl bostäder som anmälda inbrott i offentlig och privat verksamhet.

Figur 74. Inbrott i Umeå, uppdelat efter bostad och offentlig verksamhet, antal anmälda brott per 100 000 invånare

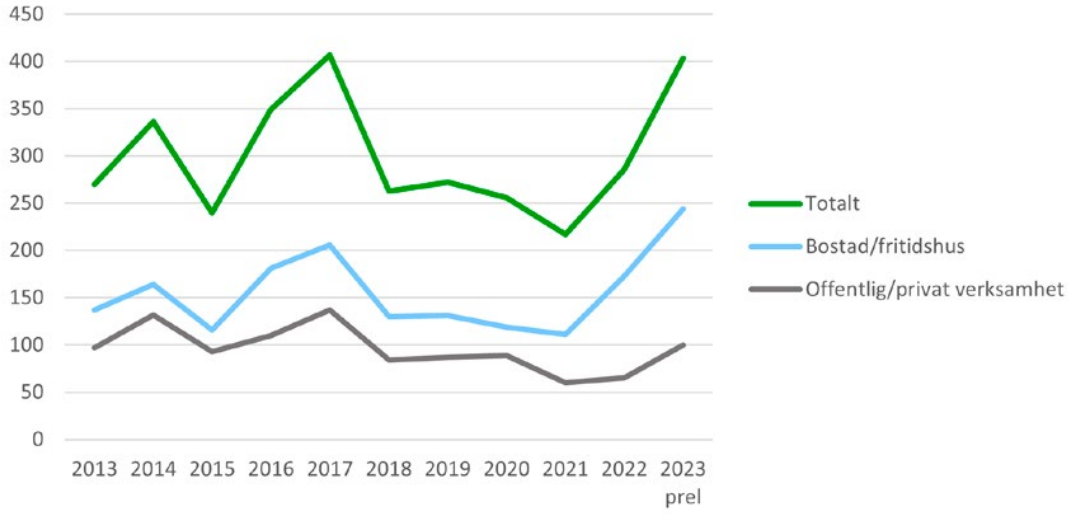

Källa Brå

Det är svårt att fastställa exakt vad som driver de stora variationerna av antalet inbrott i Umeå, men en förklaring kan vara att inbrotten är starkt kopplade till ett fåtal individer eller ligor vars aktivitet påverkar totalen.

Vad gäller inbrotten i bostadshus är det tydligt att de till stor del består av inbrott i förrådsutrymmen, som är belägna i källare eller vindsutrymmen (se diagram nedan).

Figur 75. Inbrott i bostadshus Umeå, uppdelat efter bostadstyp och källare/vindsförråd, antal anmälda brott per 100 000 invånare

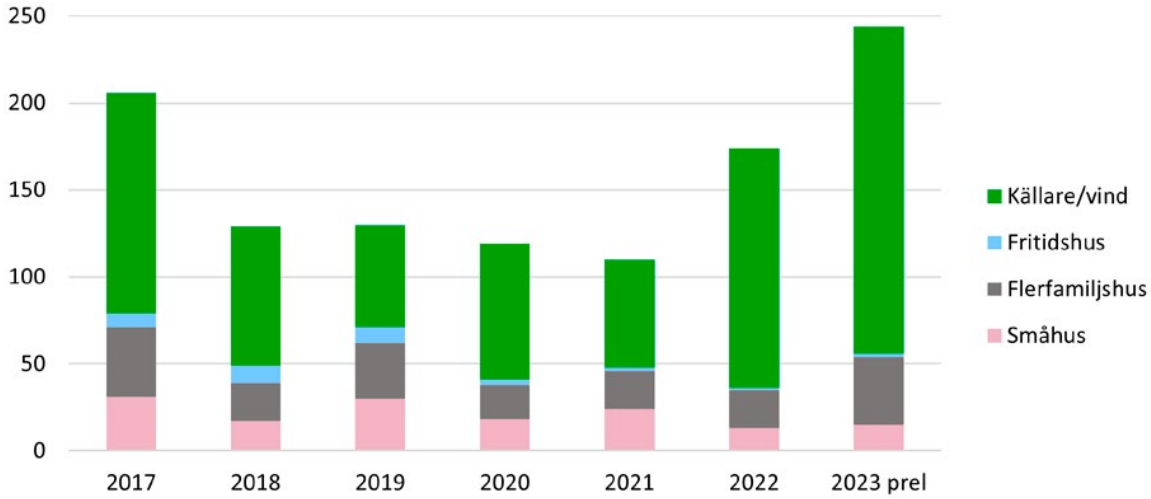

Källa Brå

Under 2022–2023 har det förekommit vågor av förrådsinbrott i Umeå, oftast kopplade till vissa kända personer. I likhet med cykelstölderna handlar det om en beroenderelaterad kriminalitet. Det handlar om ett fåtal individer som begår många brott när de är på fri fot. Om de häktas minskar sedan antalet inbrott i förrådsutrymmen.

Ser man på inbrott i bostäder framstår det från diagrammet ovan att fler inbrott verkar ha skett i flerfamiljshus än i småhus. Enligt polisen kan dock statistiken över lägenhetsinbrott i Umeå påverkas av försäkringsbedrägerier. I flera fall misstänker polisen att fall där enstaka värdefulla objekt försvunnit från lägenhet utan någon tydlig åverkan på dörrar eller fönster inte egentligen är inbrott, utan försök att felaktigt få ut ersättning från försäkringsbolag. Det finns också ett antal fall av lägenhetsinbrott som har sin grund i konflikter mellan aktörer i den kriminella miljön.

Inbrott i småhus handlar till stor del om en annan sorts kriminalitet, mer organiserad och med koppling till utländska ligor. Sådana reser ofta in ett antal veckor, och begår ett stort antal inbrott i tät följd. Ofta förflyttar de sig i stråk, exempelvis upp längst norrlandskusten. Samhällen som drabbas ligger inte sällan nära E4. Fallen kan kopplas till varandra på grund av väldigt liknande tillvägagångssätt. Under 2023 begicks exempelvis en serie villainbrott där gärningspersonerna tog sig in i hus genom att montera ner fönster på husens skymda baksidor. När en sådan liga åker fast eller slutar vara aktiv (exempelvis för att de inte har rätt att uppehålla sig i Sverige) blir antalet anmälda brott mindre.

Karta 4. Värmekarta över anmälda förrådsinbrott (från källare och vind) i Umeå tätort, 2023

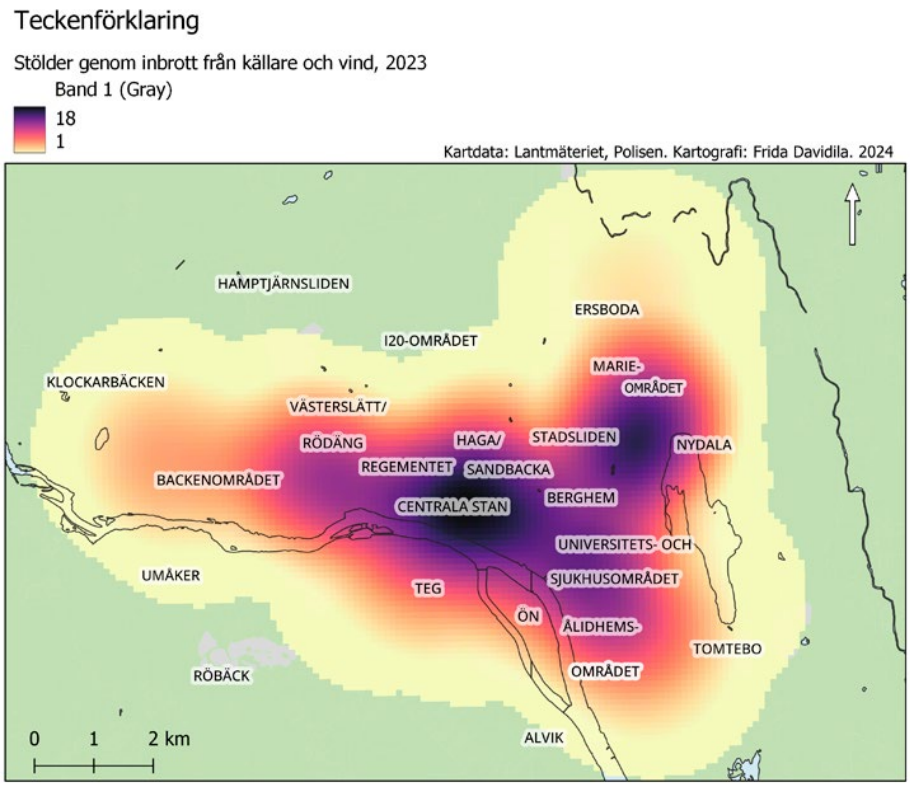

Angående var i kommunen inbrotten sker syns en tydlig skillnad från annan brottslighet – även om det sker många inbrott i centrum är brottsligheten betydligt mer utspridd än för övriga brott. Vilket också är logiskt med tanke på att byggnader inte är förflyttningsbara. För att komma åt dem krävs en förflyttning av de kriminella. Kartan bekräftar bilden av att merparten av inbrotten sker i Umeå tätort. Däremot uppvisar den rumsliga distributionen på brotten ett lite annorlunda mönster än annan brottslighet, eftersom fallen är mer utspridda, centrums dominans något mindre massiv, och Mariehem verkligen står ut som sekundärt epicentrum.

När det gäller inbrott som drabbar företag framkommer det att de allra flesta inte sker i kontorsbyggnader utan från industrier, verkstäder eller byggarbetsplatser.

Figur 76. Inbrott i Umeå, efter offentlig och privat verksamhet, antal anmälda brott per 100 000 invånare

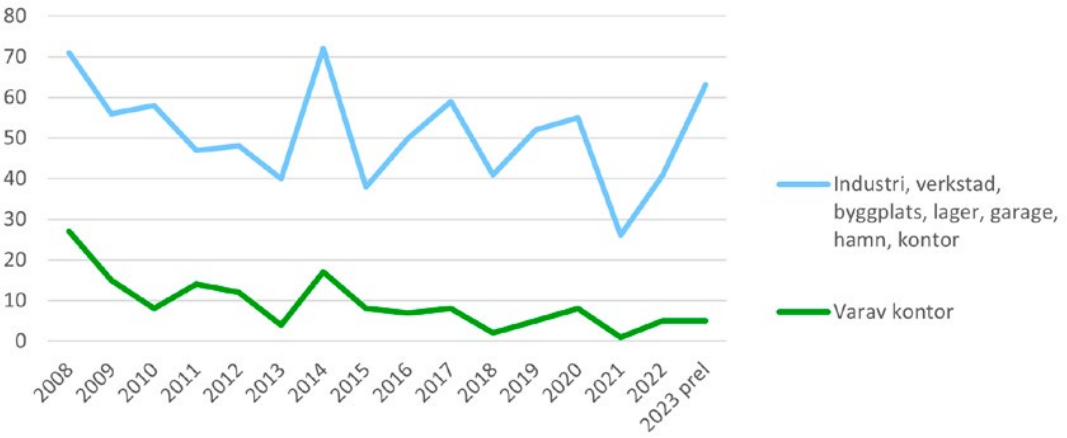

Källa Brå

Det rör sig om en annan typ av kriminell aktivitet än förrådsinbrotten. Merparten av de kriminella som riktar in sig på företagsinbrott är inte från Umeå utan inresta, ofta från utlandet. De kartlägger förekomsten av byggarbetsplatser eller containrar, för att sedan på ett snabbt och välplanerat sätt stjäla material eller verktyg för stora värden. De utför ofta serier av stölder, under några veckor, för att sedan resa ut ur landet. Den skarpa nedgången av den här typen av inbrott under pandemin kan förklaras av att flera gränsövergångar i Europa plötsligt stängde, vilket gjorde stöldresor svårare att genomföra. När gränsövergångarna underlättades igen 2022 ökade inbrotten.

B. Bedrägerier

a. Vad menas med bedrägerier?

För att en handling ska betraktas som bedrägeri är intentionen central. Bedrägerier förutsätter att någon uppsåtligen valt att vilseleda en annan person eller organisation, för att påverka deras beslut och leda till ett utfall som gynnar bedragaren och missgynnar offret. Skillnaden mellan stöld och bedrägeri är att offret initialt godkänt att lämna över sin egendom.

Bedrägeri kan ta många olika former. Några av de vanligaste på senare tid har varit:

- **Kortbedrägerier** – bedragaren använder någon annans bankkort eller kortuppgifter för att ta ut kontanter eller genomföra ett köp. Kortuppgifter kan ha samlats in genom skimning, där en avläsare fångar upp uppgifterna till kontaktlösa kort. En annan vanlig metod är nätfiske eller phishing, där bedragaren lurar personer att lämna över kortuppgifter genom social manipulation, exempelvis bluffmail.
- **Fakturabedrägeri** – bedragaren skickar en faktura för en vara eller tjänst som offret inte har beställt, en så kallad bluffaktura. Den här sortens bedrägerier riktar ofta in sig på företag.
- **Befogenhetsbedrägeri** – bedragaren kontaktar ett företag eller en person och utgör sig för att ha befogenheter för att få åtkomst till uppgifter eller styra en transaktion. Exempelvis kan bedragaren låtsas arbeta på en bank eller en myndighet, eller utge sig för att vara chef i organisationen bedragaren riktar in sig på (så kallade VD-bedrägerier).
- **Identitetsbedrägeri** – genom att komma över offrets personliga uppgifter ansöker bedragaren om ett lån eller köper en vara eller tjänst i offrets namn.
- **Telefonbedrägerier** – bedragaren ringer upp offret, utgör sig för att ringa från en myndighet, företag eller annan organisation, och försöker övertyga personen att föra över pengar eller att lämna över personliga uppgifter (exempelvis bank-id). Också känt som samtalsfiske.
- **Investeringsbedrägeri** – bedragaren övertygar offret att göra en investering som gynnar bedragaren, genom att ge en vilseledande bild av värdet eller avkastningen. Exempelvis kryptobedrägerier som OneCoin.
- **Bedrägeri genom social manipulation** – bedragaren tar kontakt med offret och skapar en förtrolig relation för att så småningom övertyga hen att föra över pengar eller fatta ett annat beslut som gynnar bedragaren. Befogenhetsbedrägerier är den vanligaste varianten, och drabbar främst äldre. Bedragaren utger sig för att vara från Polisen, banken eller sjukvården för att på så sätt lura till sig uppgifter för att komma åt bankkonton. En annan mer nischad variant är romansbedrägerier, där bedragaren startar en kärleksrelation med offret, fysiskt eller på distans.
- **Annonsbedrägeri** – bedragaren utger sig för att sälja eller hyra en vara eller tjänst som antingen inte finns, eller som efter transaktionen visar sig ha varit en helt annan än köparen förväntat sig. Omvänt kan bedragaren uttrycka intresse för att köpa en vara, för att sedan inte betala.

b. Omfattning och utveckling

I. LÄGET NATIONELLT

I takt med att samhället digitaliserats och kontantanvändandet minskat har även brotten förändrats. Rån mot värdetransporter har exempelvis minskat medan antalet bedrägerier har ökat. Bedrägerier begås ofta på distans, vinstmöjligheterna är goda och det är en förhållandevis riskfri typ av kriminalitet, inte minst eftersom uppklarningsgraden är låg.

Sett över en tioårsperiod har de anmälda bedrägeribrotten nationellt ökat med 53 procent. Från att ha varit stigande mellan 2013 och 2019 minskade de anmälda bedrägerierna fram till 2022. Preliminärdata från 2023 pekar på en kraftig uppgång det senaste året (+ 22 procent), särskilt kopplad till kortbedrägerier, som ökat med 44 procent sen 2022 och bedrägeri genom social manipulation, som ökat med 36 procent.

Just den sistnämnda kategorin av bedrägerier beskrivs som särskilt problematiska i Brås senaste rapport om bedrägerier (Brå 2023h). De innebär ofta stora ekonomiska förluster för brottsoffren, och leder till starka känslor av skam och skuld hos de drabbade. De psykiska och ekonomiska konsekvenserna blir mycket större än för andra bedrägerier, som kort- eller annonsbedrägerier, där den ekonomiska förlusten är mindre och det psykiska övergreppet inte lika smärtsamt. Äldre och personer med funktionsnedsättningar drabbas i störst utsträckning.

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) hade 6,1 procent av de svarande i riket råkat ut för försäljningsbedrägeri 2022 (exempelvis annonsbedrägerier). Män drabbas i större utsträckning än kvinnor (6,8 procent kontra 5,6 procent), en övervikt som synts under hela mätperioden. Vad gäller utsatthet i olika åldrar är utsattheten allra störst bland åldersgruppen 34–44 år.

II. LÄGET I UMEÅ

I Umeå anmäldes 2023 drygt 800 bedrägerier. Sett till antalet anmälda bedrägerier per 100 000 invånare ligger Umeå under riksgenomsnittet.

Figur 77. Bedrägeri uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

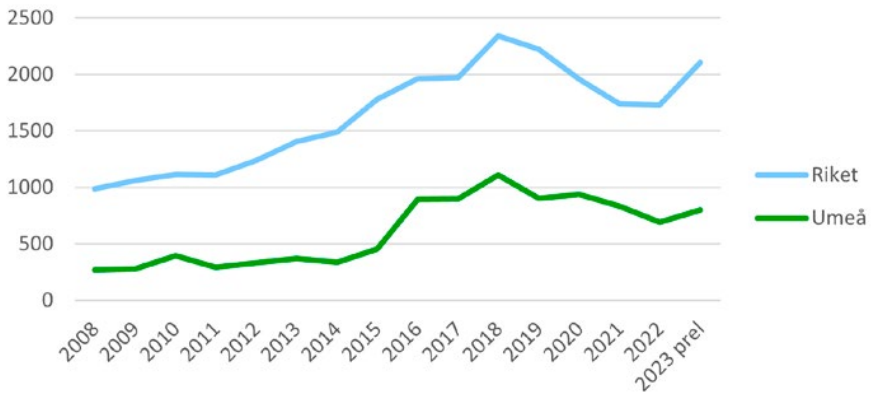

Källa Brå

Kortbedrägerierna, som tidigare utgjort den stora majoriteten av alla anmälda bedrägeribrott i Umeå har sjunkit kraftigt de senaste 5 åren. Här följer Umeås kriminalitet den nationella trenden. 2023 syns en ökning, vilken även skett nationellt, och som kan kopplas till nya metoder som utvecklats och spridits i kriminella nätverk, exempelvis för att komma runt identifiering med bank-ID och andra säkerhetsåtgärder.

Figur 78. Bedrägeri i Umeå, uppdelat efter kategori, antal anmälda brott per 100 000 invånare

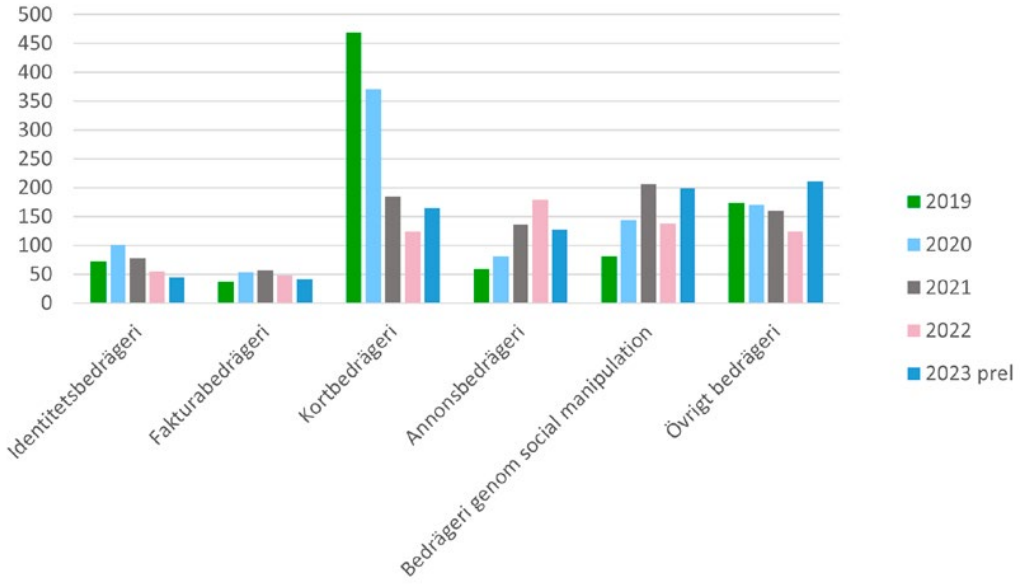

Källa Brå

Anmälda annonsbedrägerier ökade 2022 i Umeå. Bedragare har tagit sig in på informella handelsarenor som Facebook köp och sälj, där det förekommer många fejk-annonser för alla möjliga varor (båtar, cyklar, djur). Den här sortens bedrägerier underlättas av att det är socialt accepterat, när det gäller den här sortens informella transaktioner, att också be om betalning i förskott. Preliminärdata från 2023 visar dock på en viss minskning.

Eftersom e-handel nu utgör en stor del av vår konsumtion innebär det att personer i Umeå också utsätts av bedragare från andra delar av landet eller andra länder. Det kan vara varor som aldrig skickas eller annonser som är medvetet vilseledande och där varan inte motsvarar kundens förväntningar. Exempelvis visar en granskning från SVT att konsumenter vilseleds av bluffsajter som säljer billiga kopior eller miniatyrkopior på populära produkter (Berglund 2023).

Vem utsätts då för bedrägerier i Umeå? Det finns en föreställning att bedrägerier främst drabbar äldre, men statistiken visar att 45 procent av de som drabbas är under 40 år, kontra 33 procent för kategorin 60+.

Figur 79. Målsägande i Umeå utsatta för bedrägeri 2023, uppdelat efter ålder, andelar

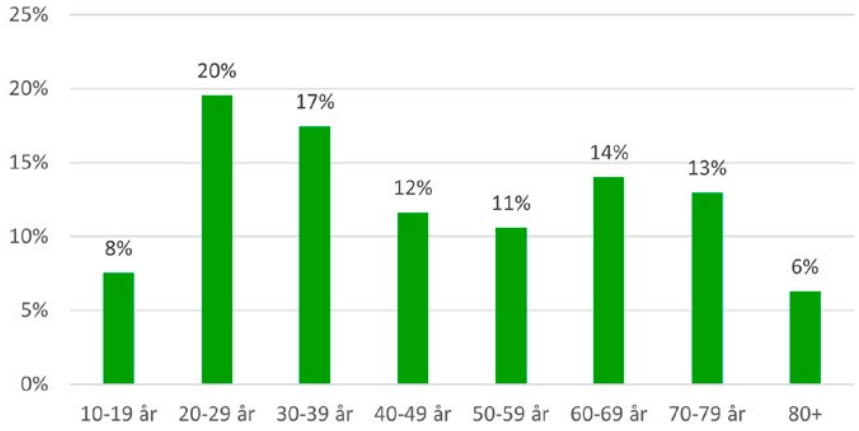

Källa: Polismyndigheten

Men det är viktigt att beakta två saker: dels att bedrägerier utgör en mycket större andel av de brott som äldre utsätts för, dels att den äldre befolkningen är måltavla för de mest ekonomiskt kostsamma formerna av bedrägeri, främst bedrägeri genom social manipulation, som kan leda till stora förluster för den som luras.

Figur 80. Målsägande utsatta för bedrägeri i Umeå 2023, uppdelat efter brottskategori och ålder, andelar

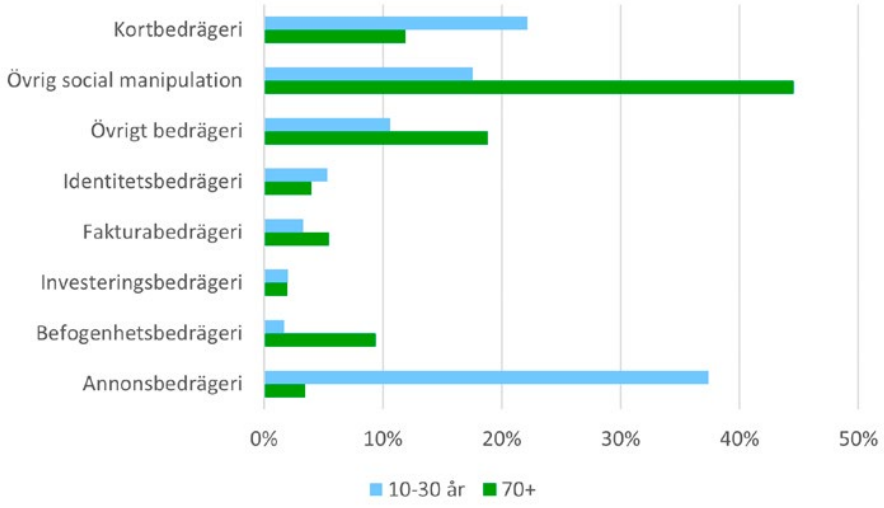

Källa: Polismyndigheten

Ser man på var bedrägerier sker märker man att mönstret som vanligt följer befolkningstätheten (fler utsätts i centralorten, många i centrum). Men mönstret är mer diffust än för annan brottslighet, här är de anmälda brotten mycket mer utspridda och man ser fler fall på landsbygden. Ett mönster som till stor del kan förklaras av att bedrägerier, till skillnad från brott som misshandel eller cykelstölder, är brott som oftast utförs på distans.

Karta 5. Värmekarta över anmälda bedrägeribrott i Umeå kommun, 2023

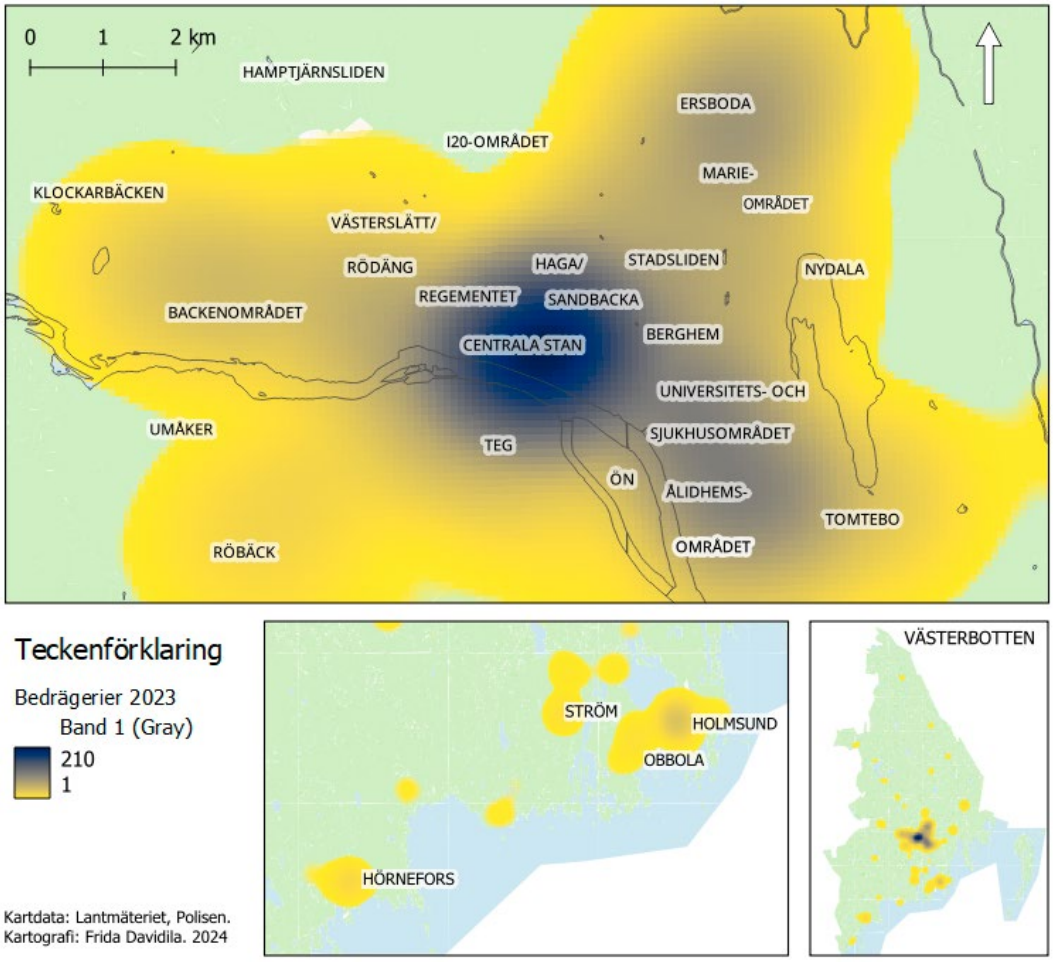

c. Näringslivets utsatthet

Enligt organisationen Svenskt näringsliv är det viktigt att vara medveten om att anmälningsstatistiken inte visar hela bilden när det gäller företagens utsatthet för exempelvis bedrägerier eller cyberattacker.

Att som företag offentliggöra sin utsatthet för bedrägerier kan vara skadligt för varumärket, därför väljer många organisationer att inte berätta. Men det kan ofta handla om ansenliga summor, som exempelvis i april 2023 när Umeåförtaget UT transport utsattes för en sofistikerad VD-kapning som ledde till en förlust på 2 miljoner kronor. Anledningen att VDn Ulrika Dorsch valde att göra en polisanmälning och att låta sig intervjuas om brottet var att hon upplever att bedrägerier blir allt vanligare, men att det finns en tystnads-kultur runt utsattheten: ”Bedrägerier verkar vara väldigt vanliga då flera andra företagare jag pratat med också har blivit utsatta. Men det är ett stort problem att man inte pratar om det öppet och att många inte vågar anmäla” (Nygren 2023).

Förutom skada på varumärket avstår många företagare från att anmäla bedrägerier. Anmälan upplevs krånglig och tidödslande eftersom det inte kan göras digitalt. Anmälningsbenägenheten påverkas också negativt av att få brott klaras upp – eller ens leder till åtal. I en intervju i Västerbottens-Kuriren uttrycker VDn för umeåföretaget *Stjärna Fyrkant* kritik för att utredningar om bedrägerifall mot företag ofta läggs ner, även när det finns bevismaterial. Bedrägerier har kostat företaget 200 000 det gångna året och lett till ett beslut att stänga ner sin e-handelssajt (Sundelin 2024).

Organisationen Svenskt Näringsliv delar bilden av att det finns ett stort mörkertal när det gäller bedrägerier mot näringslivet, såväl i Umeå som nationellt, och att det här är ett problem som bara kommer öka i framtiden om inte fler förebyggande insatser sätts in.

d. Bedrägerier i spelvärlden

Nya samhällsutvecklingar skapar nya arenor för bedrägeri. Spelvärlden är inget undantag. Det finns ett flertal internetbaserade spel där spelare antingen kan köpa eftertraktade digitala föremål med riktiga pengar, eller växla pengar mot en digital valuta som används i spelet (exempelvis valutan Robux i det populära spelet Roblox). Det förekommer att sällsynta digitala föremål värderas till mycket höga belopp i verkligheten, exempelvis ett nytt ”skin” för ett vapen i Counter Strike som nyss dykt upp och värderas till 10 miljoner kronor (Sandström 2024). Därmed har också bedragare riktat in sig på spel för att där lura till sig spelares tillgångar.

Barn är särskilt utsatta – en granskning från SVT visade att hundratals barn exempelvis lurats på pengar i Roblox. Av de 2000 SVT haft kontakt med uppgav 600 att de blivit lurade på pengar, men bara 1 på 5 hade berättat om det för sina föräldrar (Grill et al 2024a). Ett av barnen SVT pratade med var från Umeå, och vittnade om hur han blivit av med sitt konto och alla sina tillgångar i Counter-Strike (Forsgren 2023).

Hur omfattande de här bedrägerierna är vet varken företagen eller polisen. SVTs granskning visar att det finns organiserade grupper bakom bedrägerierna som utbyter tips och information med varandra (Grill et al 2024b). Det är bara ett exempel på hur bedrägeribrotten ständigt riktar in sig på nya arenor och målgrupper, vilket också är en utmaning för polis och rättsväsendet.

e. Koppling till annan brottslighet

Att utveckla bättre sätt att förebygga bedrägeribrott är angeläget. Bedrägerier kan orsaka stor skada för de privatpersoner och organisationer som drabbas. Många bedragare riktar medvetet in sig på sårbara grupper, som äldre eller personer med funktionsnedsättningar. Mycket tyder på att kriminella noggrant kartlägger sina offer, och inte sällan säljer informationen vidare till andra kriminella (Bogegård 2023).

Ett ytterligare problem med bedrägerier är att en stor del av vinsterna göder den organiserade brottsligheten. Polisens kartläggning visar att samma grupperingar kan kopplas till såväl dödligt skjutvapenvåld som bedrägerier, och att brottsvinster från bedrägerier skapar tillväxt i kriminella miljöer, vilken i sin tur kan påverka maktbalansen och leda till nya konflikter och ökat våld (Polismyndigheten et al 2022). Det är också tydligt att brottsvinster som genereras från t.ex. bedrägeribrotten skapar tillväxt i kriminella miljöer vilket påverkar maktbalansen inom dessa miljöer och kan leda till konflikter och annan allvarlig påverkan på samhället.

Polisens analyser visar också att det finns en överlappning mellan de grupperingar som kan kopplas till skjutvapenvåld, bedrägerier och penningtvätt, och miljöer där det förekommer våldsbejakande extremism. Adderas den organiserade brottslighetens inkomster från olika bedrägeriformer pekar mycket på att den nu överstiger vinstmarginalerna från narkotikahandeln (Polismyndigheten et al 2022). Att förebygga bedrägerier bör alltså vara en viktig del av strategin för att motverka den organiserade brottsligheten i Sverige.

Analysen av egendomsbrott visar, avslutningsvis, att Umeå ligger på en lägre nivå än riket när det gäller de flesta tillgreppsbrott (exklusive cykelstölder) och när det gäller inbrott. Till skillnad från riket är dock trenden ökande, vilket till stor grad kan kopplas till ett fåtal brottsaktiva personer som återkommande begår stölder eller inbrott för att finansiera sitt drogberoende. När det gäller bedrägerier ligger Umeå under nivån på riket, men även här ser man en ökning av bedrägerier 2023.

5. Brott mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning

I det här kapitlet beskrivs den brottslighet som inte i första hand drabbar en enskild individ - många av brotten saknar målsägande - men som utgör ett hot mot miljön, folkhälsan, samt samhällets ordning och stabilitet.

A. Brott mot miljön

a. Vad menas med brott mot miljön?

Brott mot miljön är en väldig bred kategori som berör många olika sorters brott, från avfallsbrott till artskyddsbrott. Vad brotten har gemensamt är att de skadar miljön och därmed indirekt människors hälsa.

De flesta brott regleras av Miljöbalken (kapitel 29) men i vissa fall utgör handlingar brott mot andra lagar, som smugglingslagens när det gäller olagliga avfallstransporter.

De brott som anmäls oftast är sådana som rör miljöbrott (exempelvis föroreningar), otillåten miljöverksamhet (exempelvis när en verksamhet saknar tillstånd eller bryter mot krav) och nedskräpning. Men även brott som rör skyddade arter ingår, som brott mot områdesskydd, handel med hotade arter eller jaktbrott.

Figur 81. Brott mot miljöbalken, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

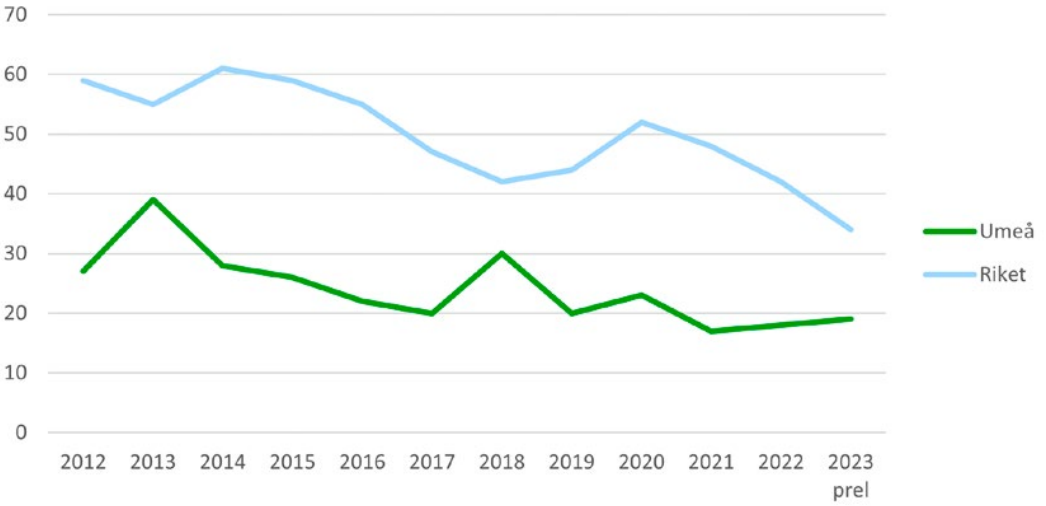

Källa Brå

I Umeå som i riket har antalet anmälda brott mot Miljöbalken per 100 000 invånare minskat de senaste 10 åren.

Viktigt att beakta är att anmälda brott mot Miljöbalken är mycket händelsestyrda. Det finns inget offer som kan göra en anmälan och de flesta brott anmäls i samband med kontroller från tillsynsmyndigheter. Ökar antalet kontroller ökar också antalet anmälda brott. Det innebär också att mörkertalet är mycket omfattande. Överlag är det svårt att uttala sig om omfattningen och utvecklingen på brotten mot miljön, eftersom det saknas mätningar och vetenskapliga studier på området.

b. Otillåten miljöverksamhet

Vissa verksamheter innebär risker för förorening av miljön på grund av utsläpp i luft, mark och vatten, eller på grund av buller eller strålning. Miljöfarliga verksamheter är exempelvis drivmedelsstationer, bilverkstäder, biltvättar, mekaniska verkstäder, kemtvättar, tandläkare eller tryckerier.

För att bedriva sådana verksamheter krävs tillstånd. Bryter företaget mot tillståndets villkor kan de dömas för otillåten miljöverksamhet. Företag är skyldiga att anmäla när villkorsbrott skett, det vill säga när de överträder de villkor som gäller. Det kan exempelvis handla om att kemikalier inte hanterats på rätt sätt eller att ett tillåtet värde överskridits.

Vid allvarliga brister görs en polisanmälan, men att få företag fällda i rätten är svårt. De flesta anmälningar läggs ner i brist på tillräckliga bevis, eftersom utlåtanden från tjänstepersoner vanligtvis inte anses räcka. Det leder till att mindre överträdelser i regel inte anmäls, eftersom de inte har förutsättningar att leda till en fällande dom.

I Umeå har antalet miljösanktionsavgifter minskat sedan 2019:

- 76 sanktionsavgifter 2019
- 35 sanktionsavgifter 2020
- 39 sanktionsavgifter2021
- 28 sanktionsavgifter 2022
- 25 sanktionsavgifter 2023

c. Nedskräpning

Nedskräpning innebär att någon avsiktligt eller genom oaktsamhet kastar avfall på platser som inte är avsedda för det, exempelvis på allmänna platser, längs vägar, i parker eller i naturen. Det kan handla om stora mängder avfall (exempelvis olagligt dumpat byggavfall, se nästa del om avfallsbrott), men också om många små överträdelser (kasta en fimp eller en pet-flaska) som tillsammans leder till stora mängder avfall. Avfallet är inte bara estetiskt anskrämligt men riskerar också att skada människor, djur och ömtåliga miljöer.

Nedskräpning innebär en omfattande kostnad för kommunerna, som har ett lagstadgat renhållningsansvar. Enligt Naturvårdsverket kostade städning av skräp Sveriges kommuner 430 miljoner kronor under 2022.

I Naturvårdsverkets skräpmätning från 2023 var de vanligaste skräpet cigarettfimpar (48 procent), portionssnus (17 procent) och engångsplast (15 procent) (Naturvårdsverket 2023).

I Umeå anmäls ett begränsat antal nedskräpningar om man jämför med den reella omfattningen:

- 51 anmälningar 2021
- 35 anmälningar 2022
- 42 anmälningar 2023

Nedskräpning anmäls i mycket liten omfattning, även när det handlar om större föremål som soffor, skrotbilar eller soppåsar som hittas på offentlig mark.

2022 organiserade Umeå kommun ett strandstädningsprojekt som delfinansierades med medel från Naturvårdsverket. Under 10 veckor avlägsnades 5,9 ton skräp från kust- och havsnära stränder i kommunen. Det var skräp som lämnats kvar på stranden, som slängts i skogen, som dumpats över broar, tryckts ner mellan stenar, lämnats kvar i terrängen eller avsiktligt gömts på otillgängliga platser i närheten av havet. Som slutrapporten (Umeå kommun 2022b) poängterar är den stora mängd skräp som plockats upp bara en droppe i havet jämfört med allt det som antagligen ligger utspritt över resten av kommunens yta. Rapportens slutsats är att nedskräpning är ett problem i Umeå kommun, och att mer insatser krävs för att komma till bukt med det.

d. Avfallsbrott

Ett brott mot Miljöbalken som fått mycket uppmärksamhet de senaste åren är avfallsbrott. Naturvårdsverket definierar avfallsbrott som brott mot straffbestämmelserna i miljöbalken eller smugglingslagen där gärningen innefattar hantering av avfall. Tekniskt sett ingår även nedskräpning i den beskrivningen, men Naturvårdsverket väljer att inte ta med nedskräpningsförseelse i definitionen. Problematiken ser lite olika ut. Nedskräpning orsakas av många små överträdelser - slänga en cigarettfimp på marken – som sammanlagt och över tid orsakar stora problem. Avfallsbrott handlar om en medveten kriminell handling, ofta i syfte att tjäna pengar, och som inte sällan innefattar en stor mängd avfall.

Ett vanligt förekommande problem är kriminella företag som upphandlar avfall men som i stället för att hantera det på ett lagligt sätt gräver ner det, vilket får stor negativ påverkan på miljön, inte minst genom förorening av ytvatten och grundvatten. Skandalen kring företaget Think Pink är bara ett exempel (Carlén och Dennert 2023). Ett annat omfattande problem är olaglig export av elektronikavfall till land utanför Europa, där de i vissa fall används trots att produkterna är osäkra, eller deponeras på miljöfarliga sätt. Exempelvis har Sveriges Radio i januari 2024 avslöjat att tusentals svenska fordon med körförbud upphandlats och exporterats till länder i Afrika (Kudo och Elfving 2024).

I Umeå samverkar kommunens avdelning för Miljö- och hälsoskydd med Polisen och Länsstyrelsen Norrbotten för att kontrollera avfallstransporter längs vägarna. De utför även kontroller riktade mot verksamheter som hanterar avfall, i synnerhet större aktörer. Deras bild är att överträdelser sker, men att problematiken inte går att koppla till någon specifik bransch. Det handlar snarare om vissa företag eller vissa individer, som ibland driver olika verksamheter och gör sig skyldiga till upprepade brott. Miljö- och hälsoskydd har försökt arbeta förebyggande och kompetenshöjande mot företag i byggbranschen genom att bjuda in till informationsträffar om hantering av byggavfall (som är en stor del av den inhemska problematiken kring avfallsbrott), men intresset har varit svalt.

Hur omfattande avfallsbrottsligheten är i Umeå kommun är svårt att avgöra eftersom kontrollerna är begränsade. Resurssattes de mer skulle det antagligen upptäckas fler brott. Som en miljöinspektör från Malmö uttrycker det i ett radioreportage om olaglig avfallshantering: “letar man så hittar man” (Petterson 2022).

Det finns åtgärder som skulle underlätta upptäckten av avfallsbrott, men där besluten inte ligger på kommunal nivå. Det kan exempelvis vara krav om en tydlig skyltning för avfallstransporter, och att kommuner ska få tillgång till Naturvårdsverkets register över företag som hanterar farligt avfall.

Antalet anmälda avfallsbrott i Umeå har legat relativt stabilt de senaste 5 åren:

- 8 anmälningar 2019
- 5 anmälningar 2020
- 8 anmälningar 2021
- 4 anmälningar 2022
- 7 anmälningar 2023

e. Koppling till organiserad brottslighet

Det huvudsakliga problemet med avfallsbrott är den negativa påverkan det har på miljön och människors hälsa. Men det är även en typ av kriminell aktivitet som direkt göder den organiserade brottsligheten.

Internationellt har hantering och export av avfall länge varit en lukrativ aktivitet för kriminella gäng. I boken *Gomorra* beskriver exempelvis journalisten Roberto Saviano hur Camorra-nätverket i Neapel köper in avfall i stora mängder som sedan grävs ner på landsbygden (Saviano 2008). Naturvårdsverket påpekar att avfall är en attraktiv bransch för kriminella nätverk även i Sverige eftersom möjligheten till ekonomisk förtjänst är stor, upptäcktsrisken liten och straffen låga (Naturvårdsverket et al 2022).

Genom att lägga låga bud och därmed vinna upphandlingar för avfallshantering, eller genom att driva miljöfarlig verksamhet utan att hantera farliga ämnen eller avfall på rätt sätt, snedvrider de kriminella också marknaden genom osund konkurrens. Det gör det svårare för företag som följer lagen att vara lönsamma.

På sikt innebär avfallsbrottsligheten också en stor kostnad för samhället, inte bara genom förorenad natur och uteblivna ekosystemstjänster, men också för att kommunerna i slutändan ofta tvingas bekosta saneringen av mark som förorenats, när företag gått i konkurs. I Botkyrka till exempel förväntas kostnaden för Think Pinks avfallsbrott kosta kommunen 200 miljoner kronor (Petterson 2022).

B. Brott mot människors hälsa och säkerhet

a. Vad menas med brott mot människors hälsa och säkerhet?

I den här kategorin har vi samlat brott som bryter mot de lagar som reglerar livsmedel, läkemedel, alkohol, tobak, dopningsprodukter och narkotika, men även vapen och trafik. Gemensamheten ligger i att brotten inte har någon tydlig målsägande, utan bryter mot lagar vars syfte är att skydda medborgarnas hälsa och upprätthålla säkerheten, exempelvis i trafiken.

b. Brott mot livsmedelslagen

Livsmedelslagen (SFS 2006: 806) reglerar all produktion, bearbetning och distribution av livsmedel, och utgår från EU-lagstiftning på samma område. Med livsmedel menas inte bara mat och dryck; även vatten och snus ingår. Det innebär att lagen reglerar många olika sektorer, från jordbruk till livsmedelsbutiker och restauranger.

Brott mot livsmedelslagen kan ta många former, från bristande hygien på restauranger till undermåliga förpackningar. Ett område som fått mycket uppmärksamhet är livsmedelsfusk. Det kan innebära användning av förfalskade ingredienser, att ge felaktig information om kvalitet eller tillverkningssätt, att producera livsmedel under förfalskade varumärken eller att sälja vidare stulna livsmedel. Brottet kan innebära en fysisk överträdelse, det vill säga att en produkt manipuleras, exempelvis att förbjudna ämnen tillsätts i bröstmjölksersättning. Men brottet kan också innebära en administrativ överträdelse, där livsmedel säljs som egentligen inte får säljas (exempelvis produkter med passerat bäst-före datum) eller att konsumenter vilseleds (exempelvis att odlad lax säljs som vildfångad).

Enligt Livsmedelsverkets kartläggning av livsmedelsfusk är problemen omfattande, och brottsligheten kan omfatta så mycket som 6 miljarder kronor årligen (Livsmedelsverket 2020). Utöver fara för människors hälsa utgör också livsmedelsfusket ett problem för svensk ekonomi. Det leder till snedvriden konkurrens, samt bristande tillit bland konsumenter. Skandaler kring matfusk – som kebabköttet med listeria i Malmö hösten 2023 (Mikulic 2023) - kan leda till att konsumenter avstår från vissa produkter under en period, vilket då drabbar hela branschen, inklusive alla laglydiga företag.

Även livsmedelsfusk är en lukrativ arena för organiserad brottslighet. På EU-nivå har det uppmärksammats kopplingar mellan fusk med livsmedel som olivolja eller saffran och organiserad brottslighet (Jones 2023). Även i Sverige finns rapporter att organiserad brottslighet är aktiv inom livsmedelsfusk – exempelvis kött som inte får säljas erbjuds på marknader som ekologiskt och lokalproducerat kött. Livsmedelsfusk kan erbjuda stora vinster, medan straffen är låga.

Livsmedelsverket ansvarar för offentlig kontroll på nationell nivå, och länsstyrelser samt kommuner bedriver livsmedelskontroll på lokal nivå.

Sanktionsavgifter gällande livsmedel i Umeå har legat på under 10 ärenden per år de senaste 5 åren:

- 3 sanktionsavgifter 2019
- 5 sanktionsavgifter 2020
- 10 sanktionsavgifter 2021
- 2 sanktionsavgifter 2022
- 7 sanktionsavgifter 2023

c. Alkohol

Att tillverka och konsumera alkohol är lagligt i Sverige. Tillverkning, införsel, marknadsföring, försäljning och konsumtion av alkohol omgärdas dock av ett strikt regelverk av folkhälsoskäl. Vanliga brott mot alkohollagen (2010:1622) är att:

- sälja eller tillhandahålla alkohol till personer under 20 år (langning)
- sälja alkohol till den som är märkbart berusad (överservering)
- sälja alkohol utan tillstånd

Alkoholkonsumtionen i Sverige har följt en nedåtgående trend sedan 2004 enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings (CAN) undersökningar. Framför allt är det män som minskat sin konsumtion vilket också innebär att skillnaden mellan män och kvinnors konsumtion blivit mindre. Unga i åldern 17-29 år har en fortsatt hög årskonsumtion av alkohol, medan personer över 65 år konsumerar allra minst. Skillnaden mellan årsgrupperna minskar dock över tid (CAN 2023a).

Det finns en koppling mellan alkohol och brott. Först för att alkoholkonsumtion påverkar människors benägenhet att begå brott. Brås undersökning *Alkohol- och drogpåverkan vid misshandel, hot, personrån och sexualbrott* bekräftade att det finns en stark koppling mellan berusning och olika sorters våldsbrott. Påverkan var störst på kriminalitet bland män, och på kategorin misshandel. 2015 var 7 av 10 män berusade när de begick misshandel (Brå 2015). En forskningsöversikt från Folkhälsomyndigheten visar också på en koppling mellan alkoholkonsumtion och våld i nära relation (Folkhälsomydigheten 2021). Även våldsutsattheten ökar i samband med alkoholkonsumtion (Brå 2015).

Smugglingen av alkohol över Sveriges gränser är omfattande, och har en koppling till organiserad brottslighet (Tullverket 2023). Smugglad alkohol säljs ofta till minderåriga, vilket även bryter mot alkohollagen. Sociala medier har på senare år blivit ett forum för alkohollangning till minderåriga (CAN 2021).

I Umeå är konsumtionen av alkohol på en lägre nivå än riket i stort. I folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* anger 55 procent att de dricker alkohol mer än 1 gång i månaden (Umeå kommun 2020a). 19 procent av kvinnorna och 15 procent av männen dricker aldrig alkohol. Men 13 procent av kvinnorna och 21 procent av männen anger att de dricker mellan 5 och 10 glas vid varje tillfälle, vilket per definition innebär att de är så kallade intensivkonsumenter och därmed har ett riskbruk av alkohol. Hos unga vuxna är andelen sådana intensivkonsumenter 19 procent.

Bland minderåriga i Umeå ses en positiv trend över tid då andelen som aldrig druckit alkohol ökar vid varje undersökning (en trend som också synts nationellt fram till 2023 när utvecklingen stannade av). I undersökningen *Unga* 22 framkommer att 65 procent av tjejerna och 55 procent av killarna inte dricker alkohol.

Figur 82. Alkoholkonsumtion bland unga. Dricker du alkohol? Uppdelat efter tjejer och killar

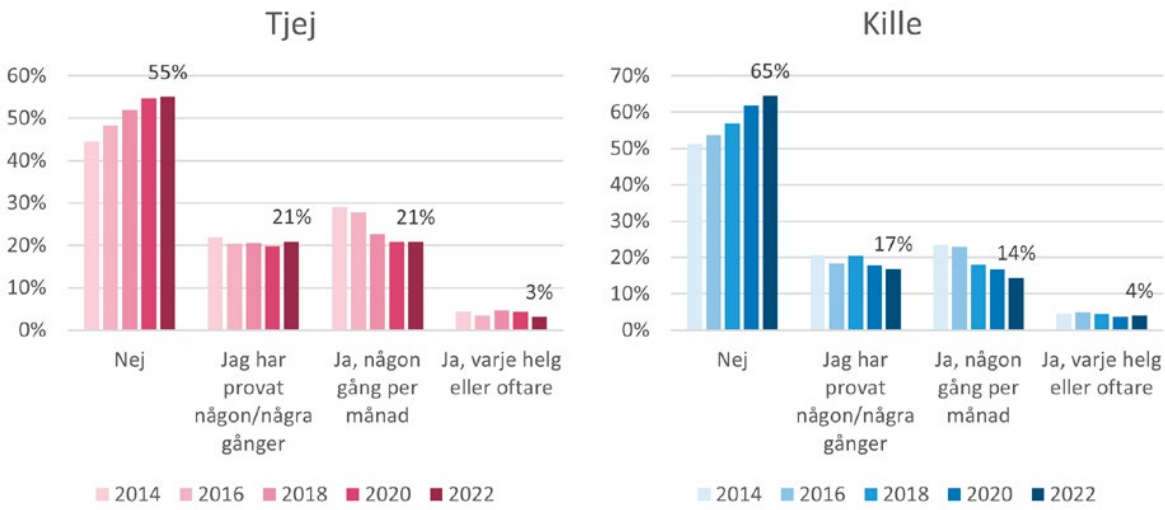

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

Däremot minskar inte gruppen av ungdomar som har ett riskbruk av alkohol i samma omfattning. Undersökningen visar även att de som dricker ofta också har en högre sannolikhet att bruka narkotika. En bild som bekräftas av statistik från Ingången, Umeås alkohol- och drogrådgivning. Den visar att många av de som har ett narkotikaberoende också missbrukar alkohol. Det finns även en samvariation mellan unga som har ett riskbruk av alkohol, som mår psykiskt dåligt och som har problem med skolgången.

Att 4 procent av killarna och 3 procent av tjejerna som besvarat *Unga*-enkäten dricker varje helg eller oftare ger också en tydlig indikation på att langning förekommer i Umeå, eftersom endast ett fåtal av de svarande eleverna var över 18 år.

När det gäller brott mot alkohollagen har antalet anmälda brott i Umeå kraftigt minskat sedan toppen 2009.

Figur 83. Brott mot alkohollagen, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

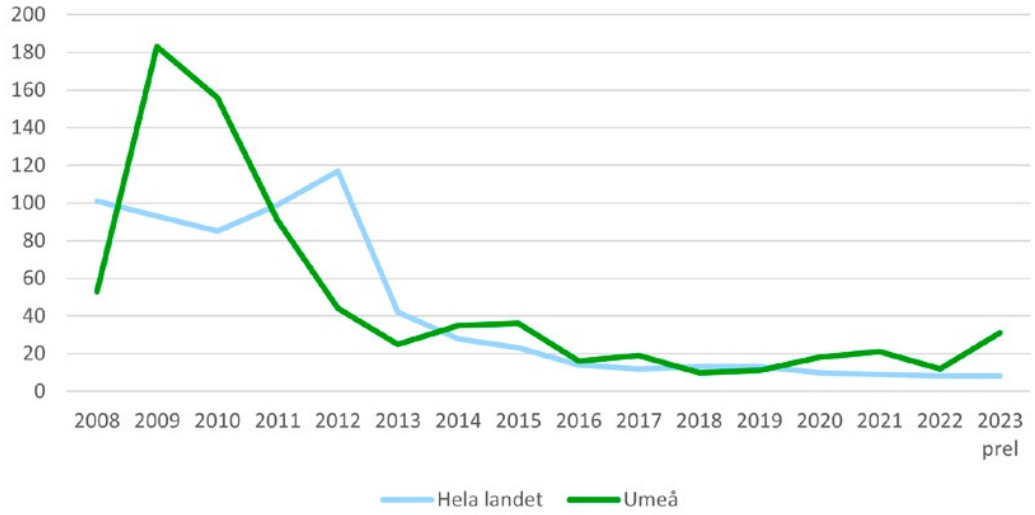

Källa: Brå

Om den stora ökningen 2008-2009 berodde på ett ökat antal brott eller bättre upptäckt är oklart. Sedan 2016 har trenden varit sakta minskande, dock visar preliminärdatan på en ökning 2023. Umeå har vanligen legat på ungefär samma nivå som riket de 10 senaste åren. Den absoluta majoriteten av anmälda brott handlar om olovligt anskaffande eller hantering av alkohol.

d. Tobak

Tobaksprodukter är, i likhet med alkohol, starkt reglerade. I Lagen om tobak och liknande produkter (SFS 2018:2088) regleras produktion, förpackning, marknadsföring, distribution och tillsyn av tobaksprodukter. Det är exempelvis brottsligt att sälja smaksatta cigaretter, sälja tobaksprodukter utan tillstånd, sälja cigaretter utan varningar på förpackningen eller sälja tobaksprodukter till minderåriga.

I Sverige har användandet av cigaretter minskat med 42 procent sedan 2003. Rökning har även minskat kraftigt bland svenska skolungdomar (CAN 2023a). Däremot har användandet av e-cigaretter och snus ökat överlag, och särskilt märkbart hos unga. Användandet av vitt snus och vapes står för en stor del av ökningen, inte minst bland tjejer.

I Umeå visar folkhälsoundersökningen *Jämlika liv* att cirka 3 procent av Umeås vuxna befolkning röker dagligen (Umeå kommun 2020a). Det är en förhållandevis låg siffra jämfört med riket. *Unga*-enkäten (Umeå kommun 2023a) visar att den dagliga rökningen hos unga ligger på ungefär samma nivå, 3 procent. Cirka 2 procent av eleverna röker dagligen i högstadiet, i gymnasiet är det 4 procent som röker dagligen.

Figur 84. Rökning bland unga. Röker du? Till exempel cigaretter, vattenpipa, .e-cigaretter. Uppdelat efter ålder

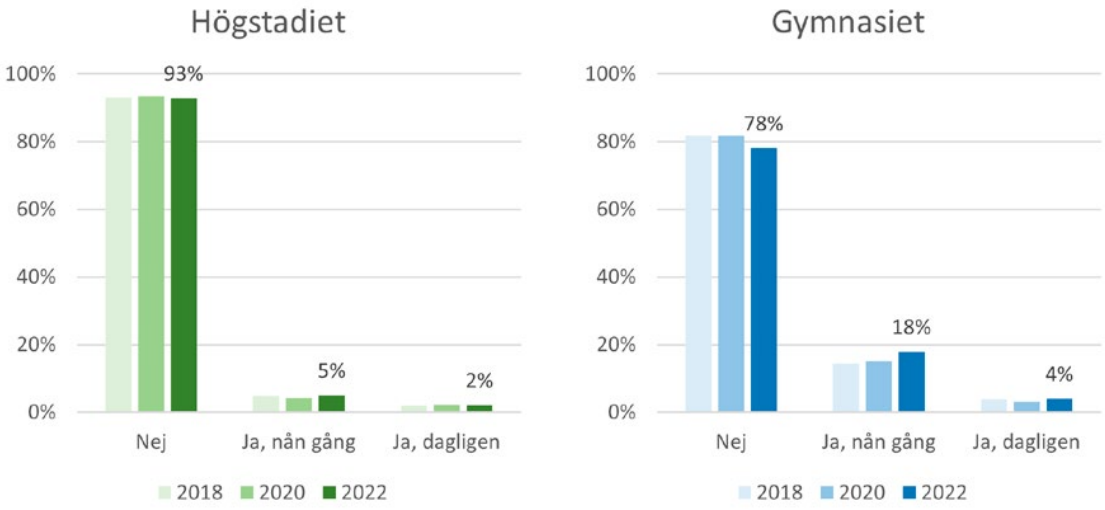

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

En högre andel av invånarna snusar i Umeå jämfört med riket. I *Jämlika liv* uppger 18 procent av männen och 14 procent av kvinnorna att de snusar dagligen (nivån för kvinnor är högre än riket). Bland unga snusar 2 procent av högstadieeleverna och 11 procent av gymnasieeleverna dagligen.

Figur 85. Unga och användning av snus. Snusar du? Uppdelat efter ålder

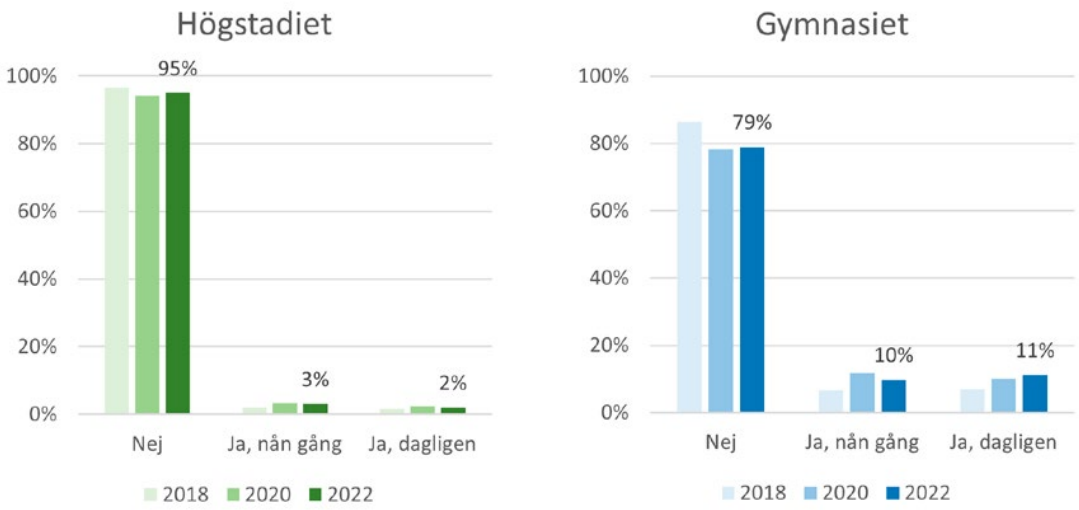

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

Eftersom det är förbjudet att sälja tobaksprodukter till minderåriga är statistiken i *Unga*-enkäten en indikation på att det sker tobaksrelaterad brottslighet i kommunen. Svaren på frågan "Hur får du tag på cigaretter/tobak" visar att det uppenbarligen finns problem såväl med illegal försäljning av tobak, som med ålderskontrollerna vid försäljning i butik (eftersom 19 procent av de som röker och 24 procent av de som snusar i högstadiet uppger att de själva köper).

Figur 86. Unga och nikotinanvändning. Hur får du tag på cigaretter/tobak? Uppdelat efter ålder

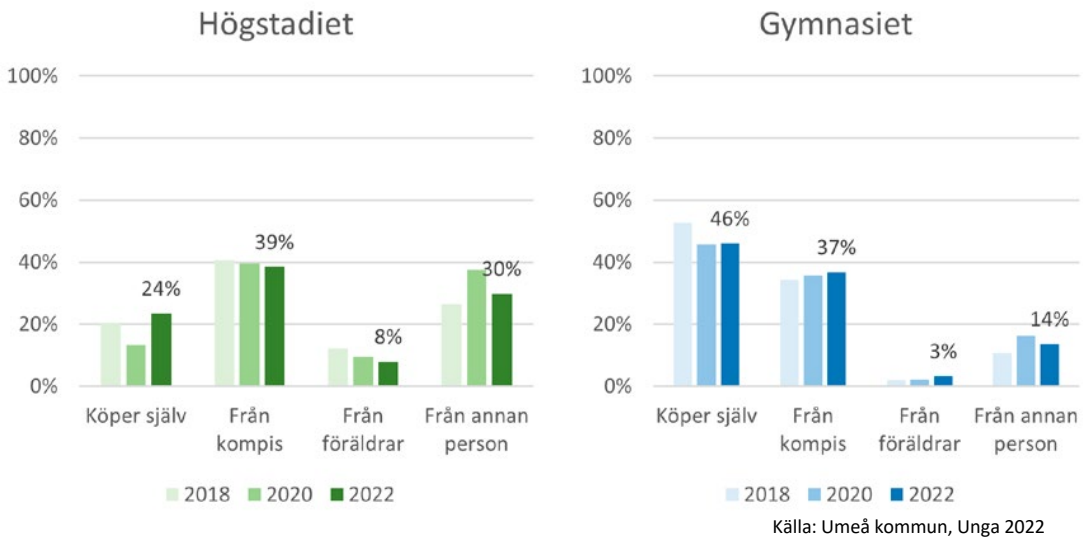

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

e. Narkotika

Med narkotikabrott menas i regel brott mot narkotikastrafflagen (1968:64). Narkotikastrafflagen förbjuder framställande, förvaring, transport, överlåtelse, förvärv och innehav av narkotika, det vill säga "läkemedel eller hälsofarliga varor med beroendeframkallande egenskaper eller euforiserande effekter".

Det finns många olika narkotikaklassade substanser. Den allra vanligast förekommande i Sverige, enligt CANs undersökningar är cannabis. De vanligaste formerna är hasch och marijuana. Även amfetamin och kokain är relativt vanligt förekommande, så också narkotikaklassade läkemedel, främst opioider (smärtstillande läkemedel som Tramadol), eller bensodiazepiner (lugnande läkemedel som Alprazolam) (CAN 2023b). Heroin, LSD och ecstasy förekommer, men är inte lika utspridda. Utöver de mest etablerade narkotikasorterna förekommer ständigt nya psykoaktiva substanser (NPS). NPS är syntetiska substanser som framställs för att efterlikna kända substanser som cannabis och orsaka liknande effekter. Eftersom det är nya substanser räknas de inte som narkotika tills de utretts och kan läggas till på listan över narkotikaklassade substanser.

Det är svårt att avgöra hur omfattande narkotikaanvändningen är i Sverige, men enligt CANs bedömning kan den omsätta så mycket som 11 miljarder kronor årligen eller 13,4 miljarder om narkotikaklassade läkemedel inkluderas (CAN 2023a).

Det huvudsakliga problemet med narkotikabrottsligheten är effekten på folkhälsan. De substanser som klassificeras som narkotika har negativ påverkan på hälsan, i synnerhet vid riskbruk. De kan även leda till dödsfall. Enligt det europeiska måttet *drug related deaths* avled 519 personer i Sverige till följda av narkotika (Folkhälsomyndigheten 2024). Men den illegala narkotikahandeln är i sig ett problem, som får negativa samhälleliga konsekvenser.

Narkotikahandeln i Sverige kontrolleras av organiserade kriminella nätverk. Nätverkens territoriella kontroll över lokala drogmarknader är särskilt tydlig när det gäller den fysiska narkotikahandeln. Det gäller alltså narkotikan som erbjuds lokalt av försäljare som antingen levererar narkotikan hem till kunder eller träffar dem ute (försäljning via telefon eller sociala medier har ersatt den tidigare vanligare öppna gatuhandeln) (se Brå 2021b och Umeå kommuns lokala lägesbild, Umeå kommun 2023c). Men även den handel som sker via internet och brevleveranser har kopplingar till organiserade kriminella nätverk. Vinsterna från den illegala narkotikahandeln går alltså direkt till den organiserade brottsligheten. Konkurrensen om kunder och viljan att "äga" vissa narkotikamarknader leder till konflikter som i sin tur ligger bakom mycket av det dödliga våldet som ökat i Sverige de senaste åren, som exempelvis våldsvågen i Stockholm 2023. Det är alltså en brottslighet som får stora kostnader för samhället.

Enligt statistiken framkommer det att Umeå emellanåt har ett högre antal anmälda narkotikabrott per 100 000 invånare än riket i stort. Trenden är dessutom att antalet anmälningar har ökat över tid, såväl i Umeå som i riket i stort.

Figur 87. Narkotikabrott, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

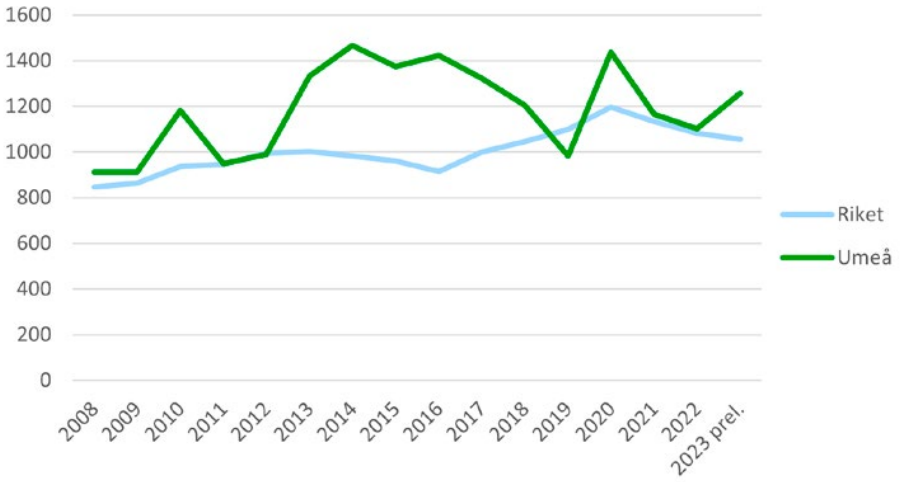

Källa: Brå

I tolkningen av datan är det viktigt att beakta att anmälningarna gällande narkotikabrott är väldigt händelsestyrda. Upp- och nedgångar påverkas främst av omfattningen och resultaten av polisens spanings- och ingripandearbete. Det innebär att en plötslig ökning av antalet brott i regel inte speglar en förvärrad problematik just där och då, utan snarare ett stort tillslag eller en annan händelsestyrd konsekvens. Enligt polisen i Umeå speglar det stora antalet anmälningar i Umeå ambitionsnivån på arbetet. Variationer kan möjligtvis förklaras även av interna processer hos polisen – exempelvis kan uppgången 2012–2013 vara en försenad effekt av ett framgångsrikt ärende där hemliga tvångsmedel användes, och som genererade många uppgifter som senare ledde till åtal. Nedgången av antalet anmälningar 2017–2019 kan kanske härledas till att polisens gatulangnigsgrupp då upplöstes. Även polisens omfattande omorganisation 2015 kan ha påverkat.

Det är dock intressant att notera vissa gemensamma mönster mellan Umeå och riket, exempelvis uppgången 2020 i samband med pandemin. Anmälningarna ökade för flera olika typer av narkotikabrott men anmälningar för överlåtelse av narkotika ökade allra mest under just den här perioden. Från och med 2021 är det däremot anmälningarna för innehav som ökar mest.

Figur 88. Narkotikabrott i Umeå uppdelat efter brottskategori, anmälda brott per 100 000 invånare

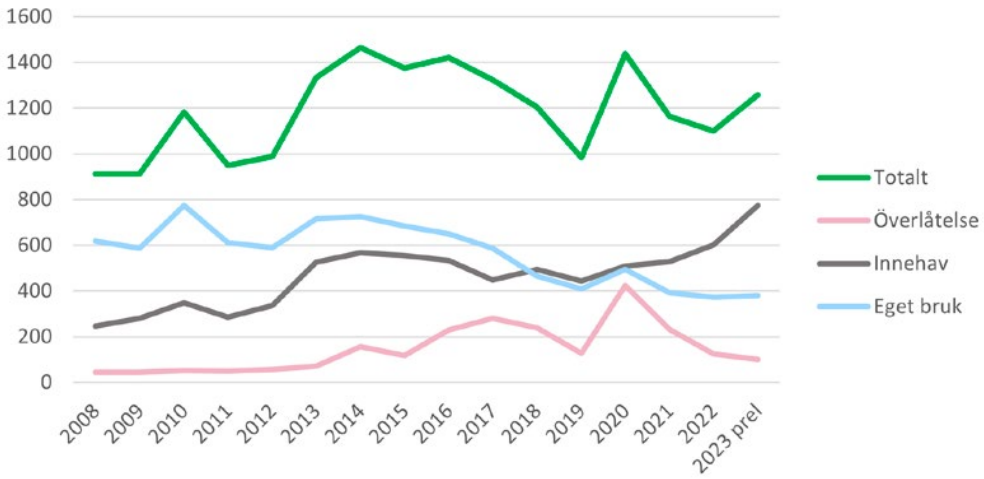

Källa: Brå

Folkhälsoenkäter fångar upp det breda användandet av narkotika i högre grad än polisens data över anmälda brott.

I Umeå har användandet av narkotika, så gott man kan bedöma, legat på lägre nivåer än riket. I folkhälsoenkäten *Jämlika liv* uppgav 3 procent att de använt cannabis under de sista 12 månaderna. För amfetamin, kokain eller ecstasy låg nivån lägre - 0,6 procent av männen svarade att de använt dem de sista 12 månaderna (Umeå kommun 2020a). Bland unga är det 4 procent som uppger att de använt narkotika de senaste 12 månaderna (andelen har minskat sedan 2014) (Umeå kommun 2023a).

I likhet med riket är de vanligaste preparaten hasch och marijuana (84 procent). Sedan narkotikaklassade läkemedel, "annat", ecstasy och amfetamin.

Figur 89. Unga och narkotika. Har du någon gång använt narkotika. Vilken eller vilka slags narkotika?

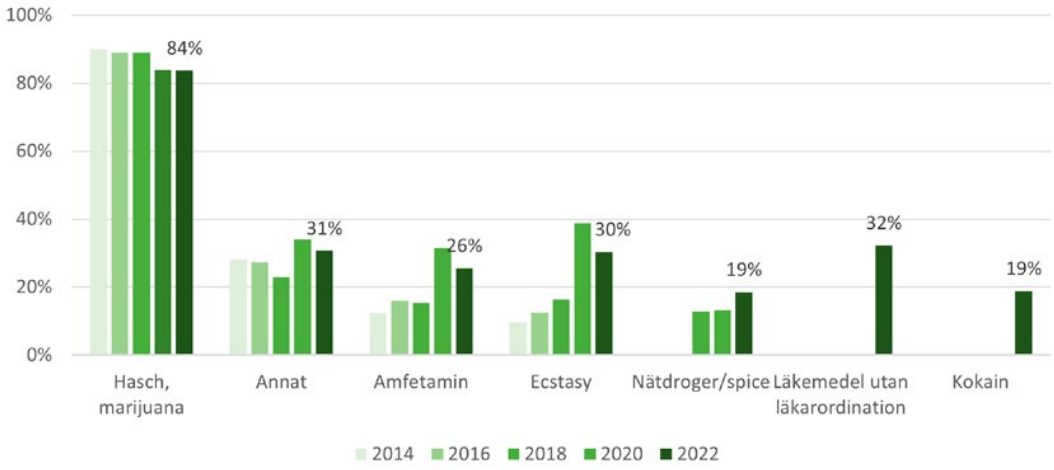

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

Nya trender när det gäller narkotikaanvändningen i Umeå är att kokainet ökar. Poliser beslagtar större partier än tidigare, och berättar att gatupriset på kokain i Umeå har minskat. Yrkesverksamma från socialtjänsten vittnar om att fler unga använder det, särskilt i festsammanhang. Olika mediareportage har även visat att kokain är vanligt förekommande på krogar i Umeå (Skoglund 2024), en bild som bekräftas av såväl krögare som poliser.

Att "partyknarkandet" är utbrett visar hur tillgängliga narkotikapreparat är, men pekar också på den normaliseringsprocess som pågår i samhället. Allt fler personer, i synnerhet bland unga, har en mer neutral eller positiv attityd till narkotika, en förskjutning som syns i CANs undersökningar. Att använda cannabis anses inte vara någon "big deal", och det är inte ovanligt att använda narkotika i festsammanhang. En förändring som även syns i andra Europeiska länder; och som i EMCDDAs senaste rapport summeras med uttrycket "everyone, everything, everywhere" (EMCDDA 2023).

De yrkesverksamma som intervjuats ser också att utanför festsammanhang använder unga narkotika i andra syften. Det är inte ovanligt att de unga som Ingången träffar också använder narkotika som en sorts "självmedicinering", för att dämpa ångest, sömnsvårigheter eller andra psykiska besvär, som ofta inte fångats upp av sjukvården. Här finns också ett tydligt könsmönster – enligt Ingångens data är det vanligare med illegala läkemedel bland de tjejer som kommer till dem. En utveckling som kanske kan kopplas till det allt sämre psykiska mående bland tjejer som syns i den senaste *Unga*-enkäten (Umeå kommun 2023a).

Överlag verkar det finnas en tydlig koppling mellan psykisk ohälsa, utsatthet och användandet av narkotika. Svarsmönstren i *Unga*-enkäten visar att de som lever i ekonomisk utsatthet eller upplever ensamhet använder narkotika i mycket högre utsträckning än andra ungdomar.

Figur 90. Användningen av narkotika bland unga i Umeå som uppgett att de…

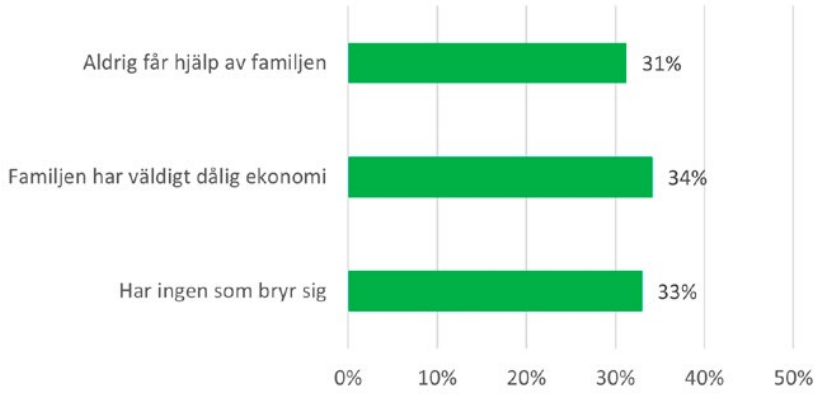

Bland de som uppgett att de använt narkotika. Källa: Umeå kommun, Unga 2022

För att motverka narkotikabrottslighet är det viktigt att beakta vad det är som driver användandet. Ett förebyggande arbete mot ungas utsatthet kan också få positiva effekter på narkotikaanvändandet.

Kopplingen mellan narkotikaanvändning och socioekonomi är också tydlig i data från *Jämlika liv* (Umeå kommun 2020a). Andelen som använt narkotika i typområde 4 och 7 är mer än dubbelt så stor än andelen som gjort det i typområde 1 eller 6. För att jämföra typområden med stadsdelar i Umeå, se bilaga 3.

Figur 91. Har du någon gång använt cannabis (hasch eller marijuana)?

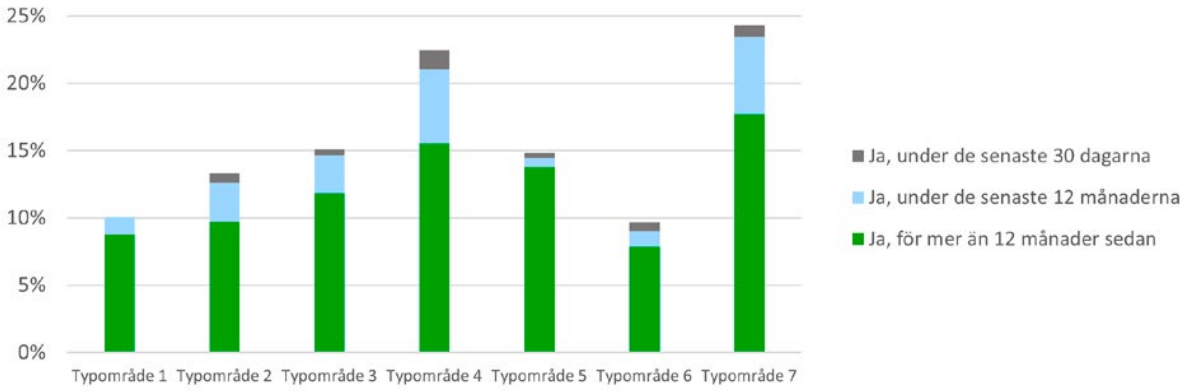

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Då narkotikabrottslighetens rumsliga variation visualiseras är det ännu en gång centrum som sticker ut. När det gäller just narkotikabrott är det dock viktigt att beakta att mönstret på kartan också kan spegla var polisen är mest närvarande och därmed upptäcker flest brott. Det är inte en karta över narkotikaanvändningen i Umeå.

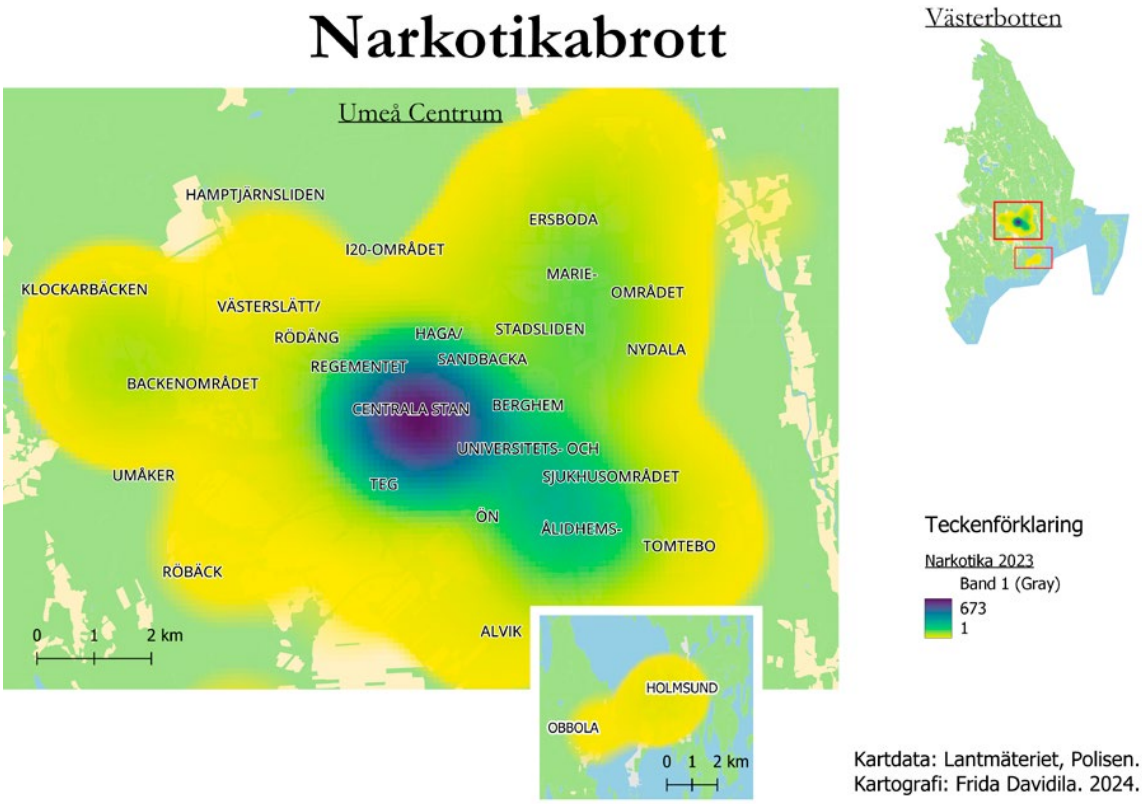

Vid frågan om hur de fått tag i drogerna svarade 11 procent av de svarande i *Unga*-enkäten att de fått tag på dem genom internet, 75 procent genom närstående och bekanta, och 45 procent att de fått tag på narkotikan på annat sätt, exempelvis genom en langare (det var möjligt att ange flera olika sätt).

Figur 92. Unga och narkotika. Från vem har du fått tag på narkotikan?

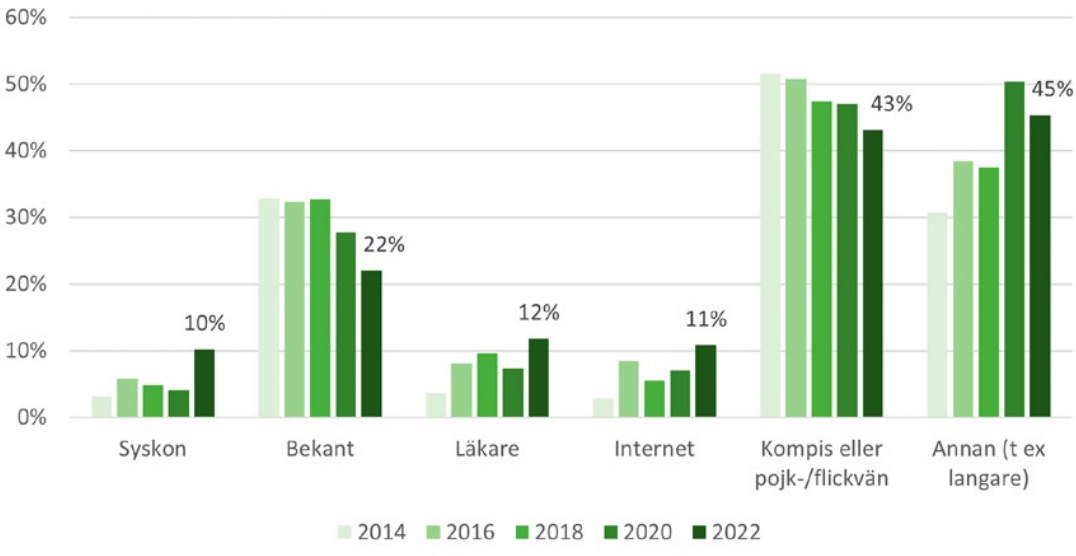

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

En bild som framkommer i samtal med yrkesverksamma är att vissa av de unga som själva använder narkotika köper in större partier som de sedan säljer vidare till vänner och bekanta. De unga ser sig inte som en del av kedjan även om de därmed begår ytterligare ett brott när de langar narkotikan vidare.

Utöver den brottslighet som själva införskaffandet, användandet och (i vissa fall) försäljningen av narkotikan innebär ger narkotika även upphov till annan brottslighet. Yrkesverksamma vittnar om att det finns tjejer med narkotikaberoende som erbjuder sex i ersättning mot narkotika, och att unga under påverkan av narkotika begår brott som misshandel eller drograttfylleri. Personer med beroendeproblem är också kraftigt överrepresenterade bland de som stjäl cyklar i Umeå eller gör inbrott i förråd.

Slutligen är narkotikamarknaden i Umeå tätt sammanflätad med den organiserade brottsligheten. Umeås marknad är attraktiv eftersom det finns en hög andel unga vuxna i befolkningen under universitetets läsår. Därför har nationella kriminella nätverk under det senaste året satsat offensivt på att ta över narkotikamarknaden i Umeå, genom att pressa priserna neråt och tränga ut rivaliserande gäng. Under 2023 kan såväl skjutningen Öst på stan som mordet på Mariehem kopplas till konflikter kring kontroll av narkotikamarknaden.

f. Dopning

Dopningsbrott är brott mot de regler som finns i Dopningslagen (SFS 1991:1969). Den förbjuder all tillverkning, införsel, överlåtelse och innehav av:

- Syntetiska anabola steroider
- Testosteron (och derivat därav)
- Tillväxthormon
- Kemiska substanser som ökar produktion eller frigörelse av testosteron, dess derivat, eller av tillväxthormon

Illegal införsel av dopning bryter mot reglerna i Lagen om straff för smuggling (SFS 2000:1225).

Likheterna mellan narkotika och dopning är att det handlar om substanser som förbjudits på grund av deras negativa effekt på folkhälsan. Skillnaden är att de används av olika skäl och har olika fysiska effekter. Dopningsprodukter ger inget rus, utan syftet är att förändra kroppen för att öka dess fysiska prestationsförmåga. Det innebär också att grupperna som använder sig av substanserna skiljer sig åt.

Det finns en skillnad mellan begreppen **dopning** och **doping**. Med **dopning** menas den otillåtna användningen av de specifika substanser som förbjuds i Dopningslagen. Med **doping** avses även den otillåtna användningen av substanser eller metoder för att förbättra den fysiska prestationsförmågan inom idrotten. Regler kring doping berör alltså många fler substanser, och avgörs inte av svenska lagstiftare utan av världsantidopingsbyrån WADA. (För mer information om skillnaderna, se Folkhälsomyndigheten 2023).

Enligt CAN använder relativt få svenskar dopningsmedel (0,1 procent under 2022). Användarna är främst män i åldersgruppen 19–34. Bland skolungdomar är det ungefär 1 procent av elever i årskurs 9 och gymnasiet år 2 som någon gång använt steroider (CAN 2023c).

Det är dock svårt att hitta tillförlitlig data kring dopning på grund av för lite forskning på området samt bristfällig nationell och lokal uppföljning. Data saknas såväl gällande användning och behandlingsinsatser.

Antalet anmälda dopningsbrott och antalet misstänka har minskat sedan 2011, så även andelen unga som säger sig ha testat, vilket CAN ser som en indikation på att nyrekryteringen av hormondopningsanvändare kan ha bromsat in (CAN 2019).

Anledningen dopningsmedel har förbjudits är deras negativa effekt på hälsan. De har kopplats till svårare acne, förhöjt blodtryck, ökat kolesterol, höjt blodvärde, leverskador, fertilitetsproblem samt allvarliga hjärt- och kärlsjukdomar (CAN 2023bc). Det finns också rapporter om koppling mellan steroider och ökad

aggressivitet, depression och minskad empatisk förmåga, vilket skulle kunna påverka benägenheten att begå brott. Förutom gruppen kroppsbyggare är våldsbrottslingar en annan kategori som i större utsträckning än andra använder sig av steroider.

I Umeå uppger 1 procent av killarna som besvarat *Unga*-enkäten att de någon gång testat dopningsmedel, och 0,5 procent att de gjort det de senaste 12 månaderna (Umeå kommun 2023a). Bland vuxna är det 0,5 procent som använt dopningsmedel de senaste 12 månaderna, en nivå som ligger under riksgenomsnittet (Umeå kommun 2020a).

Den stora majoriteten av alla gym i Umeå är certifierade av RF-Sisu inom ramen för ”100 procent ren hårdträning”, en kvalitetsbeteckning för gym som aktivt motarbetar dopning.

Överlag finns det en brist av bra forskning, samt av nationell och lokal uppföljning, när det gäller dopning.

g. Trafikbrott

Trafikbrott är brott som bryter mot Lagen för straff för vissa trafikbrott (SFS 1951:649). Den fastställer straffen för överträdelse av trafikreglerna, olovlig körning, rattfylla eller drograttfylla. De vanligaste trafikbrotten är olovlig körning och rattfylleribrott.

Nationellt sett har antalet anmälda trafikbrott minskat sedan 2020, en utveckling främst driven av ett minskat antal anmälningar om olovlig körning. Antalet alkoholrelaterade fall av rattfylleri har över tid minskat. Anmälningar om grov vårdslöshet i trafiken har legat på ungefär samma nivå.

Figur 93. Anmälda trafikbrott i riket

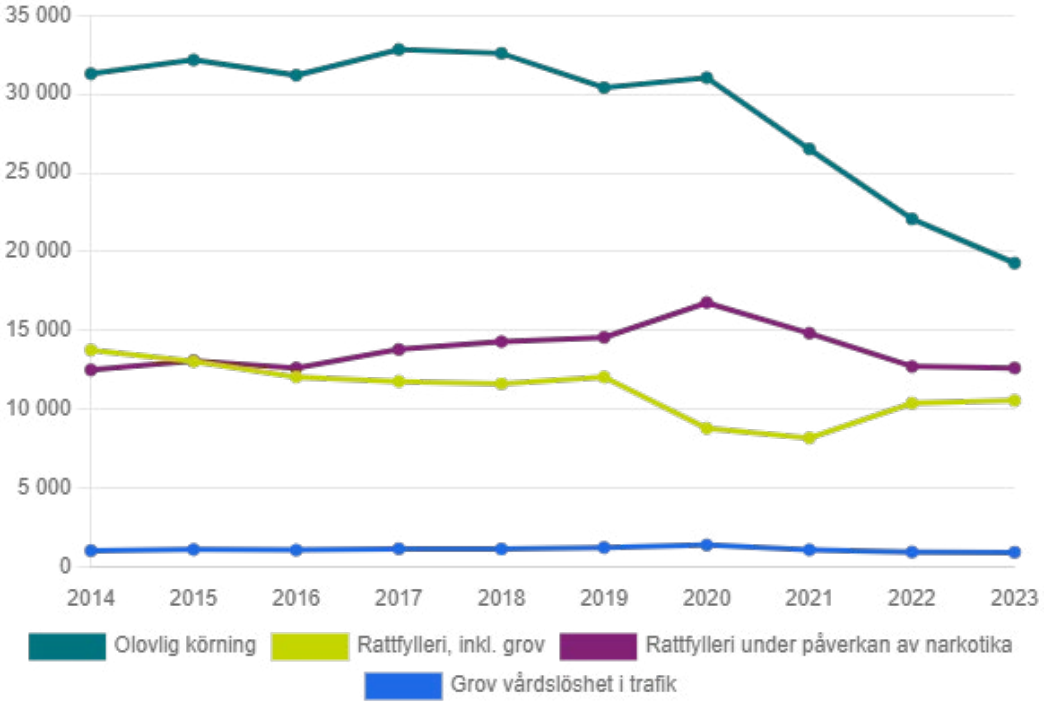

Källa: Brå

Trafikbrott är en händelsestyrd brottskategori där variationer i antal anmälda fall till stor del beror på polisens prioriteringar, och utfallet av polisens spanings- och ingripandearbete.

Nationellt sett utgjorde män 86 procent av de som misstänktes för trafikbrott 2022, en fördelning som inte väsentligt ändrats de senaste 10 åren.

I Umeå har antalet trafikbrott per 100 000 länge legat under nivån för riket, men man ser liknande mönster i utvecklingen (exempelvis en ökning 2019, och en minskning sedan 2021).

Figur 94. Trafikbrott, uppdelat efter Umeå och riket, anmälda brott per 100 000 invånare

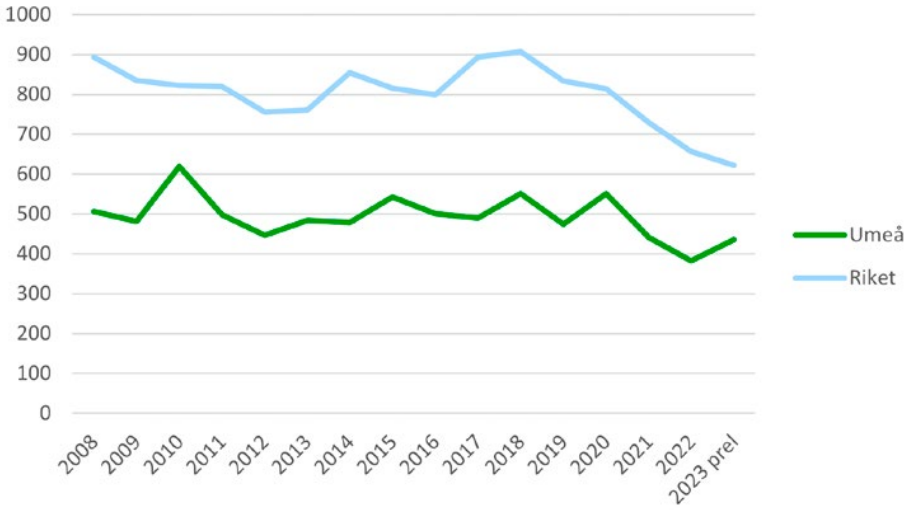

Avser brott mot trafikslagen. Källa: Brå

De vanligaste trafikbrotten i Umeå 2023 var olovlig körning och smitning, följda av rattfylleri och drograttfylleri. Under de senaste tio åren har det skett en förflyttning varmed anmälda fall av olovlig körning minskat över tid, samtidigt som anmälningar om smitning ökat.

Figur 95. Olovlig körning och smitning i Umeå, antal anmälda brott per 100 000 invånare

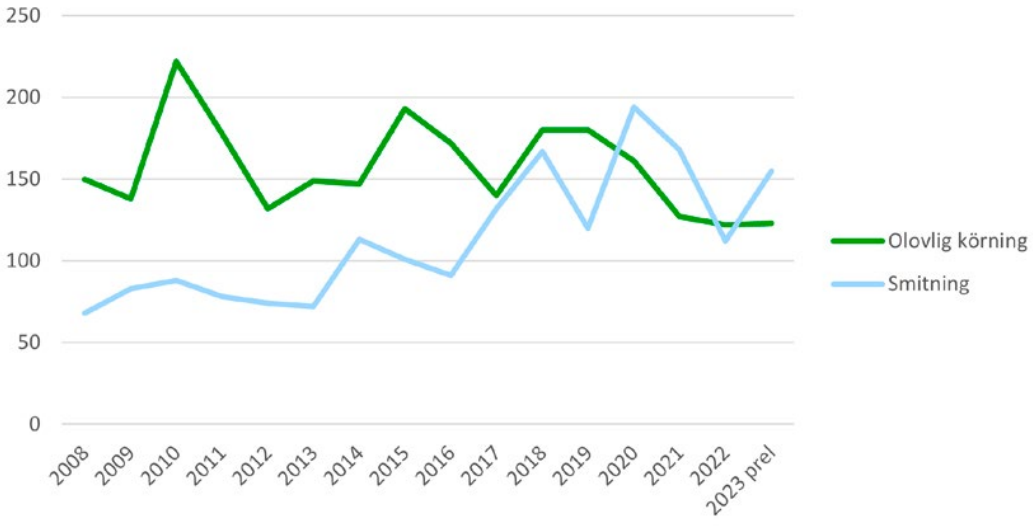

Källa: Brå

I Umeå gick antalet anmälda fall av drograttfylla om antalet fall av rattfylla kopplat till alkohol 2013 och har sen dess legat högre. Under 2022 och 2023 låg båda kategorierna på ungefär samma nivå.

Figur 96. Rattfylleri i Umeå, uppdelat efter alkoholpåverkad eller narkotikapåverkad förare, antal anmälda brott per 100 000 invånare

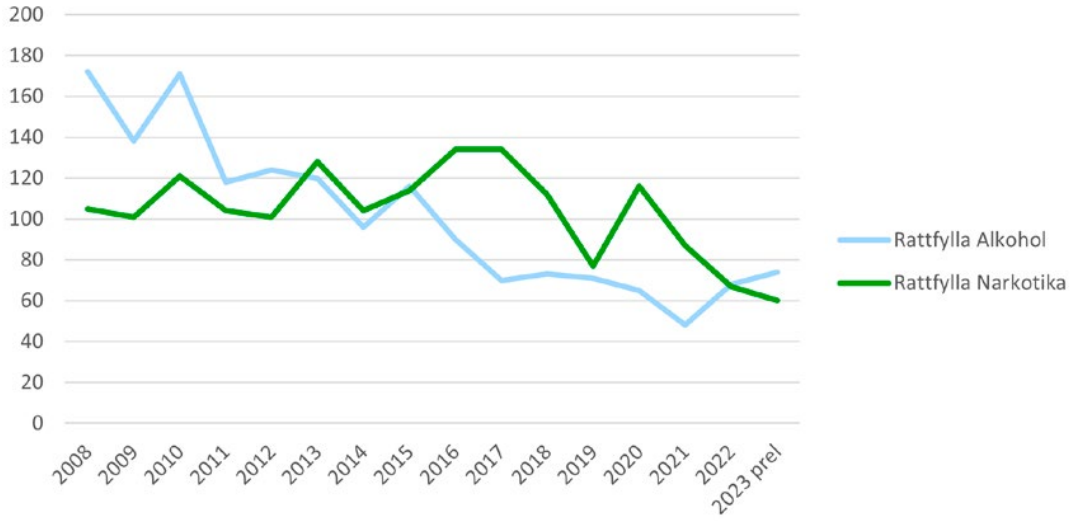

Källa: Brå

Även i Umeå är statistiken över trafikbrott väldigt händelsestyrd. Enligt den trafikpolis vi pratat med var den höga nivån på anmälda rattfyllerier under tidigt 2000-tal direkt kopplat till det större antalet kontroller som utfördes då. 2019 var en all time low eftersom polisen då upphörde med slumpvisa kontroller längs vägarna. På senare år har polisen utfört färre kontroller, men försökt rikta in dem på tider och platser där de förväntar sig att fler kör onyktra, vilket mynnat ut i fler positiva tester per kontrolltillfälle.

Det lägre antalet anmälda brott innebär inte per automatik att färre kör onyktra. Bilden som den polis vi pratat med hade var snarare att problembilden inte förbättrats med åren. När det gäller drograttfylla menade han att den något spretiga kurvan till viss del kan bero på kompetensen hos personalen som är ute och kontrollerar. I avsaknad av snabbtester som kan användas längt vägen är det upp till varje polis att bedöma om en förare är påverkad av narkotika, något som vissa har svårare att avgöra än andra: “Det är väldigt avhängigt hur skicklig polisen är, det är ett hantverk som kräver att man har erfarenhet och har modet att lita på ens känsla”. Andra europeiska länder använder sig av snabbtester för att kontrollera för drograttfylla, något som enligt den polis vi pratat med också skulle kunna förbättra upptäckten i Sverige.

Ett stort problem kopplat till trafiken är hastighetsöverträdelser – det är den vanligaste formen av överträdelse kopplat till trafik, men eftersom påföljden endast är böter syns inte ärendena i den statistik vi tagit del av. Nationellt är lägesbilden att cirka varannan bil i trafiken kör för fort, och även lokalt är hastighetsöverträdelser en stor utmaning eftersom de medför en ökad risk för att människor dödas eller blir svårt skadade i trafiken. Ett annat problem som vår intervjuperson flaggade för var användningen av mobiler i trafiken - alltför många personer kör med telefonen i handen.

När det gäller rattfylla visar den senaste *Unga*-enkäten att 9 procent av killarna och 10 procent av tjejerna någon gång åkt i ett motorfordon med en berusad förare. I 17 procent av fallen var föraren en förälder eller en släkting (Umeå kommun 2023a). Det är en indikation på att problemen med berusade förare antagligen är betydligt mer omfattande än vad som framkommer från statistiken över anmälda brott.

När det gäller unga och trafikbrott är en annan utmaning i Umeå den problematik som kopplas till motorburen ungdom – det vill säga tonåringar och unga vuxna som regelbundet träffas på offentliga platser för att umgås i eller runt sina fordon. Många har ett aktivt fordonsintresse, andra ser det främst som en livsstil

och en arena för att umgås. I vissa fall ger större ansamlingar av fordon upphov till problem som nedskräpning, drog- och alkoholrattfylla, men också förargelseväckande beteende i form av hög och störande musik från fordon på allmänna platser. Under 2021 och 2022 var störande musik från fordon på natten det främsta skälet till att invånare i Umeå kommun ringde polisen. Det förekommer även problem med bristande säkerhet i fordonen och manipulering av A-traktorer så att de går att köra snabbare än den lagliga gränsen.

Figur 97. Unga om deras erfarenheter av rattfylleri

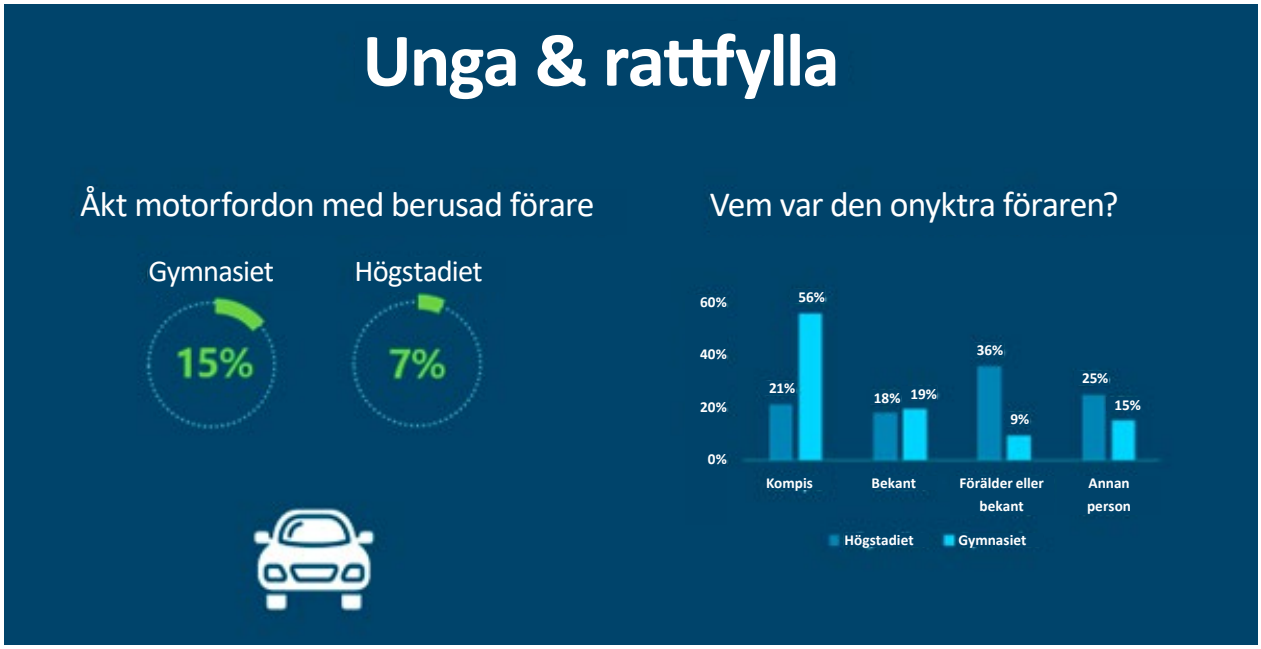

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

C. Brott mot samhällets ordning

a. Vad menas med brott mot samhällets ordning?

I den här sista kategorin har vi samlat brott som inte bara hotar miljön eller människors hälsa, men som på ett mer fundamentalt sätt hotar de principer och värderingar som är det svenska samhällets grundvalar. Det är exempelvis brott som ifrågasätter människors lika värde (som hatbrott), som hotar demokratin (exempelvis terrorbrott) eller brott som på sikt riskerar att äventyra mellanmänsklig tillit eller medborgares tilltro till myndigheter – exempelvis otillbörlig påverkan eller välfärdsbrott.

b. Terroristbrott och våldsbejakande extremism

Det som särskiljer terroristbrott från andra fall av mord eller allmänfarlig ödeläggelse är intentionen. Enligt Terroristbrottslagen (SFS 2022:666) är det brott som begås uppsåtligt, för att injaga fruktan hos befolkningen, tvinga ett offentligt organ att vidta eller avstå från åtgärder, eller destabilisera grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturer i ett land. Ett exempel på terroristbrott är attentatet på Drottninggatan, där fem personer dog till följd av en lastbilsattack mot fotgängare.

Beslutet att genomföra ett terroristbrott grundar sig i regel i en form av våldsbejakande extremism. Med våldsbejakande extremism menas aktörer eller ideologier som inte accepterar grundläggande demokratiska värden, och som rättfärdigar våld eller andra former av brott för att nå sina politiska mål (CVE 2022a). Att ha våldsbejakande extremistiska åsikter är inget brott, men det är ideologier som lätt leder till brottsliga handlingar eftersom de rättfärdigar användandet av våld för att nå sina politiska mål.

Enligt Center mot våldsbejakande extremism (CVE) finns det ett antal våldsbejakande extremistiska rörelser som är aktiva i Sverige. De som i nuläge utgör det största terrorattentatshotet mot Sverige är enligt Säkerhetspolisens analyser den våldsbejakande islamistiska rörelsen och den våldsbejakande högerextrema miljön.

Den våldsbejakande islamistiska miljön är den största i Sverige sett till antal personer. Den har sina rötter i salafismen, en konservativ inriktning inom sunni-islam som eftersträvar sträng könssegregation, förespråkar en värdekonservativ livsstil och är emot demokrati som styrelseskick. Våldsbejakande islamism förespråkar heligt krig (jihad) för att nå sina politiska mål. Miljön består av lösa nätverk av vänner och bekanta. Den växte sig stark under 2010-talet i samband med IS uppgång men tillväxten har sen dess avstannat (för mer information se CVE 2022b). Dådet på Drottninggatan är ett exempel på islamistiskt terroristbrott.

Den våldsbejakande högerextremistiska miljön grundar sig i nazismens ideologi. En viktig bärande princip är att mänskligheten kan rangordnas i olika "raser", varav den "vita" på grund av sin överlägsenhet bör härska över andra underordnade raser. En utbredd konspirationsteori i den här miljön är "det stora folkutbytet", att en global elit ledd av judar aktivt uppmuntrar till invandring från Afrika eller Mellanöstern för att ersätta västvärldens vita majoritet. För att hindra den utvecklingen bör nuvarande demokratiska styren störtas, något som kan påskyndas genom terrordåd vars syfte är att uppmuntra till raskrig (för mer information, se CVE 2022c). Ett exempel på terroristbrott inspirerade av den här ideologin är Anders Berhring Breiviks massmord i Norge.

Den våldsbejakande vänsterextrema miljön motsätter sig det kapitalistiska systemet, som enligt dem upprätthåller förtryckande och fascistiska strukturer i samhället. Därför betraktas såväl högerextremister som politiker, myndigheter och företag som fiender, och målbilden är att krossa kapitalismen och bygga ett mer jämlikt samhälle. Säkerhetspolisen bedömer risken för terroristbrott i den här miljön som låg. Däremot är det sannolikt att människor som rör sig i den här miljön kan involveras i våldsamma kravaller, trakasserier mot meningsmotståndare eller hot mot politiker eller myndighetspersoner (För mer information se CVE 2022d).

Två andra våldsbejakande ideologier som inte identifierats som hot av Säkerhetspolisen men som CVE beskriver är våldsbejakande djurrättsaktivism och våldsbejakande misogyni. Våldsbejakande djurrättsaktivism är en rörelse som vill befria djur från det förtryck och de övergrepp som de anser att samhället utsätter dem för. Till skillnad från majoriteten av djurrättsaktivister menar de att våld är ett legitimt medel för att påskynda djurens frigörelse, och motiverar det genom att hävda en "förlängd självförsvarsrätt", det vill säga att de å djurens vägnar utövar djurens påstådda rätt att skydda sig mot våld (för mer information se CVE 2022e).

Våldsbejakande misogyni är en nyare rörelse, som främst vuxit fram på internet i den så kallade manosfären, och som grundar sig i en vilja att kontrollera kvinnors sexualitet och återinföra mäns överhöghet i det offentliga och i det privata. Misogyna extremister ser feminismen som sin huvudsakliga fiende och rättfärdigar dödligt våld mot kvinnor. "Incelideologin" är en strömning i den här bredare gruppen. Ensamagerande incelaktörer har begått terroristbrott i USA och Canada (Bicett 2023). För mer information se CVE 2022f och CVE 2022g.

I flera av de våldsbejakande miljöerna är det lokala sammanflätat med det globala. Grupperingar i Sverige kan stå i nära kontakt med terroristnätverk baserade i andra länder, påverkas av deras propaganda och ta beslut baserade på deras uppmaningar. Individer behöver inte ens tillhöra någon lokal gruppering för att radikaliseras, den utvecklingen kan nu ske på nätet, genom kontakt med likasinnade eller bara genom att exponeras för ideologins uttryck. Just ensamagerande utgör en stor risk eftersom deras planer är svårare att upptäcka i tid än när terroristbrott planeras av en större gruppering.

Det innebär också att läget i Umeå kan påverkas av utvecklingar i resten av världen. Det har inte skett några terroristbrott i Umeå, men det finns grogrund för våldsbejakande extremismer även här.

I den islamistiska miljön finns grupperingar som polisen bevakar, men sedan IS nedgång har även den lokala tillväxten bromsat av. Det är en liten miljö, knuten till vissa kända familjer. Den är stabil men gruppens inflytande och prestige har också minskat i samband med uppmärksammade ekobrottsåtal, som den runt förskolan Bilal (Marklund 2023).

Våldsbejakande högerextremism förekommer i Umeå, knutet till ett fåtal individer, men har inte fått samma fäste i Umeå som i andra norrländska städer. Ett fåtal individer var aktiva på 80- och 90-talen, främst genom att sätta upp klistermärken och genomföra telefonhot. Nordiska motståndsrörelsen kom 2006, attraherade några personer med narkotikaberoende, men utan att få samma fäste som i städer som Skellefteå eller Sundsvall. En utveckling som antagligen beror på historiska och sociologiska faktorer - Umeå utvecklades inte som industristad utan som utbildningsort, och har inte präglats av samma arbetarkultur och klassmotsättningar. Som "röd" stad har Umeå varit svår att få fäste i för högerextrema grupper. Rörelsen tappade styrfart efter några domar om hets mot folkgrupp på nätet.

Våldsbejakande vänsterextremism och djurrättsaktivism är rörelser som lättare etablerat sig i Umeå på grund av stadens historia, men som också de ebbat ut. Umeå var länge ett fäste för militant veganism, särskilt i studentcirklar, vilket ledde till brottsliga aktioner som uppeldade korvkiosker, rödfärg som kastades på pälsjackor och den uppmärksammade sabotagen av företaget Scans lastbilar 1994. Men rörelsen peakade 1996 och har sen dess avtagit.

Den extremism som just nu utvecklas och som Konsultationsforumet är mest uppmärksam på är våldsbejakande misogyni. Det har kommit flera rapporter från skolor om en negativ trend bland vissa killar, som uttrycker beundran för den uttalade misogynisten Andrew Tate, och som har uttalat sig negativt om feminism och jämställdhet. Det handlar inte om någon uttalad rörelse, inte ens om grupperingar, utan snarare om individer som självradikaliserats genom det de läst på nätet. Gränsdragningarna mot andra ideologier är inte så skarpa. De unga som aktualiserats ger uttryck för en otydlig blandning av misogyni och högerextremism (exempelvis genom att klottra hakkors), vilket kan bero på att det inte är ideologin som är ingången, utan snarare ett dåligt psykisk mående och en vilja att chockera som uttrycker sig genom såväl rasistiska som misogyna ställningstaganden.

Överlag ser Konsultationsforumet en stark koppling mellan våldsbejakande extremism och psykisk ohälsa. I många fall är de som dras till olika extremistiska miljöer eller diskurser personer som redan har en psykiatrisk och/eller kriminell problematik, och som söker ett sammanhang. Därav vikten av att samverka med Region Västerbotten som har den psykiatriska expertisen, och att bygga upp skyddsnät för att fånga in personer i risk för att dras in i negativa sammanhang tidigt. På så sätt förebyggs också risken för extremistiskt våld.

En annan utveckling i Umeå som Konsultationsforumet bevakar är följderna av kriget i Gaza. Även där ser man en sammankoppling av det internationella och det lokala, eftersom konflikten, som flitigt följs i sociala medier, förstärkt lokala motsättningar. Det kommer vittnesmål från judiska företrädare att antisemitiska angrepp kraftigt ökat sedan kriget började. Det finns också indikationer på ökad islamofobi (Haglund 2023). Risken är att en ökad konfliktnivå också kan leda till hatbrott eller andra våldsyttringar.

c. Hedersrelaterat våld och förtryck

Den breda definitionen av hedersrelaterat våld och förtryck är att det är ett maktsystem som har sin grund i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet (Regeringskansliet 2007). I hederskulturer är individen underkastad kollektivet. Såväl män som kvinnor förväntas följa strikta moraliska uppförandekoder, som bygger på en hierarki mellan könen och en strikt kontroll av kvinnors sexualitet. Familjens "heder" är ett kollektivt kapital som påverkas av individuella familjemedlemmars normbrott. Därför bestraffas överträdelser med våld, såväl psykiskt som fysiskt, för att återupprätta familjens heder.

Att ha traditionella värderingar sprungna ur hederskulturer är inte brottsligt. Däremot finns det en koppling mellan mycket hederstunga miljöer och en hel rad brottsliga företeelser som barnaga, våld i nära relation, misshandel, olaga frihetsberövande, sexuellt våld och tvångsgifte (Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020). Själva hederslogiken går också stick i stäv med det svenska samhällets rättsprinciper och grundläggande värderingar. Den svenska demokratin bygger på jämställdhet, respekt för människors lika värde och för individens rätt att forma sitt eget liv. De principerna ifrågasätts av hederskontext där individen förväntas underkasta sig kollektiva värderingar, och där normbrott i värsta fall kan bestraffas i ett informellt rättssystem byggt på våld och förtryck.

Omfattningen och utvecklingen av det hedersrelaterade våldet och förtrycket i Sverige är svårt att bedöma (Socialstyrelsen 2019). Mörkertalet är mycket stort, eftersom det utförs i miljöer som präglas av låg tilltro till myndigheter och starka förväntningar om solidaritet med den egna gruppen.

Statistik över anmälda brott visar att det nationellt sett 2023 anmäldes 28 fall av äktenskapstvång, 55 fall av barnäktenskapsbrott, 13 fall av vilseledande till tvångsäktenskapsresa, 61 fall av anmälda brott för könsstympning och 74 fall av hedersförtryck (se tabell nedan). Detta enligt preliminär statistik. Den reella omfattningen är säkerligen högre.

Tabell 5. Anmälda hedersrelaterade brott uppdelat efter olika brottskategorier, antal

	Äktenskapstvång	Barnäktenskaps-brott	Vilseledande till tvångsäkten-skapsresa /äktenskapsresa	Könsstympning	Hedersförtryck
2019	86	-	24	39	-
2020	56	19	7	42	-
2021	51	87	15	59	-
2022	43	72	19	35	56
2023	28	55	13	61	74
2023	28	55	13	61	74

Källa: Brå

Antalet hedersrelaterade aktualiseringar för vuxna hos socialtjänsten i Umeå är relativt lågt. Flest aktualiseringar gällande heder för vuxna gjordes 2021 då 7 ärende aktualiserades.

Tabell 6. Hedersrelaterade ärenden hos socialtjänsten i Umeå, våld i nära relation, antal

	Aktualiseringar heder	Totalt antal aktualiseringar våld i nära relation
2019	0	95
2020	6	79
2021	7	91
2022	3	113
2023	5	166

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Antalet hedersrelaterade aktualiseringar hos socialtjänsten i Umeå gällande barn varierar relativt mycket från år till år. Störst inflöde var det under 2021 då 50 enskilda unga aktualiserades.

Tabell 7. Hedersrelaterade ärenden för unga 0–20 år hos socialtjänsten, antal

	Aktualiseringar heder	Antal enskilda barn
2019	3	2
2020	18	17
2021	63	50
2022	51	44
2023	22	20

Källa: Umeå kommun, Socialtjänsten

Enkätundersökningarna *Jämlika liv* och *Unga* 22 ger en indikation på hur unga och vuxna ställer sig till individuella fri- och rättigheter. I *Unga* 2022 anger drygt 5 procent av eleverna som är födda utomlands att de inte själva får välja livspartner och knappt 8 procent att de inte själva får välja sin religion/livsåskådning. För elever födda i Sverige är motsvarande siffror 1 procent och knappt 2 procent.

Figur 98. Unga och deras frihet att själv välja. Uppdelat efter födda i Sverige och födda utanför EU.
Jag får själv välja…

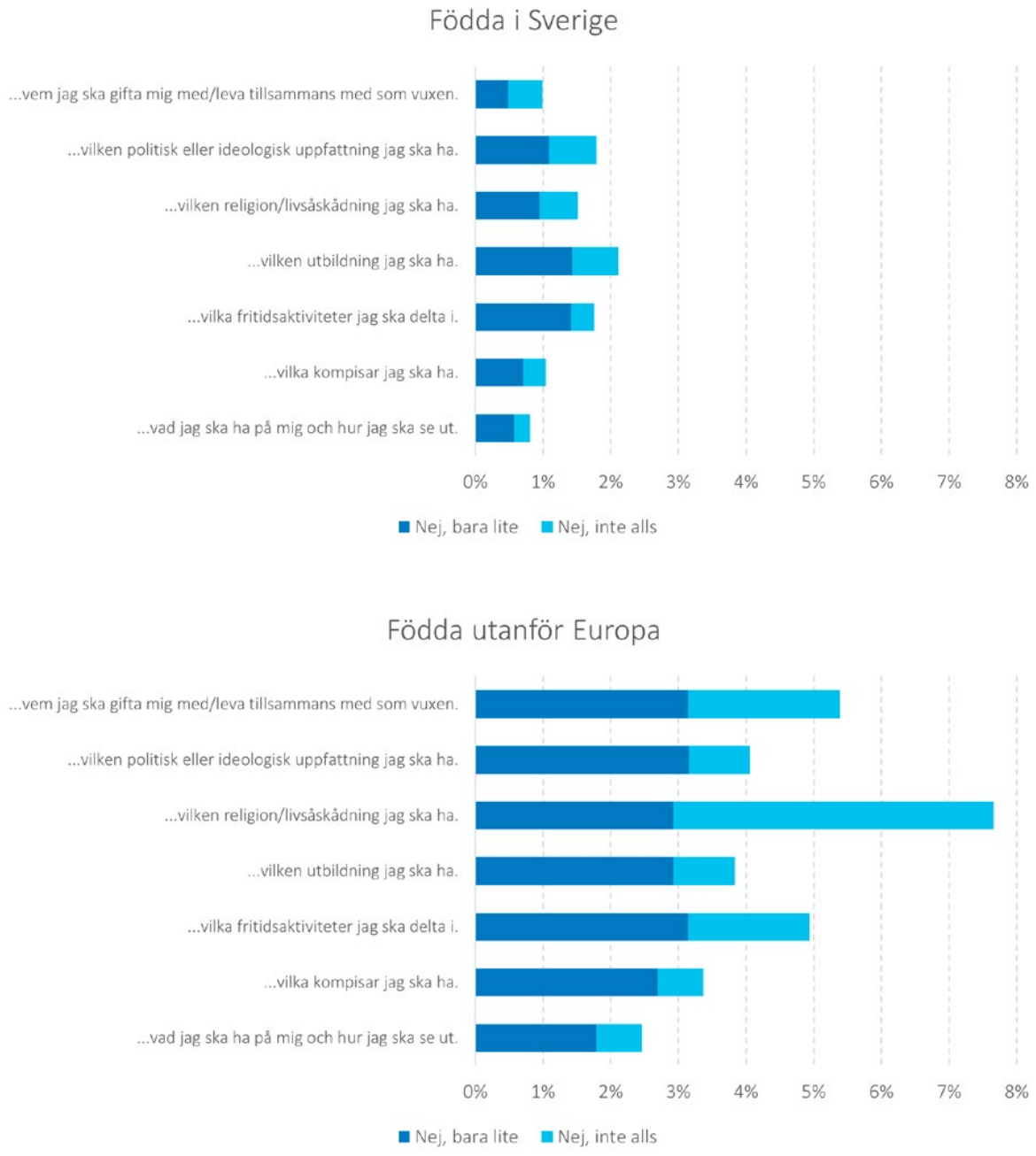

Källa: Umeå kommun, Unga 2022

I *Jämlika liv* framkommer en liknande skillnad i respondenternas svar på frågor som rör individuella fri- och rättigheter beroende på födelseland. Bland de som var födda utanför Norden angav färre att det var bra att barngiftemål och barnaga var förbjudet.

Svenska lagar skyddar en rad individuella fri- och rättigheter. Här följer några påståenden om vår lagstiftning och om du tycker att den är bra eller dålig. Redovisning avser de som svarar bra eller mycket bra, uppdelat efter födelseregion.

Figur 99. Enligt svensk lagstiftning…

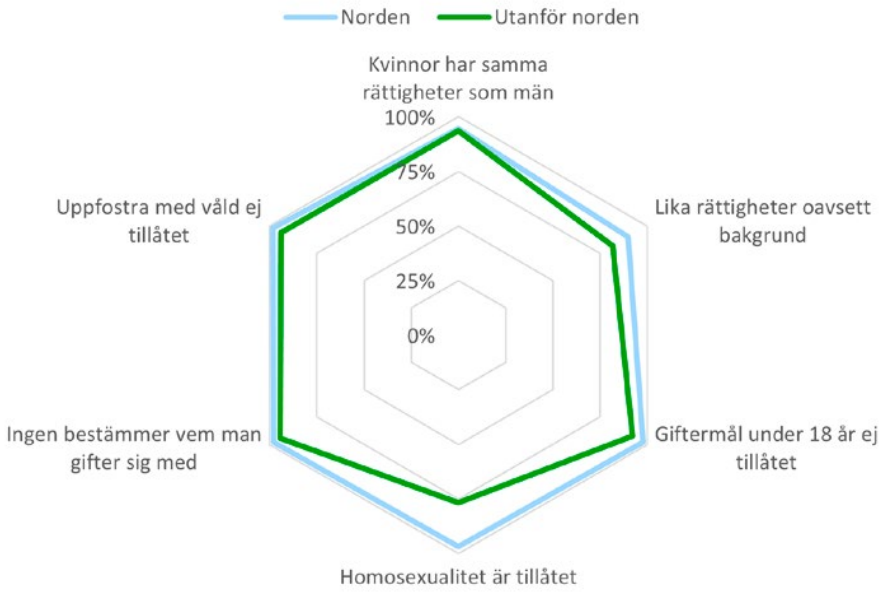

Källa: Umeå kommun, Jämlika liv 2020

Det är mycket svårt att med säkerhet säga något om utvecklingen av det hedersrelaterade förtrycket i Umeå (för en diskussion av varför, se rapporten *Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun*, Umeå kommun 2022c). Enligt vissa ökar problemet, enligt andra går det i vågor. Enligt Konsultationsforum våldsbejakande extremism är det paradoxalt tystnaden kring frågan som är det riktigt oroväckande, att man hör för lite om pågående hedersförtryck: "den här problematiken har tystnat i Umeå sen 2006. Nu har man nått en sån struktur, en sån mängd personer som kan hålla de här mönstren vid liv att det har blivit tyst. Det har inte blivit mer liberalt. Det har bara blivit för många ögon och öron".

Ett mönster som Konsultationsforum våldsbejakande extremism understryker är att hedersrelaterat förtryck inte bara är ett problem i sig, men att det också finns en stark koppling mellan att växa upp i hedersmiljöer och annan kriminalitet. De personer som utöver hedersförtryck är inte sällan redan kända för polisen på grund av annan kriminalitet, och att växa upp i en sådan miljö måste anses som en stor riskfaktor för framtida kriminalitet. Forumet ser också en koppling mellan hederstunga miljöer och våldsbejakande islamism.

De här kopplingarna innebär att det förebyggande arbete som görs mot hedersrelaterat våld och förtryck, inte minst bland unga, i förlängningen också kan ge andra brottsförebyggande effekter.

c. Hatbrott och diskriminering

Hatbrott och diskriminering drabbar enskilda individer. Men när en judisk familj får sina rutor krossade eller en svensk-irakier inte kallas till intervju på grund av sitt efternamn är angreppet ofta motiverat av deras grupptillhörighet. Därmed blir det också ett angrepp på grundläggande principer som allas lika värde, mångfald och tolerans.

Det finns få datakällor gällande omfattningen och utvecklingen på hatbrott och diskriminering i Umeå. Därför har vi i arbetet med det här avsnittet vi tagit hjälp av Rättighetscentrum Västerbotten och deras rapport *Diskriminering i Umeå – en lägesöversikt* (Rättighetscentrum 2024).

I. HATBROTT

Vad som är ett hatbrott avgörs inte av själva handlingen (exempelvis misshandel eller klotter), utan av motivet bakom. Om gärningspersonens avsikt är att kränka offret på grund av dess hudfärg, etniska ursprung, trosuppfattning, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet, då betraktas det som hatbrott, vilket leder till en straffskärpning enligt Brottsbalken 29 kap. 2 § 7 p.

Enligt Brås statistik var antalet anmälda brott under 2022 i Sverige där ett hatbrottsmotiv kunde identifieras 2834. De vanligaste hatbrotten hade främlingsfientliga eller rasistiska motiv (35 procent) följt av afrofobiska (17 procent) eller islamofobiska motiv (8 procent).

Figur 100. Hatbrott uppdelat efter kategorier, anmälda brott i Sverige 2022, andelar

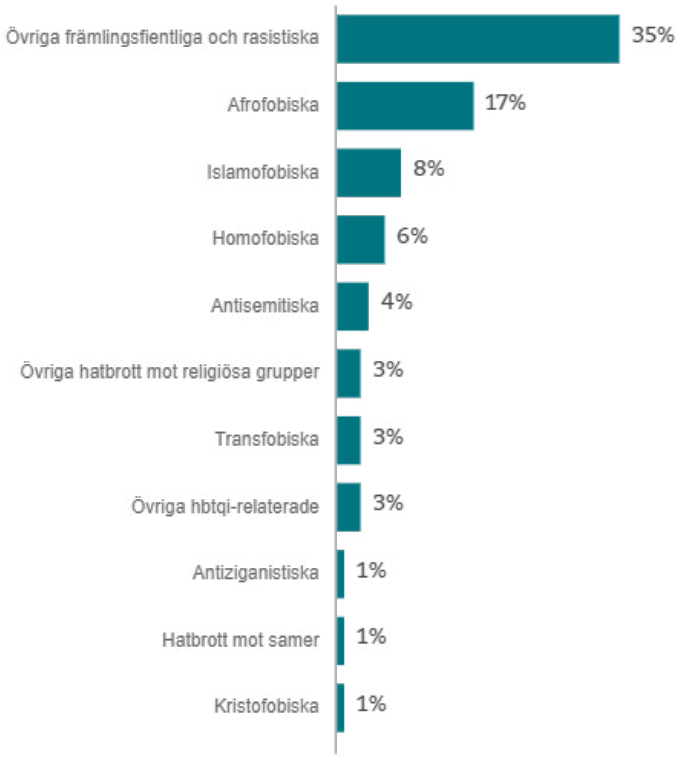

Källa: Brå

De vanligaste brottstyperna var:

- ofredande (24 procent)
- skadegörelse (19 procent)
- hets mot folkgrupp (19 procent)
- olaga hot (12 procent)

De vanligaste brottsplatserna var allmän plats (20 procent) samt i eller i anslutning till de utsattas hem (17 procent).

När det gäller själva tillvägagångssättet utgjordes 33 procent av verbala attacker eller andra icke-fysiska kränkningar och 32 procent av skadegörelse. 16 procent av attackerna involverade fysiskt våld.

För 2022 hade polisregion Nord 204 anmälda hatbrott, vilket är 23 fall per 100 000 invånare.

Tabell 8. Anmälda hatbrott i Sverige 2022 uppdelat per polisregion

Polisregion	Antal	Per 100 000 invånare
Bergslagen	197	22
Mitt	224	23
Nord	204	23
Stockholm	701	28
Syd	647	32
Väst	430	21
Öst	260	23

Källa: Brå

Men enligt polisens egen beskrivning är det ett ofullständigt mått eftersom få hatbrott anmäls.

Det finns dock många kvalitativa vittnesmål om att hatbrott sker i Umeå. I de berättelser som Rättighetscentrum Västerbotten samlade in under sitt projekt Rättighetsvandring mellan 2019-2020 förekommer många exempel på hatbrott, exempelvis kräkningar utifrån etnisk tillhörighet eller religion:

"Jag var i stan och handlade på Coop med min son 5 år. Jag står vid grönsakerna och ser en svensk man bredvid. Jag tycker inte om det. Mannen står nära och tittar. Jag vänder mig och frågar vad det är. Han säger Ni är så jävla fula. Du förstör mitt land. Sen tar han tag och i min hijab. Det står folk omkring och ser. Jag blir jätteledsen." (Rättighetscentrum Västerbotten 2020)

Enligt Rättighetscentrum Västerbotten förekommer hatbrott som verbala ifrågasättanden, våld och kränkande bemötanden i Umeå, inte minst i kollektivtrafiken och på allmänna platser som Vasaplan, och risken för att utsättas för dessa påverkar människors rörelsemönster.

Det förekommer också misstänkta hatbrott i form av hot och skadegörelser som drabbar de muslimska, judiska och samiska minoriteterna.

I. DISKRIMINERING

Olaga diskriminering - orättvis behandling på grund av ens grupptillhörighet - kan utgöra ett hatbrott. Enligt Brottsbalken kan en näringsidkare, anställd i allmän tjänst eller anordnare av allmän sammankomst dömas för olaga diskriminering om de diskriminerar någon på grund av deras ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung, trosbekännelse, sexuella läggning eller könsöverskridande identitet (16 kap. 9 §).

För att någon ska fällas enligt Brottsbalken måste brottet vara avsiktlig, vilket innebär att det är svårt att stärka olaga diskriminering enligt Brottsbalken. Missgynnande enligt diskrimineringslagen (SFS 2008:567) förutsätter däremot inte avsiktlighet. Det krävs dock att en person utsatts på grund av någon av de sju diskrimineringsgrunderna som identifieras i lagen (kön, könöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder). Personen

måste också utsättas på ett av de sätt som beskrivs i lagen (direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier, sexuella trakasserier, instruktion att diskriminera eller repressalier). Lagen specificerar också krav på skyldighetsbärare att förebygga diskriminering genom aktiva åtgärder. Eftersom Diskrimineringslagen inte är en straffrättslig utan en civilrättslig lag ligger ansvaret att utreda överträdelsen och eventuellt betala ut ersättning på den ansvariga huvudmannen.

Hur omfattande diskrimineringen är i Sverige är svårt att skatta. Den statistik som Diskrimineringsombudsmannen (DO) årligen redogör för fångar bara upp anmälda fall (DO 2024). Mörkertalet är stort. De vanligaste kategorierna när det gäller diskriminering är diskriminering utifrån funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet - de utgör merparten av de fall som inkommer till DO.

När det gäller läget i Umeå har antalet diskrimineringsärenden som inkommer till Rättighetscentrum Västerbotten och som handlar om elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) markant ökat de senare åren. De flesta fall handlar om bristande tillgänglighet som avser anpassningar i skolmiljön, åtgärder i undervisningen eller extra personalresurser. Enligt Rättighetscentrum Västerbotten är stödet till elever med NPF ofta otillräckligt, en brist som frekvent kompenseras genom att i stället införa anpassad skolgång. Det förekommer också ärenden där skolor inte tillräckligt skyndsamt utrett elevers behov, eller upprättat åtgärdsprogram. När åtgärdsprogram upprättas är de inte sällan bristfälliga och utvärderas inte. NPF-eleverna utgör 22 procent av alla elever som inte klarar grundläggande gymnasiebehörighet i Umeå. I Umeå har en NPF-elev i snitt 3,5 F i sitt utgångsbetyg jämfört med 0,9 för elever utan NPF (Rättighetscentrum Västerbotten 2024). De är också överrepresenterade när det gäller psykisk ohälsa. I Umeå har 4,5 procent av alla elever med NPF i årskurs 9 försökt begå självmord jämfört med 0,8 procent bland elever i årskurs 9 utan NPF. (Rättighetscentrum Västerbotten 2024)

Även vuxna i Umeå diskrimineras på grund av neuropsykiatriska funktionsvariationer. Det kan handla om bristande anpassningar på arbetsplatsen, eller arbetstagare som på grund av NPF omplacerats till mindre kvalificerade arbetsuppgifter. I flera ärenden är det Umeå kommun som är arbetsgivare.

Rättighetscentrum Västerbotten får också in många ärenden som rör diskriminering utifrån religiös eller etnisk tillhörighet. Elever i Umeås skolor diskrimineras exempelvis under ramadan, när det förekommer att skolpersonal ifrågasätter elevers religiösa identitet eller försätter dem i situationer där de tvingas bryta sin fasta. Elever trakasseras också av jämnåriga utifrån deras etniska tillhörighet, och det finns exempel där sådant påtalats för skolledningen utan att en utredning skett. I vissa ärenden har elever som påtalat diskriminering också utsatts av repressalier från lärare. Även vuxna diskrimineras på arbetsplatsen på grund av sin etniska eller religiösa tillhörighet. Rättighetscentrum får återkommande ärenden där personer trots överlägsna meriter sållas bort i rekryteringsprocesser. Det förekommer också att arbetstagare inom Umeå kommun ombetts avlägsna sina religiösa symboler på arbetsplatsen. Andra vanliga ärenden är anställda som upplever sig missgynnade vid schemaläggning av arbetstider eller vid lönesättning, jämfört med kollegor med svensk bakgrund (Rättighetscentrum Västerbotten 2024).

d. Ekobrott och bidragsbrott

Det svenska samhället bygger på värderingar som solidaritet och tillit. Människor accepterar förhållandevis höga skatter på sina inkomster, för att i gengäld få tillgång till välfärdstjänster. Därför är de brott som utnyttjar välfärdssystem eller snedvrider den ekonomiska konkurrensen på arbetsmarknaden farliga ur ett samhällsperspektiv, eftersom de riskerar att underminera människors tillit, och i förlängningen deras vilja att bidra till den gemensamma välfärden (Glans 2023b). Om alltför många personer utnyttjar systemet genom ekobrott eller liknande brottslighet kommer det påverka andras vilja att fortsätta bidra. Därför är kampen mot den ekonomiska brottsligheten särskilt angelägen.

Med ekobrott menas brott som sker inom ramen för en legalt bedriven näringsverksamhet. De vanligaste formerna av ekonomisk brottslighet är skattebrott och bokföringsbrott, som utgör ungefär 90 procent av alla misstänkta ekobrott. Enligt Ekobrottsmyndigheten handlar de flesta ärenden om småföretag, men det förekommer även fall som handlar om större, seriösa verksamheter som medvetet begår brott, eller där

själva företagsidén är brottslig. Andra vanliga typer av ekobrott är förskingring, insiderbrott, trolöshet mot huvudman och mutbrott.

Skattebrott handlar i första hand om att undanhålla inkomster. Den vanligaste formen är svartarbete, och vissa branscher är ständigt återkommande: byggbranschen, städbranschen, yrkestrafiken, åkerier samt vanliga "kontantbranscher" som restauranger eller frisörer (Brå 2023h). Under de senaste decennierna har efterfrågan på lågkvalificerad arbetskraft varit hög inom många branscher, vilket lett till höga inflöden av utländsk arbetskraft. Vanliga brott kopplade till utländsk arbetskraft har varit olaglig handel med arbetstillstånd, och identitetsbrott där arbetstagare använt sig av falska identiteter för att få anställning. Just användningen av falska eller kapade identiteter är ett problem som ökat på 2020-talet, eftersom digitala överföringar och bank-ID gjort det lättare att använda falska identiteter utan att behöva anlita fysiska personer som målvakter (Brå 2023h).

Svartarbete är ett allvarligt problem ur två perspektiv: dels resulterar det i en snedvriden konkurrens och uteblivna skatteintäkter för staten, dels leder det till en systematisk exploatering av utsatta människor. Vanliga missförhållanden är utebliven lön, en avsaknad av försäkringsskydd, långa arbetsdagar, farliga arbetsmiljöer och dåliga boendeförhållanden (se Polismyndigheten 2019).

Bidragsbrott är en annan kategori av ekobrott, som består av att felaktigt ansöka om bidrag, ersättningar, pensioner eller lån från organisationer som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Centrala studiestödsnämnden, Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, kommuner eller arbetslöshetskassor. Särskilt omfattande bidragsbrott, som pågått under lång tid eller där utbetalningarna varit stora, betecknas som välfärdsbrott (SOU 2017:37). På senare år har brottsligheten gått från att ha varit individcentrerad (brott begicks av enskilda personer som var systemens mottagare) till att begås av utförare, i form av föreningar eller företag. Kommuner är attraktiva måltavlor när det gäller välfärdsbrott eftersom kommuner och regioner sammanlagt betalar ut större belopp än staten till privata utförare av välfärdstjänster (Brå 2022). Upphandlingar av välfärdstjänster, men också föreningsbidrag, utnyttjas av kriminella aktörer. Mycket av brottsligheten har koppling till nationell och internationell organiserad brottslighet.

Kopplingen till organiserad brottslighet, som tjänar stora pengar på ekobrott och bidragsbrott, är ett extra skäl att myndigheter på senare tid intensifierat arbetet med att förebygga och bekämpa ekobrotten, eftersom det arbetet därmed också försvagar de kriminella nätverken.

När det gäller utvecklingen och omfattningen av ekobrottsligheten i Sverige tillhandahåller Brå statistik om antal anmälda brott.

Figur 101. Ekobrott i riket uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott, antal

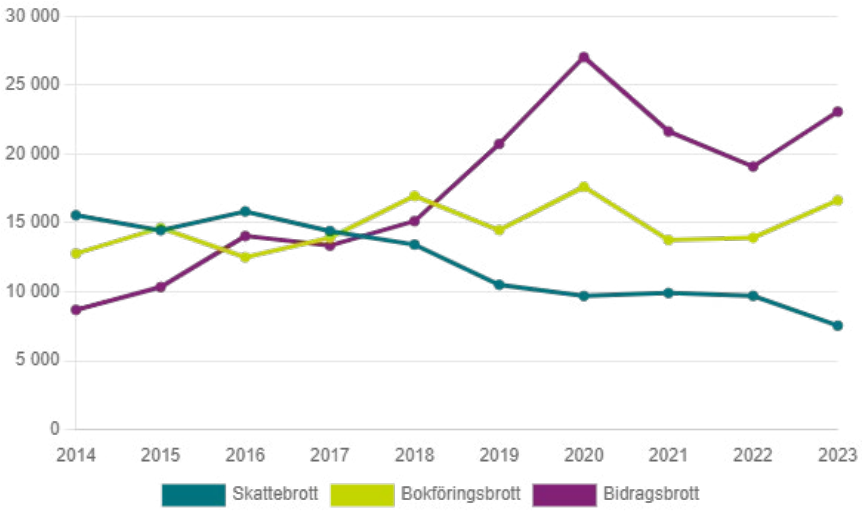

Källa: Brå

Brå poängterar samtidigt att utvecklingen snarare speglar organisationernas kontrollsystem än brottslighetens omfattning. Eftersom vissa brott handlar om en stor mängd enskilda ärenden kan det också orsaka stora variationer i statistiken.

I Umeå kommun framkommer en liknande dominans av bidragsbrotten rent antalsmässigt. Variationen mellan antalet anmälda brott varierar dock mycket från år till år.

Figur 102. Ekobrott i Umeå uppdelat efter olika brottskategorier, antal anmälda brott per 100 000 invånare

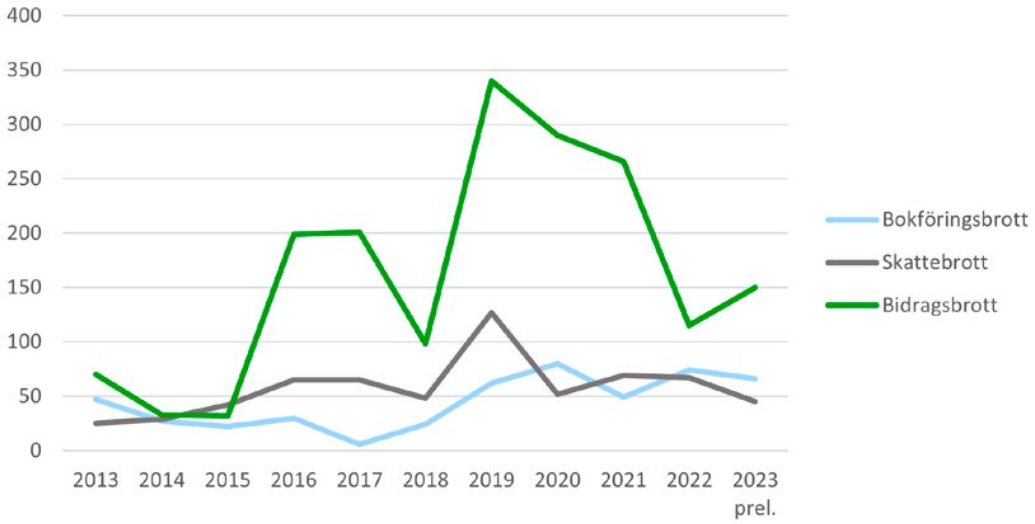

Källa: Brå

I likhet med riket syns en mer stabil utveckling på anmälda bokföringsbrott och skattebrott i jämförelse med bidragsbrotten. Antal anmälda bidragsbrott toppade 2019. Det var då en hög nivå av anmälda bidragsbrott i Umeå även jämfört med riket. Under perioderna 2015–2017 samt 2019–2021 låg Umeå klart över nivån för riket på antal anmälda bidragsbrott per 100 000 invånare. Mellanstora städer, som Umeå, tenderar dock att ha mer variationer i sina kurvor än rikssnittet.

Figur 103. Bidragsbrott uppdelat efter Umeå och riket, antal anmälda brott per 100 000 invånare

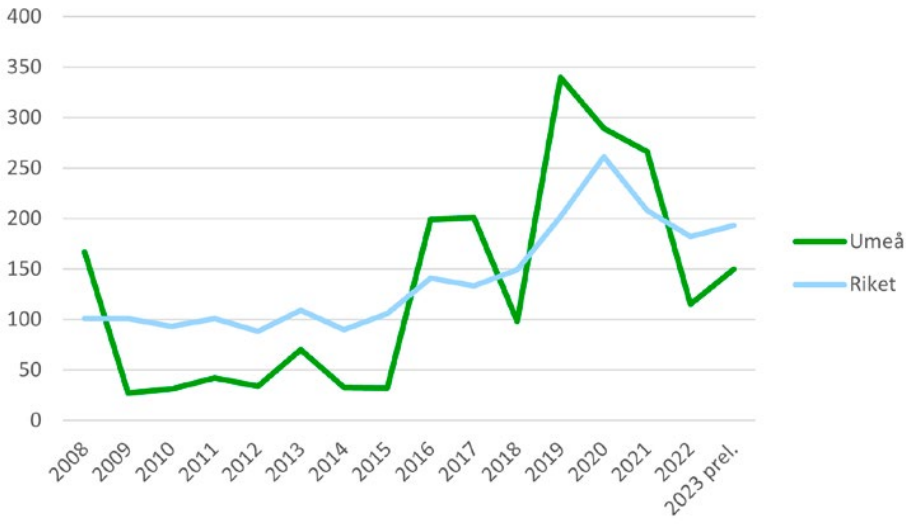

Källa: Brå

Intressant är att det ändå verkar finnas en gemensam utveckling av bidragsbrotten. Den skarpa ökningen 2019 i Umeå följdes av en ökning 2020 för riket. I såväl Umeå som riket minskade sedan antalet anmälda bidragsbrott.

Vid en närmare anblick på vad som drev ökningen av bidragsbrott i Umeå är det tydligt att den bidragande orsaken var brott mot Försäkringskassan, alltså bidragsbrott mot en nationell myndighet (se diagram nedan). Många av de brott som anmälts i Umeå hade en tydlig koppling till nationella myndigheter. Det kan indikera att brottsligheten riktat in sig på just de här systemen, kanske utifrån en nationell trend bland den organiserade brottsligheten. Försäkringskassan är också en ganska given måltavla för den organiserade välfärdsbrottsligheten, utifrån de stora belopp som myndigheten delar ut årligen. Men ökningen 2019 i Umeå och 2020 i riket kan också spegla ett förstärkt kontrollarbete internt på Försäkringskassan. Kunskapen och medvetenheten om välfärdsbrottslighet i myndighetssverige har ökat de senare åren.

Figur 104. Bidragsbrott i Umeå uppdelat efter olika myndigheter och kommun, antal anmälda brott per 100 000 invånare

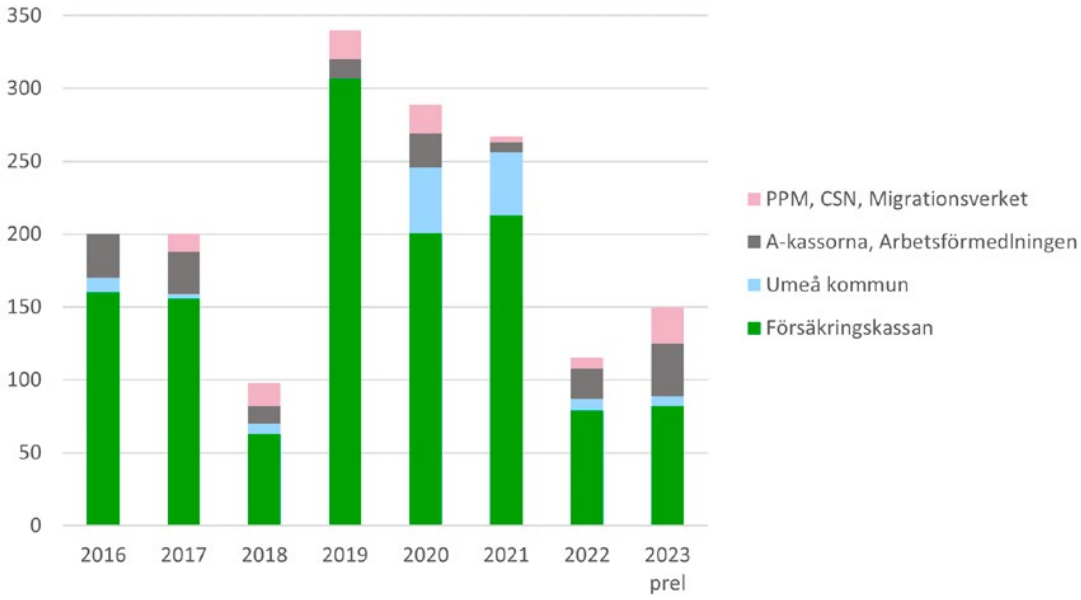

Källa: Brå

Även i Umeå kommun har arbetet med att identifiera och förhindra bidragsbrott och ekobrott intensifierats sedan 2022. Umeå kommun har på uppdrag från politiken förstärkt det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott, ett arbete som leds av Säkerhetsavdelningen som under 2023 gjort en kartläggning av sårbarheter i kommunens olika förvaltningar.

Det kommungemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet har också förstärkts, exempelvis genom insatsen LOS (Lokal operativ samverkan) där polis, kommun, Arbetsmiljöverket och Kronofogden tillsammans gör oanmälda tillsynskontroller i verksamheter där ekobrott är vanligt förekommande (exempelvis restauranger eller biltvättar). De insatser som redan utförts har uppdagat arbetsmiljöbrott (bristande säkerhet, illegal arbetskraft) men också vapenbrott och kopplingar till annan kriminell aktivitet. Det förstärka arbetet mot eko- och välfärdsbrott är ett sätt att komma åt de kriminella nätverk som är etablerade i Umeå, och inte sällan använder företag för att tvätta pengar och olagligt sälja arbetstillstånd. I Umeå finns även ett statligt Center mot arbetslivskriminalitet (AKC) och ett regionalt underrättelsecenter (RUC) som samexisterar med LOS.

Förstärkningen av det förebyggande arbetet men också av tillsynen kan leda till en ökning av antalet anmälda brott i Umeå under kommande år, en ökning som då skulle vara ett friskhetstecken eftersom det pekar på ett mer aktivt arbete med att förhindra den här typen av brottslighet.

h. Otillbörlig påverkan

Otillbörlig påverkan är ett samlingsbegrepp för olika sorters brott, som utförs i syfte att påverka de beslut som tas av tjänstepersoner eller förtroendevalda. Vanligt förekommande brott som utgör otillbörlig påverkan är exempelvis hot, trakasserier, skadegörelse, våld och korruption. Det som gör exempelvis ett hot eller skadegörelse till otillbörlig påverkan är syftet, att de inte utförs i vredesmod eller som ett uttryck av andra känslor, utan specifikt för att påverka ett beslut.

Det som gör otillbörlig påverkan till ett hot för hela samhället är att det kan påverka människors tillit till institutioner. Den höga mellanmänskliga tilliten som kännetecknar det svenska samhället vilar bland annat på övertygelsen att tjänstemän är opartiska i sina beslut. I regeringens nya strategi mot organiserad brottslighet beskrivs otillbörlig påverkan som ett mycket allvarligt problem just för att ”rättsstat och lagstyre, opartiskhet, kompetens, icke-diskriminering, omutbarhet och meritrekrytering av tjänstemän är centrala principer för att uppnå kvalitet i styrningen av samhällen” (Regeringskansliet 2024). När en tjänsteman eller en förtroendevald hotas eller korrumperas till att ändra ett beslut begränsas alltså inte skadan till det specifika beslutet, utan indirekt är det hela rättsstaten som hotas. Det är det som gör det förebyggande arbetet mot otillbörlig påverkan så centralt.

Vanliga exempel på otillbörlig påverkan är exempelvis hot mot tjänstepersoner som handlägger ärenden rörande barn och unga (exempelvis beslut kring omhändertaganden av barn), försök att påverka beslut rörande tillstånd, hatkampanjer riktade mot specifika politiker för att få dem att ändra ställning. I den senaste kartläggningen av otillbörlig påverkan från Brå som gjordes 2016 framkom att trakasserier var den vanligaste formen (exempelvis obehagliga telefonsamtal, okvädningsord, självmordshot), följd av hot, våld och skadegörelse. Den vanligaste typen av påverkare var personer som uppfattades vara i en desperat situation eller ha en psykisk störning, följda av rättshaverister, extremister eller aktivister drivna av sakfrågor. (Brå 2016)

Den sista kategorin av påverkare – personer inom organiserad brottslighet eller förortsbaserade nätverk – utgör ett hot som sedan rapportens publicering 2016 fått alltmer uppmärksamhet. Det finns många rapporter om att kriminella nätverk påverkat handläggare i sina beslut, genom hot om våld eller annan vedergällning. Ett exempel är biblioteks- och fritidspersonalen i Hammarkullen i Göteborg, som inte vågade anmäla narkotikahandel och hot från minderåriga kriminella, av rädsla för repressalier (Sandstig 2023).

Ännu mer insidiösa är de påverkansförsök som inte utgörs av våld och frontala hot, utan som använder korruption och infiltration som medel. Eftersom kriminella nätverk ofta vill undvika den uppmärksamhet som kan uppstå vid hot försöker de i stället muta till sig fördelaktiga beslut, eller placera personer från deras eget nätverk i nyckelpositioner inom myndigheter eller kommunala förvaltningar (Brå 2024). Sådana infiltrationsstrategier är ett uppmärksammat problem inom myndigheter som Migrationsverket eller Försäkringskassan, men också inom bankväsendet, mäklarbranschen, revisions- eller advokatbyråer eller svenska hamnar, där insiders möjliggör smuggling (Regeringen 2024).

Det finns begränsat med underlag när det gäller omfattningen och utvecklingen av otillbörlig påverkan i Umeå. Ett ofullständigt men ändå intressant mått är statistik från Stella, kommunens rapporteringssystem för arbetsmiljöavvikelser, exempelvis skador, hot eller våld. Det kan ge en bild av det våld alternativt hot om våld som tjänstepersoner inom Umeå kommun utsätts för. Siffror för 2023 visar att ”hot om våld” var relativt vanligt förekommande. Flest anmälningar gällande hot om våld i kommunen inkom 2019. Faktiska fysiska skador som uppstått till följd av hot eller våld rapporteras som ”hot eller våld”.

Viktigt att beakta när det gäller tolkningen av data från Stella är att ökade anmälningar mycket väl kan reflektera ett förbättrat kvalitetsarbete internt hos verksamheterna, varmed fler anmäler hot eller våld. För att förstå vad som driver ökningen behövs en fördjupad kartläggning av problemet.

Figur 105. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, hela Umeå kommun, antal

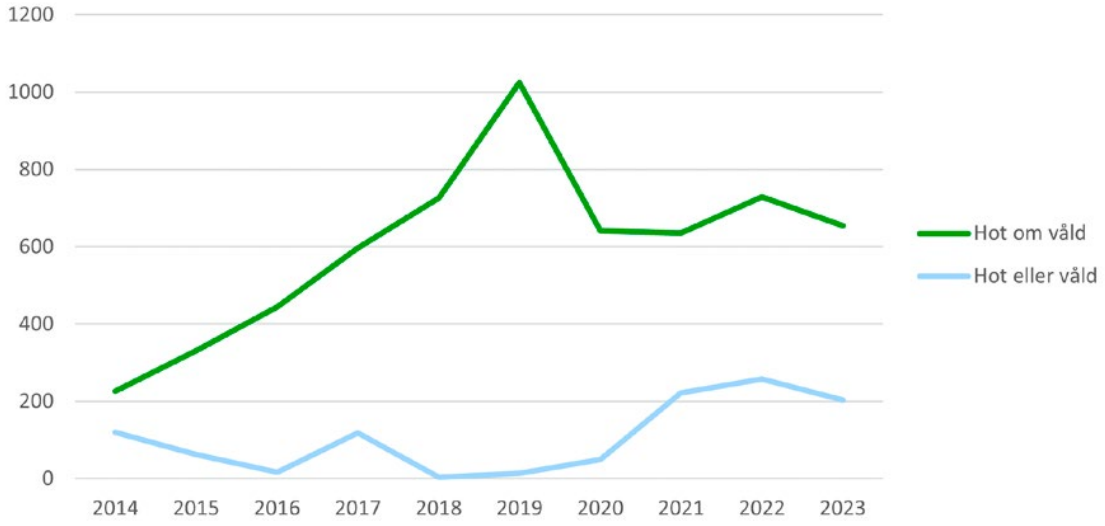

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Sett till specifika nämnder framträder en ökning av händelser inom socialtjänsten, men särskilt inom för- och grundskolan:

Figur 106. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, Individ och familjeomsorgsnämnden, antal

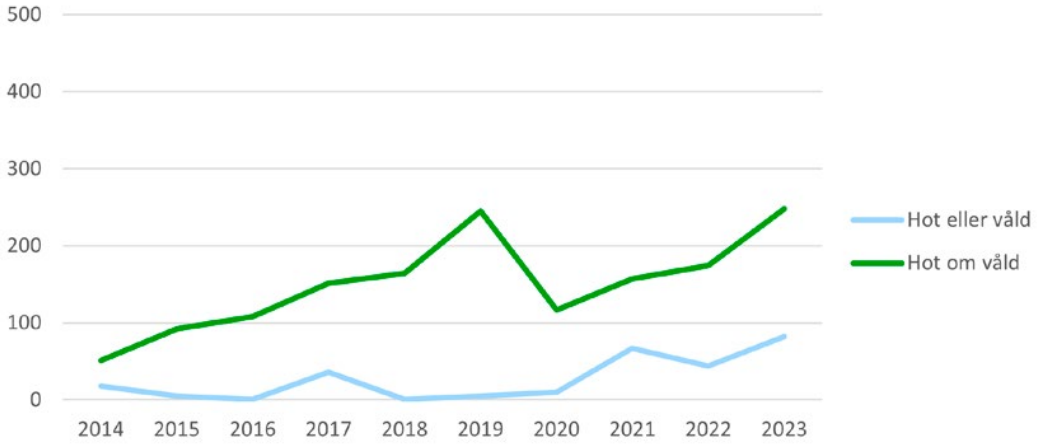

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Figur 107. Anmälningar om arbetsmiljöhändelser, För- och grundskolenämnden, antal

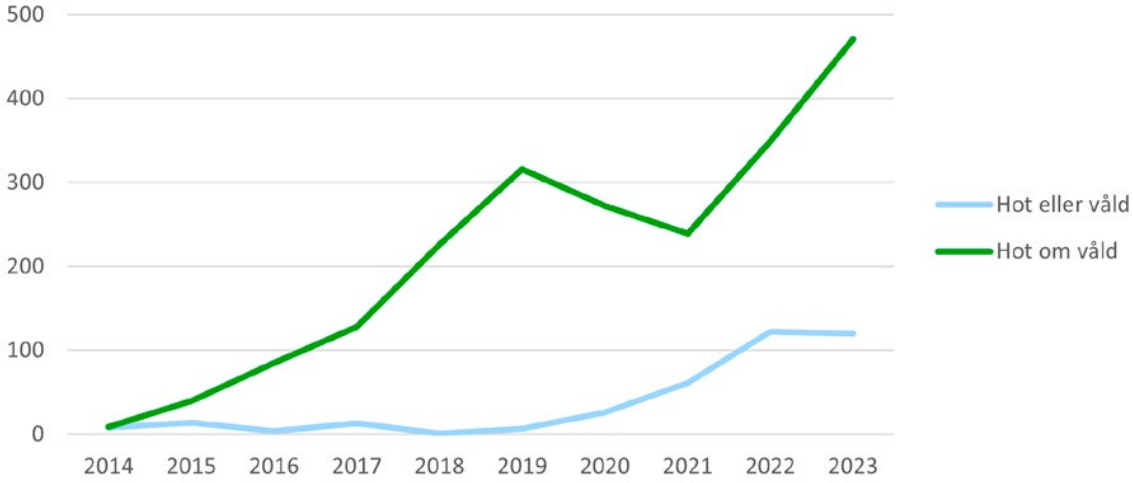

Källa: Umeå kommuns system för arbetsskador, tillbud och arbetsmiljöbrister, Stella

Ett annat område där en fördjupad kartläggning skulle behövas är hot mot förtroendevalda. Den utsattheten fångas inte upp av Stella, och samtidigt pekar mycket på att hat mot förtroendevalda är ett ökande problem.

Nationellt finns det enkäter som fångar upp utsattheten. Politikernas trygghetsunderökning (PTU) från 2023 visar att 29,5 procent av de förtroendevalda under 2022 blev utsatta för någon form av hot, trakasserier, våld, skadegörelse eller stöld. Det framkom även att utsattheten är något större hos kvinnor än hos män, och större hos yngre förtroendevalda. De mest utsatta partierna var Miljöpartiet och Kristdemokraterna. I de flesta fall var förövaren en man som uppskattades vara mellan 45–64 år. I hälften av fallen förknippades förövaren men någon form av grupp, oftast högerextremistisk eller rasistisk. (Brå 2023i).

Brå har också under 2023 publicerat en delredovisning av det uppdrag de fått att kartlägga otillåten påverkan från systemhotande aktörer, det vill säga påverkare som tillhör ideologiska extremiströrelser eller kriminella grupperingar (Brå 2023j). Den har fokus på förtroendevalda och visar att var tionde förtroendevald har utsatts årligen. Under valåren drivs utsattheten av påhopp och hat i sociala medier från främst höger- och vänsterextremister. Påverkan från kriminella grupperingar är mindre vanlig, men uttrycks genom andra händelser (obehagliga besök, förföljelse, hot mot anhöriga), vilket i de flesta fall upplevs som mer skrämmande.

Påverkan mot förtroendevalda är ett allvarligt problem, både för individerna som drabbas, men också för hela det demokratiska systemet eftersom ökade hot minskar människors benägenhet att ta på sig politiska uppdrag (Brå 2023j). Därför skulle det vara användbart att få en bättre bild av vilken sorts otillbörlig påverkan som sker lokalt och hur omfattande den är.

Avslutningsvis visar djupanalysen i det här kapitlet att när det gäller brott mot miljön, människors hälsa och säkerhet samt samhällets ordning verkar problembilden i Umeå vara mindre allvarlig än i andra kommuner. Det finns dock en risk att den bilden till viss del beror på en avsaknad av tillförlitliga underlag och/eller av mer utbredda kontrollåtgärder. När det gäller såväl miljöbrott som ekobrott eller otillbörlig påverkan är det viktigt att vara vaksam – det finns också ett behov av bättre informationsunderlag inom många av de områden som beskrivs i det här avsnittet.

6. Slutsatser och rekommendationer för det förebyggande arbetet framåt

A. Lägesbildens syfte

Den här lägesbilden av brottsligheten i Umeå kommun har en medvetet bred ansats. Eftersom den nya lagen om kommuners brottsförebyggande arbete (SFS 2023:196) efterfrågar en kartläggning och analys ”över brottsligheten inom kommunens geografiska område” så har ambitionen med rapporten varit att redogöra för omfattningen och utvecklingen av brottsligheten inom så många olika områden som möjligt.

Samtidigt har lägesbilden också en annan funktion än att informera. Den ska, bortom detaljerna, visa på en helhet, och belysa var det finns behov av fler brottsförebyggande åtgärder. På så vis blir lägesbilden grunden för nästa steg i det brottsförebyggande arbetet, som är att ta fram en åtgärdsplan.

Enligt lagen ska åtgärdsplanen tydligt synliggöra ”vilka åtgärder som kommunen avser vidta för att förebygga brott”. Det ska finnas en logisk koppling mellan den analys som görs i lägesbilden, och de prioriteringar som görs i det brottsförebyggande arbetet.

B. Vad sticker ut i lägesbilden?

För att avgöra var det finns behov av förstärkningar i det brottsförebyggande arbetet är en bra utgångspunkt att se inom vilka områden Umeå särskiljer sig negativt jämfört med resten av landet. I den genomflygning av Umeås brottslighet som gjorts i rapporten, vad är det som sticker ut?

a. Höga antal anmälda brott

Man kan börja med att konstatera att det finns några brottskategorier där Umeås brottslighet, räknat i antal anmälda fall per 100 000 invånare, faktiskt ligger högre än riket. De områdena är relativt få – Umeå är en stad med låg brottslighet – men just därför blir de extra intressanta. De områdena är cykelstölder, narkotikabrott och brott mot alkohollagen.

Sedan finns det också ett område där Umeås brottslighet ligger på samma nivå som riket, vilket i sig är ovanligt eftersom Umeå inom de flesta kategorier har en lägre nivå. Det området är sexualbrott. När det gäller våldtäkt ligger Umeå ungefär på samma nivå (och stundtals högre) än riksgenomsnittet.

Vad ska man dra för slutsats av de här siffrorna? I vissa fall pekar ett högre antal anmälda brott antagligen på en högre brottslighet – exempelvis när det gäller cykelstölder, som är mer vanligt förekommande i cykeltäta studentstäder som Umeå, Linköping eller Lund.

Men som vi poängterat tidigare i rapporten så återspeglar inte ett högre antal anmälda brott nödvändigtvis att en kommun också har en högre brottslighet. I många fall kan det snarare reflektera hur aktivt polisen arbetar med en viss problematik. Det är särskilt sant om kategorier som är händelsestyrda, det vill säga där brott inte anmäls av privatpersoner utan där de upptäcks i samband med kontroller eller polisens spaningsarbete. Narkotika- och alkoholbrott är en sådan kategori, där mer spanings- och ingripandearbete typiskt leder till fler anmälningar om brott. Det höga antalet narkotikabrott i Umeå kan givetvis spegla att

det finns en stor införsel av narkotika i Umeå – något polisen också vittnar om – men det kan också peka på ett aktivt och effektivt polisarbete som gör att en högre andel av den narkotika som hanteras i Umeå också upptäcks.

Ett högre antal anmälda brott kan även bero på ett lägre mörkertal – det vill säga att fler av de brott som faktiskt begås också anmäls till polisen. Umeås nivå på sexuellt våld kan givetvis spegla en faktiskt högre prevalens av sådant våld, det bör inte uteslutas. Men det kan också vara så att fler brott i Umeå anmäls. En högre anmälningsbenägenhet skulle kunna härledas till Umeås kultur, och i synnerhet till det faktum att man i Umeå både pratar om och arbetar mycket med jämställdhet. Genom att göra våld mot kvinnor, och i synnerhet sexuellt våld, mer pratbart kan man också sänka trösklarna för att anmäla det. Därmed minskar mörkertalet, och antalet anmälda brott ökar. Här spelar polisens arbete med bemötande också stor roll. Den här lokala prägeln skulle kunna vara en förklaring på det höga antalet anmälda brott – men det är bara en hypotes. Problemet är att vi i nuläge inte vet vad Umeås siffror på antal anmälda våldtäkter beror på. Här finns ett behov av ytterligare analyser.

b. Negativ trend

Även trend är viktigt att beakta när man analyserar lägesbildens resultat. Umeå kan ligga väl under riksgenomsnittet för vissa typer av brott, men om utvecklingen går åt fel håll, då är det viktigt att fånga upp den utvecklingen tidigt för att kunna sätta in åtgärder och därmed förhindra en försämring. Särskilt intressanta är de områden där den nationella trenden pekar på en minskning av antalet anmälda brott, medan utvecklingen i Umeå går åt motsatt håll.

De kategorier där antalet anmälda brott ökat de senaste åren är misshandel mot kvinnor, tillgreppsbrott, inbrott samt rattfylleri.

När det gäller tillgreppsbrott är det flera kategorier där trenden är ökande. Anmälningar om stölder i butik och från offentliga verksamheter har ökat sedan 2021, och det har även antalet cykelstölder. Den preliminära datan för 2023 pekar också, något förvånande, på en ökning av bilstölder, vilket bryter en lång nedåtgående trend. När det gäller inbrott drivs ökningen av antalet anmälda fall av inbrott i förrådsutrymmen (källare, vindar), samt i en mindre grad av ett ökat antal anmälda inbrott i flerfamiljshus.

Att antalet anmälningar om misshandel mot kvinnor ökat är anmärkningsvärt, eftersom det skiljer sig så tydligt från utvecklingen av våldet mot män där trenden i Umeå är minskande. Preliminärdata för 2023 visar på en markant ökning av antal anmälda fall av misshandel mot kvinnor, en ökning som syns tydligare i Umeå än för hela riket. Även här kan ökningen möjligtvis förklaras av polisens mer aktiva arbete mot våld i nära relation, vilket skulle kunna innebära att fler brott upptäcks än tidigare – men det är en hypotes, vad skälet är vet vi i nuläge inte.

Uppgången i antalet anmälda fall av rattfylleri kan med stor sannolikhet härledas till polisens arbete med kontroller. Enligt polisen har den faktiska prevalensen av onyktra förare alltid varit mycket högre än vad antalet anmälda brott visar, något som resultaten från *Unga*-enkäten också styrker (se avsnitt Trafikbrott).

C. Vilka områden bör prioriteras i det brottsförebyggande arbetet?

Är det inom de områden där antalet anmälda brott ligger över riksgenomsnittet, eller där trenden är ökande, som Umeå kommun, polisen och andra samverkansaktörer borde rikta den gemensamma kraften genom att förstärka det brottsförebyggande arbetet?

Svaret är inte så enkelt. Givetvis är de här områdena extra viktiga att bevaka; men som vi har förklarat innebär inte ett högre antal anmälda brott nödvändigtvis en förvärrad brottslighet. Det är också viktigt att inte vara för reaktiv, och inte upphöra med ett långsiktigt förebyggande arbetet därför att det gett resultat och kurvan nu pekar åt rätt håll. Vissa arbeten är och måste vara långsiktiga.

Det finns också andra viktiga värden att beakta när man prioriterar i det brottsförebyggande arbetet, som hur synliga brotten är (vilket i högre grad påverkar medborgares trygghet), hur allvarliga konsekvenser brotten får, samt hur de hänger ihop med annan brottslighet. Tar man till exempel brott mot narkotikalagen så utgör de i första hand ett folkhälsoproblem, men narkotikahandeln är också en stor inkomstkälla för den organiserade brottsligheten, och leder till att fler unga rekryteras till gängrelaterad kriminalitet. Narkotikaberoende är också en underliggande orsak till andra former av kriminalitet, som cykel- och förrådsstölder som i Umeå ofta kan kopplas till ett fåtal individer som utför brotten för att bekosta sin narkotikakonsumtion. Det innebär att förebyggande insatser mot narkotikaberoende på sikt också kan leda till en minskning av narkotikarelaterade inbrott och tillgreppsbrott.

Ser man till våld i nära relation så får även de brotten långsiktiga konsekvenser, i första hand för de personer som drabbas, men också för barn som växer upp i miljöer som präglas av våld. Att som barn bevittna våld kan få allvarliga konsekvenser för den psykiska och fysiska hälsan. Att själv ha utsatts för våld är också en riskfaktor för att själv bli våldsutövare. Ur ett långsiktigt perspektiv är det alltså angeläget att förebygga våld, såväl för de drabbade individerna som ur ett samhällsperspektiv.

Slutligen är det viktigt att komma ihåg att allt viktigt inte kan mätas. Det finns allvarliga utmaningar när det gäller brottslighet som inte (än) syns i statistiken – exempelvis det hot som utgörs av den organiserade brottsligheten. Det finns än så länge få mått på hur etablerad gängbrottsligheten är i Umeå, men samtidigt har lägesbilden gång på gång visat kopplingar mellan organiserad brottslighet och andra brottskategorier – dödligt våld, narkotika, bedrägerier, hedersrelaterat våld och förtryck, livsmedelsbrott, avfallsbrott, ekobrott, bidragsbrott och otillbörlig påverkan. Det finns också oroväckande tecken på att fler barn och unga rekryteras in i kriminella nätverk, även i Umeå (se Umeå kommun 2023d). Att förebygga den organiserade brottsligheten är därmed ett sätt att påverka utvecklingen inom många andra brottskategorier. Andra områden där det saknas data eller där den är ofullständig är hatbrott eller otillbörlig påverkan, exempelvis hot och hat mot förtroendevalda. Här finns ett stort behov av bättre underlag.

Därför är vår rekommendation, baserat på en samlad bedömning av:

1. nivån på brottsligheten
2. trenden på brottsligheten
3. brottslighetens koppling till andra brott och dess långsiktiga konsekvenser att i det brottsförebyggande arbetet särskilt prioritera följande områden:

Våld i nära relation – antalet anmälda fall av misshandel mot kvinnor ökar, och i de allra flesta fall handlar det om våld i nära relation. Här finns ett behov av bättre underlag: vem utsätts? var? finns det mönster? vad har förövarna gemensamt? Det är angeläget att förstärka och utveckla det förebyggande arbetet, för att göra det mer träffsäkert. Det finns även ett stort behov av förstärkta resurser för de som arbetar med att stötta de som utsätts och de som utsätter, samt de barn som drabbas. Det finns också ett behov av fördjupad samverkan mellan olika aktörer, exempelvis polisen, socialtjänsten och Region Västerbotten.

Våld mot och mellan barn – att utsättas för våld under uppväxten och/eller bevittna våld får negativa konsekvenser för barns fysiska och psykiska hälsa. Elevhälsans statistik visar att 7 procent av alla pojkar och 6 procent av alla flickor i årskurs 4 utsatts för våld hemma eller på fritiden, och att 23 procent av alla pojkar och 17 procent av alla flickor i årskurs 4 har blivit utsatta för våld under skoltiden. Skolan är den vanligaste arenan där barn utsätts för våld (data från Stella visar också på höga nivåer när det gäller hot och våld mot skolpersonal, vilket pekar på ett bredare problem). När det gäller sexuellt våld så visar *Jämlika liv* att gruppen 16–24 är den mest utsatta, med 11 procent som svarat att de har utsatts för sexuellt våld eller tvång. Unga är inte bara våldsutsatta, de är också våldsutövare. Dels beskriver polisen en problematik kopplat till misshandel unga emellan i Umeå, dels visar statistik att 37 procent av de som misstänks för sexualbrott mot barn eller barnpornografibrott själva är mellan 15–19 år. Mycket tyder på att det finns ett stort behov av att förstärka det förebyggande arbetet mot våld bland barn, både när det gäller tidig upptäckt, våld i nära relation, våld i ungas nära relationer, och våld i skolan.

Organiserad brottslighet – den organiserade brottsligheten är verksam på många arenor, och kan kopplas till många olika sorters brott – narkotika, men också bedrägerier, ekobrott, välfärdsbrott, otillbörlig påverkan, misshandel och mord. Därför är det viktigt att stärka den kommungemensamma kunskapen om den organiserade brottsligheten i Umeå, för att tillsammans utveckla ett förebyggande arbete som ringar in alla de arenor där kriminella gäng kan vara verksamma. Här är det viktigt att alla delar av kommunen arbetar i samverkan, och tar vara på den kunskap som finns internt (exempelvis på Säkerhetsenheten) men också hos externa samverkansparter (exempelvis Polisen).

Nyrekrytering av unga in i gängrelaterad brottslighet – kriminella gäng använder sig i allt större grad av barn och unga, både för hantering av vapen och narkotika, och för att utföra grova våldsbrott (Brå 2023b). Även i Umeå har polisen varnat för ett förändrat beteende hos Umeås kriminella, som i större utsträckning än tidigare rekryterar yngre personer (Umeå kommun 2023d). I Umeå är problemet ännu hanterbart, men Polisens uppmaning har varit att förebygga tidigt för att undvika en allt större påfyllnad underifrån. En utmaning som hanteras inom ramen för Umeå växer tryggt och säkert, en kommunövergripande samverkansstruktur. Att hålla i och hålla ut i det förebyggande arbetet mot rekrytering av barn och unga till gängrelaterad brottslighet är av största vikt, och bör integreras i en bredare samverkan kring de utmaningar som är kopplade till organiserad brottslighet.

Narkotikabrott – lägesbilden visar att det finns mycket narkotika i omlopp i Umeå, och att unga som är utsatta och inte mår bra har en förhöjd risk att utveckla ett beroende av narkotika och alkohol. Att vara beroende av narkotika leder till annan kriminalitet, och skapar en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. När de kriminella gängen stärks ökar också risken för våld, otillbörlig påverkan och andra problem. Därför är det angeläget att fortsätta förebygga såväl försäljningen som användningen av narkotika, inom ramen för ett brett förebyggande arbete kring alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Viktiga områden är kompetens och kommunikation kring detta med yrkesverksamma och ideella som möter unga samt vårdnadshavare och andra viktiga vuxna. Fokus på unga med många riskfaktorer för ANDTS-problematik kan förstärkas. Vi ser olika problembilder för ungdomar och vuxna. Det finns ett behov av insatser riktade till den unga vuxna befolkningen där utifrån en hög användning. Här bör samverkan med studenthälsan, regionen och polisen prioriteras.

Hatbrott och diskriminering – lägesbilden visar att det förekommer hatbrott i Umeå, och att det sker diskriminering, bland annat i skolor och på arbetsplatser, något som Rättighetscentrums lägesöversikt beskriver. Det finns indikationer på att såväl islamofobi som antisemitism ökar. Samtidigt är underlaget för att fastställa omfattning och utveckling på de här områdena bristfälligt. Det finns ett behov av fördjupade analyser för att få fram bättre data, men också att utveckla kommunens strategiska förebyggande arbete mot hatbrott och diskriminering, eftersom de brotten sin tur driver på problem som polarisering och utanförskap, som skadar den sociala hållbarheten. Även när det gäller hot och hat mot förtroendevalda finns ett behov av bättre underlag för att förstå hur problemet ter sig lokalt.

Brott i digitala arenor – eftersom vi spenderar allt mer tid på internet och på sociala medier, och sköter allt fler ärenden via datorer och telefoner sker det även en förflyttning i brottslighetens arenor. Bedrägerierna ökar, och har blivit en stor inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Internet är också den vanligaste platsen för sexuella övergrepp mot barn. Samtidigt har det förebyggande arbetet inte riktigt hunnit i kapp. Förståelsen för den digitala brottsligheten, hur den utspelar sig och vad den får för konsekvenser, är fortsatt låg bland privatpersoner men också yrkesverksamma. Här finns det ett behov av kompetenshöjande insatser, exempelvis bland vårdnadshavare och personal som arbetar med barn, för att i sin tur kunna utveckla mer träffsäkra förebyggande insatser, och bättre stöd till de som drabbas. Andra områden där det finns ett behov av kompetenshöjning och bättre bevakning är IT-brott (exempelvis otillåtna dataintrång), samt hur AI på sikt kommer att påverka såväl brottslighetsutvecklingen (mer avancerade bedrägerier) men också brottsbekämpningen, genom att möjliggöra snabbare och bättre analyser.

D. Avslutande reflektioner

Det är första gången Umeå kommun sammanställer en lägesbild över brottsligheten i kommunen. Som i alla utvecklingsprocesser har det varit spännande men också stundtals utmanande att bana rätt väg framåt. Vi har lärt oss mycket om brottsligheten i Umeå, men svaren har inte sällan gett upphov till nya frågeställningar. Det innebär att lägesbilden snarare är att betrakta som ett första steg i en lärandeprocess än som en färdig produkt. Under de två år som återstår innan lägesbilden ska uppdateras kommer vi fortsätta arbetet med att samla in fler datakällor och kunskapsunderlag, och identifiera fler nyckelaktörer att intervjua. Vår förhoppning är att lägesbilden därmed kan förbättras år för år.

Nästa steg i den process som lagen fastställt är att ta fram en åtgärdsplan. Även där kommer vi att bryta ny mark, eftersom Umebrå inte tidigare haft någon plan som synliggör hela kommunens förebyggande arbete. Att ta fram en sådan kommer att vara komplext, men också mycket positivt eftersom det kommer att synliggöra helheten i det förebyggande arbetet på ett helt nytt sätt. Åtgärdsplanen blir också den arena där man kan 1) inventera det befintliga förebyggande arbetet, 2) föreslå utvecklingar eller avvecklingar, för att vässa arbetet och göra det fortsatt relevant och träffsäkert i en föränderlig värld.

Brottsförebyggande arbetet är per definition ett probleminriktat fält. Det är viktigt att ta de utmaningar som Umeå kommun står inför på största allvar, och att rikta in sig på det som inte fungerar för att kunna bli bättre. Men samtidigt är det också angeläget att då och då stanna upp och komma ihåg det lägesbilden också visar – att Umeå i jämförelse med andra städer har ett gynnsamt läge. Inom de flesta brottskategorier – mord, misshandel, rån, trafikbrott etc – är antalet anmälda brott lägre än genomsnittet i Umeå kommun, medan tryggheten och den mellanmänskliga tilliten är högre. Umeå har också ett väl utbyggt och mångfaldigt prisat förebyggande arbete, som bedrivs dag ut och dag in av kommunens olika förvaltningar. Samtidigt som man tänker utveckling och förbättring är det viktigt att också värna sådant som fungerar väl.

Slutligen är det viktigt att betona att samverkan är A och O i det förebyggande arbetet. Oavsett vad man väljer att rikta in sig på i första hand så kommer det kräva att olika delar av kommunens komplexa maskineri rör sig i takt. Ingen enskild del – inte skolan, inte socialtjänsten - kan ensam ta sig an vår tids komplexa utmaningar. Utan arbetet kräver samverkansvilja och samverkansstrukturer, internt hos kommunen, men också externt med viktiga samverkansaktörer som polisen, regionen, civilsamhället eller näringslivet. Även här har åtgärdsplanen en viktig roll att spela, genom att tydligt uttala vad som bör göras, och i vilken samverkanskonstellation.

Bilaga 1

Angående statistiken

Mörkertal

Antalet brott som kommer till polisens kännedom är inte samma som den faktiska brottsligheten. Det finns alltid ett mörkertal som också varierar mycket mellan olika brottstyper. Brottsförebyggande rådet har uppskattat att vi i Sverige har en anmälningsgrad på ungefär 30 procent för misshandel medan över 90 procent av alla bilstölder troligen anmäls (Hvitfeldt och Silberstein, 2019). I en kartläggning vad gäller våld i nära relation som Brottsförebyggande rådet gjorde visade det sig att knappt 4 procent av de svarande hade gjort en polisanmälan (Brå, 2014).

Statistiken av anmälda brott

Statistik gällande anmälda brott har inhämtats dels via Polismyndigheten, och dels via Brottsförebyggande rådet (Brå). Statistiken hos dessa myndigheter stämmer överens till stor del men det kan förekomma vissa differenser i dataunderlagen. Brottsförebyggande rådet inhämtar sin data från flera olika brottsutredande myndigheter så som Åklagarmyndigheten, Tullverket, Kustbevakningen, Ekobrottsmyndigheten och Säkerhetspolisen.

Statistiken för anmälda brott, Brottsförebyggande rådet

Nedanstående avsnitt, angående information om statistiken för anmälda brott, har hämtats från Brottförebyggande rådets kvalitetsdeklaration. Innehållet har kortats ner och belyser endast de mest relevanta. För den fullständiga kvalitetsdeklarationen upprättad av Brå se Kvalitetsdeklaration 2023

TILLFÖRLITLIGHET

När ett brott kommer till polisens kännedom upprättas en brottsanmälan som registreras i polisens ärendehanteringssystem. Därefter levereras statistiken sedan till Brå. Hos Brå granskas och bearbetas uppgifterna innan de sammanställs till statistik. Det som redovisas är det totala antalet anmälda brott, det vill säga även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott, eller där brott inte kan styrkas. På total nivå anses tillförlitligheten vara hög och återspeglar väl vilka händelser som registrerats som brott, men viss osäkerhet förekommer för mer detaljerade nivåer.

UNDERTÄCKNING

Rampopulation för statistiken över anmälda brott är samtliga brott som anmälts och registrerats som brott hos de brottsutredande myndigheterna och som skickats till Brå.

• Anmälda brott som borde vara registrerade men inte är det orsakar undertäckning,

Undertäckningen kan orsakas av eftersläpning i registreringen eller av avvikande rapporteringsrutiner. Denna felkälla bedöms dock vara liten och justeras i den slutliga statistiken i de fall eftersläpningen har skett under redovisningsåret. I de fall brott upptäcks och tillkommer till ursprungsärendet efter att statistiken för aktuell redovisningsperiod tagits fram kommer de inte att ingå i statistiken och orsakar undertäckning.

I den preliminära statistiken för helåret redovisas cirka 0,5 procent färre brott än i den slutliga statistiken för helåret.

ÖVERTÄCKNING

• Anmälda brott som är registrerade flera gånger orsakar övertäckning.

I de fall polisen och åklagaren registrerar samma brott med olika ID orsakar det övertäckning. I vissa fall kan felkällan kontrolleras och åtgärdas. Övertäckning uppstår också om samma brott anmäls flera gånger, av olika anmälare vid olika tillfällen. Den typen av felkälla är mycket svår att kontrollera och åtgärda.

Statistiken över anmälda brott, Polismyndigheten

På grund av den mänskliga faktorn kan det förekomma vissa felaktigheter i dataunderlaget. Exempelvis kan platsen för vissa anmälda brott saknas eller felaktigt ha lokaliserats mitt i centrala Umeå. I vissa fall kan det även vara svårt att lokalisera exakt vart ett visst brott ägt rum.

Statistiken över misstänkta och målsägande, Polismyndigheten

Hos polisen finns det inte alltid en misstänkt gärningsman registrerad i systemet. Det kan även förekomma att vissa uppgifter saknas, exempelvis målsägandes ålder. De diagram som tagits fram gällande misstänkta och målsägande i Umeå har baserats på de data som finns tillgängliga.

Bilaga 2

Om kartor

En karta är en representation av ett område på en platt yta, som visar geografiska funktioner, gränser, och orientering. För att göra kartor som berättar mer än bara var saker är, använder vi något som kallas GIS, eller Geografiska Informationssystem. GIS är ett IT system som hjälper oss att lägga till massor av information på kartan, som var det begås flest brott.

När vi gör dessa kartor, vill vi ibland inte visa exakt var varje liten sak hände för att skydda folk och för att förstå trender. Istället för att visa varje liten händelse, grupperar vi ihop dem så vi kan säga ”i det här stora området hände det här många gånger”. Det hjälper oss att se stora mönster, som var det finns mycket brottslighet, utan att berätta för mycket om varje enskild händelse. Genom att göra så här skyddar vi människors privatliv och gör det enklare för alla att förstå de stora mönstren och trenderna. I rapporten använde vi en viss typ av metod som kallas för “kernel density estimation”. Tänk dig att du har en karta och en burk med färg. Varje gång något speciellt händer på en plats, som ett brott eller att någon ser en sällsynt fågel, sätter du en liten droppe färg där. Om många saker händer på samma plats, blir det mer och mörkare färg just där. På kartan använder vi olika färger för att visa var det händer flest saker. Ljusa färger betyder lite aktivitet och mörka färger betyder mycket aktivitet. Det är som en värmekarta du ser på vädernyheterna – ju ”varmare” det är, desto mer aktivitet finns det. En karta som visar antalet anmälda brott och skalan går från 1 till 83, där färgerna sträcker sig från ljust till mörkt, betyder ett område som är ljust att det har varit mycket få eller inga anmälda brott där. Ljus färg representerar alltså de lägsta värdena på skalan, nära 1, vilket indikerar låg brottsaktivitet i det området. Om ett område på kartan är färgat med den mörkaste nyansen, indikera det att det området har ett värde nära toppen av skalan, vilket är 83, och i sin tur indikerar hög brottslighet i det området.

För att minska förvrängningen av kartor har samtliga kartor visualiserats genom renderingstypen enkelband pseudofärg, linjär interpolering, jämt intervall och max 255 klasser. Olika färger har använts för att differentiera brottskategorier. Våld i nära relation är inte en enskild brottskod enligt klassificeringen av polisen. Kartorna för våld i nära relation är uppdelade på kön, omfattar samtliga åldrar och brottskategorierna misshandel, människorov och olaga frihetsberövande, ofredande, olaga hot, sexualbrott (exkl. våldtäkt), våldtäkt och överträdelse av kontaktförbud. Den gemensamma nämnaren är att den misstänkta är eller har varit i nära relation till målsägandet.

På grund av begränsade resurser visualiserar kartorna endast en ögonblicksbild av hela 2023. Vidare är kartorna inte justerad för population, kartorna visar inte trender över tid och plats och kartorna framställdes genom en form av analys. Nästa GIS analys kan med fördel kontrollera för population och populationstillväxt; analysera trender över år, månader, dagar och tid på dygnet; använda olika typer av värmekartor; använda komplementära analyser till värmekartor; samt inkludera data från socialtjänsten, unga och jämlika liv och andra relevanta datakällor.

Bilaga 3

Socioekonomiska typområden

Den geografiska indelningen i denna fördjupning består av sju områden. Områdena har grupperats efter en statistisk klusteranalysmetod och benämns här socioekonomiska typområden. Områden som liknar varandra ingår i samma typområde och kan finnas spridda över hela kommunen. Fördelarna med att gruppera områden på detta sätt är att vi kan göra en bättre analys av hur olika demografiska förutsättningar påverkar umebornas hälsa. Givetvis finns det variationer inom varje typområde och resultaten ska ses som generaliseringar.

Typområdenas gruppering baseras på ett antal socioekonomiska variabler. Dessa är: andel unga (20–29 år), andel äldre (65+), hushållens disponibla inkomst, andel utrikes födda och andel ensamboende. Nedan följer några karaktäristiska beskrivningar om varje område:

Socioekonomiska typområden

Klustergrupp	Andel unga	Hushållsinkomst	Andel ensamboende	Andel äldre 65+	Summa bef	Utrikes
1	6 %	643 099	6 %	17 %	19 533	6 %
2	13 %	450 649	27 %	38 %	7 323	9 %
3	21 %	449 589	25 %	17 %	47 631	13 %
4	31 %	349 341	28 %	10 %	11 377	26 %
5	10 %	586 347	11 %	15 %	18 908	6 %
6	9 %	547 155	14 %	23 %	13 689	6 %
7	60 %	205 085	55 %	0,02 %	8 564	32 %
Medelvärde kommun	18,80 %	493 876	17 %	16,70 %	127 025	12,00 %

Typområde 1: kännetecknas av en mycket liten andel unga (20–29 år), höga hushållsinkomster, mycket få ensamboende och en andel äldre som är nära kommunens genomsnittliga nivå. Man har också få utrikes födda i dessa områden generellt sett jämfört med kommunens genomsnitt, ungefär hälften så stor andel.

Exempel på områden inom Typområde 1 är: Rödäng, Ersmark, Brännland, Sörfors, Söderslätt, Ön, Carlslid, Innertavle, Yttertavle, Berghem NO, Västerslätt (villaområde).

Typområde 2: Kännetecknas av en andel unga (20–29 år) som ligger något under medelvärdet för kommunen, hushållsinkomster ligger något under kommunens genomsnittliga nivå, man ligger en bit över medel gällande andelen ensamboende, en hög andel äldre och en andel utrikes födda som ligger något under kommunens genomsnittliga nivå.

Exempel på områden inom Typområde 2 är: Fridhem, Centrum NV, Norrbyn, Mariestrand, Holmön, Karlsborgområdet, Brinkvägen, Dragonfältet.

Typområde 3: Kännetecknas av hushållsinkomster som ligger lägre än kommunens genomsnitt, en andel yngre som är ungefär i likhet med kommunens genomsnitt, andelen ensamboende ligger en bit över medlet för kommunen, andelen äldre ligger på genomsnittlig nivå för kommunen, andelen utrikes födda är också ungefär på kommunens genomsnittliga nivå.

Exempel på områden inom typområde 3 är: Berghem SV, Sandbacka, Haga NV, Ytterhiske, Väst på stan, Centrum S, NO, O, Östermalm, Öbacka, Ersboda, V, O, S, Sandåkern, Kronoparken, Böleäng, N.

Typområde 4: Kännetecknas av att de har en stor andel unga, låga hushållsinkomster ganska långt under kommunens genomsnittliga nivå, andelen ensamboende ligger en bit över medlet för kommunen, en ganska låg andel äldre och en stor andel utrikes födda.

Exempel på områden inom typområde 4 är: Berghem SO, nordöstra Ersboda, Ålidbacken, Ålidhem S, Ålidhöjd, Carlshem V, Mariehemshöjd, Olofsdal.

Typområde 5: kännetecknas av en ganska liten andel unga (20–29 år), höga hushållsinkomster men lägre än i grupp 1, ganska få ensamboende, andel äldre i likhet med kommunens genomsnitt. Man har också få utrikes födda i dessa områden generellt sett.

Exempel på områden inom typområde 5 är: Sandabrånet, Sanbacka Ö, Kyrkogatan S, Grubbe S, Baggböle, Flurkmark, Hissjö, Överboda, Rådåsel, Böleäng V, Röbäck, Hössjö, Stöcke.

Typområde 6: Kännetecknas av en ganska liten andel unga, hushållsinkomster som ligger över kommunens genomsnittliga nivå, andel ensamboende ligger strax under kommunens genomsnitt, något fler äldre än kommunens genomsnitt och en låg andel utrikes födda i likhet med område 1 och 5.

Exempel på områden inom typområde 6 är: Kungsänget, Västerhiske, Tavelsjö, Mariedal, Obbola, Sävar V, Sävar omland Ö.

Typområde 7: Kännetecknas av huvudsakliga studentområden med en mycket stor andel unga, mycket låga hushålls-inkomster, mycket stor andel ensamboende, en mycket liten andel äldre och en mycket stor andel utrikes födda.

Exempel på områden inom typområde 7 är: Ålidhem V, Ålidhem Ö, Mariehem (studentbostäder), Universitetsområdet, Nydalahöjd, Lill-Jans berget.

Komplett tabell över vilka områden som tillhör respektive 1–7 typområde. Se bilaga 2.

Karta över typområden 1–7: Se figur 151.

Umeå kommun, typområde 1–7

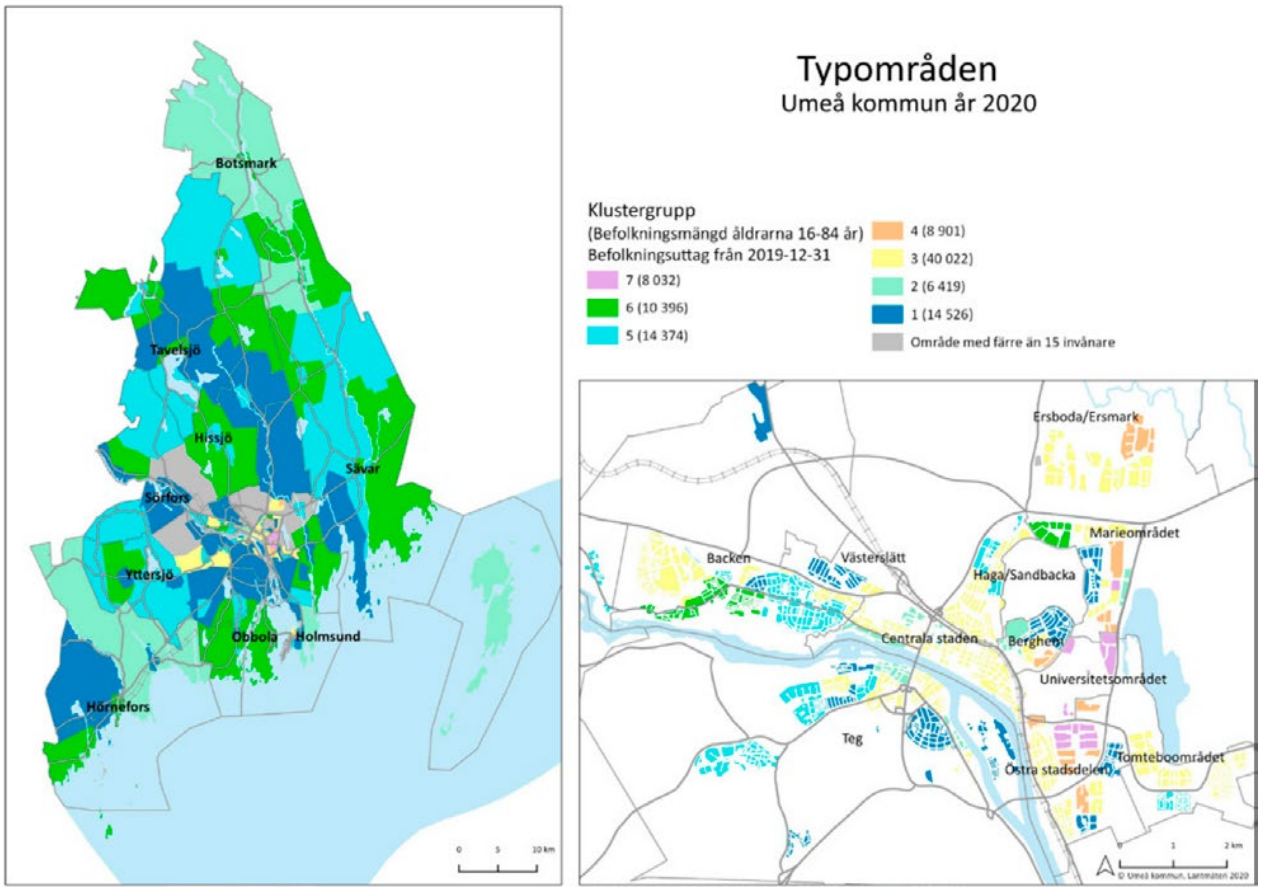

7. Källhänvisningar

Berglund, Hedda. 2023. ”Så lurar bluffsajter kunderna på pengar – skickar billiga kopior: ”Grundlurad”. SVT Nyheter (18 december).

Så lurar bluffsajter kunderna på pengar – skickar billiga kopior: ”Grundlurad” | SVT Nyheter

Birkne, Tilia, Chninou, Mahmoud och Agic, Haris. 2021. Alla de här drömmarna: ungas erfarenheter av segregation, ojämlikhet och marginalisering i Umeå, Studiefrämjandet.

Rapport Alla de här drömmarna (studieframjandet.se)

Bisset, Victoria. 2023. “Man sentenced to life by Canadian judge who says incel-inspired attack was terrorism”. The Washington Post (29 november).

Judge says man’s incel-inspired attack was terrorism, sentences him to life - The Washington Post

Bogegård, Ylva. 2023. ”Gängen listar sina offer – Mikaels bror blåstes på en miljon”. P4 Sveriges Radio (17 oktober).

Gängen listar sina offer – Mikaels bror blåstes på en miljon - P4 Stockholm | Sveriges Radio

Brandén, Jennie. 2022. *In the name of safety: power, politics and the constitutive effects of local governing practices in Sweden.* Doktorsavhandling. Umeå centrum för genusstudier.

FULLTEXT01.pdf (diva-portal.org)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2009. *Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling: en kunskapsinventering.*

orsaker till brott bland unga (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). *Brott i nära relationer. En nationell kartläggning.* Rapport 2014:8.

2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2015. *Alkohol- och drogpåverkan vid misshandel, hot, personrån och sexualbrott.* Kortanalys.

Microsoft Word - Manus 2015-02-17-slutgiltig.docx (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2016. En polis närmare medborgaren Ett kunskapsstöd i arbetet med medborgarlöften.

En_polis_narmare_medborgaren (2).pdf

Brottsförebyggande rådet (Brå), Polisen och Sveriges Kommuner och Regioner. 2018. *Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete.*

Orsaksanalys i lokalt brottsförebyggande arbete (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2019. *Dödligt våld i Sverige 1990–2017 Omfattning, utveckling och karaktär.* Rapport 2019:6.

Dödligt våld i Sverige 1990–2017 (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021a. *Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund.* Rapport 2021:9.

Misstänkta för brott bland personer med inrikes respektive utrikes bakgrund. Tabellbilaga 2 (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021b. *Narkotikamarknader. En studie av smuggling, gatuförsäljning, internethandel och köpare.* Rapport 2021:10.

Narkotikamarknader (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021c. *Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder En jämförande studie av nivåer, trender och våldsmetoder.* Rapport 2021:8.

Dödligt skjutvapenvåld i Sverige och andra europeiska länder (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2021. *Ungdomsrån: en kartläggning av nuläge och utveckling.* Rapport 2021:19.

Ungdomsrån Rapport 2021:19 (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2022. *Välfärdsbrott mot kommuner och regioner. Fel och oegentligheter bland företag och föreningar.* Rapport 2022:1.

Välfärdsbrott mot kommuner och regioner (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023a. *”Barn, unga och brott”.* Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-10-12.

Barn, unga och brott - Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023b. *Barn och unga i kriminella nätverk: en studie av inträde, brott, villkor och utträde.* Rapport 2023:13.

Barn och unga i kriminella nätverk Rapport 2023 13 (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023c. *Socioekonomisk bakgrund och brott: en kunskapsöversikt.* Rapport 2023:3.

Socioekonomisk bakgrund och brott, en kunskapsöversikt (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023d. ”Våld och misshandel”. Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-10-20.

Våld och misshandel - Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023e. ”Våld i nära relationer”. Text på hemsidan, senast uppdaterad 2023-11-08.

Våld i nära relationer - Brottsförebyggande rådet (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023f. *Bedrägerier mot privatpersoner: de förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet*. Rapport

Bedrägerier mot privatpersoner: de förebyggande åtgärdernas träffsäkerhet (bra)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023g. *Grov fridskränkning mot barn.* Rapport 2023:6.

Grov fridskränkning mot barn (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023h. *Ekonomisk brottslighet. Kriminalpolitik, brottsutveckling och brottsbekämpning från1980-talet till idag.*

Ekonomisk brottslighet - Kriminalpolitik, brottsutveckling och brottsbekämpning från 1980-talet till idag (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023i. *Politikernas trygghetsundersökning 2023. Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld under valåret 2022.* Rapport 2023:14.

Politikernas trygghetsundersökning 2023 (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023j. *Utsatthet bland förtroendevalda Delredovisning: Otillåten påverkan av systemhotande aktörer.* PM.

Utsatthet bland förtroendevalda (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2023k. *Nationella trygghetsundersökningen 2023. Om utsatthet, otrygghet och förtroende.* Rapport 2023:9.

Nationella trygghetsundersökningen 2023. Om utsatthet, otrygghet och förtroende. (bra.se)

Brottsförebyggande rådet (Brå). 2024. *Möjliggörare för kriminella nätverk. Om möjliggörare i kommunal, statlig och privat sektor.* Rapport 2024:2.

Möjliggörare för kriminella nätverk (bra.se)

Bäckman, Olof, Hjalmarsson, Randi, Lindqvist, Matthew och Petterson, Tove. 2018. ”Könsskillnader i brottslighet – hur kan de förklaras?”. *Ekonomisk Debatt* (vol. 46, n. 4).

FULLTEXT01.pdf (diva-portal.org)

Bäckman, Olof, Estrada, Felipe, Nilsson, Anders och Sivertsson, Fredrik. 2020. D*en ojämlika brottsligheten Lagföringsutvecklingen i demografiska och socioekonomiska grupper 1973–2017.* Rapport från Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

FULLTEXT02.pdf (diva-portal.org)

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022a. ”Våldsbejakande extremism”. Text på hemsida, senast uppdaterad 20 maj 2022.

Våldsbejakande extremism | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022b. ”Den våldsbejakande islamistiska miljön”. Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

Våldsbejakande islamistiska miljön | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022c. ”Den våldsbejakande högerextrema miljön”. Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

Våldsbejakande högerextrema miljön | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022d. ”Den våldsbejakande vänsterextrema miljön”. Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

Våldsbejakande vänsterextrema miljön | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022e. ”Våldsbejakande djurrättsextremism”. Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

Våldsbejakande djurrättsaktivism | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022f. ”Våldsbejakande misogyni”. Text på hemsida, senast uppdaterad 29 november 2022.

Våldsbejakande misogyni | CVE

Center mot våldsbejakande extremism (CVE). 2022g. *Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism - en kunskapsöversikt.*

Män, maskulinitet och våldsbejakande extremism (cve.se)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2019. *Drogutvecklingen i Sverige 2019.* Rapport 180.

Drogutvecklingen i Sverige 2019 (can.se)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2021. *Ungas alkoholanskaffning via sociala medier En frågeundersökning bland 16–21-åringar.*

ungas-alkoholanskaffning.pdf (omsystembolaget.se)

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023a. *Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022.* Rapport 224.

Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022 | CAN Rapport 224

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023b. *Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2022.* Rapport 219.

Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2022 - CAN Rapport 219

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). 2023c. ”Faktablad – Dopning”. Text på hemsida, senast uppdaterad 2023-09-15.

Dopning – CAN

Carlén, Linnea och Dennert, Magnus. 2023. ”Värsta miljöbrottet i Sverige på 50 år – nu väcks åtal i Think Pink-härvan”. *SVT Nyheter* (28 december).

Värsta miljöbrottet i Sverige på 50 år – nu väcks åtal i Think pink-härvan | SVT Nyheter

Diskrimineringsombudsmannen (DO). 2024. *Förekomst av diskriminering 2023. Årlig rapport från Diskrimineringsombudsmannen.*

Förekomst av diskriminering 2023 (do.se)

ECPAT. 2023. ”Signaler på sexuell utsatthet hos barn”. Text på hemsida.

Signaler på sexuell utsatthet hos barn – ECPAT Sverige

Ekman Isholt, Mikael. 2023. ”Polisen varnar: ökad spridning av nakenbilder bland unga”. P4 Sveriges Radio.

Polisen varnar: Ökad spridning av nakenbilder bland unga - P4 Västerbotten | Sveriges Radio

Eriksson, Malin, Dahlgren, Lars och Emmelin, Maria. 2009. ”Understanding the role of social capital for health promotion beyond Putnam: a qualitative case study from northern Sweden”. *Social Theory & Health* (7, 24 september)

Understanding the role of social capital for health promotion beyond Putnam: A qualitative case study from northern Sweden | Social Theory & Health (springer.com)

Eriksson, Malin, Zetterberg, Liv, Kawachi, Ichiro and Ng, Nawi. 2021. ”Social Capital and Sustainable Social Development—How Are Changes in Neighbourhood Social Capital Associated with Neighbourhood Sociodemographic and Socioeconomic Characteristics?”. *Sustainability* 13.

Social Capital and Sustainable Social Development—How Are Changes in Neighbourhood Social Capital Associated with Neighbourhood Sociodemographic and Socioeconomic Characteristics? (diva-portal.org)

European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCCDA). 2023. *European Drug Report 2023: Trends and Developments.*

European Drug Report 2023: Trends and Developments | www.emcdda.europa.eu

Folkhälsomyndigheten. 2021. *Betydelsen av alkohol och narkotika för våld i nära relationer – en kartläggande litteraturöversikt.*

Betydelsen av alkohol och narkotika för våld i nära relationer – En kartläggande litteraturöversikt — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

Folkhälsomyndigheten. 2023. ”Frågor och svar om dopning”. Text på hemsidan, senast uppdaterad 26 maj 2023.

Frågor och svar om dopning — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

Folkhälsomyndigheten. 2024. ”Narkotikarelaterade dödsfall”. Text på hemsidan, senast uppdaterad 15 februari 2024.

Narkotikarelaterade dödsfall — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

Forkby, Torbjörn, Kuosmanen, Jari och Örnlind, Henrik. 2021. *Bland bröder och fiender: om gäng, manligheter och avhopp.* Bokförlaget Daidalos.

Forsgren, Tommy. 2023. ”Barn drabbas av bedrägerier i datorspel – Sune från Umeå: ”Tog allting”. *SVT Nyheter* (4 oktober).

Barn drabbas av bedrägerier i datorspel – Sune från Umeå: ”Tog allting” | SVT Nyheter

Företagarna. 2022. *Brott mot företagare 2022.*

2022-03-brott-mot-foretagare-digital.pdf (foretagarna.se)

Glans, Nina. 2023a. ”Personerna bakom bomberna”, avsnitt av programmet I lagens namn (20 augusti). *Sveriges Radio.*

Personerna bakom bomberna 20 augusti 2023 - I lagens namn | Sveriges Radio

Glans, Nina. 2023b. ”Så lurar kriminella Skatteverket: ”Systemhotande brottslighet”, avsnitt av programmet *I lagens namn. Sveriges Radio* (27 augusti)

Så lurar kriminella Skatteverket: ”Systemhotande brottslighet” 27 augusti 2023 - I lagens namn | Sveriges Radio

Grill, Maja, Lange, Tea, Krona, Simon och Jensen Karlsson, Pontus. 2023. ”Roblox: en lekplats för bedragare riktad mot barn”. *SVT Nyheter* (7 december).

Roblox: En lekplats för bedragare riktad mot barn | SVT Nyheter

Haglund, Emmelie. 2023. ”Muslimsk förening utsatt för skadegörelse – ”man blir rädd”. *Västerbottens-Kuriren* (20 oktober).

Muslimsk förening utsatt för skadegörelse – ”man blir rädd” (vk.se)

Hallin, Per-Olof. 2013. ”Sociala risker: en begrepps- och metoddiskusion”. *Malmö University Publications in Urban Studies (MAPIUS) 15.*

FULLTEXT01.pdf (diva-portal.org)

Hvitfeldt, Thomas och Silberstein, Willy. 2019. ”Vad säger statistiken om brottsligheten”. *Snacka om brott*, poddserie från Brå.

Vad säger statistiken om brottsligheten? - Snacka om brott | Lyssna här | Poddtoppen.se

Jones, Sam. 2023. “Police in Spain and Italy seize 5,000 litres of adulterated olive oil in raids”. *The Guardian* (4 december)

Police in Spain and Italy seize 5,000 litres of adulterated olive oil in raids | Europe | The Guardian

Kaliber (Sveriges Radio). 2022. ”Växande olagliga soptippar: ”Råttor från alla håll””. *P1 Sveriges Radio* (12 december).

Växande olagliga soptippar: ”Råttor från alla håll” 12 december 2022 - Kaliber | Sveriges Radio

Klingberg, David och Uddström, Axel. 2024. ”Hot och våld på rekordhög nivå i Umeås skolor”. *Västerbottens-Kuriren.* (2 januari).

Hot och våld på rekordhög nivå i Umeås skolor (vk.se)

Korkmaz, Sibel, Överlien, Carolina, och Lagerlöf, Hélène. 2022. ”Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence”. *Nordic Social Work Research* (12(4)).
Full article: Youth intimate partner violence: prevalence, characteristics, associated factors and arenas of violence (tandfonline.com)

Kriminalvården. 2018. *Hedersrelaterat våld och förtryck – mot förbättrad kunskap om förövarna.*
Hedersrelaterat våld och förtryck slutversion 180613 (kriminalvarden.se)

Kudo, Per och Elfving, Gustav. 2024. ”Skrotbilar exporteras illegalt från Sverige till Nigeria”. *P1 Sveriges Radio* (10 januari).

Skrotbilar exporteras illegalt från Sverige till Nigeria - P1 Morgon | Sveriges Radio

Livsmedelsverket. 2020. *Livsmedelsfuskets omfattning och karaktär.* L-2020 n 2.

Livsmedelsverkets rapportserie

Länsstyrelsen Jämtlands län, Länsstyrelsen Norrbotten, Länsstyrelsen Västerbotten, Länsstyrelsen Västernorrland. 2023. *”Ibland kan det vara mot betalning och ibland kan det vara mot tjat”. Om kommersiell sexuell exploatering av barn och unga i norra Sverige.* Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie, 2023:10.

Ibland kan det vara mot betalning och ibland kan det vara mot tjat (lansstyrelsen.se)

Marklund, Ingrid. 2023. ”Tidigare imam i Umeå åtalas för ekobrott”. *P4 Sveriges Radio* (3 augusti).

Tidigare imam i Umeå åtalas för ekobrott - P4 Västerbotten | Sveriges Radio

Mikulic, Bernard. 2023. ”Larm om kebabkött i Malmö: ”Man kanske undviker kebab nästa gång”. *SVT Nyheter* (28 december).

Larm om kebabkött i Malmö: ”Man kanske undviker kebab nästa gång” | SVT Nyheter

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK). 2023. ”Våld i nära relationer”. Text på hemsidan, senast uppdaterad 2023-05-12.

Våld i nära relationer - Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) - Uppsala universitet (uu.se)

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. 2020. ”Vad är hedersrelaterat våld och förtryck?”. Text på hemsida, senast uppdaterad 2020.

Vad är hedersrelaterat våld och förtryck? - (hedersfortryck.se)

Naturvårdsverket. 2022. *Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet.*

Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet (naturvardsverket.se)

Naturvårdsverket. 2023. *Nationell skräpmätning.*

Nationell skräpmätning (naturvardsverket.se)

Nittve, Hedvig. 2023. ”Elin flydde gängvåldet i Stockholm – tog familjen till småländska Målilla”. *SVT Nyheter* (17 november).

Elin flydde gängvåldet i Stockholm – tog familjen till småländska Målilla | SVT Nyheter

Nygren, Frida. 2023. ”Gängkriminella lurade företag på två miljoner – ”Fruktansvärt obehagligt””. *Tidningen Näringslivet* (5 oktober)

Gängkriminella lurade företag på två miljoner – ”Fruktansvärt obehagligt” | Tidningen Näringslivet (tn.se)

Petterson, Lena. 2022. ”Olaglig avfallshantering i flera kommuner – ”letar man så hittar man”. *P1 Sveriges Radio* (12 december).

Olaglig avfallshantering i flera kommuner – ”letar man så hittar man” - Nyheter (Ekot) | Sveriges Radio

Polismyndigheten. 2019. *Människohandel för sexuella och andra ändamål.* Lägesrapport 21.

Människohandel Lägesrapport 21.pdf

Polismyndigheten. 2021. *De organiserade bedrägerierna: en rapport om bedrägerier kopplade till organiserade kriminella miljöer.* Dnr: A354.340/2021.

Organiserade bedrägerierna (3).pdf

Polismyndigheten, Nationella operativa avdelningen, Nationellt Bedrägericentrum. 2022. *De dödliga bedrägerierna: en rapport om bedrägeribrottslighet och skjutvapenvåldet.*

De dödliga bedrägerierna (4).pdf

Regeringskansliet. 2007. *Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, samt våld i samkönade relationer.* SKR 2007/08:39.

Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer - Regeringen.se

Regeringskansliet. 2024. Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet. Regeringens skrivelse 2023/24:67.

Regeringens skrivelse 2023/24:67 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet

Rostami, Amir, Mondani, Hernan, Carlsson, Christoffer, Sturup, Joakim, Sarnecki, Jerzy, och Edling, Christofer. 2018. *Våldsbejakande extremism och organiserad brottslighet i Sverige.* Forskningsrapport från Institutet för Framtidsstudier (2018/4).

brott_2018_4.pdf (iffs.se)

Rättighetscentrum Västerbotten. 2019. *Sammanfattning projekt Rättighetsvandring januari 2019-juni 2020.*

Sammanfattning-Projekt-Rättighetsvandring.pdf (rattighetscentrumvasterbotten.se)

Rättighetscentrum Västerbotten. 2024. *Diskriminering i Umeå. En lägesöversikt avseende diskrimineringsgrunderna funktionsnedsättning i form av npf, etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning i grundskola och arbetsliv.*

Lagesoversikt-Diskriminering-i-Umea-240311.pdf (rattighetscentrumvasterbotten.se)

Sandstig, Ola. 2023. ”Kommunanställda anmäler inte hot från minderåriga i kriminellt nätverk”. *Sveriges Radio, Ekot* (24 april).

Kommunanställda anmäler inte hot från minderåriga i kriminellt nätverk - Nyheter (Ekot) | Sveriges Radio

Sandström, Daniel.2024. ”Unikt CS2-skin upptäckt – värderas till över 10 miljoner”. *Fragbite* (17 januari)

Unikt CS2-skin upptäckt — värderas till över 10 miljoner | Counter-Strike | Fragbite.se

Saviano, Roberto. 2008. *Gomorra: en resa i Camorrans land.* Stockholm: Bromberg.

Sivertsson, Fredrik. 2023. ”Våldsutvecklingen bland unga män på 2000-talet”. Föreläsning inför Nätverket brottsförebyggande praktiker och forskare (25 oktober)

Skoglund, Hampus. 2024. ”Här är Umeåkrogarna där VK hittade kokainspår”. *Västerbottens-Kuriren* (24 januari).

Här är Umeåkrogarna där VK hittade kokainspår

Socialstyrelsen. 2019. *Ett liv utan våld och förtryck - Slutredovisning av uppdraget att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck.* Artikel 2019-3-17.

Ett liv utan våld och förtryck (socialstyrelsen.se)

Socialstyrelsen. 2023. *Våld mot barn.* Text på hemsidan (senast uppdaterad 2023-06-29).

Våld mot barn - Socialstyrelsen

SOU 2017:37. *Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra.* Statens offentliga utredningar.

Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra - Regeringen.se

SOU 2019:32. *Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord.* Statens offentliga utredningar.

Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord - Regeringen.se

SOU 2021:49. *Kommuner mot brott.* Statens offentliga utredningar.

Kommuner mot brott - Regeringen.se

SOU 2022:70. *En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn.* Statens offentliga utredningar.

En uppväxt fri från våld - Regeringen.se

Sundelin, Anna. 2024. ”Tjuven går fri – blev spik i kistan för nätbutik i Umeå – Vd kritisk: ”Det var så solklart””. *Västerbottens-Kuriren* (20 januari).

Tjuven går fri – blev spiken i kistan för nätbutik i Umeå – Vd kritisk: ”Det var så solklart” (vk.se)

Umeå kommun. 2018. *Översiktsplan Umeå kommun – Vägvisning till planens delar, teman och aktualitet.*

Översiktsplan Umeå kommun.pdf (umea.se)

Umeå kommun. 2020a. *Jämlika liv – hur mår Umeå kommuns invånare?* Rapport från Strategisk Utveckling.

Jämlika liv 20 – Hur mår Umeå kommuns invånare? (umea.se)

Umeå kommun. 2020b. *Umeås stadsdelar – så står det till! Sociala stadsrumsanalyser och stadsdelsbeskrivningar som underlag till gestaltning av livsmiljöer för välbefinnande, tillit och trygghet.*

Umeås stadsdelar – så står det till (umea.se)

Umeå kommun. 2021a. *Våldskartläggning 2021.* Rapport från Strategisk Utveckling.

Våldskartläggning Umeå kommun 2021 (umea.se)

Umeå kommun. 2022a. Perspektivsammanställning – vad är det vi måste prata med varandra om? Samtalsunderlag för medborgardialogen om segregation.

Perspektivsammanställning medborgardialog segregation (umea.se)

Umeå kommun. 2022b. *Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun. Aktuell lägesbild och beskrivning av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, februari 2022.* Rapport från Strategisk Utveckling.

Hedersrelaterat våld och förtryck i Umeå kommun (umea.se)

Umeå kommun. 2022c. *Slutrapport – strandstädsprojektet.*

Slutrapport Strandstädningsprojektet 2022.pdf (umea.se)

Umeå kommun. 2023a. *Unga22 – Hur mår tonåringarna i Umeå kommun?* Rapport från Strategisk Utveckling.

Unga 22 - Hur mår tonåringarna i Umeå kommun? (umea.se)

Umeå kommun. 2023b. *Program för social hållbarhet 2023.*

Rapport (umea.se)

Umeå kommun. 2023c. *Omvärldsbevakning och lägesbild narkotika 2023: trender och tendenser.*

Omvärldsbevakning och lägesbild narkotika 2023.pdf

Umeå Kommun. 2023d. *Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet – hur ser läget ut i Umeå?.* Rapport från Strategisk utveckling.

Nulägesanalys, Barn och unga som rekryteras in i gängrelaterad brottslighet - hur ser läget ut i Umeå? (umea.se)

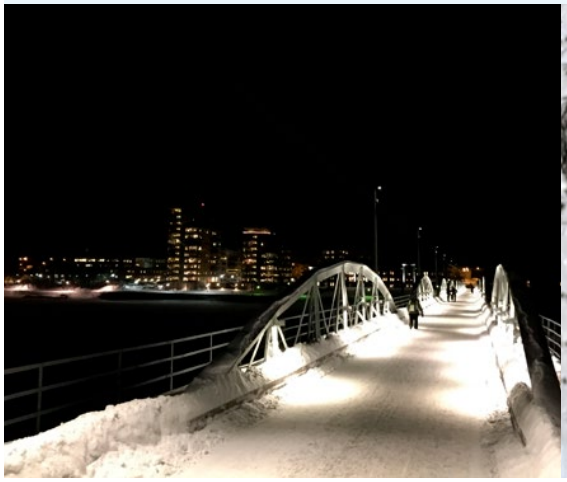

Om rapporten

Det här är första versionen av Umeå kommuns lägesbild av brottsligheten sedan lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar börjat gälla 2023. Brottslighet debatteras flitigt i samhället. I lägesbilden försöker vi ge en så objektiv bild som möjligt av hur brottsligheten ser ut i Umeå. Lägesbilden ligger till grund för ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete, och för den åtgärdsplan som följer för att motverka de problem som lägesbilden beskriver.

Umebrå
Strategisk utveckling
Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå
090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

UMEÅ KOMMUN

	Generella ägardirektiv	Utgåva: 1.0	Datum: 2021-11-29
		Upprättad av: Umeå Kommunföretag AB	
		Fastställd av: Umeå kommunfullmäktige	

1. De generella ägardirektivens tillämplighet

Dessa generella ägardirektiv gäller för Umeå kommuns helägda och majoritetsägda kommunala bolag. Om ett bolag som omfattas av dessa generella ägardirektiv ingår i en koncern med helägda och/eller majoritetsägda dotterbolag åligger det moderbolaget att säkerställa att helägda och majoritetsägda dotterbolag blir bolagsrättsligt bundna av dessa generella ägardirektiv.

2. Definitioner

Med ”Umeå kommuns helägda och majoritetsägda kommunala bolag” avses samtliga aktiebolag i vilka Umeå kommun direkt eller indirekt äger mer än 50 procent av aktierna.

Med ”Bolaget” avses vart och ett av Umeå kommuns helägda och majoritetsägda kommunala bolag

Med ”Riktlinjer för ägarstyrning i Umeå kommun” avses de av Umeå kommunfullmäktige senast antagna riktlinjerna för ägarstyrning i Umeå kommun.

Med ”Riktlinjer för Umeå Kommunkoncernens finansiella verksamhet” avses de av Umeå kommunfullmäktige senast antagna riktlinjerna för Umeå kommunkoncerns finansiella verksamhet som antagits av kommunfullmäktige

Med ”UKF” avses Umeå kommunföretag AB

3. Bolaget som en del av den kommunala organisationen

Bolaget ägs av Umeå kommun genom UKF. Bolaget är en del av kommunens verksamhet. Bolaget ska i sin verksamhet beakta detta. Bolagets verksamhet regleras, utöver av lag och av bolagsordningen, av direktiv utfärdade av kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen, fastställda av bolagsstämma.

4. Kommunens direktivrätt

Bolagets styrelse och verkställande direktör har att följa utfärdade direktiv, såvida dessa inte strider mot bolagsordningen, mot tvingande bestämmelser i lag eller annan författning, exempelvis aktiebolagslagen och offentlighets- och sekretesslagen, eller strider mot Bolagets intresse.

Detta ägardirektiv är ett komplement till bolagsordningen.

	Generella ägardirektiv	Utgåva: 1.0	Datum: 2021-11-29
		Upprättad av: Umeå Kommunföretag AB	
		Fastställd av: Umeå kommunfullmäktige	

5. Kommunens ledningsfunktion

Bolaget står enligt 6 kap. 1 § kommunallagen under uppsikt av kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen utövar kommunens ledningsfunktion över Bolaget i enlighet med vad som anges i kommunstyrelsens reglemente. Ledningsfunktionen har i kommunen även förtydligats med Riktlinjer för ägarstyrning i Umeå kommun.

Kommunstyrelsen har rätt att ta del av Bolagets handlingar och räkenskaper samt i övrigt inspektera Bolaget och dess verksamhet. Bolaget ska lämna kommunstyrelsen den information om verksamheten som den begär. Den närmare omfattningen av informationen fastställs i samråd med Bolagets styrelse.

Bolaget erinras om att kommunstyrelsen enligt 6 kap. 9 § kommunallagen har att fatta årliga beslut huruvida verksamheten varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna.

6. Sekretess

Föreligger på grund av lagstadgad sekretess hinder mot att överlämna viss uppgift till kommunen eller UKF får uppgiften uteslutas. Bolaget ska i så fall uppge att uppgifter uteslutits.

7. Bolagets verksamhet och inriktning

Föremålet för Bolagets verksamhet anges i bolagsordningen för Bolaget. Bolaget får ej bedriva verksamhet som inte är förenlig med bolagsordningen. Bolaget får ej heller bedriva verksamhet som inte är förenlig med den kommunala kompetensen.

8. Övergripande mål och uppdrag

Bolaget ska stödja uppfyllandet av Umeå kommuns vision och övergripande mål. Umeå kommuns vision och övergripande mål för perioden 2022 – 2025 är följande:

Mål 1: Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050.

Mål 2: Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden.

Mål 3: Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv.

Mål 4: Umeå ska vara klimatneutralt till 2040.

Mål 5: För att klara kompetensförsörjningen, förbättra arbetsmiljö och ge bättre medborgarnytta ska de möjligheter som den digitala transformationen innebär vara förstahandsalternativet för Umeå kommuns verksamhetsutveckling.

Bolagets verksamhet ska vidare bedrivas i enlighet med följande tilläggsuppdrag från kommunfullmäktige:

Uppdrag 8: Kommunfullmäktige ger kommunstyrelsen i uppdrag att tillsammans med kommunens nämnder och bolag undersöka risken för att skattemedel, som bekostar verksamheter inom välfärdssektorn, även med annan utförare än kommunen, används på ett felaktigt sätt och/eller i kriminellt syfte, till exempel för att finansiera organiserad brottslighet, samt att ta fram förslag på åtgärder för att förebygga och förhindra detta.

9. Samverkan

Bolaget ska följa den strategi för samordning mellan de kommunala bolagen för att uppnå ökad effektivitet så att verksamheten kan bedrivas med en god ekonomisk hushållning

Bolaget ska tillsammans med Umeå kommuns övriga verksamheter skapa nytta för Umeå kommun och dess invånare. Bolagets verksamhet ska samordnas med Umeå kommuns övriga verksamheter så långt det är möjligt och lämpligt.

Bolaget ska på förfrågan från kommunstyrelsen samverka med kommunstyrelsen och Umeå kommuns övriga verksamheter.

10. Fullmäktiges ställningstagande

Bolaget ansvarar för att kommunfullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas. I Riktlinjer för ägarstyrning i Umeå kommun finns exempel på vad som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. UKF har mandat att bedöma om frågor är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Vid osäkerhet ska Bolaget därför låta UKF bedöma huruvida en viss fråga är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

Av bolagsordningen framgår att vissa beslut i Bolaget fattas av bolagsstämman. En fråga som faller utanför uppräkningen i bolagsordningen kan trots detta vara en sådan fråga som kräver ställningstagande enligt denna punkt. Uppstår tveksamhet huruvida ställningstagande krävs, ska Bolaget samråda med UKF som avgör om frågan ska vidare till kommunstyrelsen.

	Generella ägardirektiv	Utgåva: 1.0	Datum: 2021-11-29
		Upprättad av: Umeå Kommunföretag AB	
		Fastställd av: Umeå kommunfullmäktige	

11. Förvaltningsberättelsen

Bolagets styrelse ska årligen i förvaltningsberättelsen, utöver vad aktiebolagslagen stadgar, redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och dessa direktiv angivna syftet och ramarna med densamma.

Uttalandet ska vara så utformat att det kan läggas till grund för kommunstyrelsens uppsikt och beslut enligt 6 kap. 1 och 9 §§ kommunallagen samt till lekmannarevisorns granskning.

12. Granskningsrapporten

Bolagets lekmannarevisorer ska årligen i sin granskningsrapport yttra sig om huruvida Bolaget bedrivits på ett ändamålsenligt sätt utifrån det syfte som angivits i bolagsordningen och i detta ägardirektiv, samt de kommunala befogenheter som utgör ram för verksamheten.

Om lekmannarevisorerna inom ramen för sin granskning finner brister i de avseenden som anges i första stycket ska lekmannarevisorerna löpande kommunicera sina iakttagelser med kommunstyrelsen.

13. Information och ägardialog

UKF ska fortlöpande hållas informerad av Bolaget om dess verksamhet.

Bolaget ska initiera möten med UKF om omständigheterna så påkallar.

Bolaget ska till kommunstyrelsen redovisa Bolagets ställning och resultat per tertial. Bolaget ska därvid uppmärksamma kommunen på viktigare omständigheter och förändringar som kan inverka på Bolagets verksamhet.

Bolaget ska utan dröjsmål överlämna följande dokument alternativt en sammanställning av dessa dokument till UKF för vidareförmedling till kommunstyrelsen:

- Protokoll från bolagsstämma
- Budget
- Strategisk plan/affärsplan
- Delårsrapporter och årsredovisning
- Revisionsberättelse och granskningsrapporter från lekmannarevisorer
- Övriga handlingar av vikt för kommunstyrelsens bedömning

Bolagets styrelse, VD och andra nyckelpersoner i Bolaget ska delta vid möte

med UKF minst en gång per år.

Bolaget ska en gång per år, på Bolagsdagen, redovisa sitt arbete inför kommunfullmäktige.

Bolaget ska en gång per år redovisa sitt arbete inför kommunstyrelsen.

Bolaget ska en gång per år redovisa sitt arbete inför UKF.

Ägardialogen ska utgå från dessa ägardirektiv och från det särskilda ägardirektivet för Bolaget. Bolaget ska därför redovisa hur verksamheten i Bolaget har planerats och genomförts utifrån ägardirektiven. Bolaget ska vid utgången av varje tertial rapportera uppnådd måluppfyllelse för de särskilda ägardirektiv som meddelats Bolaget.

14. Bolagsstyrningsrapport

Bolaget ska årligen avge en bolagsstyrningsrapport över det gångna verksamhetsåret. I bolagsstyrningsrapporten redogör Bolaget bland annat för hur Bolaget arbetat med ägardirektiv, uppdrag och andra uppsatta mål, vilka ärenden som styrelsen behandlat samt hur samarbete med verkställande direktören och revisorer har fungerat. Bolagsstyrningsrapporten utgör, tillsammans med lekmannarevisorernas rapport, underlag för kommunstyrelsens bedömning om de kommunala bolagens ändamålsenlighet och funktion.

Bolagsstyrningsrapporten ska innehålla beskrivningar av:

- Bolagsstyrelsens arbete under året
- Bolagets efterlevnad av styrande direktiv
- Bolagets interna styrning och kontroll

15. Budget och strategisk plan

Bolaget ska årligen fastställa strategisk plan med strategiska mål för de närmaste tre räkenskapsåren och budget för nästkommande räkenskapsår. Fastställd plan och budget ska utan dröjsmål tillställas UKF.

16. Kommunal koncernredovisning och budget

Bolaget ska till UKF lämna de uppgifter som av UKF bedöms nödvändiga för upprättande av årsredovisning och delårsrapport.

Bolaget ska till UKF lämna de uppgifter som av UKF bedöms nödvändiga för upprättande av budget.

17. Allmänhetens rätt att ta del av allmänna handlingar

Allmänheten har rätt att ta del av handlingar hos Bolaget enligt de grunder som gäller för allmänna handlingars offentlighet i 2 kap. tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen.

18. Arkivreglemente

Umeå kommuns arkivreglemente ska tillämpas i Bolaget.

Arkivmyndighet är kommunstyrelsen i Umeå kommun.

19. Bolagsstämma och styrelsemöten

Bolaget ska årligen senast före utgången av juni månad hålla bolagsstämma.

Av bolagsordningen framgår hur kallelse till bolagsstämma ska ske.

Bolaget ska i förvaltningsberättelsen redovisa hur verksamheten bedrivits och utvecklats mot bakgrund av det i bolagsordningen och dessa direktiv angivna syftet och ramarna med densamma. Utifrån detta ska Bolaget vid bolagsstämma och styrelsemöten utvärdera hur verksamheten i Bolaget bedrivs med utgångspunkt från dessa generella ägardirektiv och särskilda ägardirektiv för Bolaget.

Bolaget ska vid minst ett styrelsemöte per år bedöma relevans och aktualitet i såväl generella som särskilda ägardirektiv. Om Bolaget vid denna årliga översyn uppmärksammar att något direktiv blivit inaktuellt/irrelevant åligger det Bolaget att anmäla detta till UKF.

Bolaget ska på varje mandatperiods första bolagsstämma fastställa den senast antagna bolagsordningen. Om Bolaget då uppmärksammar att någon del av bolagsordningen inte längre är aktuell och/eller relevant åligger det Bolaget att anmäla detta till UKF.

20. Riktlinjer för ägarstyrning

Bolaget skall följa Riktlinjer för ägarstyrning i Umeå kommun.

21. Finanspolicy

Bolaget ingår i Umeå kommuns internbank och har att iaktta vad som stadgas i Riktlinjer för Umeå Kommunkoncernens finansiella verksamhet.

22. Riktlinjer från Umeå Kommunföretags styrelse

Bolaget har att följa de instruktioner och riktlinjer för verksamheten som UKF beslutar även om särskilda ägardirektiv inte anmäls vid bolagsstämma.

22. Utvärdering av styrelsearbetet

Bolagets styrelse skall årligen, förslagsvis vid årets sista sammanträde, utvärdera sitt eget och verkställande direktörens arbete under året. Utvärderingen skall sammanställas och tillsammans med lekmannarevisionens granskningsrapport tillställas UKF.

Verkställande direktören skall inte vara närvarande vid denna överläggning.

23. Instruktion för verkställande direktör

Bolagets styrelse ska i erforderlig omfattning meddela riktlinjer och anvisningar för verkställande direktörens handhavande av den löpande förvaltningen. Sådana riktlinjer och anvisningar ska utformas skriftligt i instruktion för verkställande direktören och ska utgå från den vid var tid gällande mall för VD-instruktion som UKF tillhandahåller. Bolagets styrelse ska tillse att instruktionen omprövas mot bakgrund av ändrade förhållanden och vunna erfarenheter.

I instruktionen ska anges de inom Bolaget förekommande ärenden, som med hänsyn till arten och omfattningen av Bolagets verksamhet är att hänföra till löpande förvaltning och således ska omfattas av verkställande direktörens beslutanderätt.

I instruktionen ska anges i vilken omfattning verkställande direktören till Bolagets styrelse ska anmäla beslut han eller hon fattat.

24. Arbetsordning för styrelsen

Bolagets styrelse ska i erforderlig omfattning utarbeta och anta arbetsordning för sitt arbete. Arbetsordning för styrelsen ska utgå från den vid var tid gällande mall för styrelsens arbetsordning som UKF tillhandahåller.

25. Samråd med moderbolaget

Bolagets styrelse skall samråda med UKF vid tillsättande av VD samt därutöver samråda i frågor som är av särskild vikt för verksamheten.

UMEÅ KOMMUN

Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder

Beslutad av:	**Diarienummer:**	**Beslutsdatum:**
Fullmäktige	KS-2014/01024	Se revideringslogg i slutet av dokumentet
Dokumenttyp:	**Ansvarig nämnd**	**Version**
Reglemente	Kommunstyrelsen	1.2.1

Innehåll

1.1 Nämndernas uppdrag 3
1.2 Nämndernas arbetsformer 5
2.1 Kommunstyrelsen 10
2.2 Krisledningsnämnd 17
2.3 Byggnadsnämnden 18
2.4 Miljö- och hälsoskyddsnämnden 20
2.5 Tekniska nämnden 22
2.6 Individ- och familjenämnden 25
2.7 Äldrenämnden 27
2.8 För- och grundskolenämnden 29
2.9 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden 31
2.10 Kulturnämnden 33
2.11 Fritidsnämnden 34
2.12 Valnämnden 36
2.13 Personalnämnden 37
Revideringar 38

1. Regler och riktlinjer

Det som sägs i detta reglemente gäller alla nämnder i Umeå kommun, om inte annat anges i det nämndspecifika reglementet. För gemensamma nämnder finns separat antagna reglementen.

Med nämnd avses även kommunstyrelsen.

1.1 Nämndernas uppdrag

Samtliga nämnder ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de grunduppdrag, mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt, de föreskrifter som kan finnas i lag eller förordning samt bestämmelserna i detta reglemente.

Nämnden ansvarar inom denna ram för upprättande av verksamhetsplan och budget.

Nämnden ska regelmässigt rapportera till fullmäktige hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret.

Nämnden ansvarar för sin förvaltning, dess organisation, kompetensförsörjning samt fördelning av arbetsmiljöuppgifter från kommunfullmäktige. Nämnden har det operativa personalansvaret och övergripande arbetsmiljöansvaret för sin förvaltning.

Respektive nämnd svarar inom sitt område för:

- att informera om verksamheten och nämndens arbete såväl internt som till allmänheten,
- att en kontinuerlig uppföljning och utvärdering av det egna verksamhetsområdet görs,
- att verka för att samråd sker med brukare av nämndens tjänster,
- att fortlöpande reformera det kommunala regelbeståndet inom verksamheten,
- nämnden är personuppgiftsansvarig enligt gällande lagstiftning om behandling av personuppgifter för de personuppgifter som nämnden behandlar,
- att lämna instruktioner till annan nämnd gällande behandling av nämndens personuppgifter,
- digitala tjänster och informationssystem som stödjer nämndens verksamhet,
- informationssäkerhet
- sin information, dess förvaltning och dess användbarhet.
- att ansöka om statsbidrag gällande nämndens verksamhet,
- att i övrigt fullgöra de uppgifter som fullmäktige överlämnar till nämnden.

Talerätt

Nämnden får själv eller genom ombud föra kommunens talan i alla mål och ärenden, undantaget personalärenden, inom sitt verksamhetsområde och därvid träffa

överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal.

Samverkan med andra nämnder

För fullgörande av sina arbetsuppgifter äger nämnden att från kommunens övriga styrelser, nämnder och befattningshavare inhämta de upplysningar som nämnden för sin verksamhet finner behövliga.

Nämnderna ska därutöver verka för samverkan med kommunens övriga nämnder och bolag för att gemensamt nå kommunens övergripande mål och uppdrag.

Brukarmedverkan

Nämnden ska i sitt arbete verka för att uppnå en dialog med medborgare och brukare.

Arkiv

Nämnden ansvarar för att nämndens arkiv vårdas och förtecknas i enlighet med arkivlagen. För kommunen finns ett särskilt upprättat arkivreglemente, kommunstyrelsen är arkivmyndighet.

Taxefrågor och dylikt

Nämnden ska upprätta förslag till taxor och avgifter inom nämndens område, samt att besluta i ärenden gällande tillämpningen av fullmäktige antagen taxa. Nämnden får besluta om mindre taxor som ej är av principiell beskaffenhet.

I förekommande fall beslutar nämnden om mindre uthyrningar för de lokaler nämnden disponerar/förvaltar.

Civil beredskap och säkerhet

Nämnden ansvarar för den civila beredskapen i nämndens verksamheter. Detta innebär att nämnden ansvarar för att det kontinuerligt genomförs analys, planering och förberedelser för att upprätthålla kontinuitet och tillgodose ändamålsenlig säkerhet och beredskap i de verksamheter som nämnden ansvarar för. Nämnden ansvarar för att förebygga, hantera och följa upp/utvärdera händelser som berör nämndens verksamheter.

Nämnden ansvarar för att upprätta en ändamålsenlig organisation i beredskaps – och säkerhetsfrågor. Nämnden ansvarar för att delta i framtagande av kommunövergripande analyser, planering, förberedelser och utbildningar/övningar inom säkerhets- och beredskaps området.

1.2 Nämndernas arbetsformer

I tillämpliga delar gäller dessa bestämmelser även i utskottens arbete, där nämnden inte beslutat annat.

Ersättarnas tjänstgöring

Om en ledamot är förhindrad att inställa sig till ett sammanträde eller att vidare delta i ett sammanträde ska en ersättare tjänstgöra i ledamotens ställe.

En ledamot som inställer sig under ett pågående sammanträde har rätt att tjänstgöra även om en ersättare har trätt in i ledamotens ställe.

Om inte ersättarna väljs proportionellt ska ersättarna tjänstgöra enligt den av fullmäktige mellan dem bestämda ordningen.

En ersättare som har börjat tjänstgöra har dock alltid företräde oberoende av turordningen. Om styrkebalansen mellan partierna därigenom påverkas får en ersättare som inställer sig under pågående sammanträde träda in i stället för en ersättare som kommer längre ner i ordningen.

En ledamot eller en ersättare som har avbrutit sin tjänstgöring på grund av jäv i ett ärende får åter tjänstgöra, sedan ärendet har handlagts.

En ledamot som har avbrutit tjänstgöringen en gång under ett sammanträde på grund av annat hinder än jäv, får åter tjänstgöra om ersättarens inträde har påverkat styrkebalansen mellan partierna.

Inkallande av ersättare

En ledamot som är hindrad att delta i ett sammanträde eller i en del av ett sammanträde svarar för att inkalla ersättare. Den ersättare kallas som står i tur att tjänstgöra och som inte redan kallats in. Ersättare kallas in i den ordning de tagits upp kommunfullmäktiges valprotokoll.

Ersättare för ordföranden

Om varken ordföranden eller en vice ordförande kan delta i ett helt sammanträde eller i en del av ett sammanträde fullgör den till åldern äldste ledamoten ordförandens uppgifter.

Om ordföranden eller vice ordförande på grund av sjukdom eller av annat skäl är hindrad att fullgöra uppdraget för en längre tid får nämnden utse en annan ledamot att vara ersättare för ordföranden/vice ordförande. Ersättaren fullgör ordförandens/vice ordförandens samtliga uppgifter.

Närvarorätt

Kommunstyrelsens ordförande och vice ordföranden har rätt att närvara vid nämndernas sammanträden och delta i överläggningarna. Nämnd får därutöver, om särskilda skäl föreligger, medge ledamot i kommunstyrelsen denna rätt. Den förtroendevalde har i den utsträckning nämnden beslutar rätt att få sin mening antecknad till protokollet.

Nämnden får också ge annan förtroendevald som inte är ledamot i kommunstyrelsen rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

Närvarorätten enligt första och andra stycket ovan gäller inte i ärenden som rör myndighetsutövning mot enskild.

Nämnden får härutöver bestämma att annan ska ha rätt att närvara vid nämndens sammanträden.

Sammanträdenas tidpunkt

Nämnden sammanträder på dag och tid som nämnden bestämmer.

Offentliga sammanträden

Nämnden beslutar om huruvida sammanträden i nämnden ska vara öppna för allmänheten.

Digital nämndadministration
Alla handlingar rörande nämnden hanteras digitalt och distribueras endast digitalt till ledamöter och ersättare i nämnderna.

I undantagsfall, om ordföranden så beslutar, får handlingar distribueras på annat sätt.

Ställa in sammanträde

Om det föreligger särskilda skäl får ordföranden ställa in ett sammanträde eller ändra dagen eller tiden för sammanträdet. Om möjligt ska samråd ske med vice ordförandena. Om ordföranden beslutar att ett sammanträde ska ställas in eller att dagen eller tiden för ett sammanträde ska ändras, ska ordföranden se till att varje ledamot och ersättare snarast underrättas om beslutet.

Sammanträde på distans

Kommunstyrelse eller nämnd får, om särskilda skäl föreligger, sammanträda med ledamöter närvarande på distans. Sådant sammanträde får endast äga rum om ljud- och bildöverföring sker i realtid och på ett sådant sätt att samtliga deltagare kan se och höra varandra på lika villkor. Lokalen ska vara så beskaffad att inte obehöriga kan ta del av sammanträdeshandlingar, bild eller ljud. Ledamot som önskar delta på distans ska i förväg anmäla detta till ordförande och kommunstyrelsens/nämndens kansli. Ordföranden avgör om närvaro får ske på distans. Styrelsen/ nämnden får bestämma vad som närmare ska gälla om deltagande på distans i styrelsen/ nämnden.

Kallelse

Ordföranden ansvarar för att kallelse utfärdas till sammanträdena. Kallelsen ska innehålla uppgifter om tid och plats för sammanträdet.

Kallelsen ska tillställas varje ledamot och ersättare samt annan förtroendevald som får närvara vid sammanträdet i god tid innan sammanträdet, dock senast 3 dagar före sammanträdesdagen.

Kallelsen bör åtföljas av föredragningslista. Ordföranden bestämmer i vilken utsträckning handlingar som tillhör ett ärende på föredragningslistan ska bifogas kallelsen.

I undantagsfall får kallelse ske på annat sätt eller inom annan tid.

När varken ordföranden eller en vice ordförande kan kalla till sammanträde ska den till åldern äldste ledamoten göra detta.

Presidium

Där annat inte anges består nämndens presidium av ordförande och vice ordförande.

Ordföranden

Nämndens ordförande ska

- med uppmärksamhet följa frågor av betydelse för nämndens verksamhet, effektiviteten i denna samt ta initiativ i dessa frågor,
- främja samverkan mellan nämnden och kommunens övriga nämnder och bolag
- representera vid uppvaktningar, konferenser och sammanträden om inte nämnden bestämt annat i ett särskilt fall.
- Svara för att nämnden får de sakupplysningar som är behövliga för att fatta beslut,
- Verka för att arbetsklimatet i nämnden präglas av respekt, tillit och förtroende.

Ordföranden får fatta beslut i ärenden som är så brådskande att ärendets avgörande inte kan vänta till dess nämnden kan sammankallas, beslutet skall anmälas vid nästkommande nämndssammanträde.

Nämndinitiativ

Ett nämndinitiativ är ett sätt för en enskild ledamot eller för flera ledamöter tillsammans att nyttja kommunallagens möjlighet att väcka ett ärende i nämnden. För att ärendet ska kunna väckas vid nämndens sammanträde måste initiativet ligga inom nämndens uppdrag och ansvarsområde. Nämndinitiativ ska lämnas skriftligt.

Nämndinitiativ kan lämnas inför eller under ett sammanträde. Endast de ledamöter som tjänstgör vid sammanträdet har rätt att lämna nämndinitiativ. Om ledamot väcker ärende i nämnd under pågående sammanträde ska ärendet hänskjutas till förvaltning för beredning om ärendet inte kan avgöras under sammanträdet.

Protokoll

Nämnden ska föra protokoll över sina sammanträden. Protokollen bör publiceras på kommunens webbsida om det inte föreligger hinder däremot.

Justering av protokoll

Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot.

Nämnden kan besluta att en paragraf i protokollet ska justeras omedelbart. Paragrafen bör redovisas skriftligt innan nämnden justerar den.

Reservation

Om en ledamot har reserverat sig mot ett beslut och ledamoten vill motivera reservationen ska ledamoten göra det skriftligt. Motiveringen ska lämnas före den tidpunkt som har fastställts för justeringen av protokollet.

Delgivning

Delgivning med nämnden sker med ordföranden, förvaltningschefen eller annan anställd som nämndens bestämmer.

Undertecknande av handlingar

Avtal, andra handlingar och skrivelser som beslutas av nämndens ska undertecknas av ordföranden eller vid förfall för denna av vice ordföranden och kontrasigneras av anställd som nämnden bestämmer.

I övrigt bestämmer nämnden vem som ska underteckna handlingar.

Beslut som fattas med stöd av delegation samt skrivelser, avtal och andra handlingar som upprättas med anledning därav undertecknas av den som fattat beslutet och i förekommande fall, kontrasigneras av den som utsetts därtill.

Utskott

I de nämnder som enligt detta reglemente skall ha utskott väljer nämnden för den tid nämnden beslutar bland utskottets ledamöter en ordförande och en vice ordförande. Om nämnd vill bilda eller avveckla utskott krävs beslut i kommunfullmäktige samt revidering av detta reglemente.

De nämnder som har utskott ska fastställa arbetsordning som tydliggör vilka frågor som ska hanteras i utskottet, hur utskottets arbete ska bedrivas samt delegation från nämnd till utskottet.

Om ordföranden i utskottet på grund av sjukdom eller av annat skäl är förhindrad att tjänstgöra får nämnden utse en annan ledamot i utskottet att som ersättare för ordföranden göra dennes uppgifter.

Ersättare ska närvara vid utskottets sammanträden endast om ledamot är förhindrad att tjänstgöra, Ersättare ska inkallas till tjänstgöring i den av nämnden vid valet bestämda ordningen.

Avgår en ledamot eller en ersättare i utskottet, som inte utsetts vid proportionellt val, ska fyllnadsval snarast förrättas.

Utskottet sammanträder på dag och tid som varje utskott bestämmer, Sammanträdet ska också hållas när ordföranden anser att det behövs. Ordföranden ansvarar för att kallelse

utfärdas till sammanträdena, kallelsen ska innehålla uppgift om tid och plats för sammanträdet samt uppgift om vilka ärenden som ska behandlas.

Utskottet får handlägga ärenden bara när mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst.

Vid utskottssammanträde ska protokoll föras.

De ärenden som ska avgöras av nämnden i dess helhet bör beredas av utskottet om beredning behövs. Ordföranden, Stadsdirektören eller förvaltningschefen överlämnar sådana ärenden till utskottet.

När ärenden beretts ska utskottet lägga fram förslag till beslut.

2. Nämndspecifika reglementen

2.1 Kommunstyrelsen

Utöver det som föreskrivs om kommunstyrelsen i kommunallagen gäller bestämmelserna i detta reglemente.

Sammansättning

Kommunstyrelsen består av 15 ledamöter och 15 ersättare. Kommunstyrelsens presidium består av ordförande samt 1:e och 2:e viceordförande

Utskott

Kommunstyrelsen har ett näringslivs- och arbetsutskott, ett planeringsutskott samt ett hållbarhetsutskott. Utskotten har 7 ledamöter och 7 ersättare.

Kommunstyrelsens grunduppdrag

Kommunstyrelsen styr, leder och samordnar kommunens verksamheter och ekonomi samt följer upp och rapporterar utvecklingen i kommunens verksamheter till kommunfullmäktige. Kommunstyrelsen ska samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter och ha uppsikt över kommunens nämnder, bolag och av kommunen förvaltade stiftelser.

Kommunstyrelsen ska utöva en samordnad styrning, bereda ärenden inför kommunfullmäktige och ansvara för uppföljning av att fullmäktiges beslut genomförs.

Kommunstyrelsen har ansvar att leda och samordna utveckling av för kommunen strategiskt viktiga områden som ej fördelats till annan nämnd, exempelvis kommunövergripande arbete med social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet, näringslivs- och tillväxtpolitiskt arbete samt bostads- respektive markförsörjning. Dessutom har kommunstyrelsen ett särskilt ansvar för:

- Kommunkansli, arkiv och juridik
- arbetsgivarfrågor & lönehantering
- ekonomi, styrning & upphandling
- kommunikation
- Översiktsplanering
- markförsörjning och exploatering
- näringslivsutveckling
- säkerhet och trygghet
- strategisk utveckling & innovation

Kommunstyrelsen är även anställningsmyndighet för kommunens samlade förvaltningsorganisation och ansvarar för arbetsgivarpolitiken.

Kommunstyrelsens lednings- och styrfunktion

Kommunstyrelsen är kommunens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ansvar för hela kommunens utveckling och ekonomiska ställning. Kommunstyrelsen ska leda och

samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter, detta innebär bland annat att leda, samordna och utveckla:

- den kommunala demokratin och dialogen med kommunens medborgare
- kommunens insatser för att allmänt främja sysselsättningen och näringslivet, inklusive marknadsföring av platsen Umeå
- den översiktliga planeringen och användning av mark och vatten samt samordning och planering av infrastruktur såsom energi, trafik, kommunikationer och vatten/avlopp
- markpolitiken och markberedskap samt att bostadsförsörjningen och samhällsbyggandet främjas
- energiplaneringen samt att energihushållningen främjas
- strategiska HR-processer och arbetsgivarfrågor
- kommunövergripande Intern och extern kommunikation
- det kommunövergripande arbetet med informationssäkerhet
- det kommunövergripande arbetet med interna säkerhetsfrågor i kommunen
- den kommunala verksamhetens kvalitet
- kommunens arbete med hållbarhetsfrågor,
- kommungemensam utvecklingskapacitet och innovationsförmåga
- det kommungemensamma funktionshindersrådet, interreligösa rådet, landsbygdsrådet, brottsförebyggande rådet och det kommungemensamma arbetet med minoritetsfrågor
- det kommunövergripande arbetet med informationsförvaltning
- kommungemensam samordning internt och externt i trygghetsskapande och brottsförebyggande syfte
- att jämställdhet mellan kvinnor och män främjas

Kommunstyrelsen ska med uppmärksamhet följa och bevaka sådana frågor som ingår i den kommunala kompetensen och är av vikt för kommunens medlemmar, nämnder och bolag.

I kommunstyrelsens styrfunktion ingår att leda arbetet med och samordna utformningen av styrningen av hela den kommunala verksamheten. Detta innebär att kommunstyrelsen ansvarar för att leda och samordna:

- planeringen av kommunens ekonomi och verksamheter.
- en effektiv och ändamålsenlig organisation upprätthålls.
- beredning av kommunövergripande styrdokument av organiserande, aktiverande och normerande karaktär (inklusive men ej begränsat till mål och riktlinjer)

- arbetet med att kommunövergripande och kommungemensamma styrdokument är aktuella, relevanta, inbördes samordnade och samlade i en kommungemensam förteckning.
- arbetet med att reformera det kommunala regelbeståndet,
- arbetet med att övervaka att av fullmäktige fastställda styrdokument, mål, uppdrag och planer för verksamheten och ekonomin efterlevs och att kommunens löpande förvaltning handhas rationellt och ekonomiskt,
- arbetet med samordning och att samordningsträffar genomförs med nämndpresidierna och förvaltningscheferna,
- övervaka att kommunens löpande förvaltning i övrigt sköts lagligt och ekonomiskt,
- Kommunstyrelsen ansvarar vid behov för beslut om att:
- omfördela budgetramar mellan nämnderna under förutsättning att berörda nämnder är överens och att förändringarna är kostnadsmässigt neutrala i kommunens totala budget.
- samordning och gränsdragning mellan kommunens nämnder samt mellan kommunens nämnder och bolag. Principiella gränsdragningsfrågor ska tillställas kommunfullmäktige.
- göra framställningar i målfrågor som inte i lag är förbehållna annan nämnd

Civil beredskap

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens samordning, analys, planering och beredskapsförberedelser.

Kommunstyrelsen är ansvarig för utvärdering av kriser och andra oönskade händelser efter att kommunen aktiverat någon del av sin krisledning/krisorganisation

Säkerhetsskydd

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för säkerhetsskydd i kommun en i enlighet med gällande lagstiftning.

Kommunstyrelsens uppföljnings- och uppsiktsansvar

Kommunstyrelsen leder och samordnar uppföljningen av kommunens ekonomiska ställning, kommunens utveckling och verksamheter. Detta innebär att kommunstyrelsen har ansvar för att:

- i enlighet med fullmäktiges direktiv tillse att uppföljning och rapportering sker till fullmäktige från samtliga nämnder och bolag
- följa hur den interna kontrollen sköts i nämnderna,
- en gång årligen till fullmäktige rapportera om kommunens avtalssamverkan enligt kommunallagen eller enligt annan lag eller författning,

- ha uppsikt över övriga nämnders och gemensamma nämnders verksamhet samt av kommunen förvaltade stiftelser och av kommunen helägda och delägda bolag.
- inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv,

Ansvar för kommunens företag och stiftelser

Kommunstyrelsen ska

- ha fortlöpande uppsikt över verksamheten i de företag och stiftelser som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i, främst vad gäller ändamål, ekonomi och efterlevnad av uppställda direktiv men också i avseende på övriga förhållanden av betydelse för kommunen
- ansvara för att beslut om ägardirektiv till företagen fattas och kontinuerligt hålls uppdaterade
- ansvara för regelbundna möten mellan kommunstyrelsen och företagsledningarna/stiftelseledningarna
- löpande vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att de krav som anges i Kommunallagen är uppfyllda beträffande de företag och stiftelser kommunen äger eller har intresse i
- att årligen innan sista maj i beslut pröva om den verksamhet som bedrivits i de aktiebolag som kommunen helt eller delvis äger under föregående kalenderår har varit förenligt med det fastställda kommunala ändamålet och utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Beslutet skall delges fullmäktige snarast. Finner styrelsen att brister förelegat, ska den samtidigt lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.
- tillvarata kommunens intressen vid bolags- och föreningsstämmor och andra likartade sammanträden i de företag som kommunen helt eller delvis äger eller annars har intresse i.
- kommunstyrelsen ska regelmässigt till fullmäktige rapportera hur verksamheten i kommunen och de bolag som kommunen helt eller delvis äger utvecklas och hur den totala ekonomiska ställningen är under året,

Kommunstyrelsens övriga åtaganden

Ekonomisk förvaltning

Kommunstyrelsen ska ha hand om kommunens medelsförvaltning och därvid följa av fullmäktige meddelade föreskrifter härför. Medelsförvaltningen omfattar placering och

upplåning av medel. I uppgiften ingår också att bevaka att kommunens inkomster inflyter och att betalningar görs i tid samt vidta de åtgärder som behövs för indrivning av förfallna fordringar. Kommunstyrelsen har också hand om övrig ekonomisk förvaltning. I denna uppgift ingår bland annat att:

- tillse att kommunens behov av försäkringsskydd är tillgodosett,
- handha egen donationsförvaltning samt efter samtycke från annan nämnd placera sådana medel som ingår i donation som förvaltas av den nämnden.

Arbetsgivarfrågor

Kommunstyrelsen ska ha hand om frågor som rör förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare och har därvid bland annat att:

- vara anställningsmyndighet för samtlig personal i kommunen och därvid hantera frågor relaterade till lagen om anställningsskydd
- fastställa delegationsordning för personal- och organisationsfrågor
- svara för kommunövergripande lönebildning
- med bindande verkan för kommunen genom kollektivavtal reglera frågor rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare
- förhandla på kommunens vägnar enligt gällande lagstiftning om förhandlingsrätt utom vad gäller 11-14 och 38 §§ lagen om medbestämmande i arbetslivet inom andra nämnders verksamhetsområden
- svara för tillämpning av arbetsrättsliga lagar och avtal,
- avgöra frågor om tolkning och tillämpning av lag, avtal och andra bestämmelser rörande förhållandet mellan kommunen som arbetsgivare och dess arbetstagare
- lämna uppdrag som avses i 6 kap 3 § Lag om vissa kommunala befogenheter (2009:47)
- vara pensionsmyndighet
- besluta om stridsåtgärd

Talerätt

Kommunstyrelsen för kommunens talan i sådana mål och ärenden, där det ankommer på kommunstyrelsen och får därvid träffa överenskommelse om betalning av fordran, anta ackord, ingå förlikning och sluta annat avtal på kommunens vägnar. Detta gäller också mål där någon begärt laglighetsprövning av fullmäktiges beslut, om inte fullmäktige beslutar att själv föra talan. Kommunstyrelsen får själv eller genom ombud föra kommunens talan i personalärenden.

Ansvar för övriga lagstadgade uppgifter

- Kommunstyrelsen är arbetslöshetsnämnd.

- Kommunstyrelsen fullgör de uppgifter som ankommer på kommunen under höjd beredskap enligt gällande lagstiftning.
- Kommunstyrelsen är arkivmyndighet. Närmare föreskrifter om arkivvården finns i arkivreglemente.
- Kommunstyrelsen svarar för kommunens anslagstavla.
- Kommunstyrelsen ansvarar för att uppdatera den kommunala författningssamlingen och se till att denna hålls tillgänglig i lagstadgad form.
- Kommunstyrelsen utgör huvudman för undersökningar och sanering av förorenade områden, både på privat och kommunal mark, som finansieras av naturvårdsverket. Kommunstyrelsen avgör vilka objekt som kommunen ska söka bidrag för.
- Särskilt ansvar för kommunens visselblåsarfunktion

Övriga åligganden

Kommunstyrelsen har vidare hand om:

- reformering av kommunens regelbestånd och utformningen av fullmäktiges handlingar,
- Hantering av kommunens grafiska profil och varumärke inklusive ärenden angående kommunens heraldiska vapen
- Kommunstyrelsen samordnar innehållet i och ansvarar för kommunens externa och interna webbplatser och sociala kanaler.
- att bevaka kommunens intressen vid expropriation, fastighetsbildning, fastighetsbestämning, planläggning och byggnadsväsende, gemensamhetsanläggningar och andra ärenden som är jämförliga med dessa,
- de förvaltnings- och verkställighetsuppgifter i övrigt som inte uppdragits åt annan nämnd,
- Ansvara för kommunövergripande system som behandlar personuppgifter och enligt upprättad registerförteckning tillhör kommunstyrelsen. I de fall angivna system behandlar personuppgifter för andra nämnder är kommunstyrelsen personuppgiftebiträde till dessa nämnder.
- vara personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker i fullmäktige,
- att utse dataskyddsombud för kommunens personuppgiftsbehandling hos kommunstyrelsen, nämnder och motsvarande kommunala organ.

Delegering från kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen ska besluta i följande grupper av ärenden

- vid behov ta upp lån och ingå borgen inom den beloppsram och de riktlinjer som fullmäktige fastställt med särskilt beaktande av de närmare föreskrifter om säkerheten som fullmäktige angivit,
- göra tekniska förändringar av budgetramar, förändringarna skall vara kostnadsmässigt neutrala i kommunens budget,
- verkställa kommunens upphandling av varor och tjänster i de fall ansvar för upphandling ej delegerats till annan nämnd
- styrelsens förvaltningsorganisation inom de riktlinjer som fullmäktige fastställt,
- avge yttrande som ankommer på kommunfullmäktige om inte yttrandet är av principiell betydelse för den kommunala självstyrelsen. Kommunstyrelsen får också besluta i sistnämnda slag av yttranden om remisstiden inte medger att yttrandet behandlas på ordinarie sammanträde med fullmäktige,
- förvärv och överlåtelse av fast egendom genom köp, försäljning, byte, gåva, fastighetsreglering, expropriation, inlösen med stöd av plan- och bygglagen,
- upplåta och belasta kommunens fasta egendom med tomträtt, arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande rättigheter samt uppsäga motsvarande rättigheter,
- anskaffa rätt till utrymme i annans mark, byggnader eller anläggningar med arrenderätt, servitut, ledningsrätt, vägrätt eller liknande rättigheter samt uppsäga motsvarande rättigheter,
- besluta om markanvisning för kommande exploatering,
- godkänna exploateringsavtal som avser genomförande av detaljplaner som antas av byggnadsnämnden,
- beslut om gatukostnader enligt plan- och bygglagen,
- yttra sig över ansökningar om tillstånd enligt kamerabevakningslagen (2018:1200).
- besluta om ansökan avseende permutation/upphörande av kommunens förvaltade donationer, fonder och stiftelser

2.2 Krisledningsnämnd

Sammansättning

Krisledningsnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Krisledningsnämndens presidium består av ordförande och vice ordförande. Personalunion med kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott ska råda.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Krisledningsnämnden fullgör de uppgifter som i fredstid åligger kommunen enligt lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Delegering från fullmäktige

Krisledningsnämnden får fatta beslut om att lämna begränsat ekonomiskt stöd till enskild enligt 4 kap 3 § lagen (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

När krisledningsnämnden ska träda i funktion

Ordföranden, eller om hon eller han har förhinder vice ordföranden, bedömer när en extraordinär händelse medför att nämnden ska träda i funktion. Fullmäktige kan besluta om att nämndens verksamhet ska upphöra.

Övertagande av övriga nämnders verksamhet
När nämnden är i funktion får den besluta att överta en nämnds verksamheter och därmed fatta beslut i den utsträckning det är nödvändigt med hänsyn till den extraordinära händelsens omfattning. Beslutet ska anmälas till närmast följande kommunfullmäktigesammanträde.

De händelser som kan hanteras inom ordinarie organisation ska hanteras i denna och verksamheten ska därmed ej övertas.

2.3 Byggnadsnämnden

Sammansättning

Byggnadsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Byggnadsnämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande

Byggnadsnämndens grunduppdrag

I byggnadsnämndens uppdrag ingår att verkställa kommunens fysiska planering i form av nya detaljplaner, områdesbestämmelser samt stadsdels- och kvartersöversyner. Nämnden ansvar även för lovprövning, tillsyn och prövning av strandskyddsdispens. Nämnden tar beslut om bidrag för bostadsanpassningar. Inom nämndens område finns mätnings- och kartverksamhet, förvaltning av kommunens landskaps- och fastighetsinformation samt förädling av geografiska data. Nämnden ansvarar för den kommunala lantmäterimyndigheten samt för namnsättning av stadsdelar, gator med mera. Inom sina områden arbetar byggnadsnämnden för en hållbar utveckling i Umeå.

Byggnadsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Byggnadsnämnden fullgör kommunens uppgifter enligt plan- och bygglagen. Nämnden fullgör också de övriga uppgifter som enligt annan lag ska fullgöras av den kommunala nämnden inom plan-och byggnadsväsendet.

Byggnadsnämnden ansvarar för

- den grundläggande mät-och kartverksamheten,
- det administrativa och ekonomiska ansvaret för den kommunala lantmäterimyndigheten (KLM),
- den kommunala tillsynen över och den kommunala tillståndsprövningen av uppsättandet av skyltar inom kommunen,
- delar av den kommunala tillsynen avseende strandskyddet,
- fullgöra kommunens myndighetsansvar gällande renhållningsfrågor enligt 15 kap miljöbalken rörande kommunens egna fastigheter som tekniska nämnden förvaltar med undantag från dispenser för bortforsling,
- handläggning av bostadsanpassningsbidrag.

Delegering från kommunfullmäktige

Byggnadsnämnden ska besluta i följande grupper av ärenden

- upprättande av detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL,
- antagande, ändring eller upphävande av detaljplaner och områdesbestämmelser enligt PBL, med undantag för de planer och bestämmelser som ska beslutas av kommunfullmäktige,

- dispenser från förbud enligt 7 kap 15 § miljöbalken gällande strandskydd i detaljplan, bygglov och lokaliseringsprövningar
- bostadsanpassningsärenden,
- namnsättning av gator/vägar, torg, parker, kvarter o dyl samt kommunens institutioner och anläggningar.

2.4 Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Sammansättning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Miljö- och hälsoskyddsnämnden presidium består av ordförande samt vice ordförande

Miljö- och hälskyddsnämndens grunduppdrag

I miljö-och hälsoskyddsnämndens uppdrag ingår att möjliggöra god hälsa och en hållbar utveckling i Umeå. Nämnden ansvarar för prövning och tillsyn beträffande miljö- och hälsoskyddsområdet, livsmedelssäkerhet, serveringstillstånd, tobak och liknande produkter, tobaksfria nikotinprodukter samt receptfria läkemedel. Nämnden bidrar med underlag för en god samhällsplanering och utveckling inom miljöövervakning, energieffektivisering, klimatpåverkan och naturvård samt utgör ett kompetensstöd i miljöfrågor vid fysisk planering. Nämnden medverkar till en ökning av allmänhetens medvetenhet om miljö-, natur-, och hälsoskyddsfrågor samt energi, klimat, och hållbar konsumtion. Nämnden ansvarar även för budget- och skuldrådgivning, konsumentrådgivning och för kommunens förvaltare i enlighet med föräldrabalken.

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Miljö- och hälsoskyddsnämnden fullgör kommunens uppgifter:

- inom miljö- och hälsoskyddsområdet samt de övriga uppgifter som enligt miljöbalken (1998:808) och annan lagstiftning ska fullgöras av den kommunala nämnden inom miljö- och hälsoskyddsområdet,
- enligt livsmedelslagen (2006:804),
- enligt alkohollagen (2010:1622),
- enligt lag om tobak och liknande produkter (2018:2088),
- enligt lag om tobaksfria nikotinprodukter (2022:1257)
- enligt lagen om foder och animaliska biprodukter (2006:805),
- enligt lag om handel med vissa receptfria läkemedel (2009:730),
- enligt lagen om sprängämnesprekursorer (2014:799),
- enligt socialtjänstlagen (2001:453) avseende skuldsatta personer,
- enligt 7 kap miljöbalken gällande ansvar för tillsyn och dispenser från förbud där kommunen har rätt att fatta beslut, med undantag av dispenser i detaljplan, bygglov och lokaliseringsprövningar som beslutas av byggnadsnämnden,
- enligt strålskyddslagen (2018:396),
- enligt lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa avseende saneringsintyg.
- enligt lag (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg

Till nämndens uppgifter hör även:

- att medverka till att allmänhetens medvetenhet om miljö- och hälsoskyddsfrågor samt naturvård ska ökas
- att erbjuda rådgivning i privatekonomiska och konsumenträttsliga frågor
- att erbjuda rådgivning om energi- och klimatfrågor till privatpersoner, företag och organisationer
- att bidra med expertstöd inom miljö- och naturvärden i planprocessen
- att genomföra miljöövervakning av luft, vatten, buller och natur.

Nämnden svarar vidare för kommunens förvaltare som fullgör uppgifter enligt föräldrabalken (1949:381).

Delegering från kommunfullmäktige

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska besluta i följande grupper av ärenden:

- avgöra i vilken omfattning tillsynsansvar enligt miljöbalken ska övertas från länsstyrelsen,
- enligt miljöbalken pröva frågor om bortforsling genom kommunens försorg av annat avfall än hushållsavfall samt enligt avfallsförordningen och de lokala föreskrifterna om avfallshantering medge dispens från att forsla bort sådant avfall.

2.5 Tekniska nämnden

Sammansättning

Tekniska nämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Tekniska nämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Tekniska nämndens grunduppdrag

Tekniska nämnden har ansvar för kommunens anläggningar, infrastruktur och allmänna platser såsom fastigheter, gator, vägar, parker och närskogar. Uppdraget innefattar att planera, bygga, förvalta och utveckla kommunens infrastruktur och offentliga utomhusmiljöer, kommunens IT- och kommunikationssystem samt Umeå kommuns fastigheter- både avseende verksamhetslokaler och boenden för sociala behov. Nämnden ska tillhandahålla färdtjänst, uppfylla kommunens uppgifter avseende trafikfrågor samt tillhandahålla intern service inom måltider och lokalvård.

Nämnden har också ansvar för att samordna Umeå kommuns fordonsanskaffning samt att leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation.

Uppdraget innefattar även att svara för klimatomställningsarbetet inom nämndens ansvarsområden.

Nämndens ansvarsområde omfattar alla verksamheter inom teknik- och fastighetsförvaltningen vilka är Digital omställning och IT, Fastighet, Gator och parker, Måltidsservice samt Städ- och verksamhetsservice.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Tekniska nämnden är kommunens organ för planering, förvaltning och drift av kommunens anläggningar, gator, vägar, parker och allmänna platser. Tekniska nämnden ansvarar även för kommunens interna servicefunktioner samt färdtjänst.

Tekniska nämnden ska:

- ha ett helhetsansvar för kommunens lokalförsörjning avseende planering, förvaltning och utveckling av verksamheternas lokaler samt boende för sociala behov
- svara för planering, byggande av kommunala fastigheter och anläggningar
- svara för den kommunala väghållningen och förvalta mark som utgör allmän plats
- fullgöra kommunens myndighetsansvar gällande renhållningsfrågor enligt 15 kap miljöbalken med undantag från dispenser för bortforsling samt ärenden rörande kommunens egna fastigheter
- svara för kommunens uppgifter enligt §§ 2-4 i lagen med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning
- svara för förvaltning och reinvestering av kommunens detaljplanelagda gator, parker och naturområden.

- svara för samordning och utveckling för driften av kommunens IT- och telefonisystem samt ID-nyckelorganisation
- svara för IT-support till kommunens verksamheter avseende gemensamma administrativa system
- svara för att kortsiktigt och långsiktigt ge kommunens verksamheter de IT-mässiga digitaliseringsförutsättningarna
- leda, samordna och utveckla kommungemensamt arbete med digitalisering och digital transformation
- svara för städning av lokaler där kommunen bedriver verksamhet, såvida detta inte ålagts annan
- svara för att producera kvalitetssäkrade och näringsriktiga måltider till kommunens verksamheter
- fullgöra kommunens uppgifter enligt lag (1997:736) om färdtjänst och lag (1997:735) om riksfärdtjänst
- fullgöra kommunens uppgifter som avses i 1 § lagen om nämnder för vissa trafikfrågor.
- samordna kommunens fordonsanskaffning och fordonsnyttjande.
- svara för samordning av kommunens dagvattenhantering
- uppbyggnad och drift av fast installerad samt mobil reservkraft
- lagerhållning och vid behov tillagning samt distribution av reservlivsmedel
- lagerhållning och vid behov distribution av reservdrivmedel
- lagerhållning och vid behov distribution av förbrukningsmaterial/reservdelar för att tillgodose behov i prioriterad samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.

I de fall Tekniska nämnden ansvarar för drift av system som behandlar personuppgifter för andra nämnder är Tekniska nämnden personuppgiftsbiträde till dessa nämnder.

Delegering från kommunfullmäktige

Tekniska nämnden beslutar i följande ärendegrupper:

- igångsättningstillstånd av investeringar i byggnader och anläggningar, inklusive fastställande av förfrågningsunderlag, tilldelningsbeslut och avtal avseende kommunens bygg, anläggnings- och installationsentreprenader med tillhörande drifts- och underhållsentreprenader
- extern förhyrning av lokaler/fastigheter för kommunens behov
- ändring av bilagorna till lokala allmänna ordningsföreskrifter

- avtal med andra aktörer för att höja eller bibehålla kapacitet inom reservkraft, lagerhållning och distribution av reservlivsmedel och reservdrivmedel samt material för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet vid samhällsstörning, kris eller krig.

2.6 Individ- och familjenämnden

Sammansättning

Individ- och familjenämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Individ- och familjenämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare samt ett individ- och familjeutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Individ- och familjenämndens grunduppdrag

Individ- och familjenämndens grunduppdrag är att tillgodose behov av stöd och omsorg inom socialtjänstens lagstadgade ansvarsområde för att stärka och trygga den enskilde att leva ett självständigt liv. Socialtjänsten arbetar förebyggande för att främja jämlika levnadsvillkor.

Grunduppdraget omfattar att:

- ge stöd, omsorg och skydd till barn, unga och vuxna
- ge stöd och service till barn, unga och vuxna med funktionsnedsättning
- ge stöd till självförsörjning och tillgodose behov av försörjningsstöd
- tillgodose behov av råd, stöd samt handläggning av familjerättsliga frågor
- tillhandahålla familjerådgivning
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i bostad med särskild service och under vistelsetid på daglig verksamhet
- erbjuda hälso- och sjukvård till personer i ordinärt boende (hemsjukvård under 65 år).

Individ- och familjenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Individ- och familjenämndens övergripande ansvar för alla åldrar:

Nämnden ansvarar för kommunens uppgifter inom socialtjänsten och de uppgifter som i övrig lag åläggs kommunens socialnämnd, förutom de områden som annan nämnd eller styrelse ansvarar för. Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.

Nämnden fullgör de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Socialtjänstlagen (2001:453) genom att ha det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Särskilda bestämmelser finns gällande barn och unga, personer med missbruk, brottsoffer, och våldsutsatta personer

Nämnden fullgör de uppgifter som en kommun respektive socialnämnd ansvarar för enligt:

- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.

- Lag (1988:870) om vård av missbrukare.
- Lagar och förordningar gällande mottagande av ensamkommande flyktingbarn.
- Ärvdabalkens (1958:637) bestämmelser om dödsboanmälan.
- Anordna gravsättning enligt 5 kap 2§ begravningslag (1990:1144)

Individ- och familjenämndens ansvar för personer under 65 år:

För personer under 65 år fullgör nämnden de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Socialtjänstlagen*s* (2001:453) särskilda bestämmelser för personer med funktionshinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående.

Nämnden fullgör de uppgifter som en socialnämnd ansvarar för enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30):

- i kommunens särskilda boenden för personer med funktionshinder,
- för personer som bor i ordinärt boende (hemsjukvård), samt
- till personer under vistelsetid på daglig verksamhet.

Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372).

Nämnden har rätt att lämna stöd till boende och lämna kompensation till enskilda inom socialtjänsten enligt lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Delegering från kommunfullmäktige

Individ- och familjenämnden beslutar om förfrågningsunderlag, tilldelning och uppföljning av utförare enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV).

Nämnden ansvarar för:

- beslut om utdelning av medel från stiftelsen Biståndsfonden,
- bidragsgivning till vissa ideella och idéburna organisationer som gör insatser inom det sociala området.

2.7 Äldrenämnden

Sammansättning

Äldrenämnden (ÄN) består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande, vice ordförande och 2:e vice ordförande.

Äldrenämndens grunduppdrag

Äldrenämnden ansvarar för kommunens insatser inom äldreomsorg samt hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå i den enskildes hem för personer 65 år och äldre. Äldreomsorgens insatser är frivilliga och ges efter en ansökan från den enskilde och utifrån en individuell bedömning.

Äldrenämndens övergripande uppdrag är att främja självständighet och kvarboende. Detta sker genom förebyggande verksamhet, information kring seniorlivet och aktiviteter som främjar hälsa och välmående hos den enskilde.

Äldrenämndens ger service, vård och omsorg i form av hemtjänst och hemsjukvård samt stöd i form av dagverksamhet, korttidsboende samt stöd och avlastning för anhöriga. Är den enskilde i behov av heldygnsomsorg och omfattande hälso- och sjukvård bedöms behov av plats på ett vård- och omsorgsboende.

Äldrenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunens socialnämnd enligt Socialtjänstlagens (2001:453) särskilda bestämmelser för olika grupper enligt 5 kapitlet rörande äldre människor, människor med funktionhinder samt personer som vårdar eller stödjer närstående inom dessa målgrupper. Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.

- Nämnden ansvarar för de uppgifter som åläggs kommunen som huvudman enligt Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) rörande personer inom särskilt boende för äldre samt personer som bor i ordinärt boende (hemsjukvård). Nämndens ansvar gäller för personer 65 år och äldre.
- Nämnden ansvarar för de uppgifter som en patientnämnd åläggs enligt lag om stöd vid klagomål vid hälso- och sjukvården (2017:372).
- Nämnden ansvarar för att verksamheten bedrivs och utvecklas i enlighet med den lagstiftning som reglerar vård och omsorg.
- Nämnden ansvarar för samordning av Umeå kommuns pensionärsråd
- Nämnden ansvarar för de uppgifter som åligger kommunen enligt Lag (2009:47) om vissa kommunala befogenheter, gällande servicetjänster till äldre.

Delegering från kommunfullmäktige

- Beslut om utdelning av medel från Stiftelsen Blomsterfonden.

- Förfrågningsunderlag, tilldelning och uppföljning av utförare enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV).

2.8 För- och grundskolenämnden

Sammansättning

För- och grundskolenämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande, vice ordförande och 2:e vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Grunduppdrag

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla barn folkbokförda i kommunen har tillgång till förskola och pedagogisk omsorg samt skolgång i kommunens egna eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunal förskola inklusive förskolor på minoritetsspråk, pedagogisk omsorg i form av dagbarnvårdare och nattisverksamhet, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och till fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor. Vidare har nämnden ansvar för skolpliktsbevakning och samverkan med fristående verksamheter i egenskap av hemkommun, samt att bevilja tillstånd och genomföra tillsyn av fristående förskoleverksamheter eller pedagogisk omsorg.

Nämnden ska säkerställa att den kommunala utbildningen utgår från grundläggande demokratiska värderingar och alla barn och elevers lika värde.

För- och grundskolenämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

För- och grundskolenämnden ansvarar för de åligganden som åvilar kommunen enligt skollagen och annan lagstiftning som rör nämndens område och inte ska fullgöras av annan.

Nämnden ska verka för att skollagstiftningens mål kan uppfyllas i nämndens verksamheter. Nämnden ansvarar exempelvis för att det finns skolbibliotek, elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt modersmålsundervisning i nämndens verksamheter.

Vidare ansvarar nämnden för myndighetsutövning enligt skollagen, för både kommunala och fristående verksamheter, exempelvis gällande skolskjuts samt interkommunala frågor. Nämnden svarar för ledning, samordning och utveckling av det kommunala skolväsendet.

Nämnden ska

- Ansvara för arbetsmiljön för de barn och elever som finns i nämndens verksamhet
- Samverka med Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden för lärande och utveckling av barn och ungdomar i ett kommunalt helhetsperspektiv.
- Samordna kommunens kvalitetsredovisning för förskoleverksamhet, pedagogisk omsorg, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola och fritidshem.
- Svara för en god samverkan med barn, elever, föräldrar och adekvata organisationer/föreningar.

- Utreda ansökan om tillstånd för fristående huvudmän att bedriva förskoleverksamhet eller enskild pedagogisk omsorg, genomföra en ägar- och ledningsprövning samt prövning av ek. förutsättningar.
- Genomföra regelbunden tillsyn av sådan fristående verksamhet som beviljats godkännande enligt ovan.
- Samverka med Umeå universitet och övriga högskoleutbildningar i Umeå.
- Besluta om utdelning av medel från Stiftelsen stipendiefonden för Umeå kommuns grundskola.

2.9 Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Sammansättning

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande, vice ordförande och 2:e vice ordförande.

Utskott

Nämnden har ett arbetsutskott bestående av 5 ledamöter och 5 ersättare.

Grunduppdrag

Nämnden har ett övergripande ansvar för att alla ungdomar och unga vuxna boende i kommunen har tillgång till skola i kommunens egna verksamheter eller i fristående verksamheter. Nämnden ansvarar för kommunens gymnasieskolor, anpassad gymnasieskola, Elitidrottsgymnasium (NIU- och RIG) och Riksgymnasium för rörelsehindrade (RH-gymnasium).

Nämnden ansvarar för att fördela resurser till egen verksamhet och fristående verksamheter enligt bidrag på lika villkor, samt svara för insyn och samråd gällande fristående gymnasieskolor. Nämnden ska säkerställa att nämndens verksamheter ger eleverna en grund för fortsatta studier och/eller yrkesverksamhet, samt ett aktivt deltagande i samhället i övrigt. Nämnden ansvarar övergripande för ledning, samordning och utveckling av skolväsendet.

Vidare har nämnden ett samlat ansvar för det kommunala aktivitetsansvaret och kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, gymnasienivå och som anpassad utbildning samt svenska för invandrare (sfi). Nämnden svarar vidare för arbetsmarknad och integration, genom att tillhandahålla sysselsättningsbefrämjande åtgärder samt mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Nämnden svarar för kommunens åtaganden enligt skollagstiftningen för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt undervisning i svenska för invandrare. Nämnden svarar vidare för sysselsättningsbefrämjande åtgärder, samt för den kommunala mottagningen av vissa nyanlända invandrare för bosättning.

Nämnden ska verka för att skollagstiftningens mål kan uppfyllas. Nämnden ansvarar för myndighetsutövning enligt skollagen, och svarar exempelvis för att det finns skolbibliotek, elevhälsa, studie- och yrkesvägledning samt arbetsplatsförlagt lärande (APL). Vidare ansvarar nämnden för bestämmelserna kring elevresor, interkommunala skolfrågor och modersmålsundervisning.

Nämnden ansvarar även för vissa nyanländas etablering på arbetsmarknaden, sommarjobb för gymnasieungdomar samt för rekrytering av arbets- och praktikplatser för ungdomar och vuxna långtidsarbetslösa, samt personer med funktionshinder.

Nämnden ska:

- Ansvara för arbetsmiljön för de elever som finns i nämndens verksamhet.
- Samverka med för- och grundskolenämnden för lärande och utveckling av barn och ungdomar i ett kommunalt helhetsperspektiv.
- Samordna kommunens kvalitetsredovisning för samtliga gymnasieskolor och vuxenutbildning.
- Svara för en god samverkan med elever, vårdnadshavare och adekvata organisationer/föreningar.
- Samverka med Umeå Universitet, högskoleutbildningar i Umeå samt andra utbildningsanordnare inom området.
- Tillhandahålla, leda och samordna kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) och vuxenutbildning som särskild utbildning på såväl grundläggande som gymnasial nivå, samt verka för en sammanhållen utbildning för nyanlända.
- Arbeta för en god integration och samverkan samt ta emot och tillhandahålla bosättning för vissa nyanlända invandrare.
- Finansiell samordning av verksamhet inom ramen för samordningsförbundet.
- Samverka med Arbetsförmedlingen, och andra aktörer, näringsliv samt offentliga arbetsgivare samt andra adekvata organisationer/föreningar.

2.10 Kulturnämnden

Sammansättning

Kulturnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Grunduppdrag

Kulturnämnden svarar för folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang samt den kommungemensamma konstsamlingen.

Utöver detta svarar Kulturnämnden för Sveriges Depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden ska medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor och i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser.

Kulturnämnden ska inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten, möjliggöra konstnärliga upplevelser, stödja skapande verksamhet, samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet samt stödja och främja internationellt kulturutbyte.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Kulturnämnden svarar för den politiska styrningen av kommunens verksamheter såsom folkbibliotek, Skolbiblioteksservice, konstverksamhet, kulturskola, kvinnohistoriskt museum, kultur i skolan, kultur för seniorer, arrangemang i Väven och kommungemensamma arrangemang.

Utöver detta har kulturnämnden även ett ansvar för Sveriges depåbibliotek och lånecentral samt stöd till kulturföreningar, kulturfestivaler och studieförbund. Kulturnämnden fördelar stipendier och annat stöd till kulturutövare samt till samlingslokaler.

Kulturnämnden svarar för de uppgifter som åligger kommunen i enlighet med Bibliotekslag (2013:801) samt Museilag (2017:563).

Kulturnämnden ska inom ansvarsområdet:

- medverka i kommunens arbete med stadsmiljö- och bevarandefrågor.
- inom sitt ansvarsområde stödja och främja yttrandefriheten,
- medverka i kommunövergripande kulturfrågor som handläggs av andra nämnder och styrelser,
- inom sitt ansvarsområde stödja och främja amatör- och annan skapande verksamhet,
- inom sitt ansvarsområde ge möjlighet till konstnärliga upplevelser,
- stödja och främja internationellt utbyte inom kulturområdet,
- samarbeta och samråda med samhällsorgan, föreningar, intresseorganisationer, övriga tillskyndare inom verksamhetsområdet

2.11 Fritidsnämnden

Sammansättning

Fritidsnämnden består av 11 ledamöter och 11 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande samt vice ordförande.

Fritidsnämndens grunduppdrag

Fritidsnämnden ansvarar för att erbjuda Umeås invånare ett rikt, jämlikt, jämställt och hållbart fritidsutbud, där barn och ungas delaktighet och möjlighet till utveckling har en särställning. Nämnden erbjuder fritidsaktiviteter och inkluderande mötesplatser, för unga liksom för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning.

Nämnden har det samlade ansvaret för handläggning av kommunens föreningsbidrag, samt ett särskilt uppdrag att stödja föreningslivet och främja det ideella engagemanget.

Nämnden ansvarar för skötsel och uthyrning av idrotts- och fritidsanläggningar, både för elit- och breddidrott. I uppdraget ingår även skötsel av friluftsområden samt fiskefrämjande åtgärder. Nämnden har i uppdrag att erbjuda Umeås invånare badupplevelser, friskvård samt ansvara för simundervisning för samtliga grundskoleelever.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Utöver sitt grunduppdrag har nämnden följande särskilda ansvarsområden:

- Fritidsnämnden har ett ansvar inom följande politikområden, idrottspolitiken, ungdomspolitiken, folkhälsopolitiken, friluftslivspolitiken och politiken för det civila samhället
- Aktivt delta i planering och utveckling av attraktiva livsmiljöer
- Korttidsuthyrning av hela kommunens skol- och idrottslokaler för föreningsverksamhet
- Långtidsuthyrning av lokaler för föreningsverksamhet
- Kommunens skyldigheter enligt spellagen
- Kommunens ansvar avseende bygdemedel
- Samordning och bidragshandläggning till föreningslivet, även för andra nämnders räkning
- Ansvar för småbåtshamnar och anläggningar för fritidsbåtar samt för vissa farleder för fritidsbåtar.
- Samverka och/eller samordna arrangemang
- Delar ut stipendier för värdefulla insatser inom idrotts- och föreningsliv.

Delegering från kommunfullmäktige

Fritidsnämnden beslutar i följande grupper av ärenden:

- bidrag till föreningar och organisationer i enlighet med de regler fullmäktige fastställt

- mindre justeringar av regler för Umeå kommuns stöd till föreningslivet
- regler för tillfälliga bidrag till föreningslivet
- lotteritillstånd
- fritidsnämnden ansvarar för rätten till namnen på de idrottsanläggningar/arenor som ägs av Umeå kommun samt möjligheten att överlåta denna rättighet för ett särskilt objekt under en tidsbegränsad period.
- mindre justeringar av taxor och avgifter i kommunala idrotts-, fritids- och badanläggningar
- beslut om särskilda överenskommelser utöver fastställd prislista i samband med uthyrning av lokaler och anläggningar

2.12 Valnämnden

Sammansättning

Valnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Nämndens verksamhet, åligganden och övriga uppgifter

Valnämnden ska fullgöra de uppgifter som ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförande av val eller folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen (1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Nämnden ansvarar för att det finns lämpliga vallokaler.

Nämnden ansvarar för översyn av kommunens indelning i valdistrikt och bereder ärenden om fullmäktiges förslag till ändringar i valdistriktsindelningen.

Delegering från kommunfullmäktige

Valnämnden ska besluta i följande ärenden:

- förhyrning av vallokaler,
- upphandling av de tjänster som kan behövas för fullgörande av valnämndens skyldigheter i samband med val.

2.13 Personalnämnden

Sammansättning

Personalnämnden består av 7 ledamöter och 7 ersättare. Nämndens presidium består av ordförande och vice ordförande.

Personalnämndens grunduppdrag

Nämnden är kommunens samordnande nämnd för personalstrategiska frågor.

Nämnden samordnar och verkar för att Umeå kommun har en enhetlig och sammanhållen personalpolitik samt följer upp och rapporterar utveckling och ställning i personalpolitiska frågor till kommunfullmäktige och nämnderna

Nämnden ska:

- med uppmärksamhet följa och bevaka personalpolitiska frågor som är av intresse och vikt för kommunen och dess nämnder
- verka för samordning och utveckling i personalpolitiska frågor, samt däri ge råd och bistånd till övriga nämnder
- personalnämnden verkar för och följer upp parternas lokala samverkansavtal.
- svara för en enhetlig och sammanhållen lönepolitik
- samordna det systematiska arbetsmiljöarbetet och se till att verksamheten drivs enligt arbetsmiljölagen och dess föreskrifter samt kommunens arbetsmiljöpolicy
- samordna kommunens övergripande kompetensförsörjningsarbete och verka för
- mångfald och inkludering i organisationen och bland kommunens anställda
- samordna genomförande och uppföljning av kommunfullmäktiges personalpolitiska
- mål och uppdrag
- svara för beredning av personalpolitiska frågor inför hantering i kommunstyrelse och kommunfullmäktige

3.0 Revideringar

Datum och §	Eget diarienummer	Version
2025-04-28 §82	KS-2025/00304	1.2.1
2025-03-28 §63		1.2.0
2024-06-17 §89	KS-2023/00651	1.1.1
2024-06-17 §92		1.1.0
2024-02-26 §35	KS-2023/00267	1.0.1
2023-10-30 §184	KS-2023/00699	1.0.1
2023-11-27 §228	KS-2023/00368	1.0.1
2023-12-18 §257		1.0
2023-04-24 §70	KS-2023/00241	1.0
2023-06-19, § 107		
2022-11-28, § 199		
2022-06-20, § 125		
2020-03-30, § 58		
2018-11-26		
2018-01-29		
2017-11-27		
2014-11-24, § 150		

Medborgarlöften
Umeå 2025–2027

Medborgarlöften syftar till ett effektivare brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete genom att vi bygger förtroende samt engagerar och involverar medborgare tillsammans med lokalsamhällets aktörer. Umeå kommun har i samverkan med polisen arbetat fram medborgarlöften.

Öka trygghet och minska brottslighet

- Polisen och Umeå kommun lovar att intensifiera arbetet mot den organiserade brottsligheten, genom att förebygga och motverka välfärdsbrott, narkotika, otillåten påverkan samt förhindra att barn och unga rekryteras till kriminell verksamhet.
- Polisen lovar att eftersträva att vid varje möjligt tillfälle arbeta förtroende- och kontaktskapande med medborgarna i Umeå kommun, med ett särskilt fokus på synlig närvaro i centrum och andra offentliga platser.
- Polisen och Umeå kommun lovar att motverka prostitution och människohandel med sexuella ändamål samt människoexploatering i alla dess former.
- Polisen och Umeå kommun lovar att verka för att förebygga och förhindra våld i nära relation, bland annat genom ökad medvetenhet och ett mer riktat fokus på gärningspersonen.

Trygg trafikmiljö

Polisen och Umeå kommun lovar att arbeta för en säker och trygg trafikmiljö för oskyddade trafikanter.

- Polisen tillsammans med Umeå kommun lovar att vid minst två tillfällen under året, vår och höst, genomföra särskilda trafik- och informationsinsatser riktade till cyklister och gångtrafikanter. Inriktning under våren är trafikregler, förändringar i trafiklagstiftning och cykelhjälm. Inriktning under hösten är belysning och reflexer.
- Umeå kommun och polisen lovar att tillsammans med andra samhällsaktörer aktivt arbeta för att främja motorburna ungas möjlighet att utöva sitt motorintresse och samtidigt vidta åtgärder för att motverka de problem som kan uppstå som hög musik, nedskräpning och andra negativa beteenden.

Umeå 11 mars 2025

Hans Lindberg

Kommunstyrelsens ordförande
Umeå kommun

Michael Rystedt

Lokalpolisområdeschef
Lokalpolisområde Umeå

UMEÅ KOMMUN

Polisen

UMEÅ KOMMUN

Riktlinjer för

Aktiverande styrning

Dokumentnamn: Riktlinjer för aktiverande styrning i Umeå kommun		
Dokumentansvarig: Dan Gideonsson, ledningskoordinator SLK		**Dokumentdatum:** 2021-03-29
Godkänd av: Kommunfullmäktige	**Version:** 1.0	**Reviderad:**

Innehåll

1. Inledning - Att styra för förändring 3

1.1 Definitioner 3

1.2 Syfte och omfattning 4

1.3 Tillämpliga lagar och krav 4

1.4 Relaterade dokument 5

1.5 Styrande dokument av aktiverande karaktär 5

2. Styrning genom grunduppdrag 7

2.1 Grunduppdrag - utgångspunkt för verksamhets- och bolagsstyrning 7

2.2 Uppföljning av grunduppdraget 7

2.3 Grunduppdrag och resurstilldelning (budget) 8

2.4 Roller och ansvar relaterat till grunduppdrag 9

3. Styrning genom inriktningsmål 10

3.1 Inriktningsmål 10

3.2 Program 10

3.3 Framtagande av program 10

3.4 Finansiering av inriktningsmål och program 10

3.5 Genomförande av inriktningsmål och program 11

3.6 Uppföljning av inriktningsmål och program 11

3.7 Roller och ansvar relaterat till inriktningsmål och program 12

3.8 Övriga kommunövergripande mål 12

4. Styrning genom tilläggsuppdrag 13

5. Verksamhets- och bolagsstyrning 13

1. Inledning - Att styra för förändring

Umeå vill mer! Umeå kommun har höga ambitioner och en stark vilja till förändring. I ett kommunalt sammanhang handlar ofta dessa förändringar om att utveckla kommunen som plats att leva, verka och bo på samt att utveckla de kommunala verksamheterna och den service kommunen ger till kommuninnevånare, näringsliv, ideella aktörer och andra samarbetspartners.

Att styra mot förändring sker ofta med hjälp av mål, inriktning, planer, strategier och uppdrag som uttrycker vilken förändring som ska uppnås. Styrningen sker även genom att kommunens ledning följer upp hur väl kommunen och kommunens verksamheter lyckas genomföra sina mål och vilken förändring, vilka resultat och effekter kommunen och kommunens verksamheter åstadkommit i förhållande till dessa mål.

Baksidan av myntet är att förändringar kräver tid, uppmärksamhet och resurser för att lyckas. Om kommunen försöker förändra allt samtidigt tar resurserna snabbt slut, kommunen har helt enkelt inte kapacitet att förändra allt samtidigt. Och om det då inte sker prioriteringar kommer det i bästa fall ta onödigt lång tid att åstadkomma beslutade förändringar, i sämsta fall innebär avsaknaden av prioritering att avsedd förändring helt uteblir.

Att styra för förändring ställer därför krav på att kommunen prioriterar, väljer ut och sätter fokus på de förändringar som den politiska ledningen anser vara viktigast och till störst nytta för kommuninnevånare, näringsliv och ideella aktörer.

1.1 Definitioner

Med styrning avses alla de åtgärder som ledningen i en organisation vidtar för att påverka dess processer och resultat.

Styrningen av Umeå kommun delas in i tre styrformer, de är:

Organiserande styrning – de åtgärder som vidtas av politisk- eller tjänstemannaledning med syfte att tydliggöra och utkräva ansvar och mandat. Det vill säga åtgärder som vidtas för att fastställa och förtydliga *vem*/vilka som har *ansvar* för *och mandat* att fatta beslut i en sakfråga eller styra/leda en funktion, process, del av organisation eller verksamhet. Den organiserande styrningen tar sig uttryck i kommunens reglemente, bolagsordningar, delegationsordningar samt i beslut om vilka resurser som ansvarig part har till sitt förfogande för att verkställa sitt ansvar och mandat. I den organiserande styrningen ingår även uppföljning av om fördelningen av ansvar och mandat är ändamålsenligt utformad.

VEM

Aktiverande styrning – de åtgärder som vidtas av politisk- eller tjänstemannaledning med syfte att åstadkomma en förändring av effekt, prestation eller resultat i kommunen som helhet alternativt i en enskild kommunal verksamhet eller process. Här inryms beslut om *vad* som ska åstadkommas i form av uppdrag, vision, mål, strategier och planering samt beslut om vilka resurser som ska nyttjas för att åstadkomma sagda förändring. I den aktiverande styrningen ingår även uppföljning av om förändring åstadkommits och vilka effekter och resultat förändringen medfört.

VAD

Normerande styrning - de åtgärder som vidtas av politisk- eller tjänstemannaledning med syfte att påverka *hur* kommunen och kommunens medarbetare ska förhålla sig och/eller agera i en given fråga. Här inryms beslut om polices, värdegrund, regler, riktlinjer, rutiner och metodanvisningar. I den normerande styrningen ingår även uppföljning av om beslutade förhållningssätt, regler och arbetssätt efterlevts och vilka effekter och resultat beslutade förhållnings- och arbetssätt medfört.

HUR

1.2 Syfte och omfattning

Syftet med riktlinjen är att förtydliga och konkretisera det gemensamma regelverket för aktiverande styrning genom grunduppdrag, inriktningsmål och tilläggsuppdrag i Umeå kommun.

Riktlinjen redogör för tillämpliga ramverk och viktiga principfrågor avseende aktiverande styrning i Umeå kommun.

Riktlinjen ska tillämpas av Umeå kommuns nämnder och helägda bolag.

I delägda bolag och andra associationsformer där Umeå kommun är ägare, verkar kommunen för att riktlinjen ska tillämpas i sin helhet eller i tillämpliga delar. Vad som är tillämpliga delar ska avgöras utifrån ägarförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt. I de fall riktlinjen på grund av ägarförhållanden ej kan tillämpas ska aktieägaravtal som säkrar Umeå kommuns möjligheter till styrning och insyn upprättas. Umeå kommun ser i de sammanhangen positivt på att ägarstyrningsfrågor hanteras vid återkommande ägarsamråd.

Som komplement till riktlinjen ska gemensamt stödmaterial i form av mallar och anvisningar upparbetas, det ska vara lätt att göra rätt.

1.3 Tillämpliga lagar och krav

Kommunallagens krav
Enligt kommunallagen ska kommunfullmäktige besluta om mål och riktlinjer för den kommunala verksamheten oavsett i vilken form den bedrivs. Nämnderna ska inom sina respektive område se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten.

Fullmäktige får även lämna uppdrag åt en nämnd att genomföra en viss verksamhet inom ramen för de riktlinjer om verksamheten som fullmäktige har fastställt, om inte något annat följer av lag eller annan författning.

Lagstiftaren har överlämnat till respektive kommun att själva definiera hur målstyrningen ska utformas, lagstiftaren har även avstått från att definiera begreppet mål och överlämnat möjligheten att definiera begreppet till respektive kommun.

Enligt kommunallagen ska dock mål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning framgå i kommunens budget, för att avgöra om god ekonomiska hushållning uppnåtts krävs analys av verksamhetens resultat och effekter samt om ekonomiska och finansiella mål och riktlinjer uppnåtts.

Lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR)
Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning ska årsredovisningens förvaltningsberättelse innehålla en utvärdering av om kommunens mål och riktlinjer för god ekonomisk hushållning uppnåtts och följts.

I LKBR ställs även krav på att årsredovisningen ska innehålla upplysningar om väsentliga aspekter avseende styrning, uppföljning och intern kontroll. Upplysningarna kan inkludera en kortfattad beskrivning av hur mål fastställs och hur måluppföljning genomförs.

Speciallagstiftning
I flera fall regleras nämnder och bolag av speciallagstiftning som påverkar kommunfullmäktiges rådighet över utformning av den aktiverande styrningen i dessa nämnder och bolag. Exempel kan vara Skollagen, Socialtjänstlagen, Hälso- och sjukvårdslagen, Plan och bygglagen, Lag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag etc

1.4 Relaterade dokument

- Riktlinjer för Umeå kommuns budget- och investeringsprocess
- Riktlinjer för ägarstyrning i Umeå kommun*
- Riktlinjer för styrning och uppföljning av externa utförare*
- Riktlinjer för styrande dokument

**Under förutsättning att riktlinjerna fastställs av kommunfullmäktige*

1.5 Styrande dokument av aktiverande karaktär

I Umeå kommun finns ett stort antal styrdokument som huvudsakligen syftar till att skapa förändring av kommunen som geografisk plats alternativt i kommunens verksamheter och bolag. De styrdokument som syftar till att åstadkomma sådan förändring är av aktiverande karaktär.

Strategisk plan
Beskriver de prioriterade och strategiska utmaningar och möjligheter kommunen har att förhålla sig till under den kommande tolvårsperioden. Den strategiska planen beskriver översiktligt de strategier kommunen avser nyttja för att hantera dessa utmaningar/ möjligheter. Den strategiska planen utgör underlag för kommunfullmäktiges inriktningsmål. Den strategiska planen antas av kommunfullmäktige och dess giltighet prövas minst en gång per mandatperiod.

Planeringsdirektiv & budget[1]
Utgör kommunfullmäktiges plan samt direktiv till nämnder och bolag avseende verksamhetsplanering för kommande planeringsperiod. Planeringsdirektiv och budget innefattar beslut om nämndernas och bolagens grunduppdrag, kommunfullmäktiges inriktningsmål och fördelning av samordningsansvar för dessa inriktningsmål till nämnd/bolag, ev tilläggsuppdrag till nämnd/bolag, kommunens budget, finansiella mål och plan för finansiering. Planeringsdirektiv och budget fastställs årligen av kommunfullmäktige.

Ägardirektiv
Kommunfullmäktige konkretiserar och specificerar sin styrning över de kommunala bolagen genom ägardirektiv. Ägardirektiv är ett ensidigt riktat direktiv till bolaget från ägaren och innehåller ägarens krav och förväntningar på bolaget. Ägardirektivens syfte är att möjliggöra en aktiv styrning av bolagen och att underlätta för kommunstyrelse och kommunfullmäktige att följa den verksamhet som bedrivs i bolagsform. Ägardirektiv måste alltid fastställas på respektive bolags årsstämma för att bli juridiskt bindande för respektive bolag. Ägardirektiven delas upp i generella och specifika direktiv. De generella direktiven beslutas av kommunfullmäktige och gäller för samtliga bolag i kommunkoncernen. De specifika ägardirektiven kan fastställas av kommunstyrelse eller moderbolaget (UKF AB) i de fall beslutet om ägardirektiven ej innebär förändring av principiell karaktär.

Verksamhetsplan respektive affärsplan
Verksamhetsplan beskriver respektive nämnds verksamhetsinriktning och verksamhetsplanering för given planeringsperiod. Verksamhetsplan ska uttrycka hur nämnd/ planerar att verkställa:

- grunduppdrag fastställt av kommunfullmäktige
- inriktningsmål tilldelade av kommunfullmäktige
- ev tilläggsuppdrag som kommunfullmäktige tilldelat nämnd

Verksamhetsplan ska även innefatta eventuella nämndsspecifika mål som nämnd fastställt samt respektive nämnds budget för kommande planeringsperiod. Verksamhetsplan fastställs årligen av respektive nämnd. Nämndernas verksamhetsplan anmäls i fullmäktige. Bolagens verksamhetsplan/ affärsplan baseras på bolagsordning och ägardirektiv och fastställs vid respektive bolags årsstämma för att bli bolagsrättsligt bindande.

[1] I enlighet med kommunfullmäktiges beslut om nya riktlinjer för Umeå kommuns budget- och investeringsprocess (KF 2020-03-30 §59)

Översiktsplan
Översiktsplanen konkretiserar kommunens övergripande mål, visioner och strategiska planen när det gäller användningen av mark och vatten. Strategier och riktlinjer som anges i översiktsplanen är styrande för annan efterföljande planering. Med detta som grund upprättas olika typer av styrdokument som konkretiserar hur översiktsplanens intentioner ska genomföras. Varje kommunal nämnd, förvaltning och bolag har ansvar för att beslut och arbete sker i enlighet med översiktsplanens mål och riktlinjer.

Program
Ett program är ett komplement till av kommunfullmäktige fastställt inriktningsmål. Ett program beskriver den politiska inriktningen inom ett visst sakområde, men tar inte ställning i detalj till utförande eller metoder. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser. Ett program innehåller långsiktiga inriktningar och strategier med prioritering av särskilda utvecklingsinsatser.

Programmet bör innefatta nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål programmet ska stödja. Program gäller tillsvidare om inget annat anges. Program ska årligen aktualitets- och relevansprövas.

Handlings- och aktivitetsplaner
En detaljerad tidsatt beskrivning av planerade aktiviteter som syftar till att åstadkomma en given förändring i enlighet med mål eller annat beslut. De aktiviteter/åtgärder som inryms i handlings-/aktivitetsplan bör vara fördelade på ansvarig person, funktion eller roll om ansvaret ej framgår på annat sätt.

För att undvika att mer tid ägnas till planering än till genomförande bör dock stor restriktivitet råda och separata fristående handlings- eller aktivitetsplaner för enskilda frågor bör ej fastställas på politisk nivå. Aktiviteter och åtgärder bör istället så långt det är möjligt fördelas och infogas i berörda nämnders och bolags verksamhets- respektive affärsplaner (med syfte att samla respektive nämnds och bolags planering och vilka resurser nämnd eller bolag avser nyttja för att genomföra sagda planering).

Om bedömning ändå visar att en separat och fristående handlings- eller aktivitetsplan är bästa möjliga styrmedel fastställs den fristående handlings- eller aktivitetsplanen på lägsta möjliga beslutsnivå i de beslutsforum som förfogar över de resurser som nyttjas i sagda handlings- eller aktivitetsplan. I samband med beslutet bör även planerat resursnyttjande per aktivitet eller åtgärd framgå.

Lagstadgade planer
I vissa fall reglerar lagstiftning att kommunen måste upprätta specifika planer. Exempel kan vara avfallsplan, biblioteksplan, plan för extraordinär händelse etc. De lagstadgade planerna bereds på kommunfullmäktiges uppdrag av aktuell nämnd och beslutas av fullmäktige om det krävs enligt lagstiftningen, annars av nämnd.

2. Styrning genom grunduppdrag

Alla nämnder och helägda bolag ska ha ett skriftligt grunduppdrag som förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden/bolaget.

Kommunfullmäktige ansvarar för att fastställa **grunduppdrag** till nämnd och bolag. Grunduppdraget förtydligar det kommunala ändamålet med nämnden/bolaget samt förtydligar nämndens/bolagets roll och ansvar. Grunduppdraget är specifikt för en nämnd eller ett bolag. Grunduppdragen ska vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod. Kommunfullmäktige följer årligen upp hur nämnd/bolag hanterat sitt grunduppdrag. Grunduppdraget revideras vid behov. För bolag framgår grunduppdraget i bolagsordning och konkretiseras genom bolagets ägardirektiv. För nämnd framgår grunduppdraget i nämndens reglemente samt i kommunfullmäktiges beslut om planeringsdirektiv och budget.

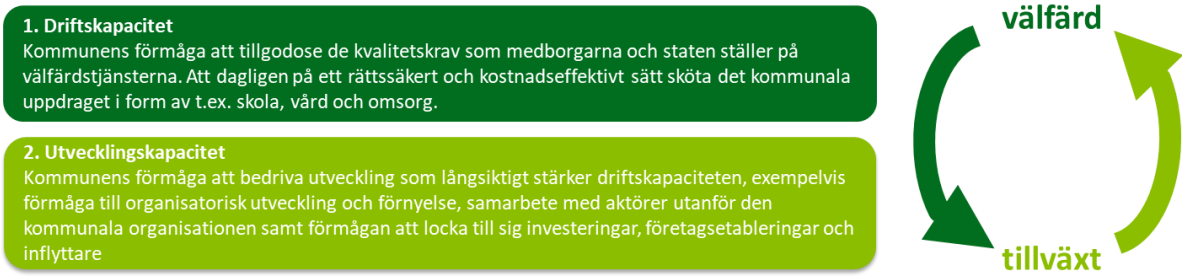

Figur 1 – Kommunen behöver både driftskapacitet och utvecklingskapacitet för att på kort och lång sikt tillgodose kommuninvånarnas behov och förväntningar.

Grunduppdrag till nämnd och bolag kan både syfta till att tillgodose behov av *driftskapacitet* och *utvecklingskapacitet.* Kommunfullmäktige avgör i vilken omfattning en nämnd/bolag har i uppdrag att skapa driftskapacitet och i vilken omfattning de förväntas skapa utvecklingskapacitet.

2.1 Grunduppdrag - utgångspunkt för verksamhets- och bolagsstyrning

Inom ramen för tilldelat grunduppdrag har nämnder/bolag möjlighet att utifrån sina specifika förutsättningar och behov fastställa hur verksamhetsstyrning och uppföljning ska utformas. Detta innebär att varje nämnd och bolagsstyrelse inom grunduppdragets ramar, lagstiftning, övriga direktiv och riktlinjer från kommunfullmäktige har mandat att besluta om mål, uppdrag och aktiviteter för sina egna verksamheter samt besluta om vilka av nämndens respektive bolagets mål och uppdrag som ska vara tillämpliga för de externa utförare nämnden respektive bolaget tecknat avtal med.

Vid utformning av nämnds- eller bolagsspecifik verksamhetsstyrning och uppföljning har dock nämnd och bolag att följa eventuella krav från lagstiftning och författning samt beslut och direktiv från kommunfullmäktige samt anvisning från kommunstyrelsen om hur styrning och uppföljning ska utformas. (Både kommunstyrelsen och Umeå kommunföretag AB har mandat och ansvar att vidta sådana mått och steg som underlättar styrning, uppföljning och samordning inom och mellan kommunens nämnder och bolag).

2.2 Uppföljning av grunduppdraget

Uppföljning av grunduppdraget sker årligen genom att nämnd och bolag bedömer i vilken omfattning nämnden eller bolaget verkställt grunduppdraget och rapporterar sagda bedömning till kommunstyrelsen som sammanställer inför hantering i kommunfullmäktige.

Respektive nämnd lämnar rapport med bedömning av hur väl man lyckats med sitt grunduppdrag inom ramen för ordinarie verksamhetsuppföljning. Nämndens bedömning ska styrkas med sammanställning av relevanta underlag av kvantitativ och kvalitativ karaktär (statistik, mätningar, medborgar-/brukarundersökningar, medborgardialoger etc).

Respektive bolag rapporterar i anslutning till delårsrapport, årsredovisning och bolagsstyrningsrapport.

Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att utforma anvisning för när och hur rapportering från nämnder och bolag ska ske.

2.3 Grunduppdrag och resurstilldelning (budget)

För att möjliggöra att nämnd/bolag har förutsättningar att fullgöra sitt grunduppdrag kan nämnd/bolag tilldelas resurser från kommunfullmäktige. Utöver de medel som tilldelas från kommunfullmäktige kan nämnd och bolag ha andra intäkter som nyttjas för att finansiera nämndens eller bolagets grunduppdrag.

Om kommunfullmäktige ej fastställt annat gäller prioriteringsordningen:

1. Medel före grunduppdrag - tillgängliga medel styr grunduppdragets omfattning (bredd/djup)
2. Grunduppdrag före inriktningsmål – om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före inriktningsmål fastställda av kommunfullmäktige.
3. Grunduppdrag och inriktningsmål före tilläggsuppdrag– om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag och inriktningsmål fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före ev tilläggsuppdrag fastställda av kommunfullmäktige.

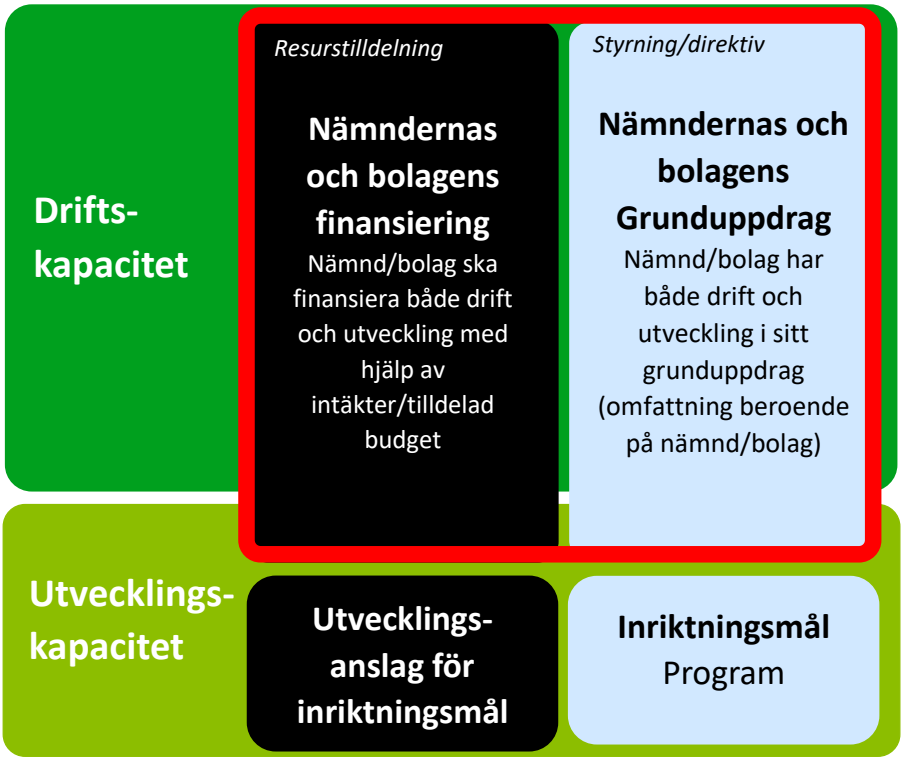

Figur 2 – Kommunfullmäktige tilldelar berörda nämnder resurser (budgetram) för att möjliggöra att nämnden uppfyller sitt grunduppdrag från kommunfullmäktige. I grunduppdraget ingår både drift och utvecklingsfrågor. Fördelning mellan drift och utveckling i en nämnds eller ett bolags grunduppdrag varierar mellan olika nämnder och bolag.

2.4 Roller och ansvar relaterat till grunduppdrag

Kommunfullmäktige
Kommunfullmäktige fastställer grunduppdrag till nämnd och bolag samt resurstilldelning till nämnd. Kommunfullmäktige följer även upp om respektive nämnd och bolag verkställt sitt grunduppdrag inom beslutad resurstilldelning.

Kommunstyrelse
Kommunstyrelsen har mandat att fastställa anvisning för hur förslag till grunduppdrag ska utformas och när och hur nämnd och bolag ska inkomma med uppföljning och bedömning av grunduppdragets genomförande.

Enskild nämnd
Respektive nämnd har ansvar att föreslå hur nämndens grunduppdrag bör formuleras. Respektive nämnd har ansvar för att påtala behov av revidering av nämndens grunduppdrag. Respektive nämnd ansvarar även för att verkställa sitt grunduppdrag inom de ramar som lagstiftning och resurstilldelning utgör samt utforma verksamhetsstyrning som motsvarar nämndens behov och förutsättningar. Respektive nämnd ansvarar även för att utforma och genomföra uppföljning och bedömning av grunduppdragets genomförande i enlighet med anvisning från kommunstyrelsen.

Enskilt bolag
Respektive bolag har ansvar för att påtala behov av revidering av bolagets grunduppdrag i bolagsordning och ägardirektiv. Respektive bolags styrelse och VD ansvarar även för att verkställa bolagets grunduppdrag inom de ramar som lagstiftning, övrig styrning från bolagets ägare och tillgänglig finansiering utgör. Respektive bolag ansvarar för att utforma verksamhetsstyrning som motsvarar bolagets behov och förutsättningar. Respektive bolag ansvarar för att utforma och genomföra uppföljning och bedömning av grunduppdragets genomförande i enlighet med anvisning från kommunstyrelsen.

3. Styrning genom inriktningsmål

3.1 Inriktningsmål

Kommunfullmäktiges **inriktningsmål** används för att skapa riktning och förändring i en avgränsad fråga eller inom ett avgränsat område som är gemensamt för flera kommunala aktörer.

- Inriktningsmålen kan syfta till att skapa såväl utvecklings- som driftskapacitet.
- Inriktningsmålen berör alltid flera kommunala aktörer.
- Inriktningsmålen bör vara långsiktiga och gälla för minst en mandatperiod.
- Inriktningsmålen ska vara minst 3 och maximalt 9

Ett givet inriktningsmål ska enbart destineras till de namngivna nämnder och bolag som:

- särskilt ska prioritera arbete med just detta inriktningsmål
- bedöms ha de reella förutsättningar som krävs för att inriktningsmålet ska uppnås

Motiv till varför enskild nämnd eller bolag tilldelas ett specifikt inriktningsmål bör framgå.

I samband med att kommunfullmäktige fastställer ett inriktningsmål ska samordningsansvarig nämnd eller bolag utses av kommunfullmäktige. Samordningsansvarig nämnd eller bolag har ansvar för att främja samordning och dialog mellan de nämnder och bolag som kommunfullmäktige särskilt angett ska arbeta med inriktningsmålet. Nämnd kan aldrig frånsäga sig eller prioritera ner sitt grunduppdrag med hänvisning till inriktningsmål och program. Eventuella inriktningsmål som destineras till bolag ska infogas i bolagets ägardirektiv varpå förändrat ägardirektiv fastställs vid bolagstämma och därefter anmäls till kommunfullmäktige.

3.2 Program

Ett program fungerar som en konkretisering och inramning av respektive inriktningsmål som kommunfullmäktige antar. Ett program omfattar nya eller befintliga planer, strategier, projekt, tilläggsuppdrag, samverkansavtal och överenskommelser som bedöms vara relevanta och väsentliga för kommunens möjligheter att nå det inriktningsmål programmet ska stödja. Ett program berör oftast flera nämnder och bolagsstyrelser.

Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att upparbeta, upprätthålla och vid behov utveckla kommungemensam modell för programhantering.

3.3 Framtagande av program

Beslut om att ta fram ett nytt program eller komplettera ett befintligt program bör ske samtidigt som förslag till inriktningsmål fastställs av kommunfullmäktige.

Den nämnd/det bolag som tilldelats samordningsansvar för inriktningsmålet leder arbetet med att ta fram program för inriktningsmålet i enlighet med Umeå kommuns modell för programhantering. I arbetet med att ta fram/revidera program bör representant för Stadsledningskontoret samt övriga kommunala aktörer som berörs av programmet alltid ingå. Programbeskrivning beslutas av kommunstyrelsen och anmäls till kommunfullmäktige.

3.4 Finansiering av inriktningsmål och program

För att underlätta och möjliggöra den omställning som ska ske i enlighet med inriktningsmål och tillhörande program kan kommunfullmäktige avdela finansiering via specifika utvecklingsanslag. Om kommunfullmäktige ej avdelat specifik finansiering hanteras finansiering av programmet inom den finansiering nämnder/bolag har genom intäkter och/eller tilldelad budget från kommunfullmäktige. Se även prioritetsordning på sid 8

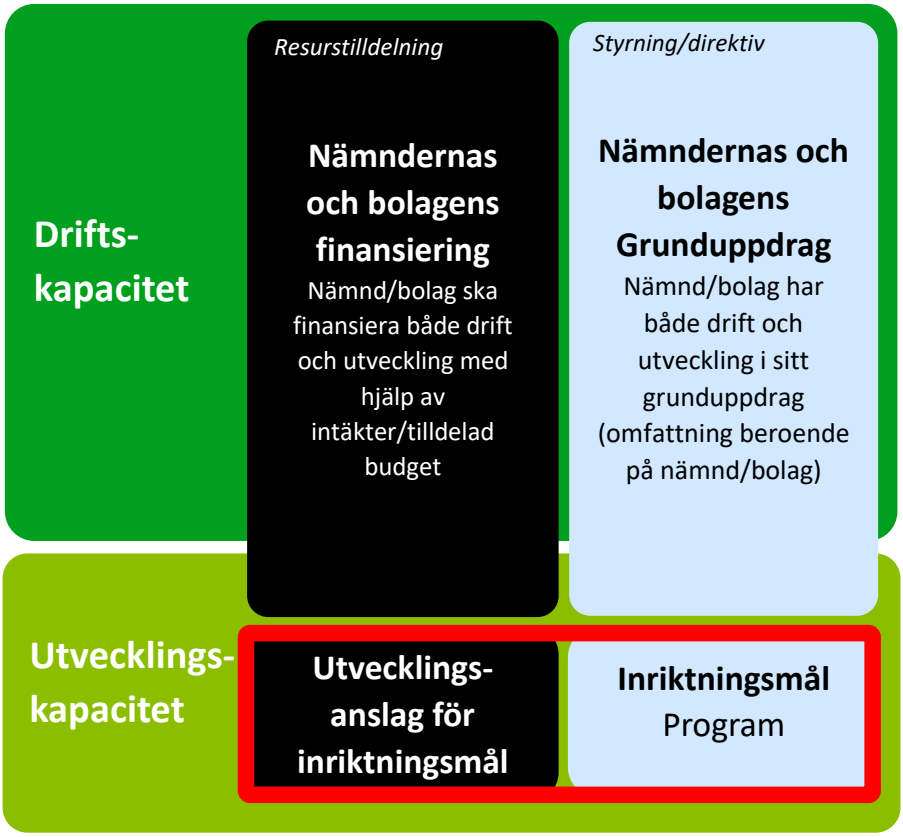

Figur 3 – Kommunfullmäktige kan avdela särskilt utvecklingsanslag för att möjliggöra/underlätta att inriktningsmål uppnås.

3.5 Genomförande av inriktningsmål och program

Inriktningsmål och program genomförs genom att programmets ingående delar (projekt, uppdrag, aktiviteter etc) genomförs. Separata handlings- och aktivitetsplaner kan upprättas som stöd till genomförande och uppföljning, däremot bör dessa handlingsplaner/aktivitetsplaner ej fastställas som separata styrdokument på politisk nivå. Aktiviteter/uppdrag etc bör så långt det är möjligt fördelas och infogas i berörda nämnders och bolags verksamhets- respektive affärsplaner (med syfte att hålla nere antalet aktivitets- och handlingsplaner).

3.6 Uppföljning av inriktningsmål och program

Uppföljning av inriktningsmål och program sker på två nivåer.

Nivå 1 - Berörda nämnder och bolag följer upp och återrapporterar i vilken grad de genomfört aktiviteter relaterat till specifika inriktningsmål och program, vilka effekter/resultat programmet medfört och om programmet fortfarande är aktuellt och relevant (samt om nämnden bedömer att programmet bör omformas, fasas ut eller prioriteras).

Nivå 2 – Programansvarig chef och programansvarig tjänsteperson samlar upp berörda nämnders bedömningar, kompletterar med egen bedömning och ev bedömningar från andra huvudmän/aktörer och genomför aktualitets- och relevansprövning enligt vedertagen modell och anvisning från KS. Sammanställd uppföljning av inriktningsmål och tillhörande program kan med fördel utformas och namnges i enlighet med uppföljningens reella innehåll, exempel skulle kunna vara Umeå kommuns Tillväxtrapport, Umeå kommuns Hållbarhetsbokslut, Umeå kommuns Trygghets- och säkerhetsrapport etc. Uppföljning av kommunfullmäktiges inriktningsmål ska dock alltid ingå i delårsbokslut och årsredovisning i sammanfattad form.

Kommunstyrelsen ansvarar för att ovanstående uppföljning och bedömning återrapporteras till kommunfullmäktige.

3.7 Roller och ansvar relaterat till inriktningsmål och program

Ett inriktningsmål med tillhörande program berör oftast flera nämnder, bolagsstyrelser, företag, föreningar och andra samhällsaktörer. För att omsätta den politiska ambitionen i praktik behövs sakkunniga, verksamhetsföreträdare, tjänstepersoner, kommuninvånare, föreningsrepresentanter etc. Nedan följer roll- och ansvarsfördelning för programhantering i Umeå kommun:

Kommunfullmäktige
Kommunfullmäktige har ansvar att fastställa inriktningsmål och behov av tillhörande program. Kommunfullmäktige utser vilken nämnd som har samordningsansvar för ett givet inriktningsmål med tillhörande program. Kommunfullmäktige ska årligen följa upp inriktningsmålets utveckling och om behov föreligger fatta beslut om förändring i inriktningsmål eller program.

Kommunstyrelsen
Kommunstyrelsen har ansvar och mandat att upparbeta, upprätthålla och vid behov utveckla kommungemensam modell för programhantering som underlättar att inriktningsmål uppnås, att program genomförs och att inriktningsmål och program följs upp.

Samordningsansvarig nämnd/bolag
För varje inriktningsmål och program finns alltid en samordningsansvarig nämnd eller bolag som ansvarar för samordning av programmets genomförande och uppföljning i relation till kommunfullmäktige. Samordningsansvarig nämnd/bolag utses av kommunfullmäktige.

Programansvarig direktör/chef
Samordningsansvarig nämnd utser programansvarig direktör/chef. Programansvarig direktör/chef ansvarar för:

- Att nämndens samordningsansvar tillgodoses
- Att tillsammans med övriga aktörer skapa samsyn kring vilka aktiviteter/projekt etc som kan och behöver genomföras för att nå inriktningsmålet med hjälp av de gemensamma resurser som står till programmets förfogande.
- Att identifiera behov av och föreslå förändringar i programmets framtida utformning och innehåll

Programansvarig direktör/chef ska fortlöpande skaffa sig underlag som ger möjlighet att årligen besvara följande frågor:

- Är inriktningsmålet och programmet fortfarande relevant?
- Uppnås rätt effekter och ger programmet den styrning som avsågs?
- Saknas det delar i programmet som behövs för att ge bättre effekt? Finns det delar som kan tonas ner/fasas ut?
- Programansvarig direktör/chef utser programansvarig tjänsteperson som stöd

3.8 Övriga kommunövergripande mål

Kommunfullmäktige kan även fastställa personalpolitiska mål och kommunövergripande mål som relaterar till väsentliga personalförhållanden. Kommunfullmäktige ska enligt kommunallagen även fastställa finansiella mål samt mål som är av betydelse för god ekonomisk hushållning.

4. Styrning genom tilläggsuppdrag

Kommunfullmäktige kan i samband med fastställande av planeringsdirektiv och budget även tilldela enskild nämnd eller bolag specifika tilläggsuppdrag. Kommunfullmäktiges tilläggsuppdrag till nämnd eller bolag ska vara distinkta, avgränsade och tillfälliga. Tilläggsuppdrag nyttjas främst för att undersöka, belysa och samla fakta inför vägval om en specifik möjlighet eller utmaning.

- Stor restriktivitet ska råda vid tilldelning av tilläggsuppdrag. Respektive nämnd/bolag får därför maximalt tilldelas 3 tilläggsuppdrag.
- Tilläggsuppdrag återrapporteras av nämnd/bolag vid kommunens delårsbokslut och årsbokslut.
- Tilläggsuppdrag ska kostnadsberäknas och resurssättas av den nämnd/styrelse som tilldelats uppdraget och om nämnden/styrelsen bedömer att tilläggsuppdraget kan hanteras utan väsentlig och/eller varaktig kostnadsökning ska tilläggsuppdraget också genomföras. Om tilläggsuppdraget innebär väsentlig och varaktig kostnadsökning som ej är finansierad gäller prioriteringsordningen:

    1. Medel före grunduppdrag - tillgängliga medel styr grunduppdragets omfattning (bredd/djup)
    2. Grunduppdrag före inriktningsmål – om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före inriktningsmål fastställda av kommunfullmäktige.
    3. Grunduppdrag och inriktningsmål före tilläggsuppdrag– om tillgängliga medel ej räcker ska grunduppdrag och inriktningsmål fastställt av kommunfullmäktige prioriteras före ev tilläggsuppdrag fastställda av kommunfullmäktige.

Alla tilläggsuppdrag ska destineras till nämnd eller bolag med hänsyn tagen till deras respektive grunduppdrag. Motiv till varför enskild nämnd eller bolag tilldelas ett specifikt tilläggsuppdrag ska alltid framgå.

Eventuella tilläggsuppdrag till bolag kan (om så krävs) infogas i bolagets ägardirektiv varpå förändrat ägardirektiv fastställs vid bolagstämma och därefter anmäls till kommunfullmäktige.

5. Verksamhets- och bolagsstyrning

Nämnd och bolag ansvarar för att upprätta den verksamhets- respektive bolagsstyrning de bedömer nödvändig för att hantera grunduppdrag, tilldelade inriktningsmål och ev tilläggsuppdrag.

Vid utformning av nämnds- eller bolagsspecifik verksamhetsstyrning och uppföljning har dock nämnd och bolag att följa krav från lagstiftning och författning samt beslut från kommunfullmäktige samt anvisning från kommunstyrelsen.

Kommunstyrelsen har enligt reglementet mandat och ansvar att vidta sådana mått och steg som underlättar styrning och samordning inom och mellan kommunens nämnder och bolag.

Samverkans-överenskommelse 2025–2027

UMEÅ KOMMUN

Polisen

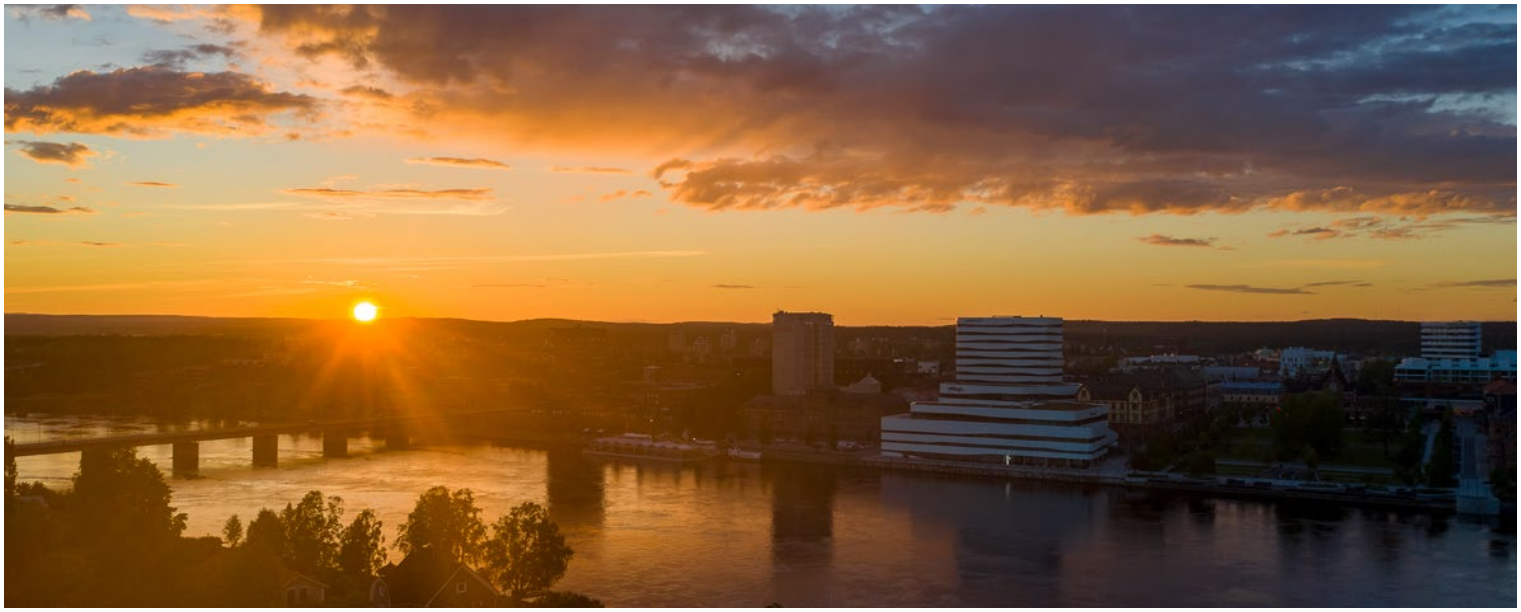

Överenskommelse om samverkan och prioriteringar mellan Umeå kommun och Polismyndigheten 2025–2027.

Syftet med samverkansöverenskommelsen är att säkra ett långsiktigt och hållbart brottsförebyggande arbete för Umeå kommun och Polismyndigheten med gemensamma fokusområden och mål framtagna utifrån en lokal lägesbild.

Samverkande parter och avtalets omfattning.

Umeå kommun och Lokalpolisområde Umeå.

Inledning

Samhället har allt att vinna på en minskad brottslighet och ökad trygghet. Därför behövs ett aktivt brottsförebyggande arbete samt ett trygghetsskapande arbete som bygger på en gemensam och långsiktig samsyn mellan Polisen och Umeå kommun.

I Umeå initierades det brotts- och drogförebyggande rådet redan 1985 av Polismyndigheten och sedan dess har en tät samverkan mellan dessa två organisationer skett på lokal nivå. Det första samverkansavtalet mellan Umeå kommun och lokalpolisområde Umeå undertecknades 2008.

Kraven på nära samverkan mellan polis och kommun inom det brottsförebyggande området skärptes ytterligare 2023 med Lagen om kommuners brottsförebyggande ansvar (SFS 2023:196), som bland annat fastställer att alla kommuner ska ha ett strategiskt råd med representation från polisen.

Samverkansmodellen

Respektive organisations samlade kunskaper, erfarenheter och faktaunderlag, skapar en gemensam uppfattning om vilka samhällsutmaningar som finns lokalt. Utifrån detta samverkar parterna strategiskt för att förhindra och förebygga brott. Andra aktörer, som Region Västerbotten, näringsliv och civilsamhälle involveras vid behov i det brottsförebyggande arbetet. En välförankrad samverkan förutsätter också att medborgare ges möjlighet till delaktighet i utvecklingen av lägesbild och åtgärder.

Medborgarlöften

Medborgarlöften är en utveckling och en förstärkning av samverkansöverenskommelsen mellan kommun och polis. Syftet är att stärka engagemanget i lokalsamhället, och förbättra tryggheten och det brottsförebyggande arbetet genom dialog och samarbete med medborgarna.

Gemensam vision

Den övergripande visionen som styr samverkan mellan Polismyndigheten och Umeå kommun är att tillsammans:

- minska brottsligheten i Umeå kommun
- öka tryggheten i Umeå kommun
- minska nyttjandet av alkohol, narkotika, tobak, dopning

samt motverka överdrivet spelande som kan leda till brottslighet.

Prioritering för verksamhetsåren 2025–2027

Umeå har en låg brottslighet och höga värden när det gäller trygghet och mellanmänsklig tillit. För att det ska fortsätta vara fallet prioriterar Polisen och kommunen samverkan inom områden som har hög påverkan på människors säkerhet och trygghet, och på Umeås hållbara tillväxt:

- **Förebygga och motverka organiserad brottslighet**
  Med en alltmer etablerad organiserad brottslighet ökar risken för grovt våld, narkotikahandel, rekrytering av barn och unga i kriminell verksamhet, samt för välfärdsbrott och otillåten påverkan. Det finns ett stort behov av samverkan för att förebygga brott och minska risken att fler unga dras in. Att motarbeta organiserad brottslighet är också viktigt för att människors ska känna sig trygga och ha förtroende till myndigheter.
- **Arbeta förebyggande mot våld och stötta särskilt utsatta brottsoffer** – våld i nära relation är ett angeläget samhällsproblem, där utvecklingen går åt fel håll. Det finns ett stort behov av förebyggande insatser och av riktade insatser mot de som utför våldet.
- **Trygga och säkra offentliga miljöer** – det är viktigt att medborgarna har tillgång till säkra och väl underhållna gator, parker och bostadsområden, där alla kan känna sig välkomna och trygga. Utformningen bör uppmuntra till möten och social blandning men också bidra till att minska mängdbrott genom att göra platser mindre brottsattraherande. Alla ska kunna känna sig trygga i trafiken oavsett färdsätt.

Överenskommelsens giltighetstid

Överenskommelsen gäller från 1 januari 2025 till 31 december 2027. Om ny överenskommelse inte tecknas efter utgånget datum förlängs denna överenskommelse tills vidare.

Umeå 11 mars 2025

Hans Lindberg
kommunstyrelsens ordförande, Umeå kommun

Michael Rystedt
lokalpolisområdeschef, Polisområde Västerbotten

Bilaga

- Medborgarlöften 2025–2027.

Umeå kommun

Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå
090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Polisen Umeå

Besök: Ridvägen 10
Postadress: 903 25 Umeå
Telefon 114 14
info@polisen.se
www.polisen.se

Bilaga 2

UMEÅ KOMMUN

Synpunktsredovisning remissvar Brottsförebyggande programmet 2026–2027

Brottsförebyggande programmet har skickats ut på remiss till samtliga nämnder samt UKF.

Nämnd	Inkommit
Brand- och Räddningsnämnden	2025-09-24
Byggnadsnämnden	2025-10-22
För- och Grundskolenämnden	2025-10-23
Fritidsnämnden	2025-10-28
Gymnasie- och Vuxenutbildningsnämnden	2025-10-22
Jämställdhetsutskottet	2025-10-02
Kulturnämnden	2025-09-25
Miljö- och Hälsoskyddsnämnden	2025-10-16
Tekniska nämnden	2025-09-25
Valnämnden	2025-09-23
Äldrenämnden	2025-10-23
Umeå Kommunföretag	2025-10-23
Individ- och Familjenämnden	2025-11-11

Sammanfattning

Utifrån lämnade synpunkter har flera förbättringar och justeringar bidragit till det slutliga förslaget. Följande typer av synpunkter har inte fullt ut beaktats i det slutliga förslaget: explicita resursåtaganden, ändringar av begrepp, addering av nya inriktningar, samt en mer detaljerad vägledning för nämndernas praktiska arbete och uppföljning.

Nämndernas synpunkter redovisas i sin helhet nedan. Stadsledningskontoret har kommenterat de synpunkter som respektive nämnd har lämnat.

Umeåregionens brand och räddningsnämnd

Synpunkter

Umeåregionens brandförsvar arbetar för att stärka samhället genom att vara en aktiv part i Umeå kommuns arbete med Umeå växer tryggt och säkert, UVTS. Brandförsvarets ambition är att utveckla deltagandet i detta arbete. I dagsläget deltar brandförsvaret främst i det trygghetsskapande arbetet i skolmiljön genom utbildning i brandskydd och kopplingen till konsekvenser av anlagda skolbränder. Vidare deltar brandförsvaret tillsammans med ambulanssjukvårdare, polis och fältarbetare i arbetet med Människan bakom uniformen, MBU, i syfte att öka ungdomars delaktighet och skapa bra möten mellan ungdomar och de som arbetar inom samhällsstödjande yrken. Brandförsvaret bedömer att Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026 – 2027 ger den inriktning och stöd som verksamheten behöver för det pågående och fortsatta arbetet inom Umeå växer tryggt och säkert.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK välkomnar nämndens ambition och utveckling av det brottsförebyggande arbetet. Inga justeringar behövs.

Byggnadsnämnden

Synpunkter

Under rubriken ”Vilka omfattas av programmet” görs en uppräkning av verksamheter som direkt bidrar till att förebygga brott genom sin verksamhet. Nämnden anser att listan kan göras längre och att det finns en stor potential i att nämnderna fortsätter integrera och utveckla ett brottsförebyggande perspektiv inom respektive verksamhet. För att nämnderna ska kunna växla upp och bli riktigt vassa med alla medarbetare som interna och externa öron/ögon behövs löpande kompetensutveckling och ett kulturbygge över tid. Nämnderna behöver antingen utveckla egen internstrategisk kompetens alternativt få ett verksamhetsnära stöd genom strateger inom kommunstyrelsen. Alternativen har sina för- och nackdelar men för de mindre nämnder bedöms ett verksamhetsnära stöd av kommunstyrelsen som det mest kostnadseffektiva. Oavsett alternativ behövs resursförstärkning om arbetssätt och ambitionsnivå ska kunna utvecklas på bästa sätt. Programmet behöver i sin helhet en språklig genomgång utifrån ett förenklings- och klarspråksperspektiv. Texten består av långa meningar, upprepningar och omotiverat svåra ord. Exempelvis finns under rubriken ”Hatbrott och diskriminering” följande mening: …att genom kontinuerlig, datadriven kartläggning av hatbrott och diskriminering samt löpande, tvärsektoriella kompetenshöjande insatser bygga en inkluderande kommun som effektivt motverkar strukturell och interpersonell diskriminering.

Under rubriken ”Genomförande av programmet” behövs en rättvisande beskrivning av förhållandet mellan kommunstyrelsen och nämnderna. Kommunstyrelsen kan inte säkerställa genomförande i ansvar fördelat till nämnd. Om en nämnd mot förmodan inte följer ett program kan kommunstyrelsen agera utifrån sin uppsiktsplikt. Byggsektorn i Sverige omsätter flera hundra miljarder kronor varje år. Majoriteten aktörer är seriösa och följer lagar och regler, men problem med fusk och lagbrott är både omfattande och väl belagda. Byggmarknadskommissionen har konstaterat att arbetslivskriminaliteten inom byggbranschen har ökat kraftigt. Även byggnadsnämnden bör därför ha ett ansvar för inriktningen organiserad brottslighet.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK ser positivt på yttrandet från nämnden gällande konsultation och kompetensutveckling från SLK till nämnden. Förslaget beaktas vid verkställande av programmet. SLK ser positivt på yttrandet om nämndens ansvar för organiserad brottslighet och anges som ansvarig under rubriken 'organiserad brottslighet' och 'ansvar'. Tilldelat ansvar tas i beaktning i framtida arbete inom UVTS.

Yttrandet om att det brottsförebyggande ansvaret ligger inom samtliga nämnder beaktas. Uppräkningen av exempel på nämnder som idag arbetar brottsförebyggande justeras genom exkludering av exempel eftersom det tar för mycket utrymme.

I riktlinjen för styrdokument står följande:
” *Styrdokument ska ha en dokumentansvarig nämnd/styrelse. Att vara dokumentansvarig innebär till exempel att säkerställa tillämpning, uppföljning och revidering vid behov. Om inget annat anges är kommunstyrelsen dokumentansvarig för de dokument som fastställts av kommunfullmäktige*.”
SLK tjänstepersoner har rollerna som programansvariga och därmed rådgivare i verkställande av programmet, exempelvis prioritering, åtgärder och uppföljning. Vidare har SLK rollen som samordnare för samverkan mellan berörda aktörer inom det brottsförebyggande arbetet.
Yttrandet gällande förhållande mellan kommunstyrelse och nämnder beaktas och skrivningen justeras under ‘genomförandet av programmet’.
Föreslagen skrivning om resursförstärkning beaktas ej i programmet eftersom det hanteras i andra beslutsprocesser än i programmet.

Yttrandet om språk beaktas då behovet av förtydliganden kring det fackliga språket är förståeligt och justeras därför.

För- och grundskolenämnden

Synpunkter

För- och grundskolenämndens bedömning är att det brottsförebyggande programmet 2026 – 2027 har en tydlig struktur vilket har varit och fortsatt är en förutsättning för en fortsatt god samverkan över sektorsgränser. Men den samlade bedömningen är att förändrat agerande från den organiserade brottsligheten kommer kräva förändringar gällande styrningen av det brottsförebyggande arbetet för att effektivt kunna möta de nya utmaningarna. För- och grundskolan vill av den anledningen särskilt kommentera inriktningen organiserad brottslighet och skrivningen gällande fokusområdet Umeå växer tryggt och säkert. I skrivningen lyfts utmaningen med den snabba samhällsutvecklingen med förändrade kriminella strukturer. Brottsförebyggande rådet (Brå) har tidigare presenterat rapporten ”Barn och unga i kriminella nätverk - En studie av inträde, brott, villkor och utträde. Den visar att barn i 12–15-årsåldern rekryteras till kriminella nätverk av andra unga. Rekryteringen kan gå snabbt, ibland på bara en dag. Umeå kommun behöver således förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet. Samverkan är en viktig del av det brottsförebyggande arbetet. Den lokala samverkan behöver skapa tydligare styrning, snabbare kontaktvägar och bättre samarbete mellan myndigheter och andra aktörer när barn och unga riskerar att begå eller begår grova brott. Genom en tydligare styrning, mer kontinuerlig analys, snabbare kontaktvägar och anpassningar av arbetssätt samt en mer utvecklad lokal samverkan kan vi bli effektivare och nå bättre resultat. Det är också centralt med ökad kunskap om vad som främjar samverkan i det praktiska arbetet, som exempelvis ledningens stöd, tillgång till resurser, uppföljning samt kunskap och förståelse för varandras uppdrag. För- och grundskolenämnden anser även att det borde finnas en hänvisning till det nya säkerhetskapitlet som införts, med verkan från 1 juli 2025, för att öka tryggheten i skolor och förskolor. För- och grundskolenämnden anser att det brottsförebyggande programmet borde innefatta en tydlig hänvisning till det nya säkerhetskapitlet, som syftar till att stärka tryggheten och förebygga brott inom skolväsendet samt ligger i linje med nuvarande fokusområden vilket möjliggör integrering i det brottsförebyggande programmets struktur och målformuleringar. I säkerhetskapitlet framgår följande:

- Skolenheter åläggs att vidta åtgärder för att hindra obehöriga från att vistas på skolområdet.
- Rektorer ges befogenhet att vid särskilda omständigheter undersöka elevers väskor, i syfte att tidigt upptäcka brott, allvarliga kränkningar eller andra hot mot säkerheten.
- Alla brott inom skolmiljön ska anmälas till Polismyndighet, om inte övervägande skäl talar emot det.

För- och grundskolnämnden anser att genom en inkludering av säkerhetkapitlet i det brottsförebyggande programmet förstärks det rättsliga stödet för våra brottsförebyggande

insatser riktade till barn och unga, samtidigt som vi säkerställer att arbetet bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer om brister i styrning, behov av snabbare kontaktvägar och bättre samarbete mellan myndigheter och andra aktörer när barn och unga riskerar att begå eller begår grova brott. Frågor kring genomförande och styrning gällande barn och unga i organiserad brottslighet hanteras inom arbetet med UVTS och BOB. Skrivningen kvarstår.

Hänvisning till det nya säkerhetskapitlet nämns redan i programmet och justeras för en mer detaljerad beskrivning under rubriken 'rättslig grund'. Längre utlägg av nya säkerhetskapitlet utesluts för att det kräver för mycket utrymme i programmet.

Fritidsnämnden

Synpunkter

Fritidsnämnden ställer sig bakom remissversionen av Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026–2027. Programmet ger en välskriven och tydlig presentation av bakgrund, syfte, prioriterade inriktningar och fokusområden. Fritidsnämnden adresseras särskilt inom en av de sex inriktningarna: organiserad brottslighet. Inom detta område bedriver nämnden redan idag ett aktivt arbete, främst genom UVTS, men också genom de åtgärder som vidtas och planeras för att motverka välfärdsbrottslighet, såsom bidragsfusk. Det kan övervägas att i programmet ge skyddsfaktorer för barn och unga ett tydligare utrymme, som komplement till arbetet med riskfaktorer. Skyddsfaktorer som meningsfull fritid, delaktighet och positiva vuxenrelationer har stor betydelse för att minska risken för kriminalitet. Att lyfta fram skyddsfaktorer bidrar till ett positivt och lösningsinriktat perspektiv där fokus ligger på att stärka det som fungerar och som kan leda unga bort från kriminalitet.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer med synpunkten gällande förtydliganden kring skyddsfaktorer. Skrivningen justeras under ‘organiserad brottslighet’ och ‘fokusområde’.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Synpunkter

Det brottsförebyggande programmet upplevs som väl genomarbetat och strukturerat. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har inga invändningar mot det förslag som presenteras i remissversionen. Däremot vill nämnden föra fram nedanstående kommentarer avseende innehållet i avsnittet som behandlar fokusområdet UVTS (Umeå växer tryggt och säkert). I avsnittet lyfts den snabba samhällsutvecklingen samt förändringar inom den kriminella strukturen som påverkansfaktorer. Nämnden vill här betona vikten av att kommunen och dess förvaltningar har en god förmåga att vara flexibla och snabbt kunna ställa om. Detta är en avgörande komponent för att kunna möta framtida utmaningar på ett effektivt och hållbart sätt. Den snabba förändringstakten kräver en organisation som kontinuerligt analyserar omvärlden, anpassar sina arbetssätt och samverkar brett inom både kommunala och externa nätverk. Förmågan att tidigt identifiera förändrade risk- och hotbilder, och agera utifrån dessa, är central i det förebyggande arbetet. En annan viktig del som för närvarande saknas i det brottsförebyggande programmet är en tydlig hänvisning till det nya säkerhetskapitlet i skollagen. Detta kapitel, som införts i syfte att stärka tryggheten och förebygga brott inom skolväsendet, ligger i direkt linje med våra nuvarande fokusområden och bör integreras i programmets struktur och målformuleringar. I det nya säkerhetskapitlet framgår bland annat följande:

- Skolenheter åläggs att vidta åtgärder för att hindra obehöriga från att vistas på skolområdet.
- Rektorer ges befogenhet att vid särskilda omständigheter undersöka elevers väskor, i syfte att tidigt upptäcka brott, allvarliga kränkningar eller andra hot mot säkerheten.
- Alla brott inom skolmiljön ska anmälas till Polismyndighet, om inte övervägande skäl talar emot det.

Genom att inkludera detta kapitel i programmet förstärks det rättsliga stödet för våra brottsförebyggande insatser till våra barn och unga, samtidigt som vi säkerställer att arbetet bedrivs i enlighet med gällande lagstiftning. Nämnden vill också uppmärksamma kommunen på behovet av att lyfta betydelsen av arbetsmarknadsenhetens insatser, i synnerhet för unga, för att bryta utanförskap och skapa egenförsörjning och därigenom verka brottsförebyggande.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer om brister i styrning, behov av snabbare kontaktvägar och bättre samarbete mellan myndigheter och andra aktörer när barn och unga riskerar att begå eller begår grova brott. Frågor kring genomförande och styrning gällande barn och unga i organiserad brottslighet hanteras inom arbetet med UVTS och BOB. Skrivningen kvarstår.

Hänvisning till det nya säkerhetskapitlet nämns redan i programmet och justeras för en mer detaljerad beskrivning under rubriken 'rättslig grund'. Längre utlägg av nya säkerhetskapitlet utesluts för att det kräver för mycket utrymme i programmet.

Behovet av arbete för unga beskrivs under 'UVTS' och 'Fokusområde'. Skrivningen kvarstår.

JUSK

Synpunkter

Jämställdhetsutskottet välkomnar det brottsförebyggande programmet och uppfattar att prioriteringarna är väl underbyggda och att det finns en tydlighet i hur arbetet förväntas se ut och hur det förhåller sig till övrigt arbete och styrning i kommunen. Under rubriken ”Vilka omfattas av programmet” nämns att kommunens grunduppdrag genom dess olika förvaltningar bidrar direkt till att förebygga brott. Utskottet ser gärna att detta ytterligare utvecklas i linje med Umeåbrås rapport Nulägesanalys 2025 Rekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet där följande text finns att läsa: ”Om vi vill förebygga rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk är det viktigt att alla barn får en trygg uppväxt fri från våld och förtryck, att de klarar skolan, att familjer får hjälp och stöd av socialtjänsten, att barn känner framtidstro och har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter och prosociala sammanhang - och att alla förvaltningar har rätt förutsättningar för att fullt ut uppfylla sitt grunduppdrag.” Jämställdhetsutskottet välkomnar att våld i nära relationer är en av programmets prioriteringar och ser positivt på att mäns våld mot kvinnor uttryckligen nämns som ett särskilt allvarligt och utbrett samhällsproblem, något som också ligger i linje med den nationella jämställdhetspolitiken. I linje med det särskilda fokusområde som nämns i detta avsnitt om behovet av att kartlägga och analysera målgruppen unga under 18 år när det gäller våld i ungas parrelationer ser jämställdhetsutskottet att kommunens UNGA-enkät kan vara ett viktigt verktyg framåt i detta arbete.

Utskottet ser dock att det genom avgränsningen våld i nära relationer finns en risk att osynliggöra andra former av könsbaserat våld som inte alltid sker inom en nära relation, men som är minst lika omfattande och allvarliga. Hit hör bland annat våldtäkt och andra sexuella övergrepp där förövaren är en bekant eller helt okänd, prostitution och människohandel för sexuella ändamål eller exploatering i digitala miljöer. Utskottet vill därför understryka vikten av att kommunen i sitt brottsförebyggande program tydligare inkluderar ett helhetsperspektiv på könsbaserat våld. Begreppet mäns våld mot kvinnor och könsbaserat våld bör användas parallellt med “våld i nära relationer” för att undvika exkludering.

Kartläggning och analys bör även omfatta våldsuttryck utanför parrelationer. Förebyggande insatser riktas mot hela bredden av könsbaserat våld, inte enbart inom ramen för nära relationer. Genom ett bredare angreppssätt kan programmet ännu bättre svara mot både den nationella jämställdhetspolitikens mål och de internationella åtaganden Sverige har genom

Istanbulkonventionen. Vad gäller prioriteringen hatbrott och diskriminering lyfts behovet av att kartlägga omfattningen av de hatbrott och den diskriminering som sker på grund av etnisk tillhörighet eller trosuppfattning i Umeå. Jämställdhetsutskottet önskar att det i programmet förtydligas varför just dessa två grunder för hatbrott valts ut specifikt och inte exempelvis sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. I dokumentet nämns att minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer som förhindrar normbrytande och kriminellt beteende i kommunen. Utskottet förstår att begreppet ”normbrytande beteende” har en annan betydelse inom det brottsförebyggande området men vill ändå lyfta att det i relation till jämställdhetsarbetet är problematiskt att prata om normbrytande beteende i negativa termer. I den nuvarande strategin för jämställdhetsarbete i Umeå kommun (antagen 2017, under uppdatering) finns nuvarande stycke att läsa: ”Att arbeta för jämställdhet innebär att synliggöra och förändra de maktrelationer och attityder som traditionellt ligger bakom mäns våld mot kvinnor och att ha en nolltolerans mot sexism. Det skapar ett normbrytande samhälle där människor oavsett könsidentitet och sexualitet känner sig trygga och inkluderade.” Jämställdhetsarbete bland annat handlar om att bryta de normer och strukturer som begränsar kvinnors och mäns möjligheter. Utskottet önskar därför att användningen av att ”förhindra normbrytande beteende” ses över i programmet.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK tackar jämställdhetsutskottet för ett värdefullt och konstruktivt yttrande kring språkbruk och användningen av begreppet normbrytande i det pågående arbetet med att ta fram ett nytt styrdokument för att förebygga brott. Synpunkterna tydliggör en viktig aspekt av begreppets dubbla innebörd. Inom det brottsförebyggande området används termen normbrytande beteende ofta deskriptivt för att beteckna handlingar som avviker från lagar, regler eller etablerade sociala förhållningssätt och som kan utgöra riskfaktorer för kriminalitet. I jämställdhets- och rättighetsarbetet används däremot normbrytande i en mer frigörande och positiv betydelse, som ett uttryck för individers rätt att avvika från stereotypa könsroller och andra begränsande samhällsnormer. SLK menar att kommunens avsikt inte bör vara att motverka eller problematisera det senare, utan att genom tidiga insatser motverka normbrytande beteenden som riskerar att leda till brott mot eller skada för andra. Samtidigt delar vi jämställdhetsutskottets syn på vikten av att värna om barn och ungas rätt till självständighet, mångfald och fri utveckling. Mot denna bakgrund kommer texten i programmet att preciseras för att undvika begreppsförväxling under ‘Bakgrund’.

SLK instämmer om vikten av grunduppdraget och förutsättningar för att uppfylla grunduppdraget i samtliga förvaltningar. Skrivningen justeras för att understryka detta ytterligare under rubriken ‘vilka omfattas av programmet’.

SLK instämmer med synpunkterna angående hatbrott och diskriminering. Skrivningen justeras under ‘Hatbrott och diskriminering’ och ‘fokusområde’ för att inkludera hatbrott och diskriminering enligt de sju diskrimineringsgrunderna.

Misshandel av kvinnor av för dem bekanta gärningspersoner framträder i lägesbilden som ett särskilt allvarligt problem. Detta motiverar en prioritering av våld i nära relationer utan att osynliggöra de övriga formerna av könsbaserat våld. SLK instämmer med att problemet kan kopplas till det bredare strukturella fenomenet mäns våld mot kvinnor. Detta är ett samhällsfenomen som rotas i maktstrukturer och normer som historiskt placerar män i en dominant roll. Att fokusera på våld i nära relationer bidrar till att bryta denna cykel.

Vidare har SLK mottagit ytterligare ett remissvar som belyser våld i nära relationer ur ett annat perspektiv: UKF understryker att det finns ett stort mörkertal för män som utsätts för våld i nära relationer och föreslår att programmet breddas så att även mäns utsatthet tas med i beaktande. Remissvaren är inte motsättningar utan komplementära synsätt. Prioriteringen av våld i nära relationer är baserad på den lokala analysen, men genom den föreslagna textändringen kan programmet både erkänna mäns utsatthet och behålla det strukturella fokuset på mäns våld mot kvinnor samt inkludera ett brett perspektiv på alla former av könsbaserat våld. Föreslagna ändringar utgör en välavvägd kompromiss mellan UKF och JUSK utan att frångå det kunskapsbaserade arbetet. Texten justeras under ‘Våld i nära relation’.

Kulturnämnden

Synpunkter

Kulturnämnden ställer sig bakom förslaget till Brottsförebyggande program. Dock anser kulturnämnden att de kulturella bidragen borde klargöras tydligare, speciellt i delarna om Umeå växer tryggt och säkert sidorna 3 – 5. Kulturnämnden har tilldelats ett ansvar men verksamheterna synliggörs inte. Jämför bilagan om analysen av brottsförebyggande insatser i verksamhetsplanerna. Kulturnämndens bidrag med såväl egen verksamhet inom kulturskola, biblioteket och programverksamhet tillsammans med stöd till kulturföreningar är en betydande insats för att erbjuda barn och unga en alternativ och meningsfull fritid. Under kapitlet ”Brott i digitala miljöer”, sidan 9 vill kulturnämnden påtala att även biblioteken redan har ett uppdrag och arbetar med kompetensinsatser för att motverka digital desinformation.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer med nämndens yttrande om det kulturella arbetet vilket också synliggörs i bilagan ‘analys av befintligt brottsförebyggande arbete’. Verksamheters specifika arbete nämns inte för att dokumentet då skulle bli för långt. Med anledning av nämndens

uppmärksammande om bibliotekens roll att motverka digital desinformation kompletteras listan av ansvariga för ‘Brott i digitala miljöer’ till att också inkludera kulturnämnden.

Äldrenämnden

Synpunkter

Äldrenämnden beslutar att ställa sig bakom förslag till remissyttrande till Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026-2027 med följande kompletteringar:

- Remissyttrandet kompletteras med en skrivelse om att hot och hat mot förtroendevalda och tjänstepersoner bör finnas med i det brottsförebyggande programmet.
- Den första meningen i det andra stycket i remissyttrandet kompletteras med följande: ”…och att därför programmet bör utformas så att även äldrenämndens ansvar framgår.”

Äldrenämnden välkomnar att Umeå kommuns brottsförebyggande program 2026-2027 syftar mot att säkerställa en tydlig och långsiktig struktur för kommunens brottsförebyggande arbete. Programmet tydliggör en kunskapsbaserad prioritering av kommunens brottsförebyggande arbete och samordnande ansvar där merparten av arbetsområden speglar kommunens profilering mot brottsförebyggande åtgärder inom barn- och unga området.

Äldrenämnden vill särskilt betona att brottsförebyggande arbete är en angelägenhet för kommunens invånare som är 65 år och äldre och att därför programmet bör utformas så att även äldrenämndens ansvar framgår. Äldreperspektivet och äldreomsorgen återspeglas inte i programmets inriktningar, fokusområden, ansvar, eller samverkansstrukturer. Åtgärdsområdena är aktuella för befintligt arbete inom äldreomsorgen, exempelvis inom området organiserad brottslighet, våld i nära relationer, narkotikabrott, hatbrott och diskriminering och brott i digitala miljöer. Från lokala uppgifter ser vi att åldersgruppen 65 år och äldre är målsäganden vid 12% av inkomna polisanmälningar och utgör 3% av misstänkta gärningspersoner. Viktat efter befolkningsmängd utgör andelen målsäganden som är 65 år och äldre en betydande volym.

Brottsförebyggande är en aktuell fråga för äldrenämnden som senast i maj gav en rad uppdrag till förvaltning gällande brott mot äldre, bland annat om att stärka samverkan, rutiner och insatser för att förhindra brott mot äldre, säkerställa stöd till brottsoffer och säkerställa att kommunen agerar med tillräcklig kraft och skyndsamhet vid misstanke om brott mot äldre. Brottsrubriceringar angränsar även till annat utvecklingsarbete inom äldreomsorgen som förebyggande mot våld, skadligt bruk och beroende, välfärdskriminalitet och säker vård och omsorg.

Här ser äldrenämnden en risk för dubbelarbete med parallella samverkansstrukturer för brottsförebyggande utvecklingsarbete som inte faller inom prioriteringsområdet barn- och unga.

Äldrenämnden vill avslutningsvis framhålla vikten av att det brottsförebyggande programmet inkluderar ett särskilt avsnitt om hot och hat riktat mot förtroendevalda och tjänstepersoner.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer med nämndens yttrande om det ansvar nämnden tar idag i det brottsförebyggande arbetet i kommunen. Samverkan över nämnder och brottsområden är viktigt för att undvika parallellarbete. Äldrenämnden läggs till som ansvariga under ‘Organiserad brottslighet’ med anledning av att nämndens arbete är avgörande för att förebygga välfärdsbrott. Vidare läggs nämnden till som ansvariga för ‘Brott i digitala miljöer’ med anledning av nämndens roll i att förebygga bedrägerier, samt som ansvariga för ‘Våld i nära relationer’ då våld inte undgår någon ålderskategori.

Brott mot äldre är en viktig fråga, och den hanteras redan i nämndens ordinarie ansvar: nämnden arbetar för att stärka samverkan, förbättra rutiner och förebygga brott mot äldre, samt att ge stöd till brottsoffer och agera kraftfullt vid misstanke om brott. Detta arbete är grundläggande för trygg vård och omsorg och sker oberoende av det brottsförebyggande programmet.

Äldrenämndens yttrande om framtagande av ytterligare ett prioriterat område för hot och hat mot förtroendevalda och tjänstepersoner tas med i programarbetet framöver. Hot och hat mot förtroendevalda adderas till det prioriterade området ‘Hatbrott och diskriminering’ utifrån behovet av bättre kartläggning.

Kommunens resurser för strategiskt brottsförebyggande arbete är begränsade samt brottsproblematikerna är många och därför måste programmet fokuseras på några få brottsområden. Detta innebär inte att andra områden är oviktiga; de hanteras inom respektive nämnds grunduppdrag och i samverkan med polis och andra aktörer. Prioriteringarna i programmet ska vara dynamiska och svara mot utvecklingen av brottsligheten.

Tekniska nämnden

Synpunkter

Tekniska nämnden tycker att det är ett väldigt viktigt område att arbeta med och välkomnar greppet med långsiktig styrning och förebyggande arbete. Insatser som utgår från målstyrning och kunskap främjar en effektiv användning av kommunens resurser.

Programmet är tydligt med indelningen i fokusområden. Inledningsvis finns beskrivet att ett arbete pågår med att utveckla en riktlinje för prioritering i det brottsförebyggande arbetet. Det hade varit värdefullt att veta hur prioriteringen mellan de olika fokusområden som tas upp kommer att se ut och om något fokusområde kommer att ha större prioritet. Kan det tydliggöras på något sätt i programmet eller nämnas hur prioriteringen kommer ske?

För det första fokusområdet "Organiserad brottslighet" har Tekniska nämnden (TN) tilldelats ett ansvar, vilket är rimligt utifrån ansvaret att erbjuda trygga offentliga miljöer, som i sin tur kan påverka om brott sker eller inte. För detta fokusområde kan både Gator och parker och Fastighet bidra med kunskap och åtgärder i våra parker, torg och gemensamma utrymmen samt för utveckling av trygga skolgårdar.

För fokusområde "Hatbrott och diskriminering" har IT-nämnden (ITN) tilldelats ett ansvar, främst för att ta fram en hemsida. Det är felaktigt då det är Tekniska nämnden (TN) som har kommunens IT-verksamhet (DOIT), så detta bör revideras. Det kanske också kan förtydligas om det ska vara en sida på kommunens webb eller om ska det vara en helt egen hemsida samt på vilket sätt det kan bidra till att utveckla arbetet. Likaså för fokusområdet "Brott i digitala miljöer" behöver ansvarig nämnd IT-kapacitetsnämnden (ITN) ersättas med Tekniska nämnden (TN). För detta fokusområde ser Tekniska nämnden att DoIT kan bidra med kunskap.

Även om frågan om brott i digitala miljöer lyfts fram mer när det blir tilldelat ett eget fokusområde så skulle delar av det också kunna höra ihop med fokusområdet "Organiserad brottslighet", eftersom rekrytering till organiserad brottslighet i stor utsträckning har uppgetts ske på digitala plattformar. I inledningen av programmet kanske det kan tydliggöras hur dessa fokusområden avgränsas eller nämna att det kan finnas beröringspunkter mellan fokusområden.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer med yttrandet gällande riktlinje för prioritering. Riktlinjen är fortsatt under arbete i samråd med Ekonomi och styrning. Riktlinjen kommer att vara vägledande och beskriva hur kommunen kan, på ett kunskapsbaserat och transparent sätt, prioritera bland brottsområden och brottsförebyggande åtgärder. Skrivningen justeras för att inkludera fler detaljer om riktlinjen under rubriken ‘Planerade styrdokument’.

SLK välkomnar yttrandet om hur tekniska nämndens verksamheter kan bidra i arbetet med UVTS och beaktas framöver i arbete med UVTS.

SLK beaktar felskrivningen gällande tilldelat ansvar för nämnder för ‘Hatbrott och diskriminering’ samt ‘Brott i digitala miljöer’ och skrivningen justeras. Skrivningen om en hemsida för bättre transparens och tillgänglighet kvarstår då syftet med programmet bland annat är att säkerställa en tydlig riktning men inte innehålla specifika åtgärder. SLK är

samordnare av programmet och kan agera rådgivare till nämnderna och verksamheterna i framtagande av åtgärder som svarar mot fokusområdet.

SLK instämmer med yttrandet om prioriterade områden. Uppdelningen av prioriterade områden är mer arbiträra än en spegling av verkligheten. En paragraf som beskriver logiken för uppdelningen av prioriterade områden adderas under rubriken ‘Bakgrund’.

Valnämnden

Synpunkter

Valnämnden vill understryka vikten av just detta (integrera ett brottsförebyggande perspektiv i våra verksamheter och samverka på ett systematiskt sätt). Att brottsförebyggande perspektiv och att samverkan är väl integrerade i nämndens verksamhet är en viktig framgångsfaktor.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK välkomnar valnämndens integrering av brottsförebyggande perspektiv i nämndens verksamhet. Inga justeringar behövs.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Synpunkter

Under rubriken ”Vilka omfattas av programmet” görs en uppräkning av verksamheter som direkt bidrar till att förebygga brott genom sin verksamhet. Nämnden anser att listan kan göras längre och att det finns en stor potential i att nämnderna fortsätter integrera och utveckla ett brottsförebyggande perspektiv inom respektive verksamhet. För att nämnderna ska kunna växla upp och bli riktigt vassa med alla medarbetare som interna och externa öron/ögon behövs löpande kompetensutveckling och ett kulturbygge över tid. Nämnderna behöver antingen utveckla egen internstrategisk kompetens alternativt få ett verksamhetsnära stöd genom strateger inom kommunstyrelsen. Alternativen har sina för- och nackdelar men för de mindre nämnder bedöms ett verksamhetsnära stöd av kommunstyrelsen som det mest kostnadseffektiva. Oavsett alternativ behövs viss resursförstärkning om arbetssätt och ambitionsnivå ska kunna utvecklas på bästa sätt.

Remissversionen behöver i sin helhet en språklig genomgång utifrån ett förenklings- och klarspråksperspektiv. Texten består av långa meningar, upprepningar och omotiverat svåra ord. Exempelvis finns under rubriken ”Hatbrott och diskriminering” följande mening: …att genom kontinuerlig, datadriven kartläggning av hatbrott och diskriminering samt löpande,

tvärsektoriella kompetenshöjande insatser bygga en inkluderande kommun som effektivt motverkar strukturell och interpersonell diskriminering.

Under rubriken ”Genomförande av programmet” behövs en rättvisande beskrivning av förhållandet mellan kommunstyrelsen och nämnderna. Kommunstyrelsen kan inte säkerställa genomförande i ansvar fördelat till nämnd. Om en nämnd mot förmodan inte följer ett program kan kommunstyrelsen agera utifrån sin uppsiktsplikt.

Under rubriken ”Organiserad brottslighet” nämns inte att miljö- och hälsoskyddsnämnden är en viktig del. Inom det brottsförebyggande arbetet är miljö- och hälsoskyddsnämnden en viktig del exempelvis genom Lokal operativ samverkan (LOS) som sker tillsammans med flera andra kommunala verksamheter samt polisen. Arbetet inom LOS är samhällsviktigt och bidrar till att Umeå ska växa tryggt och säkert. I myndighetsgemensamma insatser visas samhällets samlade kraft. Arbetet berör tillsyn och kontroll inom livsmedelslagstiftningen, alkohollagen, miljöbalken, samt tobak- och nikotinprodukter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansvarar också för budget- och skuldrådgivning. Socioekonomisk utsatthet är en riskfaktor för kriminalitet. Den socioekonomiska utsattheten går dessutom lätt i arv från föräldrar till barn. Både förebyggande arbete och rådgivning kan därmed bidra i att motverka denna riskfaktor för rekrytering till organiserad brottslighet. Miljö- och hälsoskyddsnämnden bör ha ett ansvar för inriktningen organiserad brottslighet.

Under rubriken ”Narkotikabrott” anges; ”Umeå Miljö och Hälsoskydd har redan en etablerad och välfungerande verksamhet som arbetar med tillsyn och kontroll hos krögare för att bekämpa otillåten alkoholservering.” I Umeå kommun är det miljö- och hälsoskyddsnämnden genom stadsbyggnadsförvaltningen som ansvarar för tillsyn enligt alkohollagen. Nämnden beskriver inte verksamheten som att bekämpa otillåten alkoholservering utan tillsynen syftar till att säkerställa att alkoholförsäljning och servering sker på ett ansvarsfullt och lagligt sätt. Viktigt också att omnämna samma nomenklatur för nämndens verksamhet. Säkerställ därför att verksamheten omnämns som Miljö- och hälsoskyddsnämnden och inga andra begrepp, vilket förekommer i nuvarande remissutgåva.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

Nämnden har lämnat samma yttrande som byggnadsnämnden med undantag för yttrandet gällande organiserad brottslighet och ansvar samt yttrandet gällande nomenklaturen. Nedan redogörs SLK:s kommentar och bedömning av de yttranden som är unika för miljö-och hälsoskydd. Se SLK kommentarer och bedömning av resterande yttrande under byggnadsnämnden.

SLK instämmer med MHN och ser positivt på synpunkter om inkludering av MHN i ansvariga nämnder för organiserad brottslighet. Nämnden läggs till som ansvariga under rubriken ‘organiserad brottslighet’ och ‘ansvar’.

SLK beaktar yttrande om felaktig beskrivning av nämndens arbete med tillsyn samt nomenklatur. Skrivningen justeras under ‘narkotikabrott’.

Umeå kommunföretag

Synpunkter

UKF välkomnar ambitionen att säkerställa en tydlig styrning och långsiktig struktur för Umeå kommuns brottsförebyggande arbete genom att klargöra ansvarsfördelning, främja samordning över sektorsgränser och definiera fokusområden. Vi har följande synpunkter för att öka tydligheten och göra det föreslagna programmet lättare att tillämpa i det dagliga arbetet inom de kommunala bolagen:

• Ett av syftena med programmet är att klargöra ansvarsfördelning. Från de kommunala bolagens sida upplever vi dock att det inte blir tydligt varför ansvar för enskilda inriktningar och fokusområden, i detta fall inriktningen ”Organiserad brottlighet”, har fördelats till bolagen. Vi anser också att det är otydligt vilket ansvar vi har inom tilldelad inriktning och vad ansvaret faktiskt innebär i praktiken. Värt att nämna är att bolagen även bidrar till andra inriktningar än ”Organiserad brottslighet”.

• Ytterligare ett syfte är att främja samordning över sektorsgränser. Vi tror att detta är helt avgörande för att uppnå målsättningen att flytta fram positionerna och skapa ett tryggare och mer hållbart Umeå. Vi uppfattar dock inte att det är tydligt hur samordningen ska ske i praktiken samt vem som är ansvarig för denna viktiga koordinering.

• Programmets innehåll uppfattas till stora delar utgöra en strategi eller plan för arbetet genom utpekade inriktningar och fokusområden. Om det faktiska syftet med programhandlingen är att beskriva Umeå kommuns övergripande prioriteringar för det brottsförebyggande arbetet bör detta också tydligt framgå av syftet. En tydlig övergripande prioritering är bra och skapar förutsättningar för ökad genomförandekraft inom Umeå kommunkoncern. Inom de specifika fokusområden vill vi lämna nedanstående synpunkter och kommentarer på Umeå kommuns brottsförebyggande program.

• Organiserad brottslighet och Umeå växer tryggt och säkert (UVTS) är de kommunala bolag en av många ansvariga. Här arbetar flera av de kommunala bolagen med feriejobb, praktikplatser, sponsring av idrott och skapa intresse för bolagens olika verksamheter. Det är exempel på viktigt arbete som på olika sätt bidrar till att sysselsätta ungdomar och hålla dem på avstånd från att rekryteras till organiserad brottslighet.

• Våld i nära relationer. Nyligen kom Jämställdhetsmyndigheten ut med information om att ungefär var femte man någon gång blivit utsatt för våld och att det får ske i det tysta utan att det upptäcks. Det vanligaste våldet är att de utsätts för psykiskt våld, men även fysiskt och sexuellt våld förekommer. Man bedömer också mörkertalet som stort. Vi anser att kommunen

behöver bredda sin syn på våld i nära relationer och att det ska handla om just våld i nära relationer, och inte bara mäns våld mot kvinnor. Här kan Umeå kommun göra skillnad och även hjälpa utsatta män och familjer och bidra till minskade problem i samhället. Jämställdhetsmyndigheten har tagit fram förslag till insatser som man kan arbeta med och där många av förslagen kan realiseras i kommunen regi. Vi förslår att man utgår från dessa förslag och slutsatser när man planerar sina insatser.

• Våld mot och mellan barn. Fysiskt våld mot, och mellan barn är allvarligt och det är bra att det lyfts i det brottsförebyggande programmet. Vi undrar dock vart insatser för att minska psykiskt våld mot, och mellan barn hanteras.

• Narkotikabrott. Vi anser att förebyggande insatser är mycket viktiga i tidig ålder och funderar över skrivningen 18 år och uppåt. Är det nödvändigt att begränsa åldersspannet, eller är insatser även viktiga för de ännu yngre?

• Ett område som kan lyftas i det brottsförebyggande programmet är Umeås framgångsrika arbete med att skapa trygga miljöer och städer. Kanske hör det mest hemma i Trygghetsplanen? Vi anser ändå att Umeå sticker ut och att systematiskt arbeta med samhällsplanering för att öka tryggheten är en viktig pusselbit i ett brottsförebyggande arbete.

Vi bidrar gärna i det fortsatta arbetet att utforma detta viktiga program.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK välkomnar UKF vilja att bidra i det fortsatta arbetet med programmet.

SLK instämmer med yttrandet om och förtydligande av ansvar i programmet samt samordning i genomförande av program. Skrivningen justeras under “genomförande av program”. SLK beaktar yttrandet om otydligt syfte med programmet. Programmet är format just som ett program och inte en plan eller strategi för att följa lagen (SFS 2023:196) och kommunens organisatoriska struktur. För detaljerad beskrivningen av utformningen av program, se riktlinje för styrande dokument. Prioriteringen av brott är baserad på lägesbilden enligt lag (SFS 2023:196). Beskrivning av processen bakom prioriteringen återfinns i tjänsteskrivelsen bifogat med programmet.

SLK instämmer med yttrandet att de kommunala bolagens arbete med arbetsmöjligheter för barn och unga är särskilt viktiga och därför lyfts detta upp som ett behov under ‘organiserad brottslighet’ på sida 5.

SLK instämmer med kommentaren om ‘våld mot och mellan barn’ dock uttrycker programmet inte *fysiskt* våld mot barn, utan SLK har medvetet valt ordet ‘våld’ för att inkludera alla former av våld.

Gällande prioriteringen av narkotikabrott bland unga vuxna och frågeställningen om förebyggande av narkotikabrott är viktigt även för barn anser SLK att förebyggande av

narkotikabrott är viktigt för alla åldersgrupper. Anledningen till prioriteringen av unga vuxna grundas på lägesbilden vilken beskrivs övergripande i programmet och i en djupare analys i lägesbilden bifogat med programmet. Under rubriken ‘Narkotikabrott’ och stycken nedanför det kommenterade beskrivs åtgärder riktade till barn och unga. Skrivningen kvarstår.

Stadsledningskontoret har mottagit två remissvar som belyser våld i nära relationer ur olika perspektiv: UKF understryker att det finns ett stort mörkertal för män som utsätts för våld i nära relationer och föreslår att programmet breddas så att även mäns utsatthet tas med i beaktande, medan Jämställdhetsutskottet påpekar att en ensidig avgränsning till ”våld i nära relationer” riskerar att osynliggöra andra former av könsbaserat våld såsom våldtäkt, människohandel och digital exploatering och därför vill se både begreppet “mäns våld mot kvinnor” och ett helhetsperspektiv på könsbaserat våld användas parallellt. Remissvaren är inte motsättningar utan komplementära synsätt. Prioriteringen av våld i nära relationer är baserad på den lokala analysen och är i linje med den nationella jämställdhetspolitiken. Genom den föreslagna textändringen kan programmet både erkänna mäns utsatthet och behålla det strukturella fokuset på mäns våld mot kvinnor samt inkludera ett brett perspektiv på alla former av könsbaserat våld. Föreslagna ändringar utgör en välavvägd kompromiss mellan UKF och JUSK utan att frångå det kunskapsbaserade arbetet. Texten justeras under ‘Våld i nära relation’. Vidare sker våld mot män oftast i utemiljön där gärningspersonen är en man, och är ett brott som kommunen i samverkan med flera aktörer arbetar med att åtgärda.

Individ och familjenämnden

Synpunkter

Nämnden ser att det hade varit till fördel att involvera förvaltningarna i arbetet med programmet och inhämta synpunkter från nämnderna i ett tidigare skede. Det finns behov av att tydliggöra programmets roll utifrån andra program och inriktningsmål inom området. Nämnden föreslår att kommunstyrelsen ser över möjligheten att prioritera programmets innehåll i enlighet med fullmäktiges inriktningsmål. Detta skulle göra styrningen tydligare för nämnderna. Det behöver också tydliggöras hur nämnderna ska arbeta med åtgärderna som beskrivs i programmet och hur det ska följas upp. Nämnden föreslår därför att det brottsförebyggande programmets koppling till den befintliga programstrukturen ses över utifrån styrning och uppföljning. Slutligen förslår nämnden att ansvarsfördelningen i programmet ses över utifrån gällande reglemente för nämnderna. Programmet beskriver tydliga ambitionshöjningar som inte är finansierade men där nämnder pekas ut som ansvariga, däribland IFN som redan idag har en synnerligen ansträngd ekonomi trots sin mycket låga nettokostnad.

Inom socialtjänsten i Umeå kommun finns sedan många år verksamheter som i samverkan med polisen, regionen och skolan arbetar brottsförebyggande. Det pågår ett omställningsarbete utifrån den nya socialtjänstlagen, fler insatser erbjuds utan biståndsprövning och verksamheterna ska arbeta mer förebyggande och uppsökande. I följande stycken väljer nämnden att belysa det brottsförebyggande arbetet utifrån några fler perspektiv.

Brottsförebyggande arbete - barn och unga med funktionsnedsättningar

Enligt en rapport från Myndigheten för delaktighet1 (MFD) har barn och unga med funktionsnedsättningar ett sämre resultat på alla riskfaktorer för normbrytande beteende som ingår i rapporten2. Riskerna uppstår när omgivningen inte förmår möta barnets behov, och riskerna samspelar. I Sida 3 av 7 rapporten beskrivs tre särskilt sårbara grupper: barn och unga med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar, flickor med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar och barn och unga utan diagnostiserad eller konstaterad funktionsnedsättning. Det finns hinder mot att möta barn och unga med funktionsnedsättningar både på en strukturell nivå såsom väntetider, och på insatsnivå, att insatserna inte är anpassade efter målgruppens behov. Utifrån rapporten dras ett antal slutsatser. En är att det brottsförebyggande arbetet i högre grad måste genomsyras av barns och ungas varierande funktionsförmåga vilket innefattar insatser på olika nivåer för att förebygga och åtgärda normbrytande beteende och kriminell rekrytering. MFD bedömer att kommuner behöver göra detta för att anses bedriva ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete. I arbetet bör olika former av kunskapshöjande insatser ingå samt uppföljning och utvärdering av insatser. Slutligen presenterar MFD fyra utvecklingsområden: säkerställa att tidiga insatser blir tillräckligt tidiga, undanröja hinder och otillgänglighet i viktiga samhällsfunktioner, utveckla brottsförebyggande arbete för barn, unga och föräldrar med funktionsnedsättning3 samt fler åtgärder och insatser så att alla föräldrar kan ta sitt föräldraansvar. I rapporten ”Brottligheten i Umeå - Lägesbild 2023” avsnitt 5 C ”Brott mot samhällets ordning/Hatbrott och diskriminering” hänvisas till en rapport4 från Rättighetscentrum Västerbotten. Rättighetscentrum uppger att det har skett en markant ökning av diskrimineringsärenden de senaste åren som rör elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF) såsom autism, ADHD och dyslexi. Oftast handlar det om bristande tillgänglighet gällande anpassningar i skolmiljön, avsaknad av extra personalresurser eller bristande åtgärder i undervisningen. Rättighetscentrum beskriver att elever med NPF ofta får otillräckligt stöd och att anpassad skolgång införs i ett tidigt skede vilket kan påverka behörigheten till gymnasieprogram. I vissa fall har skolan inte upprättat åtgärdsprogram, eller att elevers behov inte har utretts tillräckligt skyndsamt. I rapporten beskrivs också att åtgärdsprogrammen ofta har brister och att de inte utvärderats. En fungerande skolgång och en positiv skolanknytning är viktiga skyddsfaktorer, på samma sätt kan brister i tillgänglighet och bristfälliga skolprestationer utgöra riskfaktorer5. Utifrån det

perspektivet bör vikten av att barn och unga med funktionsnedsättningar tidigt får sina behov av stöd i skolan tillgodosedda belysas i kommunens brottsförebyggande arbete, och även vikten av att tillgodose vårdnadshavares behov av stöd. Ett exempel på stöd till vårdnadshavare är när det inom första linjen startades en grupp för föräldrar med barn med problematisk skolfrånvaro. Intresset för att vara med var stort, det visade sig att många hade ett behov av att prata om sina erfarenheter med andra som befann sig i liknande situationer. Om behovet av stöd och insatser blir tillgodosett kan det göra stor skillnad för barnet eller ungdomen och vårdnadshavarna under skoltiden men även för framtiden, det kan också minska behovet av stöd från samhället senare i livet.

Brottsförebyggande arbete – vuxna med bostad enligt Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Personer med funktionsnedsättningar har en ökad risk att utsättas för våld och andra brott6, en funktionsnedsättning kan även bli en sårbarhet för rekrytering till kriminella nätverk. Socialstyrelsen fick i juni 2025 i uppdrag av regeringen att utreda förekomsten av att personer med stöd inom LSS rekryteras till kriminella nätverk7. Även i Umeå ses en ökning av kriminalitet hos brukare inom funktionshinderomsorgen. Det förekommer att personer utnyttjas av kriminella och förmås gömma eller förvara exempelvis narkotika i sin LSS bostad, men också att de förmås utföra tjänster och uppdrag utanför bostaden. Även kvinnor med funktionsnedsättningar kan utsättas för sexuellt utnyttjande. Verksamheten ser också att personer med funktionsnedsättningar som inte har insatser från funktionshinderomsorgen kan dras in i kriminalitet och utnyttjas på olika sätt. Utvecklingen innebär en utmaning för verksamheterna i de fall personer som bor i LSS bostad ofta har besök av personer som är påverkade av narkotika eller alkohol och/eller hör till kriminella grupperingar och som upplevs påverka den boende och boendemiljön negativt. En annan utmaning för verksamheterna är situationer då en boende utsätter andra för hot och våldsbrott, efter genomgången rättsprocess stannar ofta personerna kvar i kommunens boenden utifrån att deras behov av och rätt till stöd enligt LSS inte kan tillgodoses inom kriminalvården. I de fall personen döms till rättspsykiatrisk vård flyttar personen ofta tillbaka till kommunens boenden efter att vården har avslutats. LSS bygger på frivillighet och inom lagen finns inte möjligheter till olika begränsningsåtgärder. Varje person har rätt att bestämma själv över sin bostad och att ta emot gäster. Ovan nämnda exempel och situationer kan innebära utmaningar för medarbetare och chefer då de ska tillgodose den enskildes behov, men också andra boendes och medarbetares trygghet och säkerhet. Sammantaget kan frågan om brottsförebyggande arbete belysas utifrån f lera perspektiv. Nämnden ser att det finns behov av att utveckla stödet för funktionshinderomsorgen för att möta och hantera samhällsutvecklingen. Behovet omfattar både arbete för att förhindra att personer med insatser enligt LSS dras in i kriminalitet, och arbete för att säkerställa trygghet och säkerhet i kommunens LSS verksamheter.

Brottsförebyggande arbete - digitala miljöer

Inom inriktningen brott i digitala miljöer ryms både brott mot individer och brott mot organisationer och system. Brottsligheten inom de andra inriktningarna såsom våld i nära relationer, våld mellan barn och hatbrott kan äga rum i digitala miljöer. Världshälsoorganisationen (WHO) har definierat nio olika typer av våld i nära relationer varav digitalt våld är en av dem8. Barn kan utsättas för hot och kränkningar i digitala miljöer, både av bekanta och av okända personer. Skolundersökningen 2023 visade att många barn utsätts för kränkningar i digitala miljöer men att flickor har en högre utsatthet än pojkar, störst var skillnaden gällande sexuella kränkningar9. Barn och unga med funktionsnedsättningar löper högre risk att utsättas för våld och brott, även i digitala miljöer10. Digitala miljöer var också den fjärde vanligaste brottsplatsen för hatbrott 2022, efter allmän plats, hem och skola11. Brott i digitala miljöer mot organisationer och system kan få allvarliga konsekvenser i de fall samhällsviktiga verksamheter påverkas negativt till följd av attacker mot verksamhetssystem. Här blir förebyggande arbete för att säkerställa kontinuiteten i verksamheterna viktigt, så att verksamheterna kan fortsätta fungera även vid störningar och avbrott i verksamhetssystemen. En central del av det brottsförebyggande arbetet i digitala miljöer handlar om att bygga robusta skydd mot cyberattacker. Det innebär att arbeta med både tekniska åtgärder, såsom brandväggar, kryptering och säker autentisering, och organisatoriska rutiner för att snabbt upptäcka och hantera intrångsförsök. Precis som finns beskrivet i programmet finns behov av att kontinuerligt arbeta mer förebyggande, både med tekniska lösningar och skydd av systemen, och med kompetenshöjande aktiviteter för att öka kunskapen och medvetenheten hos användarna. I programmet nämns yrkesverksamma, vårdnadshavare och barn och unga. I takt med att samhället digitaliseras behöver kunskapen om säkerhet i digitala miljöer och om hur brott i digitala miljöer kan förebyggas öka hos befolkningen i stort, så även hos fler av socialtjänstens målgrupper inom Socialtjänstlagen (SoL) och LSS.

Brottsförebyggande arbete - myndighetsutövning och individ- och familjeomsorg

Nämndens verksamheter arbetar aktivt med aktiviteterna utifrån Umeå växer tryggt och säkert, och arbetet som beskrivs i programmets avsnitt ”Organiserad brottslighet” pågår redan. För att komma till rätta med det ekonomiska underskottet har verksamheterna dock beslutat att avvakta med några av aktiviteterna inom Umeå växer tryggt och säkert, men flertalet pågår. Det är angeläget att resurser avsätts för nämndernas arbete med aktiviteterna i det brottsförebyggande programmet så att implementeringen blir så framgångsrik som möjligt. Nämndens verksamheter arbetar också i samverkan med andra förvaltningar inom kommunen för att förhindra och upptäcka välfärdsbrott. Nämnden ser positivt på att det i programmet finns fokus på att utveckla och förbättra kartläggnings- och datainsamlingsmetoder som kan ge ännu bättre underlag till lägesbild över brottligheten, brottsförebyggande strategier och riktade insatser. Socialtjänstens befintliga verksamhetssystem har dock begränsningar när det

kommer till att sammanställa data, systemet ska ersättas men tyvärr har det blivit en fördröjning. Förhoppningen är att ett framtida nytt verksamhetssystem ska kunna erbjuda fler och bättre möjligheter till datainsamling. En utmaning är att upptäcka barn och unga i behov av insatser tidigare. Verksamheterna har tidigare uppmärksammat behovet av att förebyggande arbete inom fritid görs även för barn som är yngre än 13 år, och ser positivt på att behovet finns med i programmet.

Övriga synpunkter

Nämnden önskar göra ett förtydligande utifrån en mening i dokumentet ”Analys av befintligt brottsförebyggande arbete i verksamhetsplaner 2025”, i texten finns meningen ”Nämnden erbjuder familje- och individuell terapi, föräldraskapsstöd, ungdomsmottagning och mer.” Nämndens verksamheter erbjuder inte terapi i någon form, däremot erbjuds stöd- och behandlingsinsatser till familjer och enskilda.

Stadsledningskontorets kommentar och bedömning

SLK instämmer med nämnden att involvera förvaltningarna i ett tidigare skede. Arbetssättet för framtagandet av det brottsförebyggande programmet denna gång var ett undantag. Kommande uppdateringar av programmet ska ske via en utpekad arbetsgrupp med representation från förvaltningarna.

SLK instämmer om synpunkten gällande formatet på programmet för att bättre synliggöra konkretiseringen av kommunfullmäktiges inriktningsmål och koppling till befintliga programstrukturen, och den tas med i framtida revidering av programmet.

Programmets roll är att rikta fokus på ambitioner och viljeinriktningar och inte räkna upp specifika åtgärder. Enligt ‘riktlinje för styrande dokument’ ska program följas upp delvis genom återrapportering från berörda nämnder och bolag samt av ansvarig tjänsteperson. Precis hur arbetsprocessen kommer se ut och SLK:s roll i samordning av uppföljningen är under arbete i samråd med Ekonomi och styrning.

Nämnders specifika ansvar i programmet utgår från vilka nämnder och bolag som är sakkunniga, och nödvändiga i arbetet med att ta fram åtgärder relaterade till respektive prioriterat område.

SLK instämmer med att individer med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar är särskilt sårbara för riskfaktorer för normbrytande beteende som kan leda till skada mot sig själv och andra samt kriminellt beteende. Skrivningen justeras under 'Organiserad brottslighet' och 'fokusområde'.

SLK instämmer om brott i digitala miljöer inrymmer flera brott, så som våld i nära, cyberattacker och hatbrott. Brott i digitala miljöer är framskrivet som är särskilt prioriterat område för att belysa att kommunens brottsförebyggande arbete inte håller jämn takt med

förflyttningen av brott generellt från den fysiska till den digitala miljön. Ett annat alternativ hade varit att belysa den digitala karaktären av brotten i samtliga prioriterade områden, ett vägval som tas med i framtida uppdatering av programmet. Skrivningen justeras under ‘bakgrund’ för att förtydliga uppdelningen av brottsområden.

SLK instämmer med att verkställandet av programmet i form av framtagande av aktiviteter är beroende av resurser, vidare att vid bristande resurser prioriteras grunduppdrag. Frågan om budget tas inte upp i programmet då detta hanteras i andra beslutsprocesser.

SLK har tidigare utfört en undersökning av kommunens data och möjligheterna för system för bättre lägesbilder och är införstådda i utmaningarna socialtjänsten har för att sammanställa data. SLK delar förhoppningarna om att nya system hos socialtjänsten kan öka möjligheterna för bättre sammanställning av data.

SLK beaktar felskrivningen i analys av befintligt brottsförebyggande arbete och skrivningen justeras.

Föreskrifter för Umeå kommuns brottsförebyggande råd (Umebrå)

1 § Syfte

Syftet med Umeå kommuns brottsförebyggande råd (Umebrå) är att vara ett rådgivande organ. Rådet ska bidra till samverkan mellanberörda aktörer, kunskapsuppbyggnad, informations- och erfarenhetsutbyte.

Umebrå har ingen beslutsrätt över kommunens verksamheter, processer eller tjänstepersoner utan är ett stöd för ansvariga nämnder och styrelser.

2 § Giltighetstid

Föreskriften gäller från och med [datum för KF-beslut] och tills vidare. Föreskriften ska ses över i samband med varje ny mandatperiod.

3 § Ansvarig nämnd

Kommunstyrelsen är ansvarig nämnd för Umebrå. Kommunstyrelsen ansvarar för rådets övergripande funktion och för att föreskriften är ändamålsenlig och aktuell.

4 § Umebrås uppdrag och roll

Umebrå ska inom sitt uppdrag:

1. Vara en plattform för samverkan och kunskapsutbyte mellan Umeå kommun, Polismyndigheten, Region Västerbotten och andra relevanta aktörer exempelvis civilsamhälle och näringsliv.
2. Verka inom ramen för kommunens relevanta styrdokument utan att själv upprätta egna styrdokument.

5 § Sammansättning

Umebrå består av representanter från:

- Kommunstyrelsen (ordförande och vice ordförande i Rådet utses bland kommunstyrelsens ledamöter).
- Stadsledningskontoret (utredare och sekreterare).
- För- och grundskolenämnden.
- Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.
- Individ- och familjenämnden.

- Äldrenämnden.
- Fritidsnämnden.
- Kulturnämnden.
- Tekniska nämnden.
- Miljö- och hälsoskyddsnämnden.
- Region Västerbotten (en representant utsedd av regionen på lämplig funktions- eller verksamhetsnivå, exempelvis folkhälsa eller hälso- och sjukvård).
- Polismyndigheten, Lokalpolisområde Umeå.
- Hållbarhetschef vid Umeå kommun.
- Eventuellt ytterligare aktörer som kommunstyrelsen bedömer relevanta.

Aktuell sammansättning med namn och funktioner ska hållas uppdaterad på kommunens webbplats.

6 § Val av ledamöter och ersättare

- Ledamöter och eventuella ersättare från Umeå kommun utses av respektive nämnd/styrelse.
- Representanter från Polismyndigheten, Region Västerbotten och eventuellt andra aktörer utses av respektive organisation.
- Mandatperioden följer i normalfallet den kommunala mandatperioden. Förändringar i sammansättningen anmäls till kommunstyrelsen.

7 § Organisation

- **Ordförande och vice ordförande** utses av kommunstyrelsen bland kommunstyrelsens ledamöter.
- **Sekreterare** utses av stadsledningskontoret.
- **Utredare** vid stadsledningskontoret ansvarar, i samråd med ordföranden, för beredning av ärenden, framtagande av förslag till dagordning samt inhämtning av underlag inför sammanträden.

Rådet kan samverka med befintliga arbetsgrupper och samverkansstrukturer inom det brottsförebyggande området men denna föreskrift reglerar inga egna permanenta arbetsgrupper inom Rådet.

8 § Arbetsformer och sammanträden

- Umebrå sammanträder fem gånger per år och i övrigt vid behov.
- Kallelse till sammanträde, med förslag till dagordning och relevanta handlingar, skickas ut av sekreteraren senast en vecka före sammanträdet, om inte särskilda skäl föreligger.

- Rådet fattar inga formella beslut som binder kommunen eller andra organisationer

9 § Mötesanteckningar

- Sammanträden i Umebrå protokollförs inte, utan dokumenteras genom minnesanteckningar.
- Minnesanteckningarna ska tydligt redovisa:
  - närvarande aktörer,
  - behandlade ärenden
- Minnesanteckningar distribueras till rådets ledamöter efter varje sammanträde och publiceras på kommunens webbplats i enlighet med gällande riktlinjer.

10 § Ärendeberedning

- Ärenden till Umebrå kan initieras av kommunens nämnder och styrelser, stadsledningskontoret, Polismyndigheten, Region Västerbotten eller andra medverkande aktörer.
- Utredare vid stadsledningskontoret ansvarar för att, i samråd med ordförande, bereda inkomna ärenden, samordna underlag och säkerställa att ärenden ligger inom rådets uppdrag.
- Beredda ärenden placeras på dagordningen i den ordning ordföranden beslutar.

11 § Ekonomi och arvoden

- Umebrå har ingen egen budget. Eventuella kostnader för Rådets verksamhet hanteras inom ramen för stadsledningskontorets budget eller de deltagande nämndernas ordinarie budget.
- Arvode utgår till förtroendevalda ledamöter enligt Arvodesreglemente för förtroendevalda i Umeå kommun.
- Ledamöter som deltar i egenskap av tjänstepersoner hos kommun, region, statlig myndighet, företag eller organisation erhåller inget arvode från Umeå kommun för sitt deltagande.
- Respektive kommunal nämnd/styrelse bär kostnaden för egna förtroendevaldas och tjänstepersoners deltagande.

12 § Revidering av föreskriften

- Föreskriften ska revideras i samband med varje ny mandatperiod. Kommunstyrelsen ansvarar för att bedöma om rådets syfte, sammansättning och arbetsformer är ändamålsenliga samt om behovet av Rådet kvarstår.

- Kommunstyrelsen fastställer eventuella justeringar av föreskriften eller föreslår till kommunfullmäktige att rådet ska upphöra.

Program för Umeå växer tryggt och säkert

Umeå kommun 2027–2028

UMEÅ KOMMUN

www.umea.se

Produktion

Text:
Frida Puntonet Davidila
frida.puntonetdavidila@umea.se
Umebrå, Strategisk utveckling
Umeå kommun

Grafisk form:
Mia Han, Umeå kommun.

Foto:
Anna Flatholm, Fredrik Larsson, Unsplash.

Tryck:
Original Print & Sign 2026.

Besök vår webbplats: umea.se/brottsforebyggande

Innehållsförteckning

Inledning 5
Syfte 5
Bakgrund 5

Planerade styrdokument 6

Vilka omfattas av programmet? 7

Inriktningar 7
Organiserad brottslighet 7
Umeå växer tryggt och säkert 7
Våld i nära relationer 10
Våld mot och mellan barn 11
Narkotikabrott 12
Hatbrott och diskriminering 13
Brott i digitala miljöer 13

Genomförande av programmet 14

Rättslig grund 14

Relaterade styrdokument 14

Inledning

Programmet belyser inriktningar, fokusområden för utveckling och särskilt ansvar i Umeå kommuns brottsförebyggande arbete. Genom att rikta det kommunala brottsförebyggande arbetet mot fokusområden bidrar kommunens arbete till Umeå kommuns inriktningsmål att växa hållbart utan några utsatta områden.

Syfte

Syftet med programmet är att säkerställa en tydlig riktning och långsiktig struktur för Umeå kommuns brottsförebyggande arbete genom att klargöra ansvarsfördelning, främja samordning över sektorsgränser och definiera fokusområden. Fokusområden är särskilt prioriterade med anledning av brottets synnerligen allvarliga konsekvenser om det inte åtgärdas samt brott vi har organisatoriska möjligheter att påverka. På så vis styrs kommunala insatser till att bli mer målstyrda, kunskapsbaserade och effektiva till att förebygga och minska brottslighet i enlighet med Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Bakgrund

Program för Umeå växer tryggt och säkert (program för UVTS) relaterar till Program för social hållbarhet genom att konkretisera kommunens övergripande inriktning för ett hållbart Umeå. Programmet för UVTS relaterar särskilt till fokusområde 1.2, Förebygga brottslighet och våld, genom att tydliggöra fokusområden, ansvar och samordning i det brottsförebyggande arbetet. Genom detta omsätts inriktningen 1.2 i program för social hållbarhet till ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbete i kommunkoncernen.

Ett kunskapsbaserat brottsförebyggande arbetssätt grundar sig på en djup förståelse för brottsproblemets omfattning, struktur och utveckling vilket redovisas i lägesbilden över brottsligheten i Umeå kommun följt av analys av möjliga bakomliggande orsaker och analys av åtgärder vilka kan riktas direkt mot orsaker. Målet är att rikta kommunens brottsförebyggande arbete till att grundas på tillförlitlig information, vara anpassat till lokala behov och resurser, och bidra till långsiktiga, hållbara lösningar.

I Umeå kommuns brottsförebyggande arbete är samverkan en central förutsättning för att skapa långsiktiga, systematiska och effektiva insatser mot brottslighet. Genom strukturerade modeller som samverkansöverenskommelsen, medborgarlöften och andra lokala avtal samordnas resurser och kompetenser från en mängd aktörer däribland Polismyndigheten, statliga myndigheter, Region Västerbotten, näringslivet, civilsamhället och Umeå universitet. Kommunens stadsledningskontor har en nyckelroll i att driva denna samverkan framåt. Genom nära partnerskap och kunskapsutbyte skapas hållbara lösningar som stärker säkerheten och förebygger brott i hela kommunen.

Programmet utgör till stor del riktningar som avser att förebygga brottsrelaterat normbrytande beteende bland barn och unga. Samtidigt ska detta arbete ske i enlighet med principen om alla barn och ungas lika värde och rätt att leva och uttrycka sig på ett sätt som kan vara konstruktivt normbrytande i social eller kulturell mening.

De olika fokusområdena i programmet utgör prioriteringar utifrån lägesbilden och lokal analys. I verkligheten är brottslighet ofta komplex och överlappar flera fokusområden. Exempelvis används digitala plattformar i stor utsträckning för rekrytering till organiserad brottslighet, narkotikahandel kan ske via digitala kanaler, och våld i nära relationer kan utövas digitalt. Fokusområdena ska därför ses som analytiska ingångar för att tydliggöra ansvar och utvecklingsområden, och inte som strikta avgränsningar.

Styrdokument

Programmet ersätter tidigare styrdokument inom det brottsförebyggande arbetet. Kommunens nuvarande brottsförebyggande arbete möter stora utmaningar med begränsade resurser och komplex brottsproblematik, följaktligen är kommunen i triage och måste prioritera.

En felaktig prioritering av åtgärder kan göra kommunens arbete kostsamt, ineffektivt eller direkt skadligt för samhället. I samarbete med Umeå universitet pågår ett arbete med att utveckla en riktlinje för prioritering i det brottsförebyggande arbetet. Riktlinjen kommer beskriva hur kommunen kan, på ett kunskapsbaserat och transparent sätt, prioritera bland brottsområden och brottsförebyggande åtgärder. Ytterligare arbete pågår med att ta fram en riktlinje för uppföljning av det brottsförebyggande arbetet.

Figur 1.

Organiserande	Aktiverande	Normerande	Beslutas av
	Program för UVTS		Kommunfullmäktige (KF)
Samverkansöverens-kommelse	UVTS Aktivitetsplan	Medborgarlöften	Kommunstyrelsen (KS)
Föreskrifter Umebrå			Kommunstyrelsen (KS)

Figuren visar samtliga styrdokument inom det brottsförebyggande arbetet i Umeå kommun.

Vilka omfattas av programmet?

Programmet omfattar Umeå kommunkoncern. Programmet är i enlighet med riktlinjer för aktiverande styrning och belyser förväntad samverkan mellan nämnder, bolag och externa aktörer. När kommunen uppfyller sitt grunduppdrag bidrar det direkt till att förebygga brott. Genom att säkerställa att förvaltningar har rätt förutsättningar för att fullt ut uppfylla sitt grunduppdrag kan vi minska riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer som förhindrar normbrytande beteende som kan leda till brott och skada för andra. Genom att samtliga nämnder fortsätter att integrera ett brottsförebyggande perspektiv i sin verksamhet och samverka på ett systematiskt sätt kan vi flytta fram positionerna och skapa ett mer hållbart Umeå och utan utsatta områden.

Inriktningar

Organiserad brottslighet

Inriktning: *Att stärka kommunens förebyggande arbete mot organiserad brottslighet genom en integrerad samverkansstruktur mellan kommun, polis, civilsamhälle och näringsliv samt genom gemensam kunskapsuppbyggnad möjliggöra tidiga, målgruppsanpassade insatser mot nyrekrytering av barn och unga till organiserad brottslighet. Att utveckla arbetet mot välfärdsbrott via samlad kunskap, tydliga rutiner samt fördjupad samverkan och informationsdelning mellan verksamheter och myndigheter.*

Den organiserade brottsligheten har kopplingar till en rad olika brottstyper, såsom narkotikahandel, våldsbrott, bedrägerier, arbetslivskriminalitet, välfärdsbrott, otillåten påverkan och infiltration. Välfärdsbrotten omsätter betydligt mer pengar än narkotika, och är en mycket viktig inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Erfarenheter kring arbetet mot välfärdsbrott har gett nya kunskaper kring motivbilden. Förutom ekonomisk vinning, kan oegentligheter även bottna i att släkt- och familjekonstellationer strävar efter att hålla vård av anhöriga inom den egna gruppen. Här kan det finnas hedersmotiv. Välfärdsbrottslighet är särskilt utmanande eftersom den ofta är svår att upptäcka, samtidigt som den kan leda till stora ekonomiska förluster och minska förtroendet för välfärdssystemen.

Kriminella gäng rekryterar i allt högre grad barn och unga, vilket innebär en allvarlig risk för barnen direkt samt ökar risken för framtida brottslighet. Polismyndigheten har varnat för denna utveckling, och det finns ett stort behov av att integrera förebyggande insatser mot nyrekrytering i det bredare arbetet mot organiserad brottslighet. Unga med svaga skyddsfaktorer och flera riskfaktorer är särskilt utsatta för nyrekrytering. Tidiga insatser är avgörande för att bryta trenden och förhindra att fler unga dras in i kriminella nätverk.

Umeå växer tryggt och säkert

Umeå växer tryggt och säkert (UVTS) är ett riktat och prioriterat samverkansarbete mellan Umeå kommun, polis och andra aktörer, som fokuserar på att motverka rekrytering av barn och unga till kriminella nätverk. Detta arbete är under utveckling och sker genom ett tvärsektoriellt samarbete, där förvaltningar inom kommunen samarbetar för att skapa en samordnad och effektiv strategi för att hantera dessa frågor.

UVTS har en detaljerad aktivitetsplan som synliggör och styr uppföljningen av insatserna. Arbetet bygger på kontinuerliga analyser och uppföljningar av den lokala brottsutvecklingen, vilket gör att insatserna i aktivitetsplanen kan justeras och utvecklas i takt med förändrade förhållanden. Målet är att förhindra att barn och unga rekryteras till kriminella nätverk.

UVTS är en viktig del av Umeå kommuns övergripande program för UVTS, som omfattar alla prioriterade brottsområden, från ungdomsbrottslighet till våld i nära relationer och narkotikabrott. UVTS utgör en specifik delmängd inom detta program, där arbetet är särskilt inriktat på att motverka organiserad brottslighet och skydda barn och unga från att dras in i kriminella verksamheter.

FOKUSOMRÅDE

Huvudsyftet med UVTS är att tidigt stärka skyddsfaktorer och förebygga de riskfaktorer som på sikt ökar ungas risk att dras in i kriminalitet, för att bryta påfyllnaden underifrån av unga som söker sig till det de kriminella nätverken har att erbjuda. Det är därför viktigt att alla barn får en trygg uppväxt fri från våld och förtryck, att de klarar skolan, att familjer får hjälp och stöd av socialtjänsten, att barn känner framtidstro och har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter och prosociala sammanhang.

Inom UVTS finns det behov av förstärkt arbete på preventionspyramidens samtliga nivåer. För mer information om preventionspyramiden, se figur på sidan 9.

Primärpreventiva åtgärder görs genom tidiga insatser riktade till breda grupper. Primärpreventiva åtgärder möjliggör även tidig identifiering av barn eller familjer i behov av extra stöd. Ett behov som identifierats för att stärka skyddsfaktorer är att skapa fler möjligheter till meningsfull fritid och bra

mötesplatser för barn på mellanstadiet, då fritidsnämndens uppdrag i nuläge börjar vid 13 års ålder, vilket också försvårar samverkan exempelvis inom SSPF (samverkan skola, socialtjänst, polis och fritid). Ett annat behov gällande skyddsfaktorer, som målgruppen själva anser som särskilt angeläget, är att kunna erbjuda fler och yngre barn möjlighet till betalt arbete, exempelvis i form av feriearbete och studiemotiverande arbetslivsorientering (SAO-jobb), och det innan de börjat gymnasiet.

På sekundär- och tertiärpreventiv nivå finns det ett behov av fördjupad samverkan mellan polis och kommun för att snabbare identifiera och stötta de barn och unga som redan är kriminellt aktiva eller som är i akut risk att dras in i kriminella nätverk. Samverkan sker redan inom ramen för samverkansformer som SSPF, SIG (sociala insatsgruppen) och polisens kontaktveckor med skolan. Men samverkansformerna behöver utvecklas och förstärkas, och de olika gruppernas uppdrag tydliggöras för utomstående så att fler förstår hur den förebyggande samverkansinfrastrukturen ser ut kopplat till barn och unga och hur alla grupper hänger ihop. Att få den överblicken är viktigt, inte minst då Polismyndigheten har startat upp ett lokalt BOB-råd (Barn och unga i organiserad brottslighet) som bör integreras så väl som möjligt med den befintliga samverkan. Det finns också ett behov av fler insatser att kunna erbjuda de unga som aktualiseras inom de olika samverkansformerna.

Individer med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar är särskilt sårbara för riskfaktorer för normbrytande beteende som kan leda till skada mot sig själv och andra samt kriminellt beteende. Det finns ett behov av att undanröja hinder och otillgänglighet i viktiga samhällsfunktioner för vuxna och barn samt vårdnadshavare till barn med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar.

Polisen vittnar om att rekryteringsprocessen går allt snabbare, med barn som på fem veckor gått från att flytta en väska till att ta på sig grova våldsuppdrag. Därför finns det också ett stort behov av att snabba på existerande arbetssätt för att kunna fånga upp barn och bryta en negativ trend innan den hunnit eskalera.

För att förebygga organiserad brottslighet behöver kommunen stärka arbetet mot välfärdsbrott genom att samla den befintliga kunskapen, tydliggöra rutiner och fördjupa samverkan mellan kommunens verksamheter och berörda myndigheter. I arbetet mot välfärdsbrott är samverkan, informationsdelning och kompetenshöjande insatser särskilt viktiga för att tidigt upptäcka risker och förhindra att felaktiga utbetalningar används i kriminella syften.

ANSVAR
KS, IFN, FGN, GVN, TN, FN, KN, BN, MHN, BRN, ÄN, ÖFN, UKF.

Preventionspyramiden

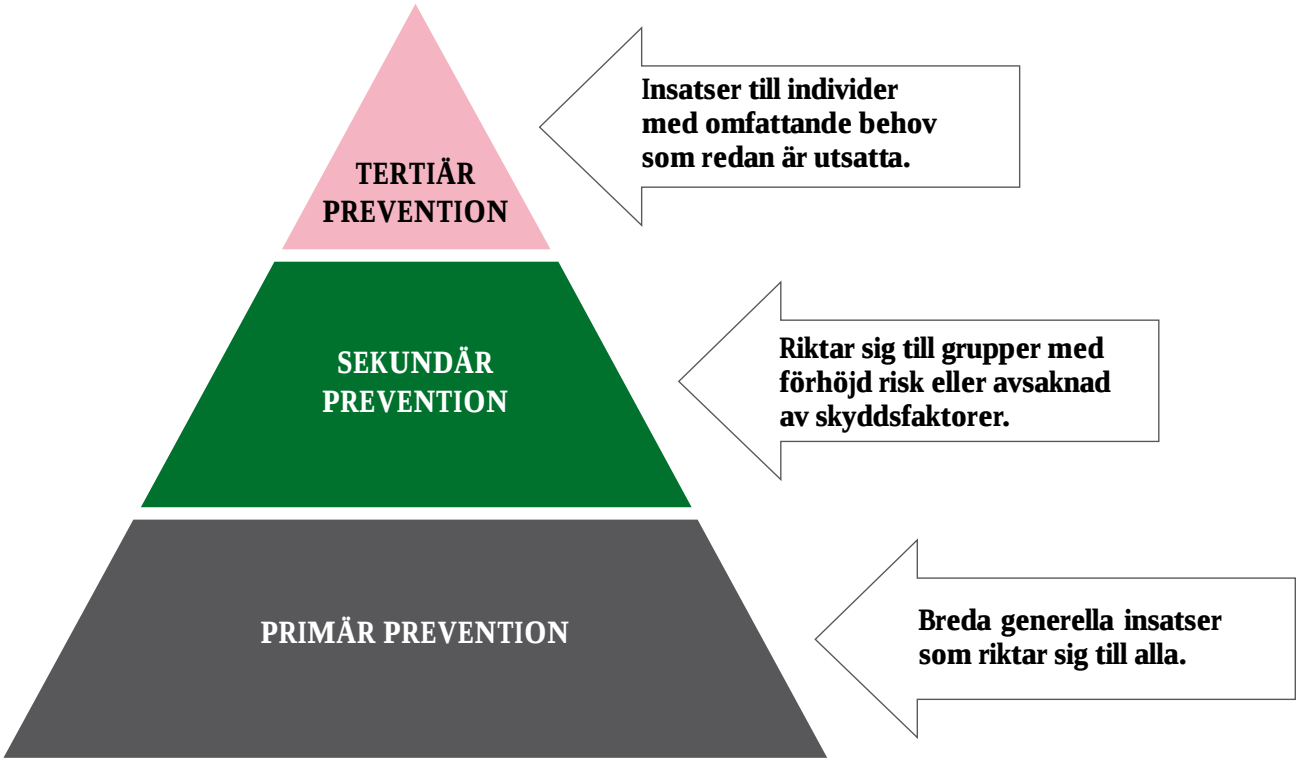

Förkortningar

BN	Byggnadsnämnden
BRN	Brand- och räddningsnämnden
FGN	För- och grundskolenämnden
FN	Fritidsnämnden
GVN	Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden
IFN	Individ- och familjenämnden
ITN	IT- nämnden
JUSK	Jämställdhetsutskottet
KF	Kommunfullmäktige
KN	Kulturnämnden
KS	Kommunstyrelsen
MHN	Miljö- och hälsoskyddsnämnden
PA	Personaladministrativa nämnden
PN	Personalnämnden
TN	Tekniska nämnden
UKF	Umeå kommunföretag
VN	Valnämnden
ÄN	Äldrenämnden
ÖFN	Överförmyndarnämnden

Våld i nära relationer

Inriktning: *Genom en förbättrad och datadriven kartläggning av våld i nära relationer ska vi stärka stöd- och återfallsförebyggande insatser för både offer och förövare samt fördjupa samverkan mellan polis, kommun och Region Västerbotten.*

Våld i nära relationer är ett allvarligt och utbrett samhällsproblem i Sverige. Jämställdhetsmyndigheten och andra aktörer arbetar för att förbättra förståelsen för omfattningen av detta våld och för att fånga upp alla våldsuttryck. Det finns ett stort mörkertal, eftersom den officiella statistiken ofta inte fångar alla former av våld. Trots att våldet ofta inte polisanmäls, söker många utsatta stöd från exempelvis Brottsoffermyndigheten, kvinno- och tjejjourer, brottsofferjourer och andra relevanta aktörer.

Lägesbilden över brottsligheten i Umeå kommun visar enligt polismyndighetens data att majoriteten av misshandelsfallen mot kvinnor sker inomhus. För misshandel av kvinnor där det är en närstående som misstänks, inte en bekant, syns även där en viss ökning av antalet anmälda fall. Antalet anmälningar till socialtjänsten gällande kvinnors utsatthet av våld i nära relation visar också en långsiktigt ökande trend. Enligt Centrum mot våld (CMV) finns fortsatt stora utmaningar kopplade till mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i Umeå. CMV beskriver även eftervåld som en viktig fråga i arbetet med att stödja våldsutsatta kvinnor. CMV beskriver vidare att trösklarna för att söka hjälp är högre för män, det betyder att det kan finnas ett mörkertal inom nuvarande statistik om våld mot män.

Forskning och Polismyndigheten observerar att våldsutsatthet i hemmet och i barndomen ger en ökad risk för våldsutövande i vuxen ålder. Det är därför avgörande att intensifiera arbetet för att förhindra våld i nära relationer, öka medvetenheten om våldets olika former och ge adekvat stöd både till utsatta och förövare.

Det är viktigt att koppla problemet till det bredare strukturella fenomenet mäns våld mot kvinnor. Detta är ett samhällsfenomen som rotas i maktstrukturer och normer som historiskt placerar män i en dominant roll. Att fokusera på våld i nära relationer bidrar till att bryta denna cykel. Programmets fokusering på våld i nära relationer utgör en prioritering, men kommunen ska också fortsätta arbeta förebyggande mot könsbaserat våld i all sin form.

FOKUSOMRÅDE

För att kunna hantera denna problematik på ett effektivt sätt krävs en förbättrad datainsamling och kartläggning som kan ge oss en bättre förståelse för omfattningen, trender och mönster av våld i nära relationer. Genom att tydligare identifiera vilka som utsätts, var och när våldet sker och vilka mönster som kan urskiljas hos gärningspersonen kan vi skapa en mer träffsäker och förebyggande strategi.

Det är också avgörande att vi stärker resurserna för både de som utsätts för våld och för de som utövar våld. Detta gäller såväl direkta som indirekta offer, och för att effektivt förebygga våldet och hjälpa de drabbade måste vi satsa på både stödåtgärder och åtgärder för att få bukt med gärningspersonernas beteenden. I samband med detta behöver samverkan mellan polisen, kommunen och regionen fördjupas för att skapa en mer sammanhängande och effektiv hantering av våld i nära relationer.

Det finns även ett behov av att kartlägga och analysera målgruppen unga under 18 år när det gäller våld i ungas parrelationer, för att identifiera specifika åtgärder och insatser som kan förebygga att unga människor hamnar i destruktiva relationer och undvika att denna problematik eskalerar.

För att minska våldet i nära relationer och ge både offer och gärningspersoner det stöd de behöver krävs det en samlad och långsiktig satsning. Det är avgörande att vi tar tag i dessa frågor med både resurser och konkret handling för att skydda våra medborgare och bygga ett säkrare samhälle.

ANSVAR
KS, IFN. FGN, GVN, ÄN.

Våld mot och mellan barn

Inriktning: *Att stärka personalens kompetens inom förskola, skola och socialtjänst genom riktade utbildningar och stödstrukturer för tidig upptäckt, professionellt bemötande och effektiva insatser mot våld, inklusive hedersrelaterat våld, samt våld mot och mellan barn.*

Att utsättas för våld, eller att bevittna våld, under uppväxten har allvarliga konsekvenser för barns fysiska och psykiska hälsa och kan leda till brottslighet senare i livet. Lägesbilden över brottsligheten i Umeå kommun visar en hög förekomst av våld, särskilt i skolan. Unga är inte bara offer utan även utövare av våld, vilket tydliggör behovet av att stärka det förebyggande arbetet, både när det gäller tidig upptäckt och insatser riktade mot våld i skolmiljön.

Enligt Kommunens lägesbild över brottsligheten är det svårt att avgöra förekomsten av hedersrelaterat våld mot barn i Umeå, enligt vissa aktörer ökar problemet, enligt andra går det i vågor. Det är viktigt att utveckla arbetet som adresserar hedersrelaterad våld, våld i unga personers nära relationer och i skolan.

FOKUSOMRÅDE

För att effektivt hantera och förebygga våld och hedersrelaterat våld bland barn och unga, krävs en satsning på kompetenshöjande insatser för personal som möter barn i olika sammanhang. Det är avgörande att öka medvetenheten om dessa problem, för att möjliggöra tidig upptäckt av barn som är utsatta och för att säkerställa att de får ett professionellt och stödjande bemötande.

Särskilt viktigt är det med kompetenshöjande insatser för personal inom förskola och skola, där tidig identifiering av utsatthet kan göra stor skillnad. Genom att stärka deras förmåga att känna igen tecken på våld och hedersrelaterat våld kan vi förbättra möjligheterna för tidiga insatser.

Genom att investera i dessa kompetenshöjande åtgärder kan vi säkerställa ett mer professionellt och empatiskt bemötande av de utsatta. Detta är en investering som inte bara stärker de enskilda individerna, utan också bidrar till ett säkrare och mer hållbart samhälle idag och på lång sikt.

ANSVAR
KS, IFN, FGN, GVN.

Narkotikabrott

Inriktning: *Att genom samverkan mellan kommun, polis, region, universitet och näringsliv utveckla kraftfulla, målgruppsanpassade insatser för att förebygga och minska narkotikabrott, riskbruk och alkoholrelaterade våldsbrott i krogmiljöer. Vidare rikta tidiga stödåtgärder och integrerade preventiva och stödjande insatser för unga med sammansatt problematik.*

Narkotikahandeln utgör en femtedel av inkomsterna för organiserad brottslighet och bygger på grovt våld, där unga ofta används som utförare både i våldshandlingar och narkotikahandel. Narkotikaberoende leder också till annan kriminalitet bland både barn och vuxna. För att effektivt motverka detta och skapa ett säkrare samhälle krävs ett kraftfullt och samordnat arbete mellan flera aktörer, inklusive kommunen, polisen, regionen, näringslivet, universiteten och andra lärosäten.

FOKUSOMRÅDE

Arbetet för att minska narkotikabrott, alkoholrelaterade problem och våldsbrott i krog- och nattlivsmiljöer behöver fortsätta och utvecklas. Dessa miljöer är strategiskt viktiga för det förebyggande arbetet mot narkotika och andra trygghetsutmaningar. Samverkan mellan kommun, polis och krögare utgör en viktig grund för arbetet och behöver stärkas genom fortsatt gemensam kunskapsutveckling och samordnade insatser. Arbetet ska bidra till att minska narkotikabrott, våldsbrott och riskbruk i krogmiljöer samt skapa trygga och säkra miljöer för besökare och verksamma. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun bedriver sedan länge ett etablerat tillsynsarbete gentemot restaurang- och krogverksamheter för att säkerställa att alkoholförsäljning och servering sker ansvarsfullt och i enlighet med gällande lagstiftning. De erfarenheter, arbetssätt och samverkansstrukturer som redan finns utgör en viktig grund för den fortsatta utvecklingen av det narkotikaförebyggande arbetet i krog- och nattlivsmiljöer.

Utifrån lägesbilden på narkotikakonsumtionen i Umeå finns det ett behov av att intensifiera det förebyggande arbetet för att minska narkotikakonsumtionen hos unga vuxna (18 år och uppåt). Detta kan uppnås genom ett stärkt samarbete mellan kommunen, regionen, polisen, universiteten och andra lärosäten. Genom denna samverkan kan mer effektiva insatser utvecklas och riktas till rätt målgrupp. Insatserna bör inkludera tidiga stödåtgärder vid beroende samt målgruppsanpassad information.

Rapporten Unga 24 visar att narkotikaanvändningen bland unga i Umeå har minskat sedan 2014. Samtidigt uppger en mindre andel ungdomar att de använt narkotika under de senaste 12 månaderna. Få unga använder tobak, alkohol och narkotika i kombination, men de som gör det hamnar ofta och snabbt i problem. Det är ytterst sällan som det bara är narkotika som är problemet för unga utan det är i kombination med olika typer av utanförskap och ohälsa.

Det finns ett behov av att samla arbetet med alkoholberoende, psykisk ohälsa, neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar, samt suicidprevention. För unga med en kombinerad problematik räcker det inte att satsa mer på att förebygga narkotika. Såväl stödjande insatser utifrån individens specifika behov och förebyggande arbete behöver kombineras. Det är särskilt viktigt att utforma stödjande och förebyggande insatser så att de blir bättre anpassade till unga med neuropsykiatriska och/eller intellektuella funktionsnedsättningar och personer som är eller har varit våldsutsatta.

ANSVAR
KS, IFN, MHN.

Hatbrott och diskriminering

Inriktning: *Vi ska regelbundet samla in och analysera information om hatbrott och diskriminering. Genom samverkan mellan olika verksamheter och kontinuerlig utbildning ska vi bygga en inkluderande kommun som effektivt motverkar alla former av diskriminering.*

Umeå kommuns lägesbild indikerar att det råder en kunskapsbrist avseende förekomsten av hatbrott och diskriminering inom kommunen. Det underlag som finns för att kunna fastställa omfattningen av dessa problem är otillräckligt, vilket utgör ett hinder för det brottsförebyggande arbetet. Detta är bekymmersamt med tanke på att hatbrott och diskriminering kan medföra negativa konsekvenser i form av polarisering och utanförskap i samhället, samt hot mot demokratin.

FOKUSOMRÅDE

Det finns ett behov av att kartlägga omfattningen av hatbrott och diskriminering i Umeå. Detta då det finns starka och polariserade åsikter om problemets omfattning men få kunskapsbaserade underlag att hänvisa till när det gäller just läget lokalt. Ett sådant underlag skulle också möjliggöra ännu bättre och mer riktade åtgärder för att minska diskrimineringen och skapa en mer inkluderande miljö för alla invånare.

Kartläggningen behöver även omfatta hot och hat mot förtroendevalda. Detta hot riktas ofta mot förtroendevalda på grund av deras politiska åsikter eller grupptillhörighet och kan betraktas som en form av hatbrott som hotar demokratin.

För att säkerställa att kommunens arbete är transparent och lättillgängligt behövs en hemsida där externa aktörer och medborgare kan ta del av Umeå kommuns övergripande strategier för att förebygga och motverka hatbrott och diskriminering. En sådan hemsida skulle också bidra till att tydliggöra kommunens långsiktiga arbete med aktiva åtgärder och ge en samlad bild av de insatser som görs inom kommunens organisation och samhället i stort.

Slutligen finns det ett fortsatt behov av kompetenshöjande insatser för kommunens (som arbetsgivare) medarbetare och chefer om att förebygga olika hatbrott och diskriminering enligt de sju diskrimineringsgrunderna. För att på ett effektivt sätt kunna motverka dessa problem och skapa en mer inkluderande arbetsmiljö för kommunalt anställda och de som möter kommunen, är det avgörande att alla som arbetar inom kommunen har rätt kunskap och verktyg för att bemöta och hantera dessa frågor.

ANSVAR
TN, KS, IFN, PN.

Brott i digitala miljöer

Inriktning: *Genom att höja kompetensen hos yrkesverksamma och vårdnadshavare, erbjuda målgruppsanpassad digital utbildning för barn och upprätthålla löpande övervakning och analys av IT-relaterad brottslighet samt AI-baserade metoder, ska vi utveckla och implementera robusta säkerhetssystem och förebyggande strategier mot brott i digitala miljöer.*

Den ökade digitaliseringen och utveckling av AI har lett till en ökning och avancering av brott på nätet som bedrägerier, vidare barns utsatthet på nätet inklusive nätmobbing, rekrytering till organiserad brottslighet och sexuella övergrepp. Det förebyggande arbetet har inte hängt med i denna utveckling av brott i digitala miljöer.

FOKUSOMRÅDE

Det finns ett stort behov av att öka kompetensen, både bland yrkesverksamma och vårdnadshavare, om sexuella brott på nätet mot barn och hur vi kan förebygga att barn exploateras på nätet. Vidare finns det ett ökat behov av att utbilda barn i hur de kan navigera i den digitala världen på ett säkert och ansvarsfullt sätt. Eftersom barn och ungdomar tillbringar allt mer tid online är det viktigt att förebygga att de utsätts för digitala hot som desinformation, nätmobbning, phishing och andra former av cyberbrott. Slutligen är det avgörande att följa utvecklingen av IT-relaterad brottslighet och inte minst dess koppling till avancerade bedrägerier. Vidare att identifiera och analysera trender över hur AI-teknologiska framsteg används i brottsliga syften samt främja utvecklingen av säkerhetssystem, exempelvis med hjälp av AI.

ANSVAR
TN, KS, IFN, KN, ÄN.

Genomförande av programmet

Kommunstyrelsen (KS) är dokumentansvarig för programmet för UVTS, vilket betyder att kommunstyrelsen genom stadsledningskontoret (SLK) ansvarar för tillämpning av programmet. Uppföljning ska genomföras inom ramen för den ordinarie uppföljningen av kommunfullmäktiges mål och budget. Uppföljning av program och riktlinje återrapporteras till kommunfullmäktige senast december 2028. Programmet ska revideras vartannat år och utifrån den senast uppdaterade lägesbilden.

Roller och ansvar

Kommunfullmäktige (KF)

Roll: Beslutande organ.

Ansvar:

- Beslutar program.

Kommunstyrelsen (KS)

Roll: Strategiskt ansvarig.

Ansvar:

- Dokumentansvarig för programmet.
- Ansvar för rådgivande organ Umebrå.
- Sammanställer och återrapporterar uppföljnng av program till KF.

Stadsdirektörens ledningsgrupp (SLG)

Roll: exekutiv tjänstemannaledning.

Ansvar:

- Leder och samordnar kommunens verksamheter på tjänstemannanivå i det brottsförebyggande arbetet.

Stadsledningskontoret (SLK)

Roll: Samordnar och förvaltar programmet.

Ansvar:

- Förvaltar programmet.
- Konsultativt stöd i brottsförebyggande arbete.
- Drivande roll i samverkan mellan samhällets aktörer.

Rättslig grund

Mot bakgrund av lagen (SFS 2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete har Umeå kommun tagit fram detta program för att uppfylla de krav lagen ställer på kommunen. Det finns fler lagar som reglerar kommunens brottsförebyggande arbete, däribland det nya kapitlet 6 a Säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte i skollagen (2010:800), som trädde i kraft den 1 juli 2025. Vidare trädde den nya socialtjänstlagen i kraft 1 juli 2025 (SFS 2025:128). Från 2020 är Barnkonventionen svensk lag genom lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom respektive fokusområde.

Relaterade styrdokument

Relaterade styrdokument inkluderar riktlinjer för aktiverande styrning, reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder och generella ägardirektiv.

Ekosystem för programmet för UVTS

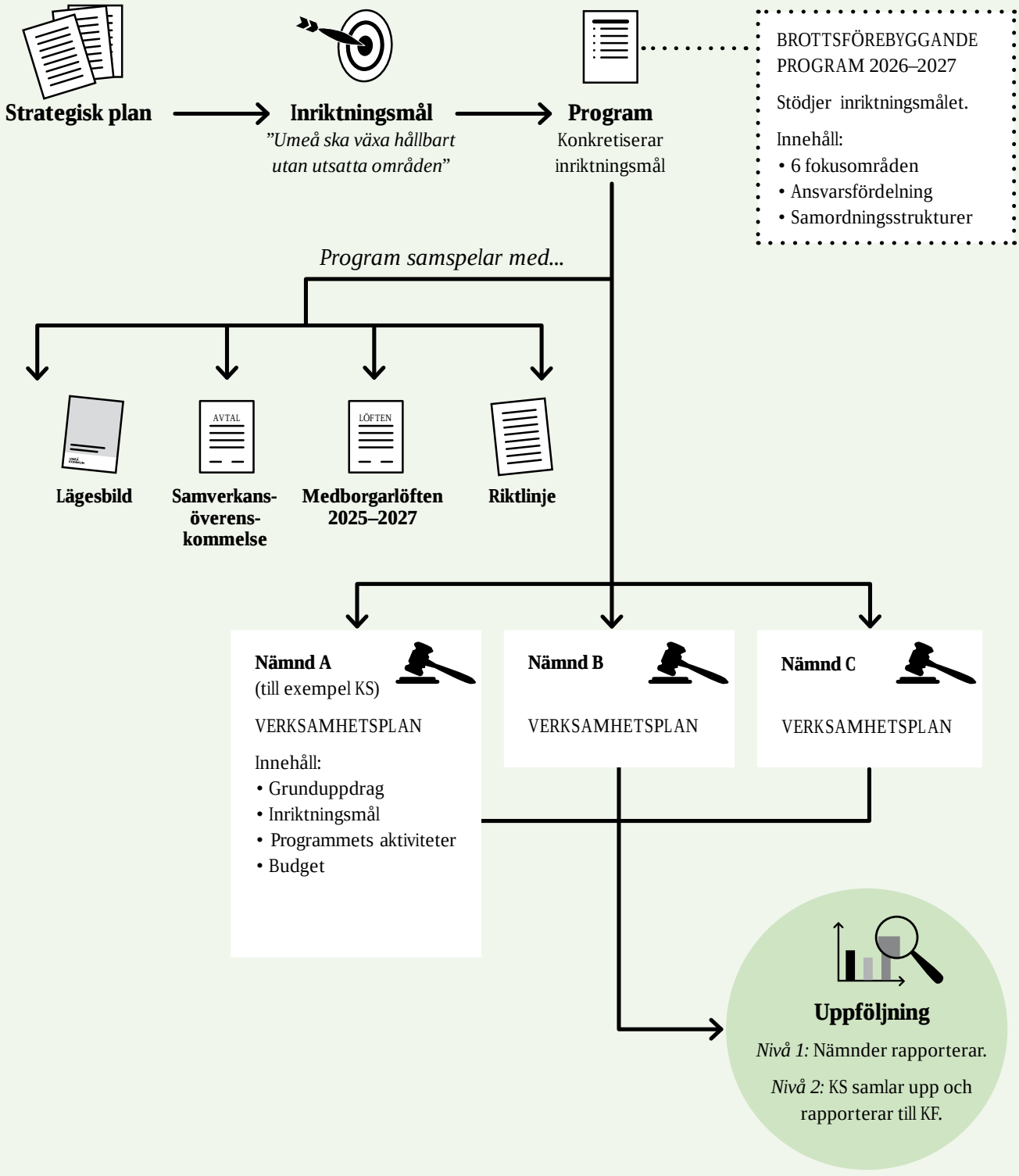

UMEÅ KOMMUN

Umebrå
Strategisk utveckling
Besök: Stadshuset, Skolgatan 31A
Postadress: 901 80 Umeå 090–16 10 00
umea.kommun@umea.se
www.umea.se

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 195

Diarienr: KS-2025/00632

Program för Umeå växer tryggt och säkert 2027-2028

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa *Program för Umeå växer tryggt och säkert 2027-2028*.

Reservation
Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget återremissyrkande.

Ärendebeskrivning

Lag SFS 2023:196 om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet

Genom att besluta om program för Umeå växer tryggt och säkert uppfyller Umeå kommun **5 §** om att kommuner ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Hur programmet togs fram genom principer för prioritering

Grundläggande princip för kommunens brottförebyggande arbete är att fokusera på barn och unga, där Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom de prioriterade områdena. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Sedan 2010 är Barnkonventionen svensk lag, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem.

Prioriteringsprocess

När prioriteringen fastställdes utgick processen från lägesbilden samt en bedömning enligt fyra principer: i) brottsnivåer, ii) brottstrender, iii) brottens långsiktiga effekter samt, iv) kopplingar till annan brottslighet. Denna metod är rekommenderad av Brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) och valdes för att säkerställa att de prioriterade områdena skulle vara kunskapsbaserade och fokusera på de mest angelägna och strategiskt viktiga områdena. Genom att basera prioriteringarna på dessa faktorer kan resurser riktas till områden där både akuta behov och långsiktiga samhällseffekter kan påverkas positivt. I enlighet med rekommenderade prioriterings principer från brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) där brottsnivåer, trender och brottens långsiktiga effekter samt kopplingar till annan kriminalitet beaktas, har följande sex brottsområden identifierats i lägesbilden som särskilt angelägna att förstärka inom Umeå kommuns brottsförebyggande arbete och program:

- Organiserad brottslighet
- Våld i nära relationer
- Våld mot och mellan barn
- Narkotika
- Hatbrott och diskriminering
- Brott i digitala miljöer

Ersätter tidigare styrdokument
Program för Umeå växer tryggt och säkert ersätter tidigare styrdokumenten handlingsplanen mot våldsbejakande extremism och handlingsplanen mot våld.

Remissförfarande
Utifrån lämnade synpunkter har flera förbättringar och justeringar bidragit till det slutliga förslaget. Nämndernas synpunkter redovisas i sin helhet i bifogade dokumentet “Synpunktsredovisning”. Stadsledningskontoret har kommenterat de synpunkter som respektive nämnd har lämnat.

Beslutsunderlag

Följande beslutsunderlag bifogas: Synpunktsredovisning, Brottsligheten i Umeå kommun; Lägesbild 2023, Analys av befintligt brottsförebyggande arbete i nämndernas verksamhetsplaner 2025, Generella ägardirektiv beslutade av KF, Kommunstyrelse och nämnder; reglemente, Riktlinjer för

aktiverande styrning, Medborgarlöfte Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027, samt Samverkansöverenskommelse Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027,

Beredningsansvariga

Frida Puntonet Davidila, Kommundoktorand, Strategisk utveckling, SLK
Vanja Östman, Hållbarhetschef, Strategisk utveckling, SLK

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Anders Ågren (M) och **Mattias Larsson (C)** – att återremittera ärendet för att komplettera med ytterligare ett inriktningsområde i programmet: ”**Trygga och säkra offentliga miljöer.** Det är viktigt att invånarna har tillgång till säkra och väl underhållna gator, parker, torg och bostadsområden, där alla kan känna sig välkomna och trygga. Här finns det mer att göra. 41 procent av kvinnorna i Umeå väljer ibland eller ofta att avstå från att gå ut ensam av rädsla för att bli rånade, överfallna eller på annat sätt ofredade. Detta enligt Umeå kommuns folkhälsoenkät ”Jämlika liv”. Våren 2025 presenterades även resultatet av Umeå kommuns enkätundersökningen Unga20, vilken riktar sig till unga i åldern 13-18 år. Där uppgav 39 procent av tjejerna att de är otrygga när de går hem ensamma på kvällarna.”

Propositionsordning som godkänns

Ärendet ska avgöras idag *mot* att ärendet ska återremitteras.
Ordföranden finner att utskottet beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Bifall mot avslag till tjänsteskrivelsens förslag. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget återremissyrkande.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Yrkanden
Mariam Salem (MP) med instämmande av **Janet Ågren (S)** – Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag med en redaktionell ändring att lägga till ÖN (överförmyndarnämnden) på sidan 8 i programmet för UVTS under delen som heter "ansvar".

Anders Ågren (M) – Att återremittera ärendet för att komplettera med ytterligare ett inriktningsområde i programmet: ”**Trygga och säkra offentliga miljöer.** Det är viktigt att invånarna har tillgång till säkra och väl underhållna gator, parker, torg och bostadsområden, där alla kan känna sig välkomna och trygga. Här finns det mer att göra. 41 procent av kvinnorna i Umeå väljer ibland eller ofta att avstå från att gå ut ensam av rädsla för att bli rånade, överfallna eller på annat sätt ofredade. Detta enligt Umeå kommuns folkhälsoenkät ”Jämlika liv”. Våren 2025 presenterades även resultatet av Umeå kommuns enkätundersökningen Unga20, vilken riktar sig till unga i åldern 13-18 år. Där uppgav 39 procent av tjejerna att de är otrygga när de går hem ensamma på kvällarna.”

Lars Forsgren (SD) – Avslag till näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Bore Sköld (V) – Avstår och återkommer i kommunfullmäktige.

Propositionsordning som godkänns
Ärendet ska avgöras idag mot att ärendet ska återremitteras.
Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Bifall till näringslivs- och arbetsutskottets förslag inkl. Mariam Salems redaktionella ändring *mot* avslag till näringslivs- och arbetsutskottets förslag. Ordföranden finner att kommunstyrelsen beslutar att bifalla näringslivs- och arbetsutskottets förslag inkl. Mariam Salems redaktionella ändring.

Reservation
Lars Forsgren (SD) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget avslagsyrkande.

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget återremissyrkande.

Beslutet ska skickas till
Frida Puntonet Davidila
Vanja Östman

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-20

§ 338

Diarienr: KS-2025/00632

Program för Umeå växer tryggt och säkert 2027-2028

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att fastställa *Program för Umeå växer tryggt och säkert 2027-2028*.

Reservation
Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget återremissyrkande.

Ärendebeskrivning

Lag SFS 2023:196 om kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet

Genom att besluta om program för Umeå växer tryggt och säkert uppfyller Umeå kommun **5 §** om att kommuner ska, med lägesbilden som underlag, besluta om en plan för vilka åtgärder som kommunen avser att vidta för att förebygga brott (åtgärdsplan).

Hur programmet togs fram genom principer för prioritering

Grundläggande princip för kommunens brottförebyggande arbete är att fokusera på barn och unga, där Barnkonventionen är en grundläggande förutsättning för programmet och arbetet inom de prioriterade områdena. Barnrättsperspektivet ska genomsyra allt arbete och alla insatser som görs, för att säkerställa att barns rättigheter respekteras och främjas. Sedan 2010 är Barnkonventionen svensk lag, vilket innebär att det är en lagstadgad skyldighet att beakta barns bästa i alla beslut som rör dem.

Prioriteringsprocess

När prioriteringen fastställdes utgick processen från lägesbilden samt en bedömning enligt fyra principer: i) brottsnivåer, ii) brottstrender, iii) brottens långsiktiga effekter samt, iv) kopplingar till annan brottslighet. Denna metod är rekommenderad av Brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) och valdes för att säkerställa att de prioriterade områdena skulle vara kunskapsbaserade och fokusera på de mest angelägna och strategiskt viktiga områdena. Genom att basera prioriteringarna på dessa faktorer kan resurser riktas till områden där både akuta behov och långsiktiga samhällseffekter kan påverkas positivt. I enlighet med rekommenderade prioriterings principer från brottsförebyggande rådet (Brå, 2025) där brottsnivåer, trender och brottens långsiktiga effekter samt kopplingar till annan kriminalitet beaktas, har följande sex brottsområden identifierats i lägesbilden som särskilt angelägna att förstärka inom Umeå kommuns brottsförebyggande arbete och program:

- Organiserad brottslighet
- Våld i nära relationer
- Våld mot och mellan barn
- Narkotika
- Hatbrott och diskriminering
- Brott i digitala miljöer

Ersätter tidigare styrdokument
Program för Umeå växer tryggt och säkert ersätter tidigare styrdokumenten handlingsplanen mot våldsbejakande extremism och handlingsplanen mot våld.

Remissförfarande
Utifrån lämnade synpunkter har flera förbättringar och justeringar bidragit till det slutliga förslaget. Nämndernas synpunkter redovisas i sin helhet i bifogade dokumentet “Synpunktsredovisning”. Stadsledningskontoret har kommenterat de synpunkter som respektive nämnd har lämnat.

Beslutsunderlag

Följande beslutsunderlag bifogas: Synpunktsredovisning, Brottsligheten i Umeå kommun; Lägesbild 2023, Analys av befintligt brottsförebyggande arbete i nämndernas verksamhetsplaner 2025, Generella ägardirektiv beslutade av KF, Kommunstyrelse och nämnder; reglemente, Riktlinjer för

aktiverande styrning, Medborgarlöfte Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027, samt Samverkansöverenskommelse Umeå kommun-LPO Umeå 2025-2027,

Beredningsansvariga

Frida Puntonet Davidila, Kommundoktorand, Strategisk utveckling, SLK
Vanja Östman, Hållbarhetschef, Strategisk utveckling, SLK

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Yrkanden

Hans Lindberg (S) – Bifall till tjänsteskrivelsens förslag.

Anders Ågren (M) och **Mattias Larsson (C)** – att återremittera ärendet för att komplettera med ytterligare ett inriktningsområde i programmet: ”**Trygga och säkra offentliga miljöer.** Det är viktigt att invånarna har tillgång till säkra och väl underhållna gator, parker, torg och bostadsområden, där alla kan känna sig välkomna och trygga. Här finns det mer att göra. 41 procent av kvinnorna i Umeå väljer ibland eller ofta att avstå från att gå ut ensam av rädsla för att bli rånade, överfallna eller på annat sätt ofredade. Detta enligt Umeå kommuns folkhälsoenkät ”Jämlika liv”. Våren 2025 presenterades även resultatet av Umeå kommuns enkätundersökningen Unga20, vilken riktar sig till unga i åldern 13-18 år. Där uppgav 39 procent av tjejerna att de är otrygga när de går hem ensamma på kvällarna.”

Propositionsordning som godkänns

Ärendet ska avgöras idag *mot* att ärendet ska återremitteras.
Ordföranden finner att utskottet beslutar att ärendet ska avgöras idag.

Bifall mot avslag till tjänsteskrivelsens förslag. Ordföranden finner att utskottet bifaller tjänsteskrivelsens förslag.

Reservation

Anders Ågren (M) och Lena Andersson (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget återremissyrkande.

Umeå kommun **Protokollsutdrag**

Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-20

Beslutet ska skickas till

Frida Puntonet Davidila
Vanja Östman

Justerares sign: Utdraget bestyrks:

UMEÅ KOMMUN

Tjänsteskrivelse
2026-09-30

Kommunstyrelsens
näringslivs- och arbetsutskott

Diarienr: KS-2026/00920

Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Förslag till beslut
Kommunfullmäktige beslutar

att anta Taxa för byggnadsnämndens verksamheter i enlighet med byggnadsnämndens förslag med ikraftträdande 2027-01-01.

Ärendebeskrivning
Byggnadsnämnden föreslår 2026-09-23, § 200 att kommunfullmäktige antar ändringar i taxan för byggnadsnämndens verksamheter.

Taxan för byggnadsnämndens verksamheter arbetades fram och beslutades av kommunfullmäktige i nuvarande format första gången hösten 2020. Taxan har därefter årligen uppdaterats, samt justerats utifrån SKR index för kommunala verksamheter (PKV).

Ny taxa med ikraftträdande 2027-01-01 beslutades i kommunfullmäktige den 15 juni 2026. Efter beslut i kommunfullmäktige har behovet av mindre justering och ett förtydligande av text identifierats.

Genomförd justering:

- Texten gällande debitering vid avslag har förtydligats. Nu framgår tydligare av texten att byggnadsnämnden i undantagsfall kan nyttja timdebitering vid ett beslut om avslag. (s.7).
  Avgift för handläggningen utgår även om ansökan avslås eller om startbesked nekas. För sådana ärenden debiteras i normalfallet avgiften enligt tabellen för den sökta åtgärden.
  Debitering kan i undantagsfall ske enligt tabell A20.”
- En kortare beskrivande text har tillförts tabell A20.01
  ” Beslut om att avslå en ansökan eller anmälan, i ärenden där endast en mindre del av handläggningens arbetsmoment är genomförda.”
- Begreppsförklaringen (s.25) gällande begreppet Liten avvikelse, har justerats till: *” En liten avvikelse från gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser*.”

Tjänsteskrivelse

Dnr: KS-2026/00920

Beslutsunderlag

Byggnadsnämndens protokoll 2026-09-23 §200
Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Beredningsansvariga

Anette Sjödin, controller

Beslutet ska skickas till

Byggnadsnämnden

Elin Pietroni
Stadsdirektör

Lena Höök Gustafsson
Ekonomidirektör

Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

2027-01-01

Dokumenttyp: Taxa	
Dokumentansvarig: Byggnadsnämnden	**Beslutsdatum:** BN 2026-04-22, § 67 KF 2026-06-15, § 152
Beslutad av: Kommunfullmäktige	**DNR:** BN-2026/00114 KS-2026/00530

Innehåll

Inledning 4
Lagstöd för tillämpning av taxan 4
Avgifter 4
Allmänna regler om kommunala avgifter 5
Kommunallagen 5
Självkostnadsprincipen 5
Likställighetsprincipen 6
Retroaktivitetsförbudet 6
Allmänna bestämmelser om taxa 7
Kommunfullmäktiges beslut om taxa 7
Indexuppräkning 7
Avgiftsbestämning 7
Avgiftsreducering 7
Nedsättning av avgift 8
Avgift vid avskrivning och avvisning 8
Reducerad avgift vid användande av ett certifierat byggprojekteringsföretag 8
Betalning av avgift 8
Återbetalning av avgift 9
Handläggningskostnad 9
Mervärdesskatt 9
Upplysning om överklagande 9
Ikraftträdande 10
Särskilda bestämmelser om taxa 11
Avgift för lov och genomförande 11
Tidsbegränsade bygglov och bygglov för ändamål av säsongskaraktär 11
Lov för åtgärder som inte kräver lov – frivilliga lov 11
Extra tekniskt samråd, startbesked med mera 11
Tillsynsavgift 12

Byggsanktionsavgift 12
Planbesked 12
Avgift för detaljplanearbete, planprogram och områdesbestämmelser 12
Utlämning av allmänna handlingar 13
Taxetabeller 13
Tabell A - Taxetabeller för lov, anmälan med mera 14
Tabell B - Taxetabeller för planavgift vid bygglov 20
Tabell C – Planbesked, planprogram, detaljplaner och områdesbestämmelser 21
Tabell D - Taxetabeller för geografisk information, lantmäteri och mätning 21
Tabell E – Taxetabell för utlämning av allmän handling 23
Bilaga till Tabell D 24
Förklaringar av begrepp 25

Inledning

Lagstöd för tillämpning av taxan

Taxan för byggnadsnämndens verksamheter är framtagen och anpassad utifrån Umeå kommuns ärenden i enlighet med 12 kap. 8–11 §§ plan- och bygglagen (2010:900), PBL, 2 kap. 5 § kommunallagen (2017:725), KL, samt 7 kap. 13–18 §§ miljöbalken (MB) och taxan är unik för byggnadsnämnden i Umeå kommun. Tabeller och beräkningssätt har med förslag från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som grund anpassats så att avgifterna ska täcka kommunens kostnader för det arbete som utförs i byggnadsnämndens olika ärendetyper.

Avgifter

Särskilda föreskrifter om avgifter för kommunernas verksamhet inom byggnadsnämndens ansvarsområde återfinns i 12 kap. PBL.

12 kap. 8 § PBL anger att byggnadsnämnden får ta ut avgifter för:

- beslut om planbesked, förhandsbesked, villkorsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked
- beslut om lov
- tekniska samråd och slutsamråd
- arbetsplatsbesök och andra tillsynsbesök på byggarbetsplatsen
- upprättande av nybyggnadskartor
- framställning av arkivbeständiga handlingar
- expediering och kungörelser enligt 9 kap. 108–112 §§ PBL
- andra tid- eller kostnadskrävande åtgärder.

Taxan omfattar även andra avgifter i byggnadsnämndens verksamhet såsom:

- arkivservice
- geografisk information, lantmäteri och mätning
- ärenden angående strandskyddsdispenser.

Byggnadsnämnden får enligt 12 kap 9 § PBL ta ut en planavgift för att täcka programkostnader och kostnader för andra åtgärder som behövs för att upprätta eller ändra detaljplaner eller områdesbestämmelser, om

1. nämnden ger bygglov för nybyggnad eller ändring av en byggnad, och
2. den fastighet som bygglovet avser har nytta av planen eller områdesbestämmelserna.

För ärendetyper där en genomsnittlig kostnad inte är möjlig att bestämma, anges timdebitering i tillämplig taxetabell. Avgiften beräknas i de ärendetyperna genom att tillämplig handläggningskostnad per timme multipliceras med kommunens nedlagda tid för handläggning av ärendet. Med ärendetyp avses i detta dokument exempelvis besked, beslut, handläggning, produkter, tjänster eller serviceåtgärd.

Allmänna regler om kommunala avgifter

Kommunallagen

Kommunernas rätt att ta ut avgifter allmänt sett framgår av 2 kap. 5 § KL som har följande lydelse: *”Kommuner och regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.”*

Av paragrafen framgår kommuners och regioner rätt att ta ut avgifter. Paragrafen motsvarar huvudsakligen 8 kap. 3 b § i den äldre kommunallagen, med hänvisning till prop. 1993/94:188 s. 107 f.

Första stycket ger kommunerna rätt att ta ut avgifter inom hela den sektor som regleras i kommunallagen. Det enda kravet är att kommunen tillhandahåller en tjänst eller nyttighet som motprestation. Det gäller även ”frivilliga uppgifter” som tillhandahålls inom ramen för en obligatorisk verksamhet (se prop. 1993/94:188 s.79–80 samt prop. 2016/17:171 sid. 301). Detta innebär att kommunerna har möjlighet att ta ut avgifter för frivillig uppdragsverksamhet.

Självkostnadsprincipen

För byggnadsnämndens verksamhet reglerar 12 kap. 10 § PBL att en avgift inte får överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av besked, beslut eller handläggning som avgiften avser. För all kommunal verksamhet gäller dessutom allmänt självkostnadsprincipen som uttrycks i 2 kap. 6 § KL. *”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än vad som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller.”*

Självkostnadsprincipen som uttrycks i denna paragraf syftar på det totala avgiftsuttaget per verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet eller ärendet har inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen. Vid beräkningen av självkostnaderna får alla relevanta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på kostnader är personalkostnader, material, utrustning, lokalkostnader med mera. Verksamhetens andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader räknas också med i kostnaden.

Likställighetsprincipen

Plan- och bygglagen innehåller inte några särskilda regler om hur avgifternas storlek i det enskilda fallet ska bestämmas, dvs. hur de totala kostnaderna ska fördelas på dem som är avgiftsskyldiga. Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är däremot den s.k. likställighetsprincipen, som uttrycks i 2 kap. 3 § KL. *”Kommuner och landsting ska behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat”.*

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter.

Retroaktivitetsförbudet

Kommunfullmäktige ska ha fattat beslut om en specifik taxa innan den börjar tillämpas. Det anses alltså otillåtet att ge avgiftsbestämmelser retroaktiv verkan – annat än i vissa speciella undantagsfall. Retroaktivitetsförbudet framgår direkt av 2 kap. 4 § KL, vilken har följande lydelse: *”Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft till nackdel för medlemmarna. Sådana beslut får dock fattas om det finns synnerliga skäl för det.”*

Allmänna bestämmelser om taxa

Kommunfullmäktiges beslut om taxa

Enligt 12 kap. 10 § PBL är det kommunfullmäktige som ska fatta beslut om grunderna hur avgifterna ska beräknas. Kommunfullmäktige kan inte delegera rätten att besluta om taxan till nämnd. Detta innebär att taxan, dess konstruktion och omfattning så väl som ändring av taxan måste beslutas av kommunfullmäktige.

Indexuppräkning

Avgiftsbeloppen i denna taxa är bestämda med utgångspunkt från kostnadsläge och Prisindex för kommunal verksamhet (PKV) oktober månad året före det år taxan börjar gälla. Så länge denna taxa gäller uppdrar kommunfullmäktige till byggnadsnämnden för varje nytt avgiftsår (kalenderår) att justera taxan i enlighet med den procentsats som anges i den version av PKV som finns publicerad på SKR:s webbplats i oktober månad före avgiftsåret.

Avgiftsbestämning

Avgift tas ut enligt den taxa som gäller vid tidpunkten då ärendet inkommer till byggnadsnämnden. Detta gäller dock inte för detaljplaner. För detaljplaner tas avgift ut enligt den taxa som gäller när planavtal tecknas.
Om det finns särskilda skäl, som motiverar en höjning eller minskning av avgiften, får nämnden besluta detta för viss typ av ärenden eller för ett särskilt ärende.
Vid två eller flera åtgärder debiteras i normalfallet den mest tidskrävande åtgärden.
Avgift för handläggningen utgår även om ansökan avslås eller om startbesked nekas.
För sådana ärenden debiteras i normalfallet avgiften enligt tabellen för den sökta åtgärden.
Debitering kan i undantagsfall ske enligt tabell A20.

Avgiftsreducering

Avgiftsreducering för taxetabell A innebär för bygglov, marklov och rivningslov samt förhandsbesked där beslut inte fattats inom lagstadgad tidsfrist att avgiften för beslutet reduceras med 20 % per överskriden vecka. Lagstadgad tidsfrist är 10 veckors handläggning från det att ansökan bedömdes vara komplett, enligt 12 kap. 8 a § PBL.
Avgiftsreducering innebär för ett ärende gällande en eller flera anmälningspliktiga åtgärder där beslut inte fattats inom lagstadgad tidsfrist att avgiften reduceras för beslutet med 20 % per överskriden vecka. Lagstadgad tidsfrist är 4 veckors handläggningstid från det att anmälan bedömdes vara komplett, enligt 12 kap. 8 a § PBL.

Handläggningstiderna i båda ovanstående fall kan i särskilt beslut förlängas till 20 respektive 8 veckor.

Nedsättning av avgift

Avgiften för ett lov där det finns ett beviljat lov som gått ut, eller håller på att gå ut, är detsamma som för ett helt nytt lov. Bygglovspliktiga ändringar i ett beviljat och gällande lov hanteras också som ett nytt beslut och debiteras enligt taxan för åtgärden som ändras.

För en ansökan gällande en åtgärd som innebär en förändring av motsvarande underlag tillhörande ett tidigare beslutat lov, förhandsbesked eller dispens kan byggnadsnämnden om det är motiverat med hänsyn tagen till arbetsinsats, reducera avgiften med 25, 50 alternativt 75 %. Nämnden har även möjlighet att reducera avgiften med ovan nämnda nivåer vid ny prövning av ett tidigare beslutat ärende om giltighetstiden gått ut, där inga eller endast mindre ändringar är gjorda.

Det förekommer nedsättning av vissa avgifter i tabell D, dessa framgår av Bilaga till tabell D (Tabell 3).

Avgift vid avskrivning och avvisning

Om den sökande återkallar sin ansökan, avskrivs ärendet. Om en ansökan är så ofullständigt att ärendet inte går att pröva i sak kommer det att avvisas. Vid avskrivning eller avvisning av ett ärende utgår en avgift motsvarande antalet timmar som lagts ner på ärendet.

För detaljplaner reglerar planavtalet betalningsskyldigheten i händelse av att planarbetet avbryts med mera.

Reducerad avgift vid användande av ett certifierat byggprojekteringsföretag

För ett ärende där byggherren använder ett certifierat byggprojekteringsföretag enligt 9 kap. 67 § PBL, utgår en reducerad avgift för handläggningen som motsvarar byggnadsnämndens begränsade prövning enligt 9 kap. 68 § och/eller 10 kap. 23 a § PBL. För handläggning av lov utgår en avgift motsvarande 85 % av avgiften för tillämplig ärendetyp, med undantag för ärendetyper i tabell A 2.07-2.15 där en avgift utgår med 80 % av avgiften för ärendetypen. För teknisk kontroll utgår en avgift motsvarande 75 % av avgiften för tillämplig ärendetyp.

Betalning av avgift

Avgift enligt denna taxa förutom detaljplanerna betalas av sökanden eller beställaren mot faktura när denne tillställts byggnadsnämndens beslut, beställd handling levererats eller beställd åtgärd vidtagits. Avgift för utstakning i samband med bygglovsprocess faktureras i

samband med avgiften för lov. Betalning av avgift ska ske till nämnden inom den tid som anges i fakturan. Betalas inte avgiften vid den förfallodag som anges i fakturan utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) från förfallodagen tills betalning sker. Vad gäller krav och inkasso tillämpar nämnden de rutiner som framgår av kommunens "*Riktlinjer för kredit- och krav verksamhet*" (2018-04-20). Avgifter kan tas ut som förskott.

Betalning av planavgift enligt avtal för upprättandet av ny detaljplan/planprogram ska ske enligt de villkor som anges i avtalet.

Om slutlig avgift för bygglov eller avgift för genomförande är högre än förskottsbetalad avgift kommer tilläggsdebitering att ske.

Återbetalning av avgift

Åtgärder som debiterats men ej utförts återbetalas om sökanden så begär och endast under förutsättning att det är omständigheter som sökanden inte rår eller kunnat rå över. Avgift återbetalas då för de handläggningsåtgärder enligt tillämplig tidsuppskattning som inte vidtagits i ärendet. Återbetalning kan tidigast ske när lovet upphört att gälla.
Ränta utgår inte på belopp som återbetalas.

För planavgift enligt avtal gäller, utöver vad som anges i denna taxa, de villkor som anges i avtalet.

Handläggningskostnad

Handläggningskostnaden är 1 325 kronor per timme för ärenden som avses i denna taxa. Minsta tid för debitering är en timme.

Mervärdesskatt

Mervärdesskatt utgår inte för avgifter i samband med myndighetsutövning.

Mervärdesskatt 25 % tillkommer på tjänster och produkter som inte är myndighetsutövning. Undantag för kartor i tryckt form, där mervärdeskatt 6 % tillkommer.

Upplysning om överklagande

Byggnadsnämndens beslut om debitering kan överklagas enligt 13 kap 3, 8–9 §§ PBL samt 42 § förvaltningslagen (2017:900), FL. Överklagan skall ske skriftligt till byggnadsnämnden och ska ha inkommit inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Byggnadsnämnden prövar om skrivelsen med överklagandet har kommit in i rätt tid. Om överklagan inte avvisas, överlämnas den till länsstyrelsen beträffande bygglov m.fl. ärenden

och mark- och miljödomstolen beträffande planavgifter, som har rätt att pröva överklagandet som första instans.

Ikraftträdande

Denna taxa ska tillämpas från och med den 1 januari 2027.

Särskilda bestämmelser om taxa

Avgift för lov och genomförande

För ärenden gällande bygglov, marklov eller rivningslov består avgiften av två delar, en som avser lovprövningen och en del som avser genomförandet av bygg-, mark- eller rivningsåtgärderna. Avgiften för lov tas ut i samband med beslut om lov. Avgiften för genomförande tas ut i förskott antingen i samband med beslut om lov och startbesked eller i samband med startbeskedet för åtgärden.

För anmälningspliktiga åtgärder tas avgiften för genomförande ut i förskott i samband med beslut om startbesked.

Tidsbegränsade bygglov och bygglov för ändamål av säsongskaraktär

Vid ansökan om ett tidsbegränsat bygglov eller om ett bygglov för ändamål av säsongskaraktär tas samma avgift ut som för ett permanent bygglov för motsvarande åtgärd. Planavgift utgår inte vid tidsbegränsat bygglov.

Lov för åtgärder som inte kräver lov – frivilliga lov

Vid ansökan om lov för en åtgärd som enligt PBL ej kräver lov tas avgift ut enligt taxetabell för motsvarande åtgärd. För de åtgärder som inte återfinns i taxetabellerna tillämpas timdebitering.

Extra tekniskt samråd, startbesked med mera

För de åtgärder där tekniskt samråd, arbetsplatsbesök och slutsamråd är aktuella ingår ett sådant samråd eller platsbesök i avgiften.

I de fall det behövs eller önskas fler tekniska samråd, startbesked, arbetsplatsbesök, slutsamråd, interimistiska slutbesked eller slutbesked debiteras dessa separat enligt taxetabell A 15. Eventuella beslut om kompletterande villkor eller beslut om ny kontrollansvarig debiteras separat enligt taxetabell A 15.

I de ärenden där handlingsunderlaget är så bristfälligt att handläggare behöver granska på nytt efter inkommen komplettering eller där nya handlingar med stora förändringar inkommer under pågående handläggning debiteras en extra avgift enligt A15.09.

Tillsynsavgift

Tillsyn inom området strandskydd genomförs enligt miljötillsynsförordningen (2011:13) 7 kap och 27 kap MB (1998:808). Avgift enligt denna taxa tas inte ut för tillsyn som föranleds av klagomål som visar sig vara obefogade.

Tillsyn av system för individuell mätning och debitering (IMD) av uppvärmning och tappvatten utgår från lagen om energimätning i byggnader och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Avgiften tas ut av den som tillsynen riktas mot. (jfr prop. 2013/14:174 s. 141)

Byggsanktionsavgift

Om någon utför en åtgärd utan tillstånd utgår byggsanktionsavgift enligt 9 kap Plan- och byggförordningen (PBF).

Planbesked

En begäran om planbesked får enligt 5 kap 2 § PBL göras av den som har för avsikt att vidta en åtgärd som kan förutsätta att en detaljplan eller områdesplan antas, ändras eller upphävs. Byggnadsnämndens avgift för planbesked framgår av tabell C.1. Beloppen i tabellen har beräknats genom att framräknad handläggningskostnad per timme för verksamheten har multiplicerats med en genomsnittlig tidsåtgång för den typ av ärende som åtgärden avser. Avgift utgår även vid negativt besked. Vid återtagande av ansökan om planbesked utgår avgift för nedlagd tid.

Avgift för detaljplanearbete, planprogram och områdesbestämmelser

Planavgifter tas ut för att täcka kostnader som uppstått för att upprätta, ändra eller upphäva detaljplan eller områdesbestämmelser, separat eller i anslutning till handläggning av ett annat ärende. Byggnadsnämndens kostnader för att ta fram detaljplaner och områdesbestämmelser ska ersättas av den som har nytta av åtgärden. Fakturering sker löpande under arbetet.

En planavgift ska motsvara kommunens självkostnad för arbete utfört av egen personal, inhyrd personal eller annan som utför arbete för kommunens räkning. Kostnaden beräknas enligt den tid (antal timmar) som erfordrats för arbetet och en genomsnittlig timkostnad för handläggningen.

Avgift för detaljplanearbete regleras genom avtal mellan exploatör och byggnadsnämnden.

För uppdragets nedlagda arbetstid debiteras tidsersättning enligt handläggningskostnad per timme. Utöver nedlagd arbetstid reglerar planavtalet exploatörens betalningsansvar för övriga med planarbetet sammanhängande kostnader. Samtliga utredningar som behövs för prövning av detaljplan ska bekostas av exploatören.

Det är byggnadsnämnden som avgör vilka utredningar som krävs för planarbetet. Det är även byggnadsnämnden som avgör vilka utredningar exploatören kan beställa alternativt tillhandahålla respektive vilka utredningar som det är lämpligt att byggnadsnämnden utför eller beställer. Handläggning som krävs för hantering av utredningar debiteras exploatören baserat på tidsåtgång.

Om byggnadsnämnden bedömer att det behövs ett program för att underlätta planarbetet, ska nämndens självkostnad för detta bekostas av exploatör. Fakturering sker löpande under arbetet. Om ett program har upprättats i förväg ska hela eller delar av kostnaden ingå i planavgiften om programmet fortfarande är aktuellt och bidrar till att planarbetet underlättas.

Om ett planarbete har flera exploatörer fördelas planavgiften schablonmässigt mellan de olika exploatörerna i förhållande till deras nytta av planen i enlighet med vad byggnadsnämnden tillsammans med exploatörer i övrigt överenskommer.

För gällande planer, som inte betalats genom planavtal, ska planavgift betalas av den som söker bygglov för åtgärder enligt gällande bestämmelse i samband med beslut om lov och senast vid beslut om startbesked. Planavgift tas ut baserat på area i kvadratmeter (bruttoarea) enligt tabell B1.

Utlämning av allmänna handlingar

Utlämning av allmän handling debiteras enligt Umeå kommuns taxa KS-2024/00541 (rev.2025-06-16) *“Taxa för utlämnande av allmän handling”.* Se tabell E.

Taxetabeller

Byggnadsnämndens taxa för tjänster inom bygglov utgår från Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) standardiserade modell för bygglovtaxa. Beslutade avgifter framgår av tabellerna nedan. Byggnadsnämndens taxa för planer och områdesbestämmelser baseras på beräknad handläggningstid och ingångna planavtal.

Taxa för nybyggnadskarta, utstakning och lägeskontroll, kartor och geodata, arkiv samt övrigt utgår från beräknad handläggningstid och framgår av tabeller nedan.

Tabell A - Taxetabeller för lov, anmälan med mera

A1 Bygglov och teknisk kontroll för en- och tvåbostadshus och komplementbyggnader

	Ärendetyp		Avgift lov	Avgift genomförande	Total avgift
A1.01	Nybyggnad av ett en- eller tvåbostadshus. Ingår gör även tillhörande lovpliktiga komplementbyggnader samt andra bygglovspliktiga och anmälningspliktiga åtgärder som ingår i samma ansökan som nybyggnaden av bostadshuset.	Planenligt	15 900 kr	21 200 kr	37 100 kr
A1.02		Avviker från detaljplan	21 200 kr	21 200 kr	42 400 kr
A1.03		Utanför planlagt område	19 212 kr	21 200 kr	40 412 kr
A1.04	Nybyggnad av ett fritidshus med högst två bostäder. Ingår gör även tillhörande lovpliktiga komplementbyggnader samt andra bygglovspliktiga och anmälningspliktiga åtgärder som ingår i samma ansökan som nybyggnaden av bostadshuset.	Planenligt	14 575 kr	21 200 kr	35 775 kr
A1.05		Avviker från detaljplan	19 875 kr	21 200 kr	41 075 kr
A1.06		Utanför planlagt område	17 887 kr	21 200 kr	39 087 kr
A1.07	Nybyggnad av komplementbyggnad, med tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	10 600 kr	21 862 kr
A1.08		Avviker från detaljplan	14 575 kr	10 600 kr	25 175 kr
A1.09		Utanför planlagt område	14 575 kr	10 600 kr	25 175 kr
A1.10	Nybyggnad av komplementbyggnad, mycket enkel, utan tekniskt samråd	Planenligt	7 287 kr	1 325 kr	8 612 kr
A1.11		Avviker från detaljplan	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.12		Utanför planlagt område	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.13	Nybyggnad av komplementbyggnad, utan tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.14		Avviker från detaljplan	14 575 kr	1 325 kr	15 900 kr
A1.15		Utanför planlagt område	14 575 kr	1 325 kr	15 900 kr
A1.16	Tillbyggnad, med tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	10 600 kr	21 862 kr
A1.17		Avviker från detaljplan	14 575 kr	10 600 kr	25 175 kr
A1.18		Utanför planlagt område	14 575 kr	10 600 kr	25 175 kr
A1.19	Tillbyggnad, mycket enkel, utan tekniskt samråd	Planenligt	7 287 kr	1 325 kr	8 612 kr
A1.20		Avviker från detaljplan	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.21		Utanför planlagt område	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.22	Tillbyggnad, utan tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	1 325 kr	12 587 kr
A1.23		Avviker från detaljplan	14 575 kr	1 325 kr	15 900 kr
A1.24		Utanför planlagt område	14 575 kr	1 325 kr	15 900 kr
A1.25	Fasadändring med stor omgivnings påverkan, med tekniskt samråd Måla om, byta material, byta dörrar eller fönster. Även skyltar, ljusanordningar, solceller och andra åtgärder som placeras på tak eller fasad och påverkar byggnadens yttre karaktärsdrag.	Planenligt	6 625 kr	6 625 kr	13 250 kr
A1.26		Avviker från detaljplan	10 600 kr	6 625 kr	17 225 kr
A1.27		Inom kulturmiljöområde	10 600 kr	6 625 kr	17 225 kr

A1.28	Fasadändring med stor omgivnings påverkan, utan tekniskt samråd Måla om, byta material, byta dörrar eller fönster. Även skyltar, ljusanordningar, solceller och andra åtgärder som placeras på tak eller fasad och påverkar byggnadens yttre karaktärsdrag.	Planenligt	6 625 kr	1 325 kr	7 950 kr
A1.29		Planenligt – mycket enkel åtgärd	3 975 kr	1 325 kr	5 300 kr
A1.30		Avviker från detaljplan	10 600 kr	1 325 kr	11 925 kr
A1.31		Inom kulturmiljöområde	10 600 kr	1 325 kr	11 925 kr
A1.32	Per styck för nybyggnad av fler likartade en- eller tvåbostadshus utöver det första, i en och samma ansökan (gruppbebyggelse)	Planenligt	1 987 kr	5 300 kr	7 287 kr
A1.33	Per styck för nybyggnad av fler likartade en- eller tvåbostadshus utöver det första, i en och samma ansökan (gruppbebyggelse)	Avviker från detaljplan	3 312 kr	5 300 kr	8 612 kr
A1.34	Ändrad användning av småhus och tillhörande komplementbyggnader från bostad (1–2 lägenheter) till väsentlig annan användning med tekniskt samråd	Planenligt	11 925 kr	7 950 kr	19 875 kr
A1.35		Avviker från detaljplan	15 237 kr	7 950 kr	23 187 kr
A1.36		Utanför planlagt område	15 237 kr	7 950 kr	23 187 kr
A1.37	Ändrad användning av småhus och tillhörande komplementbyggnader från bostad (1–2 lägenheter) till väsentlig annan användning utan tekniskt samråd	Planenligt	11 925 kr	1 325 kr	13 250 kr
A1.38		Avviker från detaljplan	15 237 kr	1 325 kr	16 562 kr
A1.39		Utanför planlagt område	15 237 kr	1 325 kr	16 562 kr

A2	**Bygglov och teknisk kontroll för byggnader som inte hör till ett småhus enligt tabell A 1**				
	Ärendetyp		**Avgift lov**	**Avgift genomförande**	**Total avgift**
A2.01	Nybyggnad och tillbyggnad 0–100 kvm (BTA+OPA), med tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	14 575 kr	26 500 kr
A2.02		Avviker från detaljplan	17 225 kr	14 575 kr	32 462 kr
A2.03		Utanför planlagt område	17 225 kr	14 575 kr	32 462 kr
A2.04	Nybyggnad och tillbyggnad 0–100 kvm (BTA+OPA), utan tekniskt samråd	Planenligt	11 262 kr	1 987 kr	13 249 kr
A2.05		Avviker från detaljplan	17 225 kr	1 987 kr	19 212 kr
A2.06		Utanför planlagt område	17 225 kr	1 987 kr	19 212 kr
A2.07	Nybyggnad och tillbyggnad 101–1000 kvm (BTA+OPA)	Planenligt	31 137 kr	37 100 kr	68 237 kr
A2.08		Avviker från detaljplan	34 450 kr	37 100 kr	71 550 kr
A2.09		Utanför planlagt område	34 450 kr	37 100 kr	71 550 kr
A2.10	Nybyggnad och tillbyggnad 1001–5000 kvm (BTA+OPA)	Planenligt	56 975 kr	50 350 kr	107 325 kr
A2.11		Avviker från detaljplan	61 612 kr	50 350 kr	111 962 kr
A2.12		Utanför planlagt område	57 637 kr	50 350 kr	107 987 kr
A2.13	Nybyggnad och tillbyggnad ≥ 5001 kvm (BTA+OPA)	Planenligt	60 950 kr	59 625 kr	120 575 kr
A2.14		Avviker från detaljplan	65 587 kr	59 625 kr	125 212 kr
A2.15		Utanför planlagt område	61 612 kr	59 625 kr	121 237 kr
A2.16	Nybyggnad och tillbyggnad ≥101 kvm (BTA+OPA), utan tekniskt samråd ex. vis tälthall	Planenligt	13 912 kr	2 650 kr	16 562 kr
A2.17		Avviker från detaljplan	19 875 kr	2 650 kr	22 525 kr

A2.18		Utanför planlagt område	19 875 kr	2 650 kr	22 525 kr
A2.19	Fasadändring med stor omgivnings påverkan, med tekniskt samråd Måla om, byta material, byta dörrar eller fönster. Även skyltar, ljusanordningar, solceller och andra åtgärder som placeras på tak eller fasad och påverkar byggnadens yttre karaktärsdrag.	Planenligt	7 950 kr	9 275 kr	17 887 kr
A2.20		Avviker från detaljplan	12 587 kr	9 275 kr	22 525 kr
A2.21		Inom kulturmiljöområde	15 237 kr	9 275 kr	25 175 kr
A2.22	Fasadändring med stor omgivnings påverkan, utan tekniskt samråd Måla om, byta material, byta dörrar eller fönster. Även skyltar, ljusanordningar, solceller och andra åtgärder som placeras på tak eller fasad och påverkar byggnadens yttre karaktärsdrag.	Planenligt	7 950 kr	1 987 kr	9 937 kr
A2.23		Avviker från detaljplan	12 587 kr	1 987 kr	14 574 kr
A2.24		Inom kulturmiljöområde	15 237 kr	1 987 kr	17 224 kr
A2.25	Ändrad användning, inredning av ytterligare bostad eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri, med tekniskt samråd	Planenligt	13 250 kr	23 850 kr	37 100 kr
A2.26		Avviker från detaljplan	19 212 kr	23 850 kr	43 062 kr
A2.27		Utanför planlagt område	16 562 kr	23 850 kr	40 412 kr
A2.28	Ändrad användning, inredning av ytterligare bostad eller någon ytterligare lokal för handel, hantverk eller industri, utan tekniskt samråd	Planenligt	13 250 kr	1 987 kr	15 237 kr
A2.29		Avviker från detaljplan	19 212 kr	1 987 kr	21 199 kr
A2.30		Utanför planlagt område	16 562 kr	1 987 kr	18 549 kr

A3	**Bygglov och teknisk kontroll för skyltar och ljusanordningar** **Ärendetyp**	**Avgift**
A3.01	Sätta upp, flytta eller väsentligt ändra en fristående skylt eller ljusanordning	Timdebitering

A4	**Bygglov och teknisk kontroll för andra anläggningar än byggnader, del 1** **Ärendetyp**	**Avgift**
A4.01	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av nöjesparker, djurparker, idrottsplatser, skidbackar med liftar, kabinbanor, campingplatser, skjutbanor, småbåtshamnar, friluftsbad, motorbanor och golfbanor	Timdebitering
A4.02	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av upplag och materialgårdar	Timdebitering
A4.03	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av tunnlar och bergrum som inte är avsedda för väg, järnväg, tunnelbana eller gruvdrift	Timdebitering
A4.04	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av fasta cisterner och andra fasta anläggningar för kemiska produkter som är hälso- och miljöfarliga och för varor som kan medföra brand eller andra olyckshändelser	Timdebitering
A4.05	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av radio- eller telemaster eller torn	Timdebitering
A4.06	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av vindkraftverk som a) är högre än 20 meter över markytan b) placeras på ett avstånd från gränsen som är mindre än kraftverkets höjd över marken c) monteras fast på en byggnad, eller d) har en vindturbin med en diameter som är större än tre meter	Timdebitering
A4.07	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av begravningsplatser	Timdebitering

A5	Bygglov och teknisk kontroll för andra anläggningar än byggnader, del 2 (murar och plank, parkeringsplatser utomhus och transformatorstationer)				
	Ärendetyp		Avgift lov	Avgift genomförande	Total avgift
A5.01	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av mur eller plank, med tekniskt samråd	Planenligt	8 613 kr	5 300 kr	13 913 kr
A5.02		Avviker från detaljplan	13 250 kr	5 300 kr	18 550 kr
A5.03		Utanför planlagt område	13 250 kr	5 300 kr	18 550 kr
A5.04	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av mur eller plank, utan tekniskt samråd	Planenligt	8 612 kr	1 325 kr	9 937 kr
A5.05		Avviker från detaljplan	13 250 kr	1 325 kr	14 575 kr
A5.06		Utanför planlagt område	13 250 kr	1 325 kr	14 575 kr
A5.07	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av parkeringsplatser utomhus, med tekniskt samråd	Planenligt	7 287 kr	5 300 kr	12 587 kr
A5.08		Avviker från detaljplan	13 250 kr	5 300 kr	18 550 kr
A5.09		Utanför planlagt område	10 600 kr	5 300 kr	15 900 kr
A5.10	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av parkeringsplatser utomhus, utan tekniskt samråd	Planenligt	7 287 kr	1 325 kr	8 612 kr
A5.11		Avviker från detaljplan	13 250 kr	1 325 kr	14 575 kr
A5.12		Utanför planlagt område	10 600 kr	1 325 kr	11 925 kr
A5.13	Anordnande, inrättande, uppförande, flytt eller väsentlig ändring av transformatorstation	Planenligt	6 625 kr	1 325 kr	7 950 kr
A5.14		Avviker från detaljplan	11 925 kr	1 325 kr	13 250 kr
A5.15		Utanför planlagt område	9 937 kr	1 325 kr	11 262 kr

A6	Förlängning av tidsbegränsat bygglov	Avgift
A6.01	Förlängning av tidsbegränsat bygglov	9 937 kr

A7	Förlängning av tidsbegränsat bygglov för ändamål av säsongskaraktär	Avgift
A7.01	Förlängning av tidsbegränsat bygglov för ändamål av säsongskaraktär	9 937 kr

A8	Anmälningspliktiga åtgärder	
	Ärendetyp	Avgift
A 8.01	Rivning av byggnad eller en del av byggnad, med tekniskt samråd	11 925 kr
A 8.02	Rivning av byggnad eller del av en byggnad, utan tekniskt samråd	6 625 kr
A 8.03	Nybyggnad eller tillbyggnad som har undantagits från krav på bygglov, med tekniskt samråd	11 925 kr
A 8.04	Nybyggnad eller tillbyggnad som har undantagits från krav på bygglov, utan tekniskt samråd	6 625 kr
A 8.05	Större inre ombyggnation/ändring som kan påverka planlösning, brandskydd, konstruktion, ventilation och installationer, med tekniskt samråd	26 500 kr
A 8.06	Större inre ombyggnation/ändring som kan påverka planlösning, brandskydd, konstruktion, ventilation och installationer, utan tekniskt samråd	10 600 kr
A 8.07	Installation eller väsentlig ändring av hiss, med tekniskt samråd	13 250 kr
A 8.08	Installation eller väsentlig ändring av hiss, utan tekniskt samråd	6 625 kr

A 8.09	Installation eller väsentlig ändring av eldstad eller rökkanal, med tekniskt samråd	4 637 kr
A 8.10	Installation eller väsentlig ändring av eldstad eller rökkanal, utan tekniskt samråd	3 312 kr
A 8.11	Installation eller väsentlig ändring av anordning för ventilation, med tekniskt samråd	13 250 kr
A 8.12	Installation eller väsentlig ändring av anordning för ventilation, utan tekniskt samråd	6 625 kr
A 8.13	Installation eller väsentlig ändring av anläggning för vattenförsörjning eller avlopp i en byggnad eller inom en tomt, med tekniskt samråd	13 250 kr
A 8.14	Installation eller väsentlig ändring av en anläggning för vattenförsörjning eller avlopp i en byggnad eller inom en tomt, utan tekniskt samråd	3 312 kr
A 8.15	Ändring av byggnad som väsentligt ändrar eller påverkar bärande konstruktion, med tekniskt samråd	13 250 kr
A 8.16	Ändring av byggnad som väsentligt ändrar eller påverkar bärande konstruktion, utan tekniskt samråd	6 625 kr
A 8.17	Ändring av byggnad som väsentligt påverkar brandskyddet i byggnaden, med tekniskt samråd	13 250 kr
A 8.18	Ändring av byggnad som väsentligt påverkar brandskyddet i byggnaden, utan tekniskt samråd	6 625 kr
A 8.19	Nybyggnad eller väsentlig ändring av ett vindkraftverk, med tekniskt samråd	11 925 kr
A 8.20	Nybyggnad eller väsentlig ändring av ett vindkraftverk, utan tekniskt samråd	6 625 kr

A9	**Marklov och teknisk kontroll för marklovpliktiga åtgärder**			
	Ärendetyp	**Avgift lov**	**Avgift genomförande**	**Total avgift**
A9.01	Marklovpliktig åtgärd, med tekniskt samråd	8 612 kr	7 950 kr	16 562 kr
A9.02	Marklovpliktig åtgärd, utan tekniskt samråd	8 612 kr	7 950 kr	16 562 kr
A9.03	Marklovpliktig åtgärd, i samband med ansökan om små avlopp	3 975 kr	0 kr	3 975 kr

A10	**Rivningslov och teknisk kontroll för åtgärder som kräver rivningslov**			
	Ärendetyp	**Avgift lov**	**Avgift genomförande**	**Total avgift**
A10.01	Åtgärd som kräver rivningslov, med tekniskt samråd	8 612 kr	9 275 kr	17 887 kr
A10.02	Åtgärd som kräver rivningslov, utan tekniskt samråd	8 612 kr	2 650 kr	11 262 kr

A11	**Förhandsbesked**	**Avgift**
A11.01	Förhandsbesked	18 550 kr

A12	**Villkorsbesked**	**Avgift**
A12.01	Villkorsbesked	Timdebitering

A13	**Ingripandebesked**	**Avgift**
A13.01	Ingripandebesked	Timdebitering

A14	**Strandskyddsdispens**	**Avgift**
A14.01	Strandskyddsdispens	11 925 kr

A15	Extra arbetsinsatser under genomförandet	Avgift
A15.01	Extra tekniskt samråd, utöver det första, per styck	7 950 kr
A15.02	Extra beslut om startbesked, utöver det första, per styck	2 650 kr
A15.03	Extra arbetsplatsbesök, utöver det första, per styck	6 625 kr
A15.04	Beslut om kompletterande villkor, per styck	2 650 kr
A15.05	Extra slutsamråd, utöver det första, per styck	6 625 kr
A15.06	Beslut om interimistiskt slutbesked, per styck	2 650 kr
A15.07	Extra beslut om slutbesked, utöver det första, per styck	2 650 kr
A15.08	Beslut om byte av kontrollansvarig, per styck	2 650 kr
A15.09	Extra granskning - bristfälliga handlingar	1 325 kr

A16	Nybyggnadskarta	Avgift
A16.01	Nybyggnadskarta ≤ 2000 m²	12 587 kr
A16.02	Nybyggnadskarta, enkelt förfarande ≤ 2000 m² *Enkelt förfarande kan tillämpas utanför planlagt område och kommunalt VA*	10 600 kr
A16.03	Tillägg för varje extra 1000 m²	1 987 kr
A16.04	Revidering av nybyggnadskarta *Revidering görs för ärenden som är upp till 5 år gammal.*	5 962 kr
A16.05	Övriga tidskrävande åtgärder *Tex extra utredning eller mätning*	Timdebitering

Alternativ till Nybyggnadskarta se tabell D, D 1.7 Enkelt underlag till situationsplan.

A17	Utstakning i samband med bygglovsprocess	Avgift
A17.01	Grundavgift finutstakning	2 981 kr *
A17.02	Tillägg per byggnad	4 306 kr *
A17.03	Lägeskontroll	5 962 kr
A17.04	Avgift för utstakning i egen regi	2 650 kr

För andra typer av mätuppdrag se tabell D 5 Mätningstjänster

* Mervärdesskatt (moms) tillkommer

A18	Lov för åtgärder som inte kräver lov (frivilliga lov)	Avgift
A18.01	Åtgärd som inte kräver lov, där närliggande eller i princip motsvarande åtgärd finns i någon av taxans övriga tabeller	I enlighet med tillämplig tabell
A18.02	Åtgärd som inte kräver lov, där närliggande eller i princip motsvarande åtgärd inte finns i någon av taxans övriga tabeller	Timdebitering

A19	Andra tids- och kostnadskrävande åtgärder	Avgift
A19.01	Andra tids- och kostnadskrävande åtgärder	Timdebitering

A20	Avslag	Avgift
A20.01	Beslut om att avslå en ansökan eller anmälan, i ärenden där endast en mindre del av handläggningens arbetsmoment är genomförda.	Timdebitering

A21	Avskrivning	Avgift
A21.01	Beslut om att avskriva en ansökan eller anmälan	Timdebitering

A22	Avvisning	Avgift
A22.01	Beslut om att avvisa en ansökan eller anmälan	Timdebitering

A23	Neka startbesked	Avgift
A23.01	Beslut om att neka startbesked	Timdebitering

A24	Tillsyn	Avgift
A24.01	Tillsyn enligt lagen om energimätning i byggnader	Timdebitering
A24.02	Tillsyn strandskydd	Timdebitering

A25	Kungörelse	Avgift
A25.01	Kungörelse (lokaltidning)	7 500 kr

Tabell B - Taxetabeller för planavgift vid bygglov

B 1 Planavgift vid bygglov för byggnader

I de fall planavgiften inte reglerats genom planavtal, tas avgift ut i samband med bygglov och senast vid beslut om startbesked.
Planavgift tas ut baserat på area i kvadratmeter enligt tabell B1 nedan.
Planavgift tas endast ut i samband med bygglovspliktiga åtgärder, alltså inte för exempelvis friggebodar.
Planavgift tas inte ut vid tidsbegränsat bygglov (9 kap. 33 § PBL).

	Ärendetyp	Avgift
B1.01	Nybyggnad 0 - 100 kvm	12 000 kr
B1.02	Nybyggnad 101 - 1000 kvm	24 000 kr
B1.03	Nybyggnad 1001 - 5000 kvm	36 000 kr
B1.04	Nybyggnad ≥ 5001 kvm	48 000 kr
B1.05	Tillbyggnad 0 - 50 kvm	6 000 kr
B1.06	Tillbyggnad ≥ 51 kvm	12 000 kr

Tabell C – Planbesked, planprogram, detaljplaner och områdesbestämmelser

C1 Planbesked

Avgiften debiteras i samband med beslut om planbesked oavsett om beslutet är positivt eller negativt och avräknas inte från kommande planavgift vid upprättande av detaljplan. Skulle ärendet återkallas innan beslut fattats debiteras nedlagd tid.

	Ärendetyp	Avgift
C1.01	Planbesked kategori 1 (alla åtgärder som inte omfattas av kategori 2 eller 3)	23 175 kr
C1.02	Planbesked kategori 2 (komplexa åtgärder eller åtgärder som kräver miljöbedömning)	34 711 kr
C1.03	Planbesked kategori 3 (åtgärder som innebär mindre ändring av gällande detaljplan, förlängning av genomförandetid för gällande detaljplan eller andra åtgärder av motsvarande komplexitet)	12 875 kr

C2 Detaljplaner, planprogram och områdesbestämmelser

Avgifter debiteras löpande och regleras som huvudregel genom avtal mellan exploatör och kommunen, se kapitel *Särskilda bestämmelser om taxa*

	Ärendetyp	Avgift
C 2.01	Program, detaljplaner och områdesbestämmelser	Timdebitering
C 2.02	Tillkommande handläggningskostnad per timme	Timdebitering

Tabell D - Taxetabeller för geografisk information, lantmäteri och mätning

Avgifter exklusive 25% mervärdesskatt (moms) om inte annat anges.
Mediakostnad anges i tabell 1, Bilaga till tabell D.
Kilobyte-pris anges i tabell 2, Bilaga till tabell D.
Prisreduktion anges i tabell 3, Bilaga till tabell D.

D1 Kartdata och produkter ur kartdatabasen

	Ärendetyp		Avgift
D1.01	Enkelt utdrag ur fastighetssystemet *Servitut och rättigheter är inte utredda*		Se tabell E, E.1.1
D1.02	Tomtkarta		0 kr
D1.03	Bykarta *Skala 1:5000*	A4	59 kr
D1.04		A3	83 kr
D1.05		A2	152 kr
D1.06		A1	199 kr
D1.07	Enkelt underlag till situationsplan (när nybyggnadskarta ej krävs) *Vid behov av inmätning tillkommer timdebitering*		2 650 kr + ev. timdebitering
D1.08	Digital kopia ur kartdatabas, rasterformat, jpg, gif, tif, pdf		Timdebitering
D1.09	Digital kopia ur kartdatabas, vektorformat, dwg, tab, shape		Timdebitering+ kilobyte-pris (se tabell 2)

D1.10	Grundkarta *Underlag till detaljplan, enbart interna beställningar*	Nivå A: <9 ha. Revidering 1 ingår	17 225 kr
D1.11		Nivå A: revidering 2 och framåt	7 950 kr
D1.12		Nivå B: >9 ha. Revidering 1 ingår	24 512 kr
D1.13		Nivå B: revidering 2 och framåt	10 600 kr
D1.14		Nivå C: >24 ha. Revidering 1 ingår	30 475 kr
D1.15		Nivå C: revidering 2 och framåt	14 575 kr
D1.16	Fastighetsförteckning *Underlag till detaljplan, enbart interna beställningar*	Nivå A: <9 ha. Revidering 1 ingår	11 925 kr
D1.17		Nivå A: revidering 2 och framåt	6 625 kr
D1.18		Nivå B: >9 ha. Revidering 1 ingår	17 887 kr
D1.19		Nivå B: revidering 2 och framåt	9 937 kr
D1.20		Nivå C: >24 ha. Revidering 1 ingår	22 525 kr
D1.21		Nivå C: revidering 2 och framåt	10 600 kr
D1.22	Övriga tidskrävande åtgärder *Tex extra utredning eller mätning*		Timdebitering

D 2	**Kartprodukter**	
	Ärendetyp	**Avgift**
D2.01	Stadskarta Umeå (inkl. moms), vektor dwg *Skala 1:10 000*	10 860 kr

D 3	**Flygfoton**	
	Ärendetyp	**Avgift**
D3.01	Kopia av äldre s/v flygfoto, analog, flygstråk 1956-2011 *Flyghöjd 800 meter*	7 kr/ha + timdebitering + mediakostnad (se tabell 1)
D3.02	Kopia av äldre flygfoto s/v, jpg, tif, flygstråk 1956-2011 *Flyghöjd 800 meter*	26 kr/ha + timdebitering

D 4	**GIS-relaterade produkter och tjänster**		
	Ärendetyp		**Avgift**
D4.01	Stadsmodell - 3D fasaddraperad *Avser endast färdigdraperade byggnader inom centrumfyrkanten*		50 kr/kb + timdebitering
D4.02	3D konstruktion *Exempel skuggstudier, visualiseringar* *Avser leverans i jpg*		Timdebitering
D4.03	Kartframställning, databearbetning, 3D modellering		Timdebitering
D4.04	Webbkarta 2D/3D *Gäller endast de kommunala bolagen, denna tjänst säljs ej externt*	Framtagande	Timdebitering
D4.05		Drift standard	2 350 kr/år
D4.06		Drift utökad	4 600 kr/år
D4.07		Formulärfunktion	3 890 kr/karta

D 5	Mätningstjänster	
	Ärendetyp	**Avgift**
D5.01	Mätuppdrag *Exempel grovutstakning, inmätning, gränsutvisning med stakkäpp, etc.*	Timdebitering

D 6	Stompunkter	
	Ärendetyp	**Avgift**
D6.01	Stompunkter, triangelpunkter, polygonpunkter, väggpunkter, fixar, samt punktbeskrivningar *Web-lösning där kunden själv kan hämta ner punkter samt anmäla till oss om någon punkt är borta.* www.umea.se/stomnatskarta	0 kr

D 7	Publicering och spridning av produkt	
	Ärendetyp	**Avgift**
D7.01	Nyttjanderätt för karta - avser tryckt och digital form, infoga ”© Umeå kommun” *Gäller både intern (inkl. bolag) och extern kund*	0 kr

D 8	Fastighetsrättsliga uppdrag och tjänster	
	Ärendetyp	**Avgift**
D8.01	Fastighetsrättsliga uppdrag *Exempel värdeintyg, fastighetsutredning, sakägareförteckning, andelsutredning med flera uppdrag*	Timdebitering
D8.02	Bildande av samfällighetsförening – ingen mervärdesskatt (moms) tillkommer	5 200 kr (registreringsavgift) + timdebitering

Tabell E – Taxetabell för utlämning av allmän handling

E 1	Arkiv - utlämning av allmän handling	
Utlämning av allmän handling debiteras med stöd av Umeå kommuns taxa KS-2024/00541 (rev. 2025-06-16) “*Taxa för utlämnande av allmän handling”*. Avgifter avseende utskrivna papperskopior gäller per sida och inte per papper, ett papper med dubbelsidig text räknas alltså som två sidor. Med sida avses en A4-sida. Vid utlämning via digital lagringsmedia gäller samma taxa som vid papperskopior.		
	Ärendetyp	**Avgift**
E 1.1	Grundavgift för utlämning vid fler än 9 sidor. (<9 sidor gratis) Kostnad per sida vid fler än 9 sidor.	50 kr 2 kr/sida
E 1.2	Lagringsmedia	(kostnad för lagringsmedia debiteras)

Bilaga till Tabell D

Tabell 1. Mediakostnader

Storlek	Papper		Fotopapper	
	s/v	Färg		
A4	6 kr*			* Avgifter för utlämnande av allmän handling se Tabell E, E.1.1
A4		31 kr	42 kr	
A3	42 kr	72 kr	97 kr	
A2	67 kr	116 kr	138 kr	
A1	85 kr	133 kr	181 kr	
A0	114 kr	157 kr	373 kr	

Tabell 2. Vektordata från storskalig kartdatabas. Kronor per kilobyte (beräknat på dwg-format).

Antal kilobyte	Fastigheter/rättigheter byggnader	Landskapsinfo/PB	Höjdinformation
1–499	21,0	11,0	4,5
500–749	19,0	9,0	4,0
750–999	17,0	8,0	3,0
> 1000	14,5	7,0	2,5

Tabell 3. Prisreduktion avseende avgifter till Tabell D.

Kommunens verksamheter (ej bolag)	Ingen debitering förutom vid myndighetsutövning
Kommunala bolag (gäller vid kommunal service och inom Umeå kommun)	Inget kilobyte-pris tas ut för vektordata
Ideella föreningar, icke kommersiella sammanslutningar eller privatpersoner	50 % på digitalt material ur kartdatabas. 75 % på digitalt material utanför tätorten.
Studenter	Studenter kan erhålla digitala kartfiler inom specificerat område för examens- eller studiearbete kostnadsfritt. Vid ev. bearbetning tillämpas timdebitering med 50 % rabatt.

Förklaringar av begrepp

Listan nedan innehåller förklaringar av vissa begrepp som finns i taxan. När begreppen avser handläggningsmoment, är det den genomsnittliga tiden för arbetet med respektive moment som anges i tids- och kostnadsuppskattningarna.

Arbetsplatsbesök
I detta ingår såväl för- som efterarbete som det faktiska arbetsplatsbesöket, samt den genomsnittliga restiden till och från ett arbetsplatsbesök i kommunen.

Avskrivning
Avskrivning av ett ärende sker om sökanden återkallar sin ansökan.

Avslut av ärende
I detta ingår exempelvis rensning, fakturering och arkivering.

Avvikelse från detaljplan eller områdesbestämmelse
Den föreslagna åtgärden överensstämmer inte med gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser.

Avvisning
Om en ansökan är så ofullständig att ärendet inte går att pröva i sak, ska ansökningen avvisas.

Expediering och kungörelse
Den genomsnittliga tiden för detta, utslaget på alla ärenden av respektive typ.

Kulturmiljö eller kulturområde
Område eller miljö som bedöms vara historiskt, kulturhistoriskt, miljömässigt eller konstnärligt värdefulla.

Liten avvikelse
En liten avvikelse från gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser.

Lovprövning
I detta ingår exempelvis inläsning av material, prövning och beslutsfattande, den genomsnittliga tiden för eventuella platsbesök, att skriva beslut, grannehörande, remittering och att skriva fram ärenden till nämnden.

Mycket enkel åtgärd
En åtgärd som efter utförd handläggning tagit avsevärt kortare tid än det genomsnittliga ärendet.

Nybyggnad
Uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats (definition enligt 1 kap. 4 § PBL).

Planenligt
Den föreslagna åtgärden överensstämmer med gällande detaljplan, gällande områdesbestämmelser eller givet förhandsbesked.

Slutbesked
I detta ingår exempelvis för- och efterarbete och det faktiska slutbeskedet.

Slutsamråd
I detta ingår exempelvis för- och efterarbete och det faktiska slutsamrådet, samt den genomsnittliga restiden till och från en byggarbetsplats.

Start av ärende
I detta ingår exempelvis registrering, upprättande av ärende, kontroll av inkomna handlingar, fördelning av ärenden.

Startbesked
I detta ingår exempelvis för- och efterarbete och det faktiska startbeskedet.

Tekniskt samråd
I detta ingår exempelvis för- och efterarbete och det faktiska samrådet.

Tillbyggnad
Ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym (definition enligt 1 kap. 4 § PBL).

Utanför planlagt område
Den föreslagna åtgärden ligger utanför område med detaljplan och omfattas inte heller av ett tidigare givet förhandsbesked.

Ändring av en byggnad
En eller flera åtgärder som ändrar en byggnadskonstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde (definition enligt 1 kap. 4 § PBL).

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2026-09-23

§ 200

Diarienr: BN-2026/00114

Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Beslut

Byggnadsnämnden antar *Taxan för byggnadsnämndens verksamheter* med ikraftträdande 2027-01-01.

Ärendebeskrivning

Taxan för byggnadsnämndens verksamheter arbetades fram och beslutades av kommunfullmäktige i nuvarande format första gången hösten 2020. Taxan har därefter årligen uppdaterats, samt justerats utifrån SKR index för kommunala verksamheter (PKV).

Ny taxa med ikraftträdande 2027-01-01 beslutades i kommunfullmäktige den 15 juni 2026. Efter beslut i kommunfullmäktige har behovet av mindre justering och ett förtydligande av text identifierats.

Genomförd justering:

- Texten gällande debitering vid avslag har förtydligats.
  Nu framgår tydligare av texten att byggnadsnämnden i undantagsfall kan nyttja timdebitering vid ett beslut om avslag (s.7). *”Avgift för handläggningen utgår även om ansökan avslås eller om startbesked nekas. För sådana ärenden debiteras i normalfallet avgiften enligt tabellen för den sökta åtgärden. Debitering kan i undantagsfall ske enligt tabell A20.”*
- En kortare beskrivande text har tillförts tabell A20.01
  ” Beslut om att avslå en ansökan eller anmälan, i ärenden där endast en mindre del av handläggningens arbetsmoment är genomförda.”
- Begreppsförklaringen (s.25) gällande begreppet Liten avvikelse, har justerats till: *” En liten avvikelse från gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser.*”

Umeå kommun
Byggnadsnämnden

Protokollsutdrag
2026-09-23

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse, daterad 2026-07-16
Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Beredningsansvarig/Föredragande

Nicklas Fryksten, bygglovschef

Beslutsordning

Ordföranden finner att byggnadsnämnden beslutar i enlighet med tjänsteskrivelsens förslag till beslut.

Beslutet ska skickas för kännedom till
Kommunstyrelsen, ksdiairium@umea.se

Justerares sign:

Utdraget bestyrks:

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-11-17

§ 196

Diarienr: KS-2026/00920

Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anta *Taxa för byggnadsnämndens verksamheter* i enlighet med byggnadsnämndens förslag med ikraftträdande 2027-01-01.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden föreslår 2026-09-23, § 200 att kommunfullmäktige antar ändringar i taxan för byggnadsnämndens verksamheter.

Taxan för byggnadsnämndens verksamheter arbetades fram och beslutades av kommunfullmäktige i nuvarande format första gången hösten 2020. Taxan har därefter årligen uppdaterats, samt justerats utifrån SKR index för kommunala verksamheter (PKV).

Ny taxa med ikraftträdande 2027-01-01 beslutades i kommunfullmäktige den 15 juni 2026. Efter beslut i kommunfullmäktige har behovet av mindre justering och ett förtydligande av text identifierats.

Genomförd justering:

- Texten gällande debitering vid avslag har förtydligats. Nu framgår tydligare av texten att byggnadsnämnden i undantagsfall kan nyttja timdebitering vid ett beslut om avslag. (s.7).
  Avgift för handläggningen utgår även om ansökan avslås eller om startbesked nekas. För sådana ärenden debiteras i normalfallet avgiften enligt tabellen för den sökta åtgärden.
  Debitering kan i undantagsfall ske enligt tabell A20.”
- En kortare beskrivande text har tillförts tabell A20.01
  ” Beslut om att avslå en ansökan eller anmälan, i ärenden där endast en mindre del av handläggningens arbetsmoment är genomförda.”

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsen 2026-11-17

- Begreppsförklaringen (s.25) gällande begreppet Liten avvikelse, har justerats till: *” En liten avvikelse från gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser*.”

Beslutsunderlag

Byggnadsnämndens protokoll 2026-09-23 §200
Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Beredningsansvariga

Anette Sjödin, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Byggnadsnämnden

Umeå kommun **Protokollsutdrag**
Kommunstyrelsens näringslivs- och arbetsutskott 2026-10-20

§ 339

Diarienr: KS-2026/00920

Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Förslag till beslut

Kommunfullmäktige beslutar

att anta *Taxa för byggnadsnämndens verksamheter* i enlighet med byggnadsnämndens förslag med ikraftträdande 2027-01-01.

Ärendebeskrivning

Byggnadsnämnden föreslår 2026-09-23, § 200 att kommunfullmäktige antar ändringar i taxan för byggnadsnämndens verksamheter.

Taxan för byggnadsnämndens verksamheter arbetades fram och beslutades av kommunfullmäktige i nuvarande format första gången hösten 2020. Taxan har därefter årligen uppdaterats, samt justerats utifrån SKR index för kommunala verksamheter (PKV).

Ny taxa med ikraftträdande 2027-01-01 beslutades i kommunfullmäktige den 15 juni 2026. Efter beslut i kommunfullmäktige har behovet av mindre justering och ett förtydligande av text identifierats.

Genomförd justering:

- Texten gällande debitering vid avslag har förtydligats. Nu framgår tydligare av texten att byggnadsnämnden i undantagsfall kan nyttja timdebitering vid ett beslut om avslag. (s.7).
  Avgift för handläggningen utgår även om ansökan avslås eller om startbesked nekas. För sådana ärenden debiteras i normalfallet avgiften enligt tabellen för den sökta åtgärden.
  Debitering kan i undantagsfall ske enligt tabell A20.”
- En kortare beskrivande text har tillförts tabell A20.01
  ” Beslut om att avslå en ansökan eller anmälan, i ärenden där endast en mindre del av handläggningens arbetsmoment är genomförda.”

- Begreppsförklaringen (s.25) gällande begreppet Liten avvikelse, har justerats till: *” En liten avvikelse från gällande detaljplan eller gällande områdesbestämmelser*.”

Beslutsunderlag

Byggnadsnämndens protokoll 2026-09-23 §200
Taxa för byggnadsnämndens verksamheter

Beredningsansvariga

Anette Sjödin, controller

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Beslutet ska skickas till

Byggnadsnämnden